ŞİFREPUNK

ÖZGÜRLÜK VE İNTERNETİN GELECEĞİ ÜZERİNE BİR TARTIŞMA

JULIAN ASSANGE

JACOB APPELBAUM
ANDY MÜLLER-MAGUHN
JÉRÉMIE ZIMMERMANN
ile birlikte

metis | siyahbeyaz

Julian Assange

Şifrepunk

Özgürlük ve İnternetin Geleceği Üzerine Bir Tartışma

Jacob Appelbaum, Andy Müller-Maguhn
ve Jérémie Zimmermann ile birlikte

Metis Yayınları
İpek Sokak 5, 34433 Beyoğlu, İstanbul
Tel: 212 2454696 Faks: 212 2454519
e-posta: info@metiskitap.com
www.metiskitap.com
Yayınevi Sertifika No: 10726

Metis Siyahbeyaz

ŞİFREPUNK
Özgürlük ve İnternetin Geleceği
Üzerine Bir Tartışma
Julian Assange ve
Jacob Appelbaum, Andy Müller-Maguhn
ve Jérémie Zimmermann

İngilizce Basımı: Cypherpunks
Freedom and the Future of the Internet
OR Books, 2012

© Julian Assange, 2012
Türkçe Yayım Hakları © Metis Yayınları, 2012
Çeviri Eser © Ayşe Deniz Temiz, 2012

Birinci Basım: Şubat 2013

Aaron Swartz'ın "SOPA Yasasını Nasıl Durdurduk"
başlıklı konuşması kitabın İngilizce basımında
yer almamaktadır; yazarların bilgisi ve izniyle
Türkçe basıma dahil edilmiştir.

Yayıma Hazırlayan: Semih Sökmen

Kapak Fotoğrafı: Wikimedia Commons
Kapak Tasarımı: Bathcat Ltd. tarafından yapılmış
orijinal tasarımdan uyarlanmıştır.

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık: Metis Yayıncılık Ltd.
Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaacılık Ltd.
Fatih Sanayi Sitesi No. 12/197-203
Topkapı, İstanbul Tel: 212 5678003
Matbaa Sertifika No: 11931

ISBN-13: 978-975-342-911-5

JULIAN ASSANGE

ŞİFREPUNK

ÖZGÜRLÜK VE İNTERNETİN GELECEĞİ ÜZERİNE BİR TARTIŞMA

JACOB APPELBAUM
ANDY MÜLLER-MAGUHN
ve JÉRÉMIE ZIMMERMANN
ile birlikte

Çeviren: Ayşe Deniz Temiz

metis | siyahbeyaz

ŞİFREPUNK NEDİR?

Şifrepunk toplumsal ve siyasal değişimin araçları olarak şifreyazım (kriptografi) ve benzer yöntemler kullanmayı savunan kişidir.[1] 1990'ların başında kurulan şifrepunk hareketi en faal dönemini 1990'ların "şifre savaşları" sırasında ve 2011 internet baharı ertesinde yaşadı. *Şifre* ve *punk* sözcüklerinden türetilen şifrepunk deyimi, 2006 yılında Oxford İngilizce Sözlüğü'ne dahil edilmiştir.[2]

ÇEVİRMENİN NOTU:

Sözcüğün İngilizce aslı, *cypherpunk*, aynı zamanda *cyberpunk*'a (siberpunk) bir naziredir. Bugün "internetle ilişkili" anlamında bir önek olarak yaygın kullanım bulan "siber" sözcüğünün, İkinci Dünya Savaşı yıllarında ortaya çıkan sibernetik teknolojisinden türediği herkesçe malum. Gelgelelim kavramın çok daha eskiye uzanan kökleri, yüzyıllar sonra geçireceği serüvenin ipuçlarını da içinde barındırıyor. "Sibernetik" kavramı, Eski Yunancadaki *κυβερνήτης* sözcüğünden, bu sözcüğün kendisi ise "yönetmek" veya "dümen tutmak" anlamına gelen *κυβερνᾶν* fiilinden doğmuştur (Oxford English Dictionary; http://www.oed.com, erişim: 31 Aralık 2012). Fiil kökünden kişi takısıyla türetilmiş bir isim olan *κυβερνήτης*, "dümenci" veya "kaptan" anlamına gelir; aynı kökten türeyen bir diğer isim olan *κυβερνητική* ise "kaptanlık" veya "yönetme sanatı"dır. İkinci Dünya Savaşı'nı takibeden yıllarda sistem teorisi içinden gelişen sibernetik, Oxford İngilizce Sözlüğü'nde, "canlı organizmalar ve makinelerde bulunan *iletişim* ve *denetleme* sistemlerini araştıran çalışma alanı" olarak tanımlanmıştır (*a.g.y.*).

Verili bir sistemin bu iki işlevi arasında bulunan ve sibernetik kavramı tarafından içerilen bu kökensel gerilim, günümüzde internetin mümkün kıldığı iletişim kanallarının giderek açık bir sisteme doğru evrimleşmesi ile yönetsel erkin bu evrime set çekme çabası arasında sert bir mücadele biçiminde cereyan ediyor. Aşağıda pek çok farklı cepheden tartışılacak olan temel soru, bu çatışmada nelerin kazanılması veya yitirilmesinin bahis konusu olduğudur.—*A.D.T.*

İÇİNDEKİLER

Giriş
Şifreyazım Silahlarını Kuşanmaya Çağrı 11

Tartışmaya Katılanlar 17

WikiLeaks'i ve Bağlantılı Olduğu Kişileri Takibe Alma Girişimleri Hakkında Kısa Bir Açıklama 21

Artan İletişime Karşılık Daha Fazla Gözetim 27

Siber-Uzam'ın Askerileşmesi 37

Topyekûn Gözetlemeye İnsan Yasalarıyla Karşı Koymak 44

Özel Sektör Eliyle Casusluk 51

Topyekûn Gözetlemeye Fizik Yasalarıyla Karşı Koymak 58

İnternet ve Siyaset 63

İnternet ve İktisat 78

Sansür 98

Güçsüzlere Mahremiyet, Muktedirlere Şeffaflık 119

Opera Binasında Cirit Atan Fareler 125

EK

"SOPA Yasasını Nasıl Durdurduk"
Aaron Swartz'ın "Freedom to Connect" Konferansı
Konuşması 135

Notlar 149

GİRİŞ

ŞİFREYAZIM SİLAHLARINI KUŞANMAYA ÇAĞRI

Bu kitap bir manifesto değil. Böyle bir şeye zaman yok. Bu kitap bir uyarıdır.

Dünya yeni bir ulusötesi kara ütopyaya doğru savruluyor, hatta savrulmak ne kelime, dörtnala koşuyor. Ulusal güvenlik erbabı dışında kimse bu gidişatın tam anlamıyla farkına varmış değil. Meselenin gizliliği, karmaşıklık düzeyi ve ölçeği, açığa çıkmasının önünde engel oluşturuyor. Elimizdeki en önemli özgürleşme aracı olan internet, totaliterliğin bugüne dek görülmedik düzeyde tehlikeli bir yöntemi haline geldi. İnternet insan uygarlığı için bir tehdit arz ediyor.

Bu dönüşüm sessiz sedasız gerçekleşiyor, zira olup bitenden haberdar olan kişiler küresel gözetim endüstrisinde istihdam edilmiş oldukları için, gerçekleri dile getirmek çıkarlarına ters düşüyor. Kendi gidişatına bırakılacak olursa birkaç yıl içinde dünya uygarlığı izlemeye, gözetlemeye dayalı postmodern bir kara ütopyaya dönüşecek, ve internet konusunda olağanüstü hünerli bireyler dışında kimsenin bundan kaçması mümkün olmayacak. Aslına bakılırsa işler çoktan bu raddeye varmış olabilir.

İnternetin küresel uygarlık için ne anlama geldiğine dair çok sayıda yazar düşünce beyan etti, gelgelelim yanılıyorlar. Yanılıyorlar, çünkü doğrudan deneyimin kazandırdığı perspektife sahip değiller. Yanılıyorlar, çünkü düşmanla hiç yüz yüze gelmediler.

Düşmanla ilk karşılaşma dünyaya dair bütün tahayyüllerinizi yerle bir eder.

Biz düşmanla tanıştık.

Son altı yıl içerisinde WikiLeaks neredeyse bütün güçlü devletlerle anlaşmazlık yaşadı. Yeni gözetleme devletini, ona içeriden ba-

kan birinin gözünden tanıyoruz, zira onun sırlarını deştik. Bu devleti bir savaşçının bakış açısından tanıyoruz, zira çalışanlarımızı, mali varlığımızı ve kaynaklarımızı onun karşısında müdafaa etmek zorunda kaldık. Bu devleti küresel bir perspektiften tanıyoruz, çünkü hemen her ülkede çalışanlarımız, mal varlığımız ve bilgilerimiz bulunuyor. Bu devleti zaman perspektifinden tanıyoruz, çünkü bu olguyla yıllardır mücadele halindeyiz; onun büyüyüp iki katı hacme ulaşmasına ve yayılmasına tekrar tekrar tanık olduk. Söz konusu olan yayılmacı bir parazittir, internetle bütünleşen toplumları emerek büyüyor. Gezegenin üzerinde yuvarlanarak, önüne çıkan bütün devletlere ve halklara hastalığını bulaştırarak ilerliyor.

Peki ne yapılmalı?

Zamanın bir ânında, orası ya da şurası olmayan herhangi bir yerde, genç interneti kuran ve onun yurttaşları olan bizler, yeni dünyamızın geleceğini tartışmaktaydık.

İnsanlar arasındaki bütün ilişkilerin bu yeni dünyanın dolayımından geçeceğini, bu arada bilgi, iktisadi değerler ve gücün mübadelesine bağlı olarak tanımlanan devlet karakterinin de değişeceğini görebiliyorduk.

Varolan devlet yapılarının internetle bütünleşmesi sonucunda devletlerin doğasını değiştirebilecek bir imkânın ortaya çıktığını görüyorduk.

Öncelikle devletin, içinde müeyyide güçlerinin devridaim halinde olduğu bir sistem olduğunu akılda tutalım. Bir devletin kendi içindeki hizipler taraftar arayışı içinde birbiriyle rekabet edebilir; bu da yüzeyde demokrasi olgusuna yol açar. Oysa devletin dayandığı şey, sistematik olarak şiddet uygulama veya şiddetten kaçınma mekanizmalarıdır. Toprak sahipliği, mülkiyet, şirket hisseleri, vergi, mahkeme cezaları, sansür, telif hakkı ve ticari tesciller, hepsi de devletin şiddet tehdidi sayesinde yürürlüğe konur.

Çoğu zaman şiddetin ne kadar yakınımızda olduğunun farkına bile varmayız, çünkü ondan kaçınmak için tavizler vermişizdir. Rüzgârın kokusunu alan denizciler gibi, yüzeydeki dünyamızın derinlerde nasıl bir karanlığa yaslandığı üzerine pek nadir kafa yorarız.

İnternete özgü yeni uzamda zora dayalı kuvvet hangi dolayımdan geçecektir?

Her şeyden önce, bu soruyu sormak anlamlı mıdır? Bu bambaşka

dünyaya ait uzamda, fikirlerden ve bilgi akışından örülü bu platonik ortamda zora dayalı güç diye bir şeye yer olabilir mi? Tarihsel kayıtlarda tahrifat yapmaya, telefonları dinlemeye, insanları yalıtmaya, karmaşıklığı yerle bir etmeye, bir işgal ordusu gibi duvarlar örmeye kadir bir güce yer olabilir mi?

İnternetin maddi muhtevası, onun fikirlere ve bilgi akışına dayalı platonik niteliğine halel getirmektedir. Bu sanal şebekenin temelleri, okyanusun dibinden geçen fiber optik kablo hatlarına, başımızın üzerinde dolanıp duran uydulara, New York'tan Nairobi'ye kadar pek çok şehrin binalarına yerleşmiş bilgisayar vericilerine dayanır. Arşimed'i kör bir kılıçla öldüren asker misali, silahlı bir milis gücü Batı uygarlığının bu doruk noktasını, sahip olduğumuz bu platonik ortamı ele geçirebilir.

Kaba atomlardan müteşekkil eski dünyadan soyutlanmış, yepyeni bir dünya olarak ortaya çıkan internet, bağımsızlığa özlem duyuyordu. Gelgelelim devletler ve onların yandaşları, bu yeni dünyanın maddi koşullarını ele geçirmek ve böylece onu denetim altına almak için harekete geçtiler. Bir petrol kuyusunun etrafını kuşatan bir ordu, veya sınırda haraç kesen bir gümrük memuru misali, devlet, kısa sürede fiziksel mekân üzerindeki hâkimiyetini kullanarak platonik ortamımızı denetim altına almanın bir yolunu bulacaktı. Hayalini kurduğumuz özgürlüğe engel olacak, ardından fiber optik hatları üzerinde ve uydu istasyonları etrafında çöreklenerek yeni dünyamızın can damarını oluşturan bilgi akışlarına kitlesel ölçekte müdahale edecekti. Üstelik bu müdahalesini, tam da bütün insani, iktisadi ve siyasal ilişkilerin bu akışlara bağlı hale geldiği sırada yapacaktı. Devlet yeni toplumun kılcal damarlarına ve ana arterlerine sülük gibi nüfuz ederek, yapılan bütün görüşmeleri, okunan bütün internet sayfalarını, gönderilen bütün mesajları, google'da aratılan bütün kavramları yutacak, sonra da hayal bile edilemeyecek denli sınırsız bir güç sayesinde her gün milyarlarca filtreleme sonucunda elde ettiği bu bilgiyi, devasa gizli depolarda sonsuza dek saklayacaktı.

Sonra insanlığın ortak zihinsel üretimi olan bu cevheri, giderek daha gelişkin hale gelen arama ve ilişki bulma algoritmaları aracılığıyla tekrar tekrar kazacak, kendi hazinesini böylece zenginleştirirken filtreleyenler ile dünyanın filtrelenenleri arasındaki güç dengesizliğini en üst noktaya vardıracaktı. Devlet daha sonra buradan öğ-

rendiklerini fiziksel dünyaya yansıtacak, yeni savaşlar başlatmak, pilotsuz uçakları hedefe yöneltmek, BM bünyesinde kurulan komitelere, ticaret anlaşmalarına müdahale etmek, ve kendi devasa sanayi şebekelerine, işbirlikçilerine ve yandaşlarına kâr sağlamak amacıyla bunları kullanacaktı.

Fakat bizler bir şey keşfettik. Topyekûn tahakküm karşısındaki tek umudumuz bu. Cesaret, sezgi ve dayanışma ile direnme aracına çevirebileceğimiz bir umut. İçinde yaşadığımız fiziksel evrenin tuhaf bir özelliği.

Evren şifrelemeye inanıyor.

Bilgiyi şifrelemek şifreyi çözmekten daha kolay.

Bu tuhaf özelliği yeni bir dünyanın yasalarını oluşturmak için kullanabileceğimizi gördük. Yeni platonik ortamımızı onun temelinde yatan uydular, denizaltından geçen kablolar ve bütün bunları denetleyen iktidarlardan soyutlayabilirdik. Bize ait olan uzamı, şifreyazım perdesinin ardında tahkim edebilirdik. Maddi gerçekliği kontrol altında tutanların giremeyeceği yeni diyarlar yaratabilirdik, çünkü peşimizden oralara kadar gelebilmek için sonsuz beceriye ihtiyaçları olacaktı.

Ve böylelikle bağımsızlığımızı ilan edebilirdik.

Manhattan Projesi'nde çalışan araştırmacılar evrenin nükleer bomba yapımına izin verdiğini keşfetmişlerdi. Bu daha en baştan öngörülebilir bir sonuç değildi. Nükleer silahlar pekâlâ fizik kanunları dahilinde mümkün olmayan bir ihtimal olarak kalabilirdi. Ne var ki evren, atom bombasına ve nükleer santrallere inanıyor. Tıpkı tuz, deniz ve yıldızlar gibi, bunlara da cevaz veriyor.

Benzer şekilde, evren, içinde bulunduğumuz fiziksel evren, bir veya bir grup kişinin güvenilir biçimde, kendiliğinden, hatta farkında bile olmaksızın bir şeyi şifrelemesini, hem de en güçlü süpergücün elindeki bütün olanakları ve bütün siyasal erkini kullansa dahi çözemeyeceği şekilde şifrelemesini mümkün kılan bir özelliğe sahip. Üstelik, kişiler arası şifreleme hatlarının iç içe geçerek etraflarındaki devletin zorlayıcı gücünden bağımsız bölgeler yaratması da mümkün. Kitlesel müdahalenin erişemeyeceği, devlet denetiminden bağımsız bölgeler.

Bu sayede kişiler kendi iradeleriyle bütün gücünü seferber etmiş bir devletin karşısına çıkıp onu mağlup edebilirler. Şifreleme fizik

kanunlarının bir tecellisidir; devletlerin savurduğu tehditlere de, hatta ulusötesi gözetleme senaryolarına da kulak asmaz.

Dünyanın işleyişinin bu olduğu en baştan malum bir şey değildi. Ama görünen o ki evren şifrelemeye göz kırpıyor.

Şifreyazım, şiddet içermeyen doğrudan eylemin ulaştığı en üst mertebedir.

Nükleer silahlara sahip devletler milyonlarca birey üzerinde sınırsız şiddet uygulayabilir, oysa güçlü bir şifreyazım, sınırsız şiddet uygulayacak dahi olsa bir devletin, sırlarını devletten gizlemek isteyen bireylere müdahale edemeyeceği anlamına gelir.

Güçlü bir şifreyazım, sınırsız şiddete karşı koyabilir. Kaba kuvvetin dozunu ne kadar artırırsanız artırın, bir matematik problemini çözmeye yetmez.

Peki dünyanın bu tuhaf gerçeğini alıp internetin platonik düzleminde insanlığın özgürleşmesinde rol oynayacak bir unsura çevirebilir miydik? Toplumlar teker teker internetle bütünleştikçe bu özgürlüğü giderek maddi gerçekliğe yansıtmak, ve bu yolla devleti yeniden tanımlamak mümkün olabilir miydi?

Unutmayın, devletler zorlayıcı şiddet gücünün durmaksızın nerede ve nasıl uygulanacağını tespit eden sistemlerdir.

İnternetin platonik düzlemine maddi dünyadan ne miktarda zorlayıcı gücün sızacağı sorusunun yanıtı, şifreyazımda ve şifrepunkların ideallerinde gizli.

Devletlerin gitgide internetle bütünleştiği, uygarlığın geleceğinin internetin geleceğine bağlı hale geldiği bir süreçte güç ilişkilerini yeniden tanımlamamız gerekiyor.

Eğer bunu yapmazsak, evrensel bir nitelik kazanan internet dünya çapında insanlığı tek bir devasa kitlesel gözetim ve denetim şemasının içine hapsedecek.

Alarm çanlarını çalmalıyız. Bu kitap gecenin içinden bir bekçinin haykırışıdır.

20 Mart 2012'de İngiltere'de ev hapsinde olduğum ve ülkeden ihraç edilmeyi beklediğim sırada benim gibi gece bekçisi üç arkadaşımla buluştum, hep birlikte ses verirsek belki şehir ahalisini uyandırabiliriz düşüncesiyle. Okuyucu olarak sizlerin olup bitenleri anlamak ve harekete geçmek için hâlâ şansınız varken öğrendiklerimizi size aktarmalıyız.

Yeni dünyamıza özgü silahları kuşanmanın, kendimiz ve sevdiklerimiz için savaşmanın vaktidir.

Görevimiz, gücümüz yettiğince kendi adımıza karar verme hakkını güvenceye almak, bunu yapamadığımız yerde kara ütopyanın ilerleyişine set çekmek, ve eğer bütün diğer seçenekler boşa çıkarsa, onun kendi kendisini tahrip edişini hızlandırmaktır.

Julian Assange
Londra, Ekim 2012

TARTIŞMAYA KATILANLAR

JULIAN ASSANGE, WikiLeaks'in genel yayın yönetmeni ve fikir babasıdır.[3] Şifrepunk mesaj grubunun ilk ortaya çıktığı dönemde katkı sunanlar arasında bulunan Julian, bugün şifrepunk felsefesinin dünya çapında en önde gelen savunucularından biridir. WikiLeaks aracılığıyla yaptığı katkı, şifrepunk'ın "güçsüzler için mahremiyet, muktedirler için şeffaflık" düsturuna siyasal bir güncellik kazandırmıştır. İfade özgürlüğünü tavizsiz biçimde yaşama geçirmesi ve bu yolla muktedir mercileri şeffaflığa ve sorumluluk yüklenmeye mecbur kılması ile kamuoyunda tanınan Julian aynı zamanda bireylerin mahremiyet alanının devlet ve şirket yapıları tarafından işgali konusunda da keskin eleştiriler dile getirmiştir. Şifrepunk felsefesi uzantısında gerçekleştirdiği pek çok yazılım projesi bulunmaktadır; bunlar arasında ilk TSP/IP port tarayıcısı strobe.c, reddedilebilir rubberhouse şifreyazım dosya sistemi, ve WikiLeaks'in orijinal şifresi sayılabilir.[4] Julian, daha gençlik yıllarında, hacker'lığın bazı türlerinin henüz yasal suç ilan edilmediği sıralarda, bilgisayar ve şebeke güvenliği konusunda çalışan bir araştırmacıydı. Daha sonra bir eylemci ve 1990' larda Avustralya'da internet hizmeti sunucusu olan Julian, Sulette Dreyfus ile birlikte uluslararası hacker hareketinin tarihçesini anlatan *Underground* kitabını yazdı. *Underground*: *The Julian Assange Story* adlı filmin öyküsü bu kitaptan uyarlanmıştır.[5] Çalışmalarıyla 2009 Uluslararası Af Örgütü Yeni Medya Ödülü'nü, 2011 Sidney Barış Örgütü Altın Madalyası'nı, 2011 Walkley Gazetecilik Ödülü'nü ve yine 2011 Martha Gellhorn Ödülü'nü almıştır.

JACOB APPLEBAUM, San Francisco menşeli Noisebridge'in kurucularındandır. Berlin Kaos Bilgisayar Kulübü üyesi ve yazılım uzmanıdır.[6] Jacob, gözetlemeye karşı koyma ve internet sansürünü devredışı bırakmaya yönelik, herkesin faydalanmasına açık bir anonim internet sistemi olan Tor Projesinin savunucuları ve araştırmacıları

arasındadır.[7] Son on yıl içerisinde çevre ve insan hakları eylemcilerine yardım etmeye odaklanmış, bu amaca yönelik olarak bilgisayar temelli adli bilişimden, marijuana'nın tıbbi kullanımlarına kadar pek çok alanda güvenlik, mahremiyet ve anonimliğe ilişkin yeni araştırmalar yayımlamıştır. Jacob herkesin sınırsız okuma ve istisnasız ifade özgürlüğü hakkına sahip olduğuna inanmaktadır. 2010 yılında Julian Assange'ın New York'ta yapacağı bir konuşmanın iptal edilmesi üzerine, konuşmayı onun yerine Jacob üstlendi. O günden itibaren kendisi, arkadaşları ve ailesi ABD hükümeti tarafından çeşitli biçimlerde tacize uğradı: Havaalanlarında sorguya çekildi, üstü hoyratça arandı ve emniyet güçlerinden gözaltında tecavüze uğrayabileceğini ima eden tehditler aldı, özel eşyalarına el kondu ve kullandığı internet hizmetleri kendisine haber verilmeksizin adli takibe alındı. Jacob bu yöntemler sonucunda geri adım atmadı. Halen hukuksal bir mücadele yürütüyor; ifade özgürlüğünün yılmaz bir savunucusu ve WikiLeaks'in cüretkâr bir destekçisi olmayı sürdürüyor.

ANDY MÜLLER-MAGUHN, Kaos Bilgisayar Kulübü'nün Almanya ayağının uzun süredir üyesidir. Daha önce yönetim kurulu üyeliğinde de bulunduğu kulübün halihazırda sözcülüğünü yürütüyor.[8] Dijital çağda insan hakları konusunda yaptırımların uygulanması için uğraş veren sivil bir kuruluş olan Avrupa Dijital Hakları'nın (EDRI) kurucuları arasında yer alıyor.[9] 2000-2003 yılları arasında Avrupalı internet kullanıcıları tarafından internet üzerinde "isim ve rakamlar"ın nasıl işleyeceğini belirleyen dünya ölçeğinde politikalardan sorumlu Internet Üzerinde Tayin Edilmiş İsim ve Rakamlar Şirketi ICANN'in Avrupa yöneticiliğine seçildi.[10] Uzaktan iletişim ve diğer yollarla işleyen gözetleme mekanizmaları konusunda uzman olan Andy ayrıca bir wiki projesi olan buggedplanet.info aracılığıyla gözetim endüstrisi hakkında bir muhabirlik çalışması yürütmektedir.[11] Şifreyazıma dayalı iletişim alanındaki çalışması kapsamında ortaklarıyla birlikte ticari alıcılara güvenli sesli iletişim cihazları pazarlayan ve şebeke mimarisi konusunda stratejik danışmanlık hizmeti sunan Cryptophone isimli şirketi kurmuştur.[12]

JÉRÉMIE ZIMMERMANN, "La Quadrature du net" isimli yurttaş hakları topluluğunun kurucularından biri ve sözcüsüdür. İnternet kullanı-

cılarının kimliklerini saklı tutma hakkını savunan ve internet özgürlüğüne yönelik denetim amaçlı saldırılar hakkında farkındalık yaratmaya çalışan kuruluş, Avrupa'da bu alanda sözü en çok geçen organizasyondur.[13] Jérémie herkesin kamuoyu tartışmalarına katılarak bir şeyleri değiştirmesine olanak verecek araçların tasarımı üzerine çalışmaktadır. Özellikle telif savaşları, internette tarafsızlık ve gelecekte internetin bağımsızlığı açısından önem arz eden diğer denetim meseleleri etrafındaki tartışmalarla ilgilenmektedir. Birlikte çalıştığı La quadrature du net grubu kısa bir süre önce Avrupa siyasetinde tarihsel bir başarı elde etti. Başarılı bir kamuoyu kampanyası sonucunda Avrupa Parlamentosu'nda Korsan Karşıtı Ticaret Anlaşması ACTA'nın reddedilmesini sağladı. Jérémie, elinizdeki kitaba temel oluşturan tartışmaya katıldıktan kısa bir süre sonra ABD'den ayrılmak üzere olduğu sırada iki FBI yetkilisi tarafından durdurularak WikiLeaks hakkında sorguya çekildi.

YAYINCININ NOTU

Şifrepunk'ı genel okuyucu kitlesi için sarih kılmak adına tartışmacıların her birine ileri sürülen noktaları genişletme, açıklama ve dipnotlar düşme fırsatı tanındı. Müsveddenin düzeltilmesi sırasında tartışmanın ilk andaki dinamiğine genel hatlarıyla bağlı kalındı.

WIKILEAKS'İ VE BAĞLANTILI OLDUĞU KİŞİLERİ TAKİBE ALMA GİRİŞİMLERİ HAKKINDA KISA BİR AÇIKLAMA

Aşağıdaki tartışmanın çeşitli noktalarında WikiLeaks'in hikâyesi ve yayıncılık çabalarına dair son dönem olaylara gönderme yapılıyor. WikiLeaks'in öyküsüne aşina olmayan okurlar için muğlak kalabileceği düşüncesiyle bu noktaları burada en baştan özetlemeyi uygun gördük.

WikiLeaks muhbirlerden bilgi toplayarak kamuoyuna beyan etmeyi ve bunun kaçınılmaz sonucu olan yasal ve siyasal saldırılara karşı savunma yapmayı görev edinmiştir. Güçlü devlet ve kuruluşların WikiLeaks'in yayınlarını baskılama girişimi alışılmış, beklenir bir olgudur ve son kertede başvuru kaynağı olan bir yayın kuruluşu sıfatıyla WikiLeaks, bu tür güçlükleri göğüslemek üzere inşa edilmiştir.

2010 yılında WikiLeaks o güne kadarki en dikkat çekici yayınını gerçekleştirerek ABD ordusu ve hükümeti içerisinde resmi gizlilik ilkesinin sistematik olarak istismar edildiğini ifşa etti. Bu yayınlar Zayiat Cinayeti, Savaş Günlükleri ve Cablegate isimleriyle gün yüzüne çıktı.[14] Buna karşılık ABD hükümeti ve müttefikleri WikiLeaks'i ortadan kaldırmak üzere topyekûn bir çabaya girişti ki bu çaba bugün de sürmektedir.

WIKILEAKS DAVASI BÜYÜK JÜRİSİ

WikiLeaks'in yaptığı yayımların doğrudan sonucu olarak ABD hükümeti, Julian Assange ve WikiLeaks ekibi, destekçileri ve WikiLeaks'le bağlantısı olduğu iddia edilen kişiler hakkında pek çok ayrı ka-

naldan yasal soruşturma başlattı. Virginia eyaletinin Alexandria şehrinde, Adalet Bakanlığı ve FBI'ın desteğiyle oluşturulan büyük jüri, Julian Assange ve diğerlerinin 1917 tarihli Casusluk Yasası kapsamında devlet karşıtı örgüt kurmak suçunu da içeren birtakım suçlardan yargılanma olanağını araştırıyor. ABD yetkilileri soruşturmanın "bugüne dek görülmemiş bir ölçek ve içeriğe" sahip olduğunu dile getiriyorlar. Büyük Jüri'nin yürüttüğü dava sürecinde hâkim veya müvekkil avukat hazır bulunmuyor. Bu arada ABD Temsilciler Meclisi'ndeki Komite toplantıları sırasında meclis üyelerinden bazıları tarafından dile getirilen, Casusluk Yasası'nın "sızdırılmış bilgileri bilerek yayımlayan gazetecilere" yönelik olarak da kullanılması yolundaki öneri, bu yaklaşımın ABD yargı sistemi içerisinde giderek normalleşmekte olduğuna işaret ediyor.[15]

Kitap yayıma hazırlandığı sırada WikiLeaks soruşturması halen devam ediyor.[16] Aramızdan bazıları yasal olarak kanıt göstermeye zorlandı. WikiLeaks'e bilgi sızdırmakla suçlanan er Bradley Manning'in davası görüldüğü sırada FBI'ın WikiLeaks soruşturmasına dair, yaklaşık 8000 sayfalık kısmı Manning ile ilgili olmak üzere, toplam 42.100 sayfayı aşan uzunluktaki dosya ortaya çıktı. Bradley Manning, mahkeme önüne çıkarılmaksızın 880 günü aşkın süredir tutuklu bulunuyor. BM işkence raportörü Juan Mendez, Bradley Manning'in zalim ve insanlıkdışı ve işkence olarak adlandırılması muhtemel bir muameleye maruz kaldığını resmi olarak tespit etti.[17]

JULIAN ASSANGE'A SUİKAST ÇAĞRILARI VE KAMUOYU ÖNÜNDE İLAN EDİLEN WIKILEAKS GÖREV BİRLİĞİ

WikiLeaks'e saldırı kanalları yalnızca Büyük Jüri ile de sınırlı kalmıyor. 2010 Aralık'ında, Cablegate'in ertesinde, halen faal bulunan ABD'li kimi siyasetçiler Julian Assange'a hukukdışı yollarla, gerekirse pilotsuz savaş uçağı kullanılarak suikast düzenlenmesi için çağrıda bulundular. ABD'li kimi senatörler WikiLeaks'i "terör örgütü" olarak nitelemenin yanı sıra Assange'ı "yüksek teknoloji teröristi" ve "siber savaş" yürüten bir "düşman savaşçı" olarak adlandırdılar.[18]

Irak Savaş Günlükleri ve Cablegate'in yayımlanması arifesinde WikiLeaks'e karşı harekete geçmek üzere 120'den fazla kişiden oluşan ve WikiLeaks Görev Birliği adı verilen bir Pentagon timi oluşturuldu. Kamuoyu önünde ilan edilen benzeri görev birlikleri FBI, CIA ve ABD İçişleri Bakanlığı bünyesinde halen faaliyet göstermektedir.[19]

DOĞRUDAN SANSÜR

Bir basın organının yayımına yönelik bugüne dek görülmemiş bir sansür hamlesiyle ABD hükümeti internet hizmet sunucularına WikiLeaks.org'a verdikleri hizmeti kesmeleri yönünde baskı yaptı. 1 Aralık 2010 tarihinde Amazon, WikiLeaks'i depo sunucularından çıkardı, 2 Aralık'ta ise WikiLeaks.org sayfasına yönlendirilmiş olan DNS servisi kesildi. Bu dönem boyunca WikiLeaks kitlesel bir "yansıtma" seferberliği sayesinde yayında kaldı; binlerce WikiLeaks destekçisi internet sitesini kopyalayarak kendi bilgisayarında konuk etti, IP adresleri sosyal şebekeler üzerinden dağıtıldı.[20]

Obama yönetimi WikiLeaks'in ifşa ettiği belgelerin halen gizlilik mührü taşıdığı hususunda federal hükümet çalışanlarına bir ihtar gönderdi; oysa belgeler *New York Times* ve *Guardian* gazetesi gibi dünyanın önde gelen bazı haber kuruluşları tarafından yayımlanmaya başlamıştı bile. İster WikiLeaks.org sitesi isterse *New York Times* aracılığıyla olsun, söz konusu belgelere erişimin devletin güvenliğini ihlal etmek anlamına geleceği konusunda devlet memurları uyarıldı.[21] ABD Temsilciler Meclisi Kütüphanesi, Ticaret Bakanlığı ve ABD ordusu gibi devlet kuruluşları kendi şebekeleri üzerinden WikiLeaks belgelerine erişimi engelledi. Yasak, kamu sektörüyle de sınırlı kalmadı. ABD hükümet çalışanları, ileride kamu hizmetinde çalışmaya niyeti olan öğrencilerin halihazırda yapacakları araştırmalarda ve internet kullanımları sırasında WikiLeaks tarafından yayımlanan belgelerden uzak durmaları konusunda akademik kurumları uyardı.

MALİ SANSÜR: BANKA ABLUKASI

WikiLeaks'in mali kaynağını destekçi bağışları oluşturmaktadır. 2010 Aralık'ında VISA, MasterCard, PayPal ve Bank of America'nın

aralarında olduğu belli başlı bankacılık ve finans kuruluşları, ABD'nin uyguladığı gayriresmi baskıya boyun eğerek WikiLeaks'e mali hizmet vermeyi kestiler. WikiLeaks'e banka aracılığıyla para aktarımını ve belli başlı kredi kartlarıyla yapılan her tür bağışı engellediler. Amerika menşeli olmakla birlikte, finans alanında dünya çapında hâkim konuma sahip olan bu kuruluşlar, gerek Amerika'dan gerek dünyanın dört bir yanından bağış yapmak isteyen gönüllülerin WikiLeaks'in yayın faaliyetini desteklemek için para gönderme fırsatını elinden aldı.

"Banka ablukası" adıyla geniş yankı bulan bu olgu, herhangi bir hukuksal veya idari sürecin dışında yürütülmekte ve bu kitap yayıma hazırlandığı sırada halen devam etmektedir. Bu ablukayı kırmak amacıyla WikiLeaks, dünya çapında farklı hukuksal çerçevelerde kapsamlı davalar açmış, bunların bazılarının ilk celselerini kazanmıştır ve yasal süreç devam etmektedir. Gelirlerinden mahrum edilen kuruluşun bir yandan giderleri de arttığından neredeyse iki yıldır yedek fonlarından harcayarak faaliyetini sürdürmektedir.

Banka ablukası üçüncü şahıslar arasındaki ticari faaliyeti denetleme gücünün ifadesidir. Bireylerin ekonomik özgürlüğünü doğrudan ortadan kaldırmaktadır. Bunun da ötesinde, WikiLeaks'e yöneltilen varoluşsal tehdit, küresel ekonomik sansürün yeni ve endişe verici biçimine örnektir.[22]

WikiLeaks destekçileri ve çalışanlarının yanı sıra WikiLeaks'le bağlantılı olduğu öne sürülen bazı kişiler de banka hesaplarında ne idüğü belirsiz bazı sorunlarla karşılaştı; gerek hesap ayrıntılarıyla ilgili, gerekse hesabın tümden kapatılmasına varan sorunlardı bunlar.

JACOB APPLEBAUM VE JÉRÉMIE ZIMMERMANN'A YÖNELİK TACİZ

17 Temmuz 2010 günü New York şehrinde HOPE başlığıyla düzenlenen hacker konferansında Julian Assange'ın bir konuşma yapması planlanmıştı. Ancak konuşmasını iptal etti ve konuşma metnini Jacob Applebaum onun yerine okudu. Bu olaydan sonra emniyet güçleri Applebaum'a ve bağlantılı olduğu kişilere yönelik bir taciz kampanyası başlattılar. Applebaum alışıldık yöntemlerle gözaltına alın-

dı, üstü arandı, avukatla görüşmesi engellendi ve ABD'ye her giriş-çıkışında sınırda sorguya çekildi. Eşyalarına el kondu, hakları ihlal edildi, ve bu sırada daha ileri boyutta hak ihlalleriyle tehdit edildi. Gözaltına alınması ve tacize uğramasında Vatan Güvenliği Bakanlığına bağlı Göç ve Gümrük Bürosu'ndan ABD ordusuna dek onlarca ABD devlet kuruluşunun sorumluluğu bulunuyor. Bu gözaltılarda işbirliği yapmaya zorlama amacıyla tuvalete gitmesi dahi engellendi. Bütün bu süreçte Applebaum'a herhangi bir suç isnat edilmediği gibi, niçin tacize uğradığı konusunda da hükümet yetkilileri tarafından hiçbir açıklama yapılmadı.[23]

2011 yılı Haziran ayı ortasında Washington Dulles Havaalanı'nda bir uçağa binmeye hazırlandığı sırada Jérémie Zimmermann, kendilerini FBI ajanı olarak tanıtan iki kişi tarafından durduruldu. Ajanlar kendisini WikiLeaks hakkında sorguya çektiler, tutuklayıp hapse atmakla tehdit ettiler.

Applebaum ve Zimmermann, Julian Assange'ın arkadaşı, destekçisi veya tanıdığı oldukları iddiasıyla ABD mercileri tarafından taciz ve gözetlemeye maruz kalan kişilerin oluşturduğu uzun liste içinden yalnızca iki kişidir. Bu listeye, mesleki görevlerini yerine getirmekte olan avukatlar ve gazeteciler de dahildir.

HERHANGİ BİR İHTARDA BULUNULMAKSIZIN ELEKTRONİK KAYITLARA EL KONMASI VE "TWITTER ARACILIĞIYLA CELP"

14 Aralık 2010 tarihinde Twitter, Amerikan Adalet Bakanlığı'ndan WikiLeaks sorgulamasında işe yarayabilecek bilgileri hükümete vermesi için bir "mahkeme emri" aldı. "2703(d) sayılı emir" adı verilen bu celp, Kayıt Altına Alınan İletişim Bilgilerine dair yasanın bir maddesine atıfta bulunuyordu. Söz konusu madde uyarınca ABD hükümeti, özel şahsa ait elektronik iletişim kayıtlarını, hâkim tarafından çıkarılmış herhangi bir arama emrine gerek duyulmaksızın isteme yetkisi talep etmekteydi — yani keyfi arama ve özel eşyaya el konmasına karşı hüküm getiren ABD Anayasası'nın 4. maddesi fiilen devredışı bırakılmaktaydı.

Celp emrinde, WikiLeaks'le bağlantılı olduğu iddia edilen, arala-

rında Jacob Applebaum, İzlandalı milletvekili Birgitta Jonsdottir, Hollandalı işadamı ve internet öncüsü Rop Gonggrijp ve WikiLeaks'in kendisinin de bulunduğu kişilere ait kullanıcı isimleri, yazışma kayıtları, adresler, telefon numaraları, banka hesap ayrıntıları ve kredi kartı numaraları talep ediliyordu. Mahkeme emrinin şartları uyarınca Twitter'm söz konusu kişileri böyle bir emrin varlığından haberdar etmesi dahi yasaklanmıştı. Ancak Twitter bu şartı temyize götürdü ve söz konusu kişileri kendilerine ait kayıtların mahkeme tarafından istendiği konusunda haberdar etme hakkını kazandı.

Twitter'ın kendilerini mahkeme çağrısından haberdar etmesi üzerine 26 Ocak 2011 tarihinde Applebaum, Jonsdottir ve Gonggrijp, avukatları Kecker ve Van Nest, Amerikan Yurttaş Özgürlükleri Birliği ve Elektronik Hudut Derneği'nin vekaletinde emrin geçersiz sayılması için ortak bir dava açtılar. Dava kamuoyunda "Twitter Celp Davası" olarak yankı buldu.[24] Bundan ayrı olarak Applebaum'un avukatı, hükümetin Applebaum'un şahsına ait verileri Twitter ve diğer herhangi bir şirketten elde etme girişimi hakkında halen gizli tutulan mahkeme kayıtlarının açılmasını talep eden bir başka dava daha açtı. Her iki talep de 11 Mart 2011'de ABD'li yargıç tarafından reddedildi. Sanıklar taleplerini temyize götürdüler.

9 Ekim 2011'de *Wall Street Journal* gazetesi Kaliforniya menşeli elektronik posta sunucusu Sonic.net'in de Jacob Applebaum'un şahsi verilerini talep eden bir mahkeme çağrısı aldığını açıkladı. Sonic.net hükümet emrine karşı mücadele etmiş ve kaybetmişti, ancak Applebaum'un bilgilerini hükümete teslim etmeye mecbur kaldığını beyan etme izni elde etmişti. *Wall Street Journal* Google'ın da benzer bir mahkeme çağrısı aldığını açıklıyor, ancak Google'ın buna hukuksal yolla itiraz edip etmediği konusuna bir açıklama getirmiyordu.[25]

10 Kasım 2011 tarihinde federal yargıç, Applebaum, Jonsdottir ve Gonggrijp'in aleyhinde karar vererek Twitter'ın bu kişiler hakkındaki bilgileri Adalet Bakanlığı'na teslim etmesi gerektiğine hükmetti.[26] 20 Ocak 2012'de sanıklar tekrar temyize gittiler, Twitter dışında şirketlere gönderilmiş olması muhtemel mahkeme emirlerinin de açıklanması istemini reddeden hükmü dava ettiler.[27] Kitap matbaaya girdiği sırada bu dava halen sürmektedir.

ARTAN İLETİŞİME KARŞILIK DAHA FAZLA GÖZETİM

JULIAN: Yirmi yıl öncesine dönüp bakacak olursak, devletin şifreyazıma koyduğu yasaklar karşısında şifrepunk'ın yükselişe geçtiği, genelgeçer medyaya kıyasla internetin sağladığı sansürlenmemiş özgür iletişim potansiyelinin pek çok kişi tarafından heyecanla izlendiği bir dönem görüyoruz. Fakat şifrepunklar daha en başından, bu gelişmeye paralel olarak insanların birbiriyle irtibat kurduğu her ânı gözetleyen, izleyen bir gücün de yaklaştığını fark etmişlerdi. Bugün artan iletişime karşılık daha fazla gözetimle karşı karşıyayız. İletişimin artması, fikirleri denetleme ve bir uzlaşma dayatmaya çalışan kişiler karşısında fazladan bir özgürlük alanı elde etmek anlamına gelirken, artan gözetim bunun tam karşıtı bir eğilime işaret ediyor.

Yalnızca Amerikalılar, İngilizler ve Ruslar'ın, bir de İsviçre ve Fransa gibi birkaç devletin kitlesel gözetim uyguladığı döneme kıyasla bugün gözetleme çok daha bariz bir hal almış durumda. Bugün kitlesel gözetlemenin ticarileşmesi sayesinde herkes, neredeyse bütün devletler bunu uygulayabiliyor. Üstelik bugün çok daha kuşatıcı, çünkü bireyler bütün siyasal fikirlerini, aile bağlarını ve arkadaşlıklarını internete koyuyorlar. Dolayısıyla durum haberleşmenin daha fazla gözetim altına alınmasından ibaret değil; sorun bugün haberleşmenin çok daha yoğun olması. Üstelik salt hacimdeki bir artış da değil bu, iletişim türleri de çeşitlenmiş durumda. Önceden kişisel alanda gerçekleşen bütün iletişim biçimleri bugün kitlesel gözetime tabi.

Sistemin içindekilerin topladıkları bilginin gücü, bu bilgi temelinde oluşmaya başlayan gölge devletler, bunların kendi aralarındaki bilgi değiş-tokuşu, birbirleriyle ve özel sektörle kurdukları bağlar bir tarafta; diğer taraftaysa insanlığın kendi adına söz söyleme aracı olan internetle birlikte ortak alanın genişlemesi olgusu — bu ikisi arasında bir çatışma var.

Düşüncelerimizi kamuoyuna nasıl sunabileceğimiz konusunu ele

alarak başlayalım istiyorum. Devlet gözetleme mekanizmalarının çarkından geçmiş ve ulusötesi güvenlik endüstrisinin son yirmi yıl içerisinde nasıl geliştiğinden de haberdar biri olarak benim açımdan en büyük sorun, bütün bunlara son derece aşina olmam ve dışarıdan bakan birinin gözünden nasıl görüneceğini kestirememem. Fakat artık internette kurduğumuz dünya herkesin ortak dünyası haline geldi, çünkü herkes yaşamının özünü internete boca etti. Elimizde henüz imkân varken bizlerin bildiklerini aktarması gerekiyor.

ANDY: Ben meseleye herhangi bir vatandaşın bakış açısından değil de, iktidarın perspektifinden bakmayı öneriyorum. Geçen gün Washington'da katıldığım şu tuhaf toplantıda Alman konsolosluğunun kokartını taşıyan birilerine rastladım. Yanlarına gidip "Demek Alman konsolosluğundansınız," dediğimde, "Yani aslında tam olarak konsolosluktan değiliz, Münih yakınlarından geliyoruz," yanıtını verdiler. Meğer dış istihbarattanmışlar. Onlara akşam yemeğinde "Peki gizliliğin özü nedir?" diye sordum. "Süreçleri yavaşlatmak ve böylece daha iyi kontrol etmek," diye cevapladılar. Bu nevi istihbarat işinin özünde bu var; insanların bir süreci anlama yeteneğini ellerinden alarak süreci yavaşlatmak. Bir şeyi gizli ilan etmek, onun hakkında bilgi sahibi olan, dolayısıyla süreci etkilemeye gücü yeten kişilerin sayısını azaltmak demek.

İnternete iktidardaki kişilerin gözünden bakacak olursanız, son yirmi yıl ürkütücü görünür. Onlar için internet, bugüne kadar sahip oldukları gerçeği, neler olup bittiğini, insanların olup bitenlerin ne kadarını bilebileceği ve gerçeklikle etkileşim kurma becerilerini tanımlama yetisini kendi ellerinden alan bir hastalıktır.

Diyelim Suudi Arabistan; tarihi bir tesadüf sonucunda dini liderlerle ülkenin büyük bölümünü ellerinde tutanların aynı kişiler olduğu bu ülkede, iktidardaki kişilerin değişimden çıkarı sıfır. Hatta sıfırla eksi beş arasında değişiyor. İnterneti bir hastalık gibi görüyorlar ve danışmanlarına soruyorlar, "Bu musibete karşı bir ilacın var mı?" Bunun yanıtı ise kitlesel gözetleme. "Bunu tümüyle kontrol etmeliyiz, filtrelemeliyiz, yaptıkları her şeyi öğrenmeliyiz." İşte yirmi yıldır olan biten budur. Gözetleme alanına devasa bir yatırım yapıldı, çünkü iktidardakiler internetin kendi yönetim biçimlerini etkilemesinden korktular.

JULIAN: Buna rağmen, bu kitlesel gözetlemeye karşın, kitlesel iletişim milyonlarca kişinin hızlı bir şekilde ortak bir nokta üzerinde uzlaşmasını sağladı. Önceki konumdan yeni bir kitlesel uzlaşı konumuna geçebiliyorsanız, devlet bu gelişimi takip edebilse bile etkili bir yanıt üretmek için zaman bulamayacaktır.

Diğer yandan 2008'de Kahire'de Facebook üzerinden örgütlenen bir protesto gerçekleşti. Mübarek hükümetinde şaşkınlık yarattı yaratmasına, ama bu kişiler yine Facebook aracılığıyla tespit edildi.[28] 2011'de Mısır Devrimi'nde kullanılan en önemli belgelerden biri olan bir kılavuz kitapçığın ilk sayfasında diyordu ki, kitapçığın dağıtımında "Facebook veya Twitter'ı kullanmayın". Son sayfada da tekrar: Kılavuzun dağıtımında "Facebook veya Twitter'ı kullanmayın".[29] Buna rağmen Mısırlılar'm pek çoğu Twitter ve Facebook kullandı. Başlarına bir şey gelmediyse bunu devrimin başarılı olmasına borçlular. Eğer başarılı olmasaydı bu kişiler kendilerini son derece endişe verici bir durumda bulacaklardı. Bu arada olayların daha başında Cumhurbaşkanı Mübarek'in Mısır çapında interneti kestiğini de unutmayalım. Esasında internet kesintisinin devrim için faydalı mı yoksa zararlı mı olduğu tartışılır, çünkü kesinti yüzünden, olup bitenlerden haberdar olmak isteyen herkes sokağa çıkmak zorunda kaldı, ve bir kez sokağa çıktıktan sonra artık sokaktasınızdır. Böylece olaylarla doğrudan muhatap oldular, çünkü cep telefonları ve internet çalışmıyordu.

Dolayısıyla başarılı olmak için kitlenin büyüklüğü açısından bir dönüm noktasına ulaşılması, çabuk hareket edilmesi ve kazanılması gereklidir; çünkü eğer kazanamazsanız, hızlı bir uzlaşı doğmasına vesile olan altyapının ta kendisi uzlaşının tohumlarını atan kişilerin izinin sürülmesi ve dışlanmaları için kullanılacaktır.

Evet, Mısır'da işler böyle ilerledi; gerçi ülke ABD'nin müttefikiydi, ama ABD, İngiltere, Avustralya, Yeni Zellanda ve Kanada'dan oluşan ve ortak dili İngilizce olan istihbarat işbirliğinin parçası değildi. Şimdi bir de Mısır Devrimi'nin ABD'de patlak verdiğini hayal edelim. Facebook ve Twitter'a ne olacaktı? Devlet tarafından el konacaktı. Ve eğer devrim başarılı olmazsa, CIA ve FBI, başı çeken eylemciler hakkındaki ayrıntıları ele geçirmek için bu kanalların içine sızacaktı.

JÉRÉMIE: Gözetimle denetimi birbirinden ayırmak zor, her ikisini de tartışmalıyız. Beni daha çok bu ilgilendiriyor — ister devlet isterse şirketler eliyle internetin denetlenmesi.

JACOB: Bana kalırsa sansürün genel anlamda gözetimin bir yan ürünü olduğu gayet aşikâr, ister kendi kendini sansürleme olsun bu, ister bildiğimiz anlamda teknik sansür. Bana kalırsa bunu sıradan insanlara anlatmanın yolu teknik olmayan bir dil kullanmaktan geçiyor. Örneğin, interneti kurduğumuz yöntemle yol inşa edecek olsaydık, her yola polis dışında kimsenin erişemeyeceği gözetleme kameraları ve mikrofonlar koymamız gerekirdi.

JULIAN: İngiltere bu dediğine yaklaşmış vaziyette zaten, Jake.

JACOB: Bir yol yapıldığında her santiminin gizli bir grup insan tarafından kuş uçurmaz şekilde izlenmesi söz konusu değildir. Sıradan insanlara internette yolların işte bu mantıkla inşa edildiğini, sonra da herkesin bu yolları kullanmaya çağrıldığını anlatırsak, bunu zihinlerinde canlandırabilir, denetimin her zaman yolları ilk yapan kişilerde kalmayacağını anlayabilirler.

ANDY: Ama bazıları da var ki yol inşaatıyla falan bile uğraşmadan ortaya bir bahçe seriyor ve herkesi çırılçıplak bahçeye gelmeye davet ediyor. Böylece Facebook dediğimiz şey ortaya çıkıyor! İnsanları kendilerine dair verileri hiç çekinmeden ortaya sermeye ikna eden bir girişim.

JACOB: İnsanlar Stasi'nin, yani Doğu Alman devlet güvenlik sisteminin üyesi olduklarında nasıl mükâfatlandırıldıysalar, aynı şekilde Facebook'ta yer aldıkları için de ödüllendiriliyorlar. Aradaki fark, Facebook'ta doğrudan ödenen bir ücret yok, onun yerine toplum nazarında puan topluyorsunuz—mesela komşunuz sizinle yatıyor falan. Bunu insani boyutuyla ilişkilendirmek önemli, çünkü burada teknolojiye özgü bir durum yok, gözetleme yoluyla denetim kurulması gibi bir durum var. Bir bakıma mükemmel bir Panoptikon durumu bu.[30]

JULIAN: Tekniğin felsefesi meselesi beni fazlaca ilgilendiriyor. Teknik yalnızca bir parça teknoloji demek değildir; bir kurulda çoğunluğun uzlaşma biçimi veya bir parlamentonun yapısı da birer tekniktir; yani teknik, sistematik hale getirilmiş etkileşimdir. Örneğin feodal sistemlerin ilk fabrikalara özgü teknikten doğduğu kanısındayım. İlk fabrikalar merkezi birer konumda ortaya çıktığında, devasa yatırımlar gerektiren ve kolaylıkla fiziksel denetim altına alınabilen bu teknik gayet doğal olarak feodal ilişkileri beraberinde getirecekti. Zaman ilerledikçe gelişmişlik düzeyi artan teknikler icat edildi. Bu tekniklerden bazıları demokratikleştirmeye elverişli; herkesin kulllanımına sunulabiliyor. Fakat çoğunluğu, karmaşık teknolojiler olmalarından ötürü ancak sağlam bir organizasyon yapısı içinde ortaya çıkabiliyor. İntel şirketi gibi. Belki de tekniğin eğilimi sırasıyla bu evrelerden geçmeyi gerektiriyor: tekniğin keşfi, tekniğin tek elde toplanması, ve tekniğin demokratikleşmesi. Bu son evrede tekniğin nasıl üretileceği bilgisi bir sonraki eğitimli kuşak içinde hızla yaygınlaşır. Ama bana kalırsa tekniğe özgü genel eğilim, denetimin tekniğin maddi kaynaklarım elinde tutan kişilerde yoğunlaşması.

Bu duruma en iyi örnek bana kalırsa yarı-iletken imalatçısı. Bu tür bir üretim öyle hassas koşullara ihtiyaç duyar ki havanın bile saf olması gerekir. Fabrikadaki binlerce çalışanın her biri saçına bone takmalıdır ki en ufak saç kepeği veya saç kılı imalat sürecini etkilemesin. Yarı-iletken imalatı pek çok adımdan oluşan son derece karmaşık bir süreçtir. Hiç abartısız milyonlarca saatlik araştırma bilgisi yarı-iletken üreten kuruluşun mülkiyetindedir. Eğer bu yaygın olarak kullanılmakta olan bir ürünse, ki öyledir çünkü internetin yapıtaşıdır, o halde internetin sağladığı özgürlüğün içerisinde yarı-iletken üretimi kodlanmıştır. Ve yarı-iletken üretiminin içinde ise bu üretimin fiziksel denetimini elinde tutan kişinin muazzam tavizler koparma gücü kodlanmıştır.

Dolayısıyla yüksek teknolojiye dayalı iletişim devriminin —ve ondan devşirdiğimiz özgürlüğün— gerisinde bütün bir neoliberal, küresel modern piyasa ekonomisi yatıyor. Aslında bu devrim onun zirve noktasıdır. Modern küresel neoliberal ekonominin teknolojik başarı anlamında ulaşabileceği en üst noktadır bu. İnternetin gerisinde, optik fiber üreticileri, yarı-iletken üreticileri ve bütün bunlar için gereken malzemeyi kazıp çıkaran maden şirketleri arasındaki ticaret

ilişkileri, bu ticaretin çarklarını yağlayan finans sektörü, özel mülkiyet yasalarını yürürlüğe koyan mahkemeler ve benzeri kurumlar arasındaki son derece karmaşık etkileşimler bulunuyor. Dolayısıyla internet, cidden bütün bir neoliberal sistemin piramidinin yalnızca tepe noktası.

ANDY: Teknik meselesine ilişkin olarak, Johannes Gutenberg matbaayı icat ettiğinde aslında Almanya'nın bazı bölgelerinde zaman zaman yasaklanmıştı, ve bu sayede bütün ülkeye yayıldı, çünkü bir bölgede yasaklandığı zaman başka bir yönetimin hâkimiyetindeki bir bölgeye taşınıyordu.[31] Enine boyuna incelemiş değilim ama bildiğim kadarıyla bu durum Katolik Kilisesi'ni öfkelendirdi, çünkü kitap yayımlama tekeli böylelikle kırılmış oluyordu. Gutenberg ekibi yasal açıdan başları derde girdiği her defasında matbaayı henüz yasaklanmadığı bir yere taşıyorlardı. Bir anlamda bu, matbaanın yayılmasına vesile oldu.

İnternet bana kalırsa biraz daha farklı, çünkü bir yandan üretim aracı olarak kullanılabilecek bir makineden söz ediyorsunuz, ki Commodore 64 bile bir anlamda öyleydi. Pek çok kişi onu yapım amacından farklı alanlarda kullanmıştı.

JULIAN: Yani herkes elindeki küçücük alette kendi yazılımını kullanabiliyordu.

ANDY: Evet. Üstelik aynı zamanda fikirleri yaymak için kullanabilirdi. Fakat diğer yandan, felsefi olarak, ABD menşeli Elektronik Hudut Derneği'nin kurucularından John Gilmore'un 1990'ların başında internetin küresel olarak yayılmasına ilişkin olarak söylediği gibi, "İnternet sansürü bir hasar gibi algılar ve devredışı bırakır."[32] Bugün bunun, teknik bir yorum ile iyimser bir etki değerlendirmesinin bir karışımı olduğunu görüyoruz, bir tür hüsnüniyet ve aynı zamanda kendi kendisini doğrulayan bir kehanet.

JULIAN: Fakat Gilmore'un sözleri daha çok Usenet için geçerli. Usenet, otuz yıl önce ortaya çıkmış olan, pek çok kişi arasında işleyen bir e-posta sistemi olarak tanımlayabileceğimiz bir sistem. Basitçe tarif etmek gerekirse, kullanıcılar ve servis sunucular arasında hiçbir fark

olmadığını, herkesin kendi Usenet sunucusunu kendisinin işlettiğini varsayan bir sistem. Bir program yazıyorsunuz, bunu bir-iki kişiye gönderiyorsunuz. Onlar ellerinde bu yazılımın olup olmadığını otomatik olarak kontrol ediyorlar. Eğer ellerinde yoksa onu alıp bağlantılı oldukları herkese de iletiyorlar, ve böylece devam ediyor. Sonuçta mesaj herkese yayılıyor, herkesin elinde birer nüshası bulunuyor. Eğer herhangi bir kimse sansür uygulamaya kalkarsa, diğerleri onu yok sayarak devam ediyorlar, sistem açısından değişen bir şey olmuyor. Mesaj, sansür uygulamayan kişiler arasında yayılmayı sürdürüyor. Gilmore'ın bahsettiği işte bu Usenet'ti, internet değil. Bahsettiği şey web sayfaları da değildi.

ANDY: Teknik açıdan bu doğru olmakla birlikte, Gilmore'ın sözlerinin yorumu ve uzun vadedeki etkisi sonucunda kendilerini internet olarak gören kişiler ortaya çıktı. Pek çok kişi, "Madem sansür var, biz de etrafından dolaşırız," diye düşündü. Teknik anlayıştan yoksun olan siyasetçi ise "Kahretsin, bilgi alanı üzerindeki denetimimizi kısıtlayan yeni bir teknoloji ortaya çıktı," diye düşündü. Dolayısıyla şifrepunk'ın fikir babalarından olan Gilmore gidişatı bu yöne çevirmekle çok önemli bir şey yaptı; takip edileceği korkusu olmadan, herkesin kendine ait anonim iletişim yöntemine sahip olmasını savunan bütün bir kripto-anarşist üsluba ilham verdi.

JÉRÉMIE: Teknolojinin yayılması olarak tarif ettiğiniz şeyin kendi içinde farklılıklar barındırdığını düşünüyorum. İlk fabrikalar ve matbaa örneğinde, bu mekanizmaları inceleyerek nasıl çalıştığını anlayabiliyordunuz, oysa bugün denetimi giderek teknolojinin içine yerleştiriyoruz. Denetim teknolojinin dahili bir parçası. Modern bir bilgisayarı ele aldığımızda, parçalarını tanımak için içini açmaya kalksanız büyük olasılıkla başaramazsınız. Zaten bütün parçalar küçücük paketler halindedir, ne işe yaradıklarını bile anlayamazsınız.

ANDY: Karmaşık olması yüzünden mi demek istiyorsun?

JÉRÉMIE: Hem karmaşık olduğu için, hem de teknolojinin kendisi anlaşılır olsun diye yapılmadığı için. Telif teknolojilerindeki durum bu.[33] Cory Doctorow "The Coming War on General-Purpose Com-

puting" (Genel Amaçlı Bilgi-İşleme Karşı Savaş) yazısında bu durumu tarif ediyor.[34] Bir bilgisayar genel amaçlı bir makine ise onunla istediğinizi yapabilirsiniz. Her bilgiyi bir girdi olarak işleyebilir, herhangi bir çıktıya dönüştürebilirsiniz. Üretmekte olduğumuz cihazlar aslında giderek bu tür genel amaçlı birer bilgisayar yapısı gösteriyor, ama yalnızca GPS veya telefon veya MP3 çalar olarak iş görecek biçimde sınırlandırılıyor. Kontrolü gitgide ürettiğimiz makinelerin bünyesine yerleştiriyoruz ki kullanıcı bununla başka şeyler yapamasın.

JULIAN: Bahsettiğin şey, kullanıcıların teknolojiyi anlamasını ve üretici firmanın tayin ettiği amaç dışında kullanmasını önlemek için ürünün içine yerleştirilen kontrol. Ama şu an daha vahim bir durumla karşı karşıyayız, çünkü bahsettiğimiz cihaz bir de şebekeye bağlı.

JÉRÉMIE: Evet, böylelikle kullanıcıyı ve ona ait bilgileri izleyebiliyor. İşte bu yüzden, bağımsız bir toplum için bu derece önemli bağımsız yazılım.

ANDY: Genel amaçlı makinelere ihtiyacımız olduğuna tümüyle katılıyorum, ama bu sabah Berlin'den buraya gelmeye hazırlandığım sırada uçak kalkıştan vazgeçti. Böyle bir şey ilk kez başıma geliyordu. Uçak kenara yanaştı ve pilot dedi ki "Bayanlar, baylar, elektrik sistemlerinde bir hata oluştu, o yüzden durup sistemi yeniden çalıştırmaya karar verdik." İçimden "Kahretsin," dedim, "herif sanki Windows'u yeniden çalıştırmaktan bahsediyor, Control-Alt-Del — belki işe yarar!" Yani, şahsen, bir uçak söz konusu olduğunda tek bir amaca hizmet eden bir makineden şikâyetçi olmam. Bir tek bu işi yapsın ama çok iyi yapsın. Uçan bir makinenin içinde oturmuşken pilotların dikkatini Tetris oynayarak, Stuxnet'le, bilmemneyle dağıtmasını istemem.[35]

JÉRÉMIE: Uçak kendi başına senin kişisel verilerinle işlem yapmıyor, hayatın üzerinde denetime sahip değil.

ANDY: İyi ama uçan bir makine hayatımın kontrolünü bir süreliğine elinde tutuyor.

JACOB: Cory'nin demek istediği şey aynı zamanda şu: Bugün artık araba diye bir şey yok, uçak diye bir şey yok, işitme cihazları yok; dört tekerleği olan bilgisayarlar, kanatlı bilgisayarlar, ve duymanıza yardımcı olan bilgisayarlar var. Burada söz konusu olan bunların tek amaca hizmet eden bilgisayarlar olup olmamaları değil; mesele, asıl yapım amaçlarına hizmet edip etmemeleri ve ne derece hizmet ettiklerini kontrol edebilmemiz. Bugün şirketler çoğu kez bu özelliği kilitleyip sır olarak saklama hakları olduğunu iddia ediyorlar, dolayısıyla ya karmaşık bilgisayarlar üretiyorlar veya anlaşılmasını yasal olarak güçleştiriyorlar. Aslında toplum için tehlikeli bir şey bu, çünkü üreticiler her zaman herkesin yararına hareket etmeyebilir. Ayrıca biliyoruz ki insan hata yapan bir varlık, kasten olmasa da. Dolayısıyla bu aletleri kilitlemek birçok açıdan tehlikeli, zira hepimiz kusurlu varlıklarız. Apaçık bir gerçek bu. Hayatımızın bağlı olduğu sistemlern püf noktalarına erişebilme ihtiyacı, bağımsız yazılımı bu derece önemli kılıyor. Ve aynı nedenden ötürü, bağımsız donanım da önem kazanıyor; kendi irademizle sürdürülebilir yatırımlar yapma, kullanmakta olduğumuz sistemleri geliştirme, ve bu sistemlerin beklendiği gibi çalışıp çalışmadığını kontrol etme becerimizi artırıyor.

Sağladığı özgürlük bir yana, bu sistemleri anlamak kendi başına çok önemli, çünkü anlamadığımız zaman, işleri otoriteye, bu teknolojiden anlayan veya buna hâkim olan kişilere havale etmek gibi genel bir eğilim doğuyor, her ne kadar bu otoriteler sistemin özünü anlamasalar da. Siber savaşların bu kadar abartılması da bu yüzden — savaş konusunda otorite olan birtakım kişiler, sanki anladıkları bir şeymiş gibi teknolojiden bahsetmeye başlıyorlar. Durmadan siber savaştan bahsediyorlar ama içlerinden hiçbiri, bir teki bile siber ortamda barış tesis etmekten, veya barışın tesisiyle ilgili herhangi bir şeyden söz etmiyor. Durmadan savaş konuşuyorlar, çünkü işleri bu. Bu yolla teknolojik ve hukuksal süreçleri kendi çıkarları doğrultusunda kontrol etmeye çalışıyorlar. Böylece kullandığımız teknoloji üzerinde hiçbir denetimimiz kalmadığında, bu tür kişiler onu kendi amaçlarına, özellikle de savaşa alet etmek istiyorlar. Bu da oldukça ürkütücü bir şeylere davetiye çıkarıyor. Stuxnet'i de başımıza açan şey buydu, bana kalırsa. Bakıyorsunuz, akıllı uslu bildiğiniz kişiler ABD'nin açtığı savaşlar karşısında, bu tür taktiklerin savaşı önleyeceğini ileri sürebiliyor. Böyle bir sav, başka ulusları bilfiil işgal duru-

munda olmayan bir ülkede ileri sürüldüğünde belki ikna edici olabilir, ama aynı anda birden fazla işgali sürdürmekte olan bir ulus söz konusu olduğunda kulağa pek de inandırıcı gelmiyor.

SİBER-UZAM'IN ASKERİLEŞMESİ

JULIAN: Bugün siber-uzamın militerleşmesine tanık oluyoruz, yani askeri bir işgal söz konusu. İnternet üzerinden iletişim kurduğunuzda, cep telefonu aracılığıyla haberleştiğimizde, ki şimdi onlar da internete bağlı, görüşmeleriniz askeri istihbarat teşkilatları tarafından denetleniyor. Yatak odanıza bir tank girmesi gibi bir şey bu. Eşinize kısa mesaj gönderirken aranızda bir asker duruyor. Haberleşme düzleminde hepimiz olağanüstü hal koşullarında yaşamaktayız, yalnızca tankları göremiyoruz, ama oradalar. Bu açıdan sivil bir uzam olduğu varsayılan internet askeri bir uzam halini aldı. Ancak internet yine de bize ait bir uzam, çünkü hepimiz onu birbirimizle, aile bireyleriyle iletişim kurmak için kullanıyoruz. Özel yaşamımızın çekirdeğini oluşturan iletişim bugün internete taşınıyor. Dolayısıyla aslında özel yaşamlarımız askeri bir alana girmiş durumda. Yatağınızın altında bir askerin saklanması gibi adeta. Sivil hayatın askerileşmesi demek bu.

JACOB: Buraya gelmeden kısa bir süre önce Washington Üniversitesi Güvenlik ve Mahremiyet Araştırma Laboratuvarı ekibini, Pasifik Sahili Üniversitelerarası Siber Savunma yarışmasına hazırlamak için bir teklif aldım. Son anda danışman olmam istendi. Bir siber savaş simülasyonunda yarışmak üzere uzun süre hazırlık yaptık. Etkinlikte ABD deniz kuvvetlerinin tatbikat hizmetlerini de kapsayan sivil bir kolu olan, savunma amaçlı hack'leme kadar saldırı amaçlı hack'leme ile de uğraşan SPAWAR, Kırmızı Takım diye adlandırılan bir roldeydi.[36] Bütün yaptıkları, kendileri dışındaki bütün oyunculara saldırmaktı, ve her takım, etkinliğin başında kendilerine hiçbir ön bilgilendirme olmaksızın verilen bilgisayar sistemini savunmak zorundaydı. Savunacağınız sistemlerin ne tür sistemler olduğunu dahi bilmiyorsunuz, hatta başlangıçta nasıl puan kazanacağınız da belli

değil, dolayısıyla elinizden geleni yapıyor ve işe yaramasını ümit ediyorsunuz.

JULIAN: Bunun oyun olduğundan emin misin? Belki de oyun değildir!

JACOB: Hayır, sadece bir sürü bilgisayar veriliyor ve bunları savunman bekleniyor, karşı taraf sistemine giriyor ve onu ele geçiriyor. "Bayrağı Yakala" oyununun çocuk versiyonunu gerçek bir hacker konferansında oynamak gibi bir şey, üstelik ilginç de, çünkü bu adamların elinde bir sürü araç var, hem yazılım deneyimi de olan kişiler.[37]

JULIAN: Peki ama bunun ne manası var — ABD donanması açısından bakıldığında?

JACOB: Onların kendi açılarından buna kaynak ayırma nedenleri, geleceğin siber savaşçılarını bugünden yetiştirmek istemeleri. Bu yüzden, bak mesela, sana CIA'den küçük bir not defteri getirdim, bunu eleman alımı sırasında dağıtıyorlardı. Orada Charlie isminde biri vardı, CIA'dendi. CIA'e katılmak istersen, gerçek dünyada çalışmak için bunun büyük bir fırsat olduğunu anlatıyordu. SPAWAR'dan kişiler oradaydı, Microsoft da orada eleman arıyordu. Yapmaya çalıştıkları şey, oradakileri, bütün bu takımları Ulusal Şampiyona'ya hazırlamak, kazanmalarını sağlamak ve "ulusu savunmak"tı. Tabii yalnızca siber savunmacılar olmakla yetinmeyip, siber savaşçılar olarak hacker saldırıları düzenlemeye devam etmek niyetindeydiler. Biz 4000 puan gibi bir şey topladık, ki ikinci, üçüncü ve dördüncü gelen takımların puanlarının toplamına eşitti. Hatta puanımız aslında üçünün toplamından da yüksekti.

JULIAN: Peki, peki.

JACOB: Benim sayemde olmadı ki, takımı galeyana getirmek için kullandığım veciz söz şuydu: "En karanlık gecenin ardından daima daha zifiri karanlık gelir." Koçluk yeteneğim olduğunu sanmıyorum, ama bu çocuklar cidden iyiydiler. Sonuç olarak ilginç bir deneyimdi,

çünkü bütün olayın çerçevesi savaş terimleriyle çizilmişti, bize şöyle şeyler diyorlardı: "Haydi savaş naranızı duyalım bakalım." "Savaş neyi?" Öğle yemeğinde, sistem savunması işine mola verdiğimiz sırada bunu söylüyorlardı mesela. Her şeyi sistemlere saldırı düzenlemek, savaş ve siber savaş üzerine kurmuşlardı, böyle düşünmenin ne muhteşem olduğundan bahsediyorlardı durmadan. İşin ilginç yanı, birlikte çalıştığım takımın yanı sıra, pek çok kişi ciddi ciddi çaba sarf ediyormuş gibi geldi bana, çünkü onlara Savaş Sanatını öğretmiyorlardı, daha ziyade SysAdmin Kupası gibiydi, tiksinti vericiydi.[38] Hakikaten tuhaf bir histi orada olmak, düşünün ki etraf savaş eğitiminden gelen insanlarla dolu, ama savaş perspektifinden gelmelerine rağmen öğrettikleri şey strateji değil. Sistemlerin savunması meselesine aşırı vurgu yapıyorlardı, kendilerini savaşa öylesine kaptırmışlar ki cidden vatanseverlik ruhu filan aşılamaya çalışıyorlardı herkese. Yaratıcı düşünme, bağımsız analiz gibi şeyler hakgetire, ulusal yarar uğruna emirlere itaat eden, makinenin çarklarından biri olmaya razı bir zihniyeti yerleştirmeye çalışıyorlardı. Daha önce hiç böyle bir şeyle karşılaşmamıştım. Mide bulandırıcıydı, takımımın büyük bölümü de buna katlanmakta, hatta bunu ciddiye almakta zorluk çekti.

JULIAN: Sence ABD donanmasının alışıldık eğitim tarzı mı bu? Şimdi sadece yeni bir sahaya mı uygulamaya çalışıyorlar? Tepeden inme bir ABD siber-komuta kararı mı bu — ABD tarafından verilmiş uluslararası bir stratejik karar mı?

ANDY: Daha ziyade Nazilerin çocukları eğittikleri gençlik kamplarına benziyor.

JACOB: *Sie können das sagen weil du bist Deutsche.* Sen böyle konuşabilirsin tabii, çünkü Almansın. Hayır ona benzemiyor. ABD donanmasının bu işin içinde olması bütün bu hikâyeye ABD hükümetinin kaynak aktarması yüzünden. Bana koçluk teklif ettiler, çünkü orada bunu yapacak birine ihtiyaçları vardı; ben de kabul ettim, çünkü bu çocuklarla, yani lisans öğrencileriyle aram iyiydi. Ama bunun anlamı temelde ABD hükümetinin bu alanda istihdam yapmak istemesi; bunu da ulusalcılık perspektifinden yapmak istiyorlar. Fazlasıyla tu-

haf bir etkinlikti, çünkü bir yandan sistemin güvenliğini nasıl koruyabileceğini öğrenmek, hepimizin hayatının bağlı olduğu altyapıyı anlamak iyi bir şeydi; ama diğer taraftan, yapmaya çalıştıkları şey katılımcıların anlamasını sağlamak değildi. Rekabeti kamçılayarak hararetli bir ortam yaratmayı ve onların böyle bir iş yapmaktan haz duymalarını sağlamaya çalışıyorlardı.

ANDY: Maalesef, sistemlerin güvenliğinin korunmasında ABD'nin pek az çıkarı var; bilakis, sistemlerin kırılgan olmasını istiyorlar ki denetimi kendi ellerine alabilsinler. Bugün bile dünya çapında şifreyazım üzerindeki denetim, ABD'nin 1998'de talep ettiği düzeylere henüz ulaşmış değil. ABD dış ticaret müsteşarı David Aaron, o yıl çıktığı dünya turunda, hükümetin herkesin şifresine erişim hakkı olması gerektiğini savunmaktaydı.[39] Ama şifreyazım hâlâ çift-kullanımlı teknoloji diye adlandırılan sınıfa dahil ediliyor ve nihai kullanıcıya yönelik bir ürün olarak ihraç edilmesi Wassenaar Düzenlemesi adı verilen ve dünya çapında kabul edilen yasa ile sınırlandırılmış durumda.[40] Birtakım ülkeleri ve bu ülkelerin siyasal tutumlarını "şer ekseni" ilan ettiğiniz zaman böyle bir yaklaşım makul görünebilir, ama haberleşmeyi denetleyen teknolojiler söz konusu olduğunda şimdiye dek böyle bir ihracat sınırlaması getirilmediğini düşününce uygulanan çifte standardın boyutları ortaya çıkıyor.[41]

JULIAN: Andy, sen yıllarca şifreyazımla çalışan telefonlar tasarladın. Haberleşme alanında ne tür bir kitlesel gözetleme uygulanıyor? Hükümet tarafından istihbarat ve kitlesel gözetleme alanında en son uygulamalardan bahseder misin biraz?

ANDY: Kitlesel depolama, bütün iletişimin, sesli görüşmelerin tamamının, bütün trafik verilerinin, kısa mesajın her tür kullanımının yanı sıra internet bağlantılarının depolanması demek. Askeri harcamalara ayrılan bütçeyi gözetleme ve siber savaşçıların maliyetiyle kıyaslarsanız, normal silah sistemlerinin ne kadar pahalıya maloldu̇ğunu görürsünüz. Siber savaşçılar ve kitlesel gözetleme, tek bir askeri uçağa kıyasla sudan ucuzdur. Tek bir askeri uçağın maliyeti...

JULIAN: Yüz milyon civarında.

ANDY: Üstelik depolama gün geçtikçe ucuzluyor. Aslında biz Kaos Bilgisayar Kulübü'nde bununla ilgili birtakım hesaplar yapmıştık: Almanya'da bir yılda gerçekleşen bütün telefon konuşmalarını anlaşılır bir ses kalitesinde kaydetmenin maliyeti 30 milyon avro civarında, buna yönetim maliyetleri de dahil, yani salt depolamanın maliyeti 8 milyon avro civarında.[42]

JULIAN: Üstelik bir de Güney Afrika'daki VASTech gibi bu sistemleri yılda 10 milyon dolara satan firmalar var.[43] "Bütün görüşmelerinizi denetleyeceğiz, denetlediğimiz bütün görüşmelerinizi topyekûn depolayacağız." Fakat son birkaç yıldır bir ülkeden diğerine yapılan bütün görüşmeleri kaydedip, sonra içinden takibe almak istediğiniz kişileri seçip bunları izleme görevini gerçek kişilere havale etmek gibi bir yaklaşım, yerini, her şeyi kaydetmek ve sonsuza dek saklamak gibi bir yaklaşıma bırakıyor.

ANDY: Kaba hatlarıyla tarihsel bir açıklama getirmek gerekirse, eskiden bir kişi diplomatik konumu, çalıştığı firma gibi nedenlerle veya hakkında şüphe bulunduğu veya şüpheli kimselerle irtibatı olduğu için hedef haline gelirdi, o zaman bu kişiye gözetim uygulanırdı. Oysa günümüzde "Önce her şeyi kaydedelim, daha sonra ayıklarız," demek daha verimli görülüyor. Dolayısıyla uzun vadeli depolamaya girişiyorlar. Bu sektörün iki dönemini tarif ederken "taktiksel" ve "stratejik" olmak üzere iki ayrı yaklaşımdan söz edebiliriz. Taktiksel yaklaşımın anlamı, "Şu anda, bu toplantıda bu mekânı dinlememiz icap ediyor, bunun için birinin üzerinde bir mikrofon ve teçhizatlı bir ceketle içeri girmesi gerek, veya yakına park etmiş, içinde GSM ile gözetleme sistemleri bulunan bir arabayla içerideki kişilerin konuştuklarını doğrudan denetleyebilir — şebeke işletimcisiyle muhatap olmaya, polisten arama izni çıkartmaya falan gerek kalmadan, hiçbir yasal süreç olmaksızın, yap gitsin." Stratejik yaklaşım ise bunu normal işleyişin parçası haline getirir, yani önce her şeyi kaydet, daha sonra analiz sistemleri aracılığıyla ayıkla.

JULIAN: Yani stratejik denetim, bir haberleşme uydusunun gönderdiği her şeyi kaydetmek, bir fiber optik kablosundan gelen her şeyi kaydetmek demek.

ANDY: Çünkü herhangi bir kişinin ne zaman şüpheli hale geleceğini bilemezsin.

JACOB: ABD'de NSA AT&T davası diye bir şey var — bu şirkete karşı açılan ikinci dava: Hepting'e karşı AT&T. Kaliforniya eyaletinin Folsom şehrinde telekomünikasyon devi AT&T'de daha önce teknisyen olarak çalışmış olan Mark Klein, NSA'in, yani ABD Ulusal Güvenlik Teşkilatı'nın AT&T'den elde edebildiği bütün bilgileri kaydettiğini ortaya çıkardı. Bütün verileri toptan alıyorlardı, verilerin yanı sıra telefon görüşmelerini de, yani San Francisco'da bir telefonun ahizesini kaldırdığım anda veya internete bağlandığım anda NSA'in ABD topraklarında ABD yurttaşları aleyhine ne kadar veri varsa hepsini ele geçirdiğini biliyoruz.[44] Ele geçirdikleri bu verileri ABD'de yürüttükleri soruşturmalarda kişilerin aleyhine kullandıklarına neredeyse eminim, ki bu da bir sürü ilginç anayasal sorun doğuruyor çünkü bu verileri sonsuza dek saklayabilecekler.

JÉRÉMIE: Bir de bu Eagle örneği var — Fransız Amesys şirketinin Libya'daki Kaddafi yönetimine sattığı sistem. Ticari lisansında "ulus çapında dinleme mekanizması" yazıyor. Büyük bir kutu bu, herhangi bir yere yerleştiriyorsun ve bütün halkın görüşmelerini dinliyorsun.[45]

JULIAN: Daha on yıl öncesine kadar bunun fantaziden ibaret olduğu düşünülüyordu, yalnızca paranoyak kişilerin inanacağı bir şey deniyordu, ama bugün kitlesel dinlemenin maliyeti öyle düşük ki Libya gibi görece sınırlı kaynaklara sahip bir ülke bile Fransız teknolojisiyle bunu başarabiliyor. İşin aslı, çoğu ülke dinleme konusunda zaten bu düzeyi yakalamış durumda. Bir sonraki büyük hamle, kayıt altına alınmış verilerin ne derece etkin şekilde çözülebildiği ve bu verilerden nasıl bir karşılık üretildiğiyle ilgili olacak. Şu anda pek çok ülkede, ülkeye giren ve çıkan iletişim trafiği stratejik dinlemeye tabi, ama bunun sonucunda girişilecek hamleler, örneğin banka hesaplarının otomatik olarak iptali, veya polisin devreye girmesi, veya belli grupları toplum dışına itmek, başka bazı grupları özgür bırakmak vb. — bu tür bir sistemin henüz başlangıcındayız. Gerçi Siemens daha şimdiden istihbarat kuruluşlarına buna benzer otomatik eylemleri

devreye sokan bir platform satıyor. Yani, hedef A ile hedef B seyyar izleme kayıtlarına göre birbirine şu kadar metre yaklaştığında, hedef A belli bir anahtar sözcüğü ihtiva eden bir e-posta alacak olursa, istihbarat merkezinden belli bir hareket için komut verilecek. Gidişat bu yönde.

TOPYEKÛN GÖZETLEMEYE İNSAN YASALARIYLA KARŞI KOYMAK

JÉRÉMIE: Şurası bir gerçek ki günümüz teknolojisi, iletişimin topyekûn denetlenmesine imkân veriyor. Bir de madalyonun diğer yüzü var, yani buna karşı bizim ne yapacağımız sorusu. Taktiksel gözetimin bazı uygulamalarını meşru kabul edebiliriz — savcılar kötü adamlar ve onların oluşturduğu şebekeler hakkında soruşturma yürütürken, hukuk gözetiminde bu tür araçları kullanma gereği duyabilirler. Ama buradaki soru, bu hukuksal gözetimin sınırını nasıl çizeceğimiz, bu teknolojiler üzerinde yurttaş denetiminin nerede başlayacağı. Siyasal bir tercih meselesi bu ve siyasal tercihler söz konusu olduğunda karşımıza çıkan şey, önlerine uzatılan her şeyi imzalamakla yükümlü siyasetçiler oluyor. Bu kişiler siyasal tercihlerin ardındaki teknolojiyi anlamıyorlar. Bana kalırsa burada bize düşen rol, teknolojinin genel olarak nasıl çalıştığını, siyasiler dahil herkese anlatmak, ayrıca bu teknolojilerin nasıl kullanılacağı hakkındaki siyasal tartışmalara müdahil olmak. Örneğin kişisel verilerin topyekûn depolanmasına karşı Almanya'da yürütülen kitlesel hareket, veri depolamaya ilişkin yasanın anayasa mahkemesinden geri dönmesini sağladı.[46] AB içerisinde ise Veri Depolama Yönergesi'nin gözden geçirilmesi hakkındaki tartışma sürüyor.[47]

ANDY: Senin tarif ettiğin şey, demokratik devlet teorisi; bu tür bir devlet elbette ara sıra bazı kanun kaçaklarını ayıklayarak bunların telefon konuşmalarını mahkeme kararına binaen, usule uygunluğunu denetleyen bir mekanizma dahilinde dinler. Buradaki sorun, yetkililerin yasaya uygun hareket etmeleri beklentisi. Eğer kendileri yasalara uymayacaklarsa orada ne işleri var? Oysa özellikle stratejik yaklaşım dediğimiz şey sayesinde Avrupa'daki demokratik devletler tam da yasaya aykırı hareket etmelerine izin veren makineleri kitlesel öl-

çeklerde satın alıyorlar, böylece mahkeme kararına ihtiyaçları kalmıyor, sadece makinenin düğmesine basıp kaydediyorlar, üstelik bu teknolojiyi kontrol etmenin imkânı da yok.

JULIAN: Ama devletin kitlesel ölçekli gözetleme uygulamalarıyla baş etmenin iki yolu var, değil mi: fizik yasaları ve insan yasaları. İlk yöntemde, fizik yasalarını kullanarak gözetlemeye bilfiil mani olacak cihazlar üretiyorsunuz. Diğer yöntemde ise yasa aracılığıyla demokratik denetimleri yürürlüğe koyarak yetkili kişilerin yasal bir izinle hareket etmesini ve denetime tabi olmasını sağlıyorsunuz. Oysa stratejik gözetlemeyi buna tabi tutamazsınız, denetimle sınırlandırılması mantıken imkânsızdır. Stratejik denetim, suçlu olup olmadığına bakılmaksızın herkesin denetlenmesi demektir. Bu tür bir gözetleme tarzının bunu uygulayan Düzen'in çekirdeğini oluşturduğunu akılda tutmalıyız. Devletin casusluk faaliyetlerini ifşa etmek için gerekli olan siyasal iradeyi bulmak her zaman çok güçtür. Üstelik teknoloji öylesine karmaşıktır ve öylesine gizli uygulanır ki, ciddi anlamda bir demokratik denetim imkânsız görünüyor.

ANDY: Kendi ülkenin parlamentosunu gözetlersen o başka.

JULIAN: Ama bu tam da bahane olarak kullanılan şeyin kendisi — mafya, yabancı istihbarat— bunlar bahsettiğimiz sistemin inşasını kamuoyu nezdinde meşrulaştıran bahaneler.

JACOB: Enformasyon Mahşerinin Dört Atlısı: çocuk pornosu, terör, kara para aklama ve uyuşturucuyla mücadele.

JULIAN: Bu gözetleme mekanizmasını bir kez kurduktan sonra —ne kadar karmaşık olduğunu ve gizlice işletilmek üzere tasarlandığını düşünecek olursanız— politik araçlarla denetlenmesinin imkânsız olduğu açık değil mi? Bana kalırsa, İzlanda gibi çok küçük ülkeler dışında, devrim koşulları gerçekleşmediği sürece, kitlesel gözetlemeyi yasal mevzuat ve siyasal araçlarla denetlemek düpedüz imkânsız. Böyle bir şey asla gerçekleşmeyecek. Siyasal sorumluluktan sıyrılarak gözetlemeye devam etmek hem fazlasıyla ucuz hem de çok kolay. İsveçliler 2008'de FRA-lagen olarak bilinen bir gözetleme ya-

sası çıkardılar; buna göre İsveç sinyal istihbaratı birimi FRA, ülkeyi kateden bütün haberleşme akışını yasal yollardan kitlesel ölçekte denetleyebilecek ve birkaç kısıtlayıcı koşul haricinde bu bilgileri ABD'ye ihraç edebilecekti.[48] Peki, gözetleme sistemini bir kez kurduktan sonra, hele de bunu kullanan merci gizli bir casusluk teşkilatı ise, o şerh hükümlerini nasıl uygulayabilirsin? Bu mümkün değil. Nitekim, FRA'nın daha önce de pek çok kez yasayı ihlal ettiğini gösteren vakalar ortaya çıktı. Pek çok ülke bunu düpedüz yasanın yokluğunda yapıyor, hiçbir yasal kılıf uydurmaya çalışmadan. Dolayısıyla herhangi bir devlet, İsveç örneğinde olduğu gibi, kendisini hukuksal bir soruşturmadan korumak amacıyla yasayı değiştirerek icraatına meşruiyet kazandırmaya çalıştığında buna neredeyse şükredeceğiz. Pek çok ülke için durum bu. Halihazırda kitlesel denetim uygulanmaktadır, ve eğer bir yasa taslağı ortaya atılıyorsa bunun tek amacı sorumluların arkasını sağlama almaktır.

Bu teknoloji çok karmaşık; örneğin Avustralya ve İngiltere'de bütün üst-verilerin kayıt altına alınmasını öngören yasa taslağı etrafında patlak veren tartışmada, çoğu kimse üst-verinin önemini takdir edemiyor, hatta sözcüğün ne ifade ettiğini dahi anlamıyor.[49] Bütün üst-verileri kayıt altına almak demek, önce bütün *verileri* fiziksel olarak kayıt altına alan, sonra da üst-veri dışındakileri eleyip atan bir sistem kurmak demektir. Gelgelelim böyle bir sisteme güven olmaz. Bütün veriler kayıt altına alınır ve saklanırken bu işten iyi anlayan, geniş yetki sahibi mühendislerin gidip bunları kurcalamayacağının garantisi yoktur. Dahası, bu süreci denetleyecek herhangi bir siyasal irade de mevcut değil. Sorun giderek ciddiyet kazanıyor çünkü karmaşıklık ve gizlilik biraraya geldiğinde ortaya zehirli bir karışım çıkar. Karmaşıklıkla üzeri örtülmüş, gizlilikle üzeri örtülmüş. Sorumluluktan muaf olmak teknolojinin giderek ayrılmaz bir parçası haline geliyor. Adeta makinenin herhangi bir teknik özelliği. Tasarımı itibariyle tehlikeli bir makine bu.

JÉRÉMIE: Ben siyasal tedbirlerin tek başına işe yarayacağını kastetmedim. Demek istediğim, demokratik sistemin işleyiş teorisi bu; nitekim bu teoride bile sıradan polis güçleri ve savcılar için geçerli olan kuralların ötesine geçme yetkisine sahip gizli merciler var. Dolayısıyla, sıradan savcıların hareket tarzının çerçevesini tüm ayrıntı-

larıyla çizsek bile, bu teknolojileri kullanma yetkisine sahip başka birileri hep olacaktır. Fakat bu teknolojilerin salt kullanımını değil, satın alınması ve mülkiyetini de denetlemeli miyiz gibi ciddi bir soruyla karşı karşıyayız.

JULIAN: Bir ülkenin yarısını veya bütün bir şehri dinleme becerisine sahip kitlesel dinleme aygıtlarından bahsediyoruz.

JÉRÉMIE: Evet, tıpkı nükleer silah gibi: Nükleer silahı kolay kolay satamazsınız, mesela bazı ülkeler de kendileri üretmeye çalışıyor ama başları derde giriyor. Silah sistemlerinden bahsettiğimizde teknolojinin kendisi denetime tabi oluyor, kullanım şekli değil. Belki de bu teknolojilerin savaş unsuru olarak görülmesi gerekip gerekmediği tartışılmalı.

JACOB: Duruma bağlı. Silahlar söz konusu olduğunda —ki Suriye, Libya gibi yerlerde gözetleme mekanizmalarının birer silah olduğuna şüphe yok— kişileri siyasal olarak hedef almakta kullanıyorlar. Fransız şirketi Amesys, İngiltere'de kişileri hedef aldı hem de Fransa'da kullanması yasaya aykırı olan bir Fransız sistemini kullanarak, ve bunu bilerek sattılar.[50]

ANDY: Ve böyle bir şeyi asla yapmayacaklarını taahhüt etmişlerdi, değil mi?

JACOB: Amesys, Casus Dosyaları arasında yer alan kendi iç yazışmaları yüzünden yakalandı.[51] Eğer burada silah analojisini kullanacaksak, bunun bir ülkeye bir tır satmaya benzemediğini akılda tutmalıyız. Bir ülkeye tır satarken, tır teknisyenini ve tırın içine yerleştirilmiş, etraftaki insanlar arasından hedef belirleyip onları vuran silahlı bir birliği de beraberinde vermeye benziyor bu.

JULIAN: Bir tır filosu satmaya benziyor.

ANDY: Şifreyazımın denetime tabi olması garip. Wassenaar Düzenlemesi adı verilen uluslararası düzeyde geçerli bir mevzuata göre, şer ekseni ilan edilen veya herhangi bir nedenden dolayı sorunlu addedi-

len ülkelere gözetleme teknolojisinden korunmayı mümkün kılan şifreli teknoloji ihraç etmeniz yasak. Ama eğer gözetleme teçhizatı ticaretiyle uğraşıyorsanız, işte onu uluslararası ortamda satabilirsiniz. Orada herhangi bir uzman kısıtı yok. Bunun nedeni, bana kalırsa, demokratik olarak yönetilen hükümetlerin bile bunda, yani gözetleme alanında çıkarı olması. Şer ülkeleriyle alışveriş yapıyor bile olsanız ve onlara muzır işlerde kullanmaları için gözetleme teçhizatı veriyor dahi olsanız, bundan elde edeceğiniz bir yarar var, çünkü onların neyi dinlediğini, nelerden korktuklarını, ülkede hükümete muhalefet eden, siyasal olayları düzenleyen en önemli kişilerin kimler olduğunu öğrenebilirsiniz. Böylelikle gelecekteki gelişmeleri tahmin edebilir, birtakım girişimleri destekleyebilirsiniz, vb. Bu noktada ülkeler arasında dönen kirli işlerin sahasına giriyoruz ki gözetleme sistemlerinin denetime tabi olmamasının gerçek nedeni de budur.

JULIAN: Ben bu kitlesel gözetleme ile kitle imha silahları arasındaki analojiyi irdelemek istiyorum. Atom bombası yapımının mümkün oluşu fiziğin bir hakikatiydi, ve atom bombası yapıldığı zaman jeopolitik altüst oldu, pek çok kişinin hayatı değişti — farklı biçimlerde, bazıları için belki olumlu yönde değişti, diğerleri ise topyekûn bir mahşerin eşiğine geldi. Bu noktada düzenleyici bir dinamik, denetimleri devreye soktu ve şimdiye dek bu denetimler bizi bugüne dek, Japonya hariç, nükleer savaştan korudu. Ama tabii bu silahların ne zaman kullanıldığını tespit etmek kolay.

Son on yıldır kitlesel gözetlemenin giderek gelişkin hale gelmesi ve maliyetinin düşmesiyle birlikte, insan nüfusunun her yirmi beş yıl gibi bir dönemde ikiye katlandığı çağımızda, gözetleme kapasitesi her on sekiz yılda ikiye katlanıyor. Gözetleme eğrisi nüfus eğrisine baskın. Bundan doğrudan bir kaçış yok. Bugün 10 milyon dolara orta büyüklükte bir ülkenin kitlesel verilerini ebediyen arşivleyecek bir sistem satın alabilirsiniz. Dolayısıyla, acaba burada da nükleer silahlar alanındakine denk bir düzenlemeye mi ihtiyacımız var diye merak ediyorum. Dünya çapında demokrasi ve özgürlük için hakikaten büyük bir tehdit arz eden bir mesele bu, ve nasıl ki nükleer savaşı denetim altına almak için kitlesel bir karşılık vermek gerektiyse, buna karşı da, bunu yapmak hâlâ elimizdeyken, o tür bir cevap verilmesi gerekiyor.

ANDY: Libya'da demokratik hareketin gözetleme istasyonlarına girdiği ânın videosunu izliyordum. Kayıtları ele geçirdiler, Kaddafi rejiminin siyasal hareketleri bastırmak için Batılı şirketlerden destek aldığına dair kanıtlar sundular; derken bu gözetleme birimlerini yeni hükümet devraldı ve şimdi yine tam kapasiteyle çalıştırıyor.[52] O yüzden bu teknolojilerin denetlenmesinin iyi bir fikir olduğuna katılmakla birlikte, yurttaş çıkarlarının iktidardaki kişilerin çıkarlarına karşı nasıl savunulacağı konusunda şüphelerim var. Buna hükümetler bile dememeli bana kalırsa, çünkü her kim bütün telefonları dinleme gücüne sahipse bir sürü şeye gücü yetiyor. Bu aynı zamanda borsa değerleriyle de ilgili. Neler olup bittiğinden haberdarsanız, bu bilgi ekonomik açıdan çok işinize yarayabilir.

JULIAN: Belli başlı elektronik casusluk teşkilatlarının hedeflerinin neler olacağına dair yasal bir mevzuata sahip ülkeler —ABD'de NSA, İngiltere'de GCHQ (Hükümet İletişim Merkezi), Avustralya'da DSD (Savunma Sinyalleri Müdürlüğü) gibi— bu mevzuatı ekonomik istihbaratı da içerecek biçimde genişlettiler. Örneğin, diyelim Avustralya ve ABD buğday ihracatı için rekabet ediyor, ihracata taraf olan herkesi izlemeye alırlar. Bu durum uzun zamandır böyle, en az on yıldır göz önünde cereyan ediyor, ama nasılsa olan olmuş diyerek görmezden geliniyor. İlkin silah ticaretiyle başladı bu durum; Lockheed Martin, Raytheon ve Northrup gibi firmalar bir yandan silah anlaşmaları yaparken diğer taraftan kitlesel izleme sistemleri kurdular, çünkü bu gruplar yöneticilik kademesinde birbirlerine yakındır. Dostlarının kıyağı sayesinde, silah ticaretiyle ilgili dinlemeleri ulusal güvenlik kriterinin ardına gizlediler. Ama şimdi bu kriterler ülkenin ekonomik çıkarının söz konusu olduğu her yerde uygulanıyor, ki bu da neredeyse her şeyi kapsıyor.

JACOB: Aralık 2011'de Kaos İletişim Kongresi'nde kimilerinin gündeme getirdiği güzel bir analoji vardı. Gözetleme teknolojisini, bilhassa da taktik gözetleme teknolojisini, ama aynı zamanda stratejik gözetlemeyi mayına benzetiyorlardı. Bunun çok güçlü bir analoji olduğunu düşünüyorum. Bir teknolojinin salt mümkün olması, kaçınılmaz olarak o yolu izleyeceğimiz anlamına gelmiyor, hele de işi

tek tek herkesin izlenmesi noktasına vardırmamız gerektiği anlamına hiç gelmiyor.

Gelgelelim aleyhimizde işleyen birtakım ekonomik gerekçeler var. Örneğin, birisinden duyduğum kadarıyla, Norveç telefon sistemi, önceleri, aradığınız yerin ne kadar uzakta olduğuna bağlı olarak yavaş veya hızlı atan bir sayaçla çalışırmış. Ama Norveç telefon şirketi, yaptığınız aramaya dair üst-verileri, örneğin aradığınız numarayı, kayda geçirmek için yasal izne sahip değilmiş. Bunun da nedeni özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasındaki mahremiyete dair endişelermiş. Yani aynı teknolojiyi mahremiyeti gözeten, ama yine piyasa temelli bir yaklaşıma izin veren biçimde, ekonomik çıkarı da gözeten biçimde kurmak mümkün. Gelgelelim, GSM (cep telefonu) gibi bir teknoloji karşısında kazanmamız imkânsız. Şu anda bu sistemlerin kuruluş biçimi, salt faturalandırma açısından değil, bütün mimarisi itibariyle, ne bulunduğunuz yer ne de içerik bakımından herhangi bir mahremiyete izin vermiyor.

JULIAN: Cep telefonu aslen bir izleme cihazıdır, ara sıra görüşme yapmanıza da izin verir.

JACOB: Kesinlikle. Mesela Üçüncü Dünya'da herkesin izlendiğinden bahsediyorsak bu gerçekte ne anlama geliyor? Bunun anlamı, dünyanın geri kalanıyla irtibat kurmak için kullandıkları telefon sistemlerinin birer casusluk cihazı olması, yeter ki birileri toplanan verileri o amaçla kullanmaya teşebbüs etsin.

ANDY: Ben nice Afrika ülkesinin tam takım bir internet altyapısını, fiber optik kablolar ve omurga duyları dahil, Çin'den armağan olarak aldığına şahidim.

JACOB: ZTE'nin armağanı gibi bir şey mi?[53]

ANDY: Evet, ve tabii Çinlilerin bu verilerden birtakım çıkarları var, dolayısıyla para cinsinden karşılık beklemiyorlar, karşılığını veri cinsinden alıyorlar, yeni para birimi.

ÖZEL SEKTÖR ELİYLE CASUSLUK

JÉRÉMIE: Devletin kaynak sağladığı gözetleme uygulamaları, hakikaten, bütün demokrasilerin yapısını ve demokratik işleyiş tarzını tehdit eden çok ciddi bir mesele, ama bir de ticari gözetleme uygulamaları ve özel sektör eliyle kitlesel olarak veri toplanması söz konusu. Google'a bakmak yeterli. Eğer sıradan bir Google kullanıcısıysanız, Google sizin kimlerle irtibatta olduğunuzu, kimleri tanıdığınızı, hangi konuyu araştırdığınızı, hatta cinsel yöneliminizi, dinsel ve felsefi inançlarınızı biliyor.

ANDY: Senin hakkında senin bildiğinden daha fazlasını biliyor.

JÉRÉMIE: Annenin bildiğinden, hatta belki senin kendinin bildiğinden daha fazlasını. Google internete ne zaman bağlı olup olmadığını biliyor.

ANDY: İki yıl, üç gün ve dört saat önce internette ne arıyordun, biliyor musun? Bilmiyorsun, ama Google biliyor.

JÉRÉMIE: İşin doğrusu, tam da bu nedenlerden ötürü, ben artık Google'ı kullanmamaya çalışıyorum.

JACOB: 21. yüzyıla özgü "Televizyonunu Öldür" kampanyası gibi bir şey bu.[54] Etkili bir protesto olabilirdi, lakin şebeke etkisi protestonun işe yaramasına engel.[55] Televizyonunu öldür, bilader.

JÉRÉMIE: Protesto değil aslında, bu yalnızca benim olaylara kişisel bakış açım.

ANDY: İnsanların televizyonlarını apartmanın üçüncü katından fırlattığı şu enfes filmlerden birini izlemiştim bir keresinde.

JÉRÉMIE: Yalnızca devlet güdümlü gözetleme değil söz konusu olan, sorun mahremiyet sorunu; verilerin üçüncü şahıslarca nasıl kullanıldığı ve verilerle ne yapıldığına dair insanların bilgi sahibi olup olmaması. Ben Facebook kullanmıyorum, o yüzden hakkında pek fazla bir şey bilmiyorum. Fakat bugün Facebook'la birlikte, kendileri hakkında her tür bilgiyi büyük bir memnuniyetle sunan kişiler görüyorsunuz, onları mahremiyetle kamusallık arasındaki sınırı bilmemekle suçlayabilir misiniz? Birkaç yıl öncesine kadar, dijital teknolojiler henüz ortada yokken, kamunun gözü önünde bir hayat süren kişiler, gösteri dünyasından, siyaset veya gazetecilik alanından figürlerdi; oysa bugün herkes "yayımla" tuşuna bastığı anda kamusal bir hayat sürme olanağına sahip. "Yayımla" demek bir şeyi kamuya açık hale getirmek, elalemin bu veriye erişebilmesi demek. Ve tabii henüz yirmisine ulaşmamış ergenler kendilerinin sarhoş, bilmemne bir halde resimlerini gönderdiklerinde şunun farkında olmayabilirler: El âlem, muhtemelen çok uzun bir süre boyunca bu resimleri saklayabilecek. Facebook mahremiyet, arkadaşlık ve kamusallık alanındaki bu sınırı muğlaklaştırmaktan kazanç sağlıyor. Yalnızca arkadaşınızın, sevdiklerinizin göreceğini sandığınız verileri de kaydediyor. Yani verilerinizin kimler tarafından görüleceği ayarını nasıl yaparsanız yapın, "yayımla" tuşuna bastığınız anda onları önce Facebook'a vermiş oluyorsunuz, ancak bir sonraki adımda Facebook bunu sizin seçtiğiniz Facebook kullanıcılarına açıyor.

JULIAN: Hükümet ve şirketler arasındaki bu sınır bile muğlaklaşmış durumda. Batıda askeri taşeronluk sektörünün son on yıldaki genişlemesine bakarsanız, örneğin NSA'nın, ki dünyadaki en büyük casusluk teşkilatıdır, muhasebe kayıtlarında belli başlı on taşeron görünüyordu. İki yıl önce ise bu rakam 1000'in üzerine çıktı. Dolayısıyla neyin devlet sektörü, neyin özel sektör olduğunun sınırı silinmiş durumda.

JÉRÉMIE: Ve ABD casusluk teşkilatlarının Google tarafından depolanan verilerin tümüne erişebildiğini iddia edebiliriz.

JULIAN: Erişebiliyorlar zaten.

JÉRÉMIE: Öyleyse Facebook'un bütün verileri, yani bir anlamda Facebook ve Google, bu teşkilatların uzantıları olabilir.

JULIAN: Sen Google'dan bir mahkeme celbi mi almıştın, Jake? Senin Google hesabınla ilgili bilgileri teslim etmesi için Google'a bir mahkeme emri mi gönderilmişti? WikiLeaks'in Kaliforniya'daki internet alan sunucusu dynadot'a birden çok mahkeme emri gönderildi. Bunlar WikiLeaks hakkında gizli olarak açılan ve hâlâ devam etmekte olan Büyük Jüri soruşturmasının parçasıydı; mali kayıtlar, internet sayfasına giriş kayıtları...vb. Nitekim dynadot bunları jüriye teslim etti.[56]

JACOB: *Wall Street Journal*'ın haberine göre, Twitter ve Google ve de Sonic.net, benim halen kullanmakta olduğum veya geçmişte kullandığım bu üç servisin üçüne de 2703(d) kodlu bir pusula gönderildi, yani şu ne idüğü belirsiz, gizli mahkeme celbi.[57]

JULIAN: Vatanseverlik Yasası kapsamında mı?

JACOB: Yok. Bu, Kaydedilen İletişim Verileri Yasası, aslında. *Wall Street Journal*'ın dediğine göre, bu servislerin her biri, hükümetin üst-verileri istediğini iddia ediyor, hükümetse bunu bir mahkeme emri olmaksızın da yapabileceğini iddia ediyor. Hükümetin kullandığı taktikleri yalnızca halktan değil, mahkeme kayıtlarından da gizlemeye hakkı olup olmadığı konusunda şu an sürmekte olan bir dava var. Ben de herkes gibi *Wall Street Journal*'ı okuyunca haberdar oldum.

JULIAN: Yani hükümet senin kayıtlarını mahkeme emriyle, sıradan bir celple değil, istihbarat amaçlı özel bir celple istediğinde, Google, WikiLeaks hakkında Büyük Jüri soruşturması başlatan ABD hükümetinin önünde diz çöktü. Ama 2011'in başlarında gelen haberlere göre, Twitter da aynı Büyük Jüri tarafından gönderilen bu emirlerden pek çok kere almıştı. Fakat Twitter, hesapları soruşturulmakta olan kişileri haberdar etmek için bir mücadele verdi — yani susma emrinin kaldırılması için. Benim Twitter hesabım yok, o yüzden böyle bir celp de almadım, ama benim adım ve Bradley Manning'in adı, bütün

mahkeme emirlerinde aranan bilgi olarak geçiyordu. Jake, senin bir Twitter hesabın vardı, dolayısıyla Twitter'a seninle ilişkili bir mahkeme emri gönderildi. Google da benzeri bir emir aldı ama bunu kamuoyuna duyurmak için mücadele etmedi.[58]

JACOB: Denilenlere bakılırsa, evet. *Wall Street Journal* böyle yazıyor. Bundan söz etmem bile yasak olabilir, ancak *Wall Street Journal*'ı kaynak göstermek şartıyla konuşabilirim.

JULIAN: Bu emirler de gizli olduğu için mi? Bunun anayasaya aykırı olduğuna karar vermemiş miydi mahkeme?

JACOB: Orası kesin değil. Twitter davasında, bu verileri hükümete teslim etmenin telafisi olmayan bir zarara yol açacağını, çünkü hükümetin verileri bir kez aldıktan sonra unutmasının mümkün olmayacağını ileri sürdük, ama yürütmeyi durdurmak için açtığımız davayı kaybettik. "Bittabii, ama talebiniz reddedildi, Twitter bu verileri teslim etmeye mecbur," dediler. Temyize götürmeye hazırlanıyoruz, bilhassa da davanın gizliliği meselesini —ki bundan bahsedemeyeceğim— ama şu an itibariyle mahkeme, internet ortamında üçüncü kişilere bilgilerinizi bile isteye açtığınız zaman mahremiyet koşulları bekleyemezsiniz, diyor; ha bu arada, üçüncü kişi internetteki herkes demek oluyor.

JULIAN: Facebook ve Twitter gibi kuruluşlar bilgilerinizi saklı tutacağını söylese de.

JACOB: Kesinlikle. İşte devlet ve özel şirketin sınırının muğlaklaştığı yer burası. Aslında burada düşünülmesi gereken en önemli şey belki de bu, yani NSA ve Google'ın ABD'nin ulusal güvenliği gerekçesiyle bir siber-güvenlik işbirliği içerisinde oluşu.

ANDY: Siber-güvenlik bu bağlamda her ne anlama geliyorsa... Çok genel bir kavram bu.

JACOB: Her şeyi, Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası kapsamından çıkararak gizli tutmaya çalışıyorlar. Üstelik ABD hükümeti idari bir mah-

keme kararı göndermeye yetkisi olduğunu ileri sürüyor ki bunun şartları mahkeme emrinden daha gevşek. Üçüncü kişinin sizi bundan haberdar etmesi engelleniyor, sizinse hukuksal mücadele hakkınız yok, çünkü doğrudan muhatap olan taraf bu üçüncü kişi. Kaldı ki bu üçüncü kişi sizin verilerinizi korumak için anayasal bir zeminden de yoksun.

JULIAN: Burada üçüncü kişiden kasıt Facebook veya Twitter veya ISP.

JACOB: Veya herhangi biri. Bunun bankacılıktaki mahremiyet ve telefon ile bire bir örtüştüğünü söylüyorlar. Bir numarayı aradığınız zaman bu numarayı kendi isteğinizle telefon şirketine bildirmiş oluyorsunuz. Bunu biliyordunuz, değil mi? Telefon numarasını tuşladığınız anda açıkça "Mahremiyete dair herhangi bir beklentim yok" demiş oluyorsunuz. İnternette ise makinayla bu kadar bile açık bir bağ kurmuyorsunuz. Çoğu kimse internetin nasıl işlediğini bilmiyor —hoş, telefon şebekelerini de bilmiyorlar ya— ama mahkemeler her defasında bunun böyle olduğuna hükmetti ve bizim açtığımız Twitter davasında da, ki maalesef bundan bahsedemeyeceğim çünkü aslında özgür bir ülkede yaşamıyorum, mahkeme aslında aynı şeyi ileri sürüyor.[59]

Bütün kişisel bilgilerimizi bu şirketlere verdiğimizi, sonra da bu şirketlerin resmen özelleşmiş gizli polis gibi davrandığını düşününce, ortada tam anlamıyla bir delilik var. Üstelik Facebook örneğinde, gözetlemeyi demokratikleştirdiğimiz bile söylenebilir. Doğu Almanya'da Stasi'nin yaptığı gibi kişilere para ödemek yerine, onları toplum adına ödüllendiriyoruz — bu sayede biriyle yatmaya hak kazanıyorlar! Arkadaşlarını ispiyonlayıp sonra da "Bak, bilmemkim nişanlanmış", "Bilmemkim ayrılmış;" "Hah, şimdi kime haber vereceğimi bil bakalım..." vb.

ANDY: Birileri de Avrupa Veri Güvenliği Yasası çerçevesinde Facebook'a, kendileri hakkında kaydettiği bütün verileri kendilerine iade etmesi için baskı yapmıştı. Ve en küçük veri'nin 350 MB, en büyüğününse 800 MB olduğu ortaya çıkmıştı.[60] İşin ilginç yanı, Facebook'un veritabanının yapısı da bu sayede ortaya çıkmış oldu. IP numara-

nızla giriş yaptığınız her defasında Facebook her şeyi kaydediyor, her tıklamayı, aynı zamanda bir sayfayı kaç kez ziyaret ettiğinizi, böylelikle onu beğendiğinizi varsayıyor, vb. Ama bu sırada veritabanı yapısını tarif eden kilit sözcüğün "hedef" olduğu ortaya çıktı. Bu kişilerden "abone" veya "kullanıcı" diye bahsetmiyorlar, bunlara "hedef" diyorlar, "Ne olmuş, bu bir pazarlama terimidir," de diyebilirsiniz tabii...

JULIAN: Ama kendi içinde mahremiyeti koruyor.

ANDY: Evet ama, askeri anlamda bir hedef de olabilir bu, veya istihbarat anlamında bir hedef. Dolayısıyla bütün mesele verinin hangi koşullarda, nasıl kullanıldığı.

JULIAN: Pekâlâ. Yani bu yüzden bu kadar korku verici.

ANDY: Bana kalırsa bu gayet yararlı bir bilgi. Facebook'a ilişkin olarak kullanıcının aslında müşteri olmadığından bahsediyorduk. Facebook kullanıcısı aslında ürünün ta kendisi, asıl müşteri reklam şirketleri diyorduk. Oysa bu, orada olup biten şeyin en az paranoid, en zararsız açıklaması.

Ama sorun şu ki, bir şirketi ülkenin yasalarına uyduğu için suçlayamazsın. Normal addedilen şey budur zaten, eğer şirket ülkenin yasalarına uymazsa suçlu olur. Yani ortaya çıkıp, "Baksanıza yasaya uyuyorlar," demek biraz zor. Böyle suçlama olur mu?

JACOB: Yo, benim buna bir itirazım var. Eğer bir kişi hakkında her şeyin kaydını tutan bir sistem kuruyorsanız, ve sizi bu bilgiyi ifşa etmeye zorlayacak kanunların olduğu bir ülkede yaşadığınızın farkındaysanız, o zaman belki de bu tür bir sistemi daha baştan hiç kurmamalısınız. Güvenli sistemlerin tasarımı söz konusu olduğunda, siyaset aracılığıyla mahremiyeti koruma yaklaşımı ile tasarım aracılığıyla mahremiyeti koruma yaklaşımı arasındaki fark işte burada. Niyetiniz insanları hedef almaksa ve kişilerin açıkça hedef alındığı bir ülkede olduğunuzu biliyorsanız, böyle bir durumda Facebook'un Kaddafi yönetimindeki Libya'ya veya Esad yönetimindeki Suriye'ye sunucularını götürüp kurması tümüyle ihmalkârlık olur. Buna rağmen,

geçen yıl, veya iki yıl önceydi sanırım, ortaya çıkan Ulusal Güvenlik Mektupları'nın hiçbiri terörle ilgili değildi. 250.000 kadar mektup terörizm hariç her konuda kullanıldı.[61] Dolayısıyla, gerçeğin bu olduğunu bilirken bu şirketlerin ciddi bir etik sorumluluğu var, çünkü bu sistemleri kuran onlar ve kullanıcılarını satmak yönünde ekonomik bir tercih yapıyorlar. Üstelik bu teknik bir konu da değil. Teknolojiyle hiç ilgisi yok, ekonomiden kaynaklanıyor. Devletle işbirliği yaparak kullanıcılarım satmanın ve onların mahremiyetini ihlal etmenin, ve denetim sisteminin parçası olmanın daha önemli olduğuna karar vermişler — gözetleme kültürünün parçası oldukları için mükâfatlandırılmayı, denetleme kültürüne, karşı koymaktansa dahil olmayı seçmişler, bu yüzden de dahil oluyorlar. Göz yumuyorlar ve bunda sorumlulukları var.

ANDY: Etik sorumluluk kavramının günümüzde pek fazla rağbet gördüğü söylenemez, ne dersin?

TOPYEKÛN GÖZETLEMEYE FİZİK YASALARIYLA KARŞI KOYMAK

JÉRÉMIE: Bu aşamada doğabilecek bir soru, gerek bireysel kullanıcı açısından gerekse toplumun geneli için çözümün ne olduğu. Bir yanda teknik çözümler var, servisin ademi merkeziyetçi biçimde sunulması, herkesin kendi verilerini kendisinin saklaması, verilerin şifreli biçimde yazılması, herkesin yakınındaki ve güvendiği sunuculardan şifreli veri konusunda destek alması, vb. Diğer yanda tartışmakta olduğumuz siyasal seçenekler var. İçinde bulunduğumuz dönemde hangi yaklaşımın daha iyi olduğuna karar verebileceğimizden emin değilim. Her iki yaklaşımı paralel biçimde geliştirmemiz gerektiğini düşünüyorum. Herkesin anlayabileceği, üzerinde değişiklik yapabileceği ve ne yaptığından emin olmak için inceleyebileceği türden bir serbest yazılıma sahip olmalıyız. Serbest yazılım bana kalırsa özgür bir internet toplumunun temellerinden biri. Makineyi daima denetleme olanağına sahip olmak ve onun sizi denetlemesine izin vermemek açısından önemli. Verilerinizin yalnızca sizin tarafınızdan okunabilir olmasını istediğinizde, başka kimsenin okuyamamasını sağlamak için güçlü bir şifreyazıma ihtiyacımız var. İletişim kurmak istediğiniz kişiden başkasının araya girmesini önlemek için Tor, Cryptophone gibi iletişim araçlarına ihtiyacımız var. Ancak devletin ve bazı şirketlerin gücü bizim gibi bilgisayar kurtlarının bu teknolojiyi yaygınlaştırma becerisini her zaman aşabilir. Bir yandan bu teknolojileri üretirken bir yandan da yurttaşların elinin altındaki yasa ve araçlara ihtiyacımız olabilir, böylelikle teknolojiyle ne yapıldığını —eşzamanlı olarak değilse de— kontrol edebilir ve teknolojiyi etik olmayan şekillerde, yurttaşların mahremiyetini ihlal edecek biçimde kullananlara karşı yaptırım uygulayabiliriz.

JULIAN: ABD'li bir şifrepunk'ın perspektifiyle Avrupalı'nın perspektifi arasında gördüğüm bir farka değinmek istiyorum. ABD anayasa-

sının ikinci maddesi silah taşıma hakkını içerir. Geçenlerde bir arkadaşımın ABD'de silah taşıma hakkı üzerine çektiği bir belgeseli izliyordum, bir silah dükkânının üzerindeki tabelada "Demokrasi, Kilitli ve Dolu" yazıyordu. Totaliter rejimlere karşı böyle önlem alıyorsunuz. Halk silahlanıyor ve eğer kafaları kızarsa silahlarına sarılıp zor kullanarak denetimi geri alıyorlar. Son otuz yıldır silah çeşitlerindeki değişime bakınca, bu görüşün hâlâ geçerli olup olmadığı aslında ilginç bir soru. Kod oluşturmanın, gizli şifreli, hükümetin okuyamayacağı kodlar oluşturmanın, aslında bir cephanelik olduğuna dair o ünlü beyanı hatırlayabiliriz. Biz 1990'larda şifreyazımını herkesin kullanımına açmak için büyük bir savaş verdik, ve bu savaşı büyük oranda da kazandık.[62]

JACOB: Batı'da.

JULIAN: Batı'da büyük ölçüde kazandık, bugün her internet tarayıcısında şifre bulunuyor, her ne kadar şimdilerde bunun da üstesinden gelmenin yollarını buldularsa da.[63] Buradaki fikir, bir hükümetin uyguluyorum dediği politikaları uyguladığına güvenemezsiniz, dolayısıyla sistemin altında yatan araçları, kendimizin kontrol ettiğimiz şifreyazım araçlarını üretmeliyiz. Bir tür zor kullanma biçimi olarak da görülebilir bu, çünkü eğer şifre iyiyse hükümet ne kadar uğraşırsa uğraşsın sizin yazışmalarınıza sızamaz.

JACOB: Modern otorite denen şeyin neredeyse tamamı, gücünü şiddetten veya şiddet tehdidinden alıyor. Şifreyazımın dayanak noktası ise sadece şu: Şiddeti ne kadar artırırsanız artırın, bir matematik problemini çözemezsiniz.

JULIAN: Kesinlikle.

JACOB: Anahtar nokta bu. İşkence görmeyeceğiniz anlamına gelmez bu, evinizi dinlemeye kalkışmayacakları, şu veya bu şekilde mahremiyetinizi ihlal etmeyecekleri anlamına gelmez, ama eğer şifreli bir mesaj bulacak olurlarsa, yaptıkları her şeyin arkasında otoritenin gücü dahi olsa o matematik problemini çözemezler. Gelgelelim, işin teknik boyutundan anlamayan kişiler açısından hiç de açıkça görü-

nen bir nokta değil bu, o yüzden açıklanması lazım. Bütün o matematik problemlerini çözebilseydik o zaman iş değişirdi, ve eğer çözebilecek biri çıksaydı, kuşkusuz bu kişi hükümetin ta kendisi olurdu.

JULIAN: Ama işte bu da gerçekliğin bir parçası, nasıl ki atom bombası imal etmek mümkünse, en güçlü devletin bile üstesinden gelemeyeceği matematik problemleri yazmak da mümkün. Herhalde bu, Kaliforniyalı liberterlere ve "kilitli ve dolu demokrasi"ye inanan diğerlerine fazlasıyla cazip gelecektir; çünkü burada bahsettikleri şeyin entelektüel bir biçimi duruyor — üç-beş kişi ellerindeki şifreyazımla bütün gücünü kuşanmış dünyanın en güçlü iktidarına karşı koyuyor.

Yani evrenin mahremiyeti kayıran bir özelliği var, çünkü bazı şifreyazım algoritmalarının herhangi bir hükümet tarafından kırılması asla mümkün değil. Bazı algoritmaları kırmak ise NSA için bile son derece güç. Bunu da şuradan biliyoruz, en gizli ABD askeri yazışmalarının korunması için ABD'li taşeron askeri firmalara bu algoritmaları kullanmalarını tavsiye ediyorlar, bunlarda herhangi bir boşluk olsaydı Ruslar veya Çinliler şimdiye bulurlardı ve böylesine güvenilmez bir şifreyi tavsiye eden her kimse bunun bedelini ağır öderdi. Yani şifreler bugün oldukça sağlam, epeyce güven duyuyoruz onlara. Ne yazık ki şifreyi çalıştırdığınız makineye güvenemezsiniz, dolayısıyla orada bir sorun var. Fakat kitlesel denetime yol açacak bir sorun değil bu; ancak belli kişilerin bilgisayarlarının hedef alınması halinde sorun doğuyor. Bir güvenlik uzmanı olmadığınız sürece herhangi bir bilgisayarın güvenliğini tam anlamıyla sağlamanız çok zor. Ama şifreyazım, kitlesel gözetleme sorununu çözebilir, zaten küresel uygarlık için tehdit oluşturan şey de bu kitlesel gözetleme. Tehdit, tek tek bireylerin hedef alınması değil.

Bununla birlikte, hakikaten devasa birtakım ekonomik ve siyasal güçlerle karşı karşıya olduğumuz hissi içindeyim, Jérémie'nin de dediği gibi. Bunun olası bir sonucu, gözetleme teknolojilerinin doğal verimliliğinin insanların sayısıyla karşılaştırılmasıyla, yavaş yavaş küresel bir totaliter gözetleme toplumuna dönüşme olasılığı —totaliterden kastım topyekûn gözetleme— ve belki geride kalan son özgür insanlar da işte bu şifreyazımın toptan bir gözetlemeye karşı nasıl kullanılacağını bilen kişiler olacak, bir de tabii matrisin tamamen dı-

şında kalanlar, mağaralarında inzivaya çekilmiş yeni-Luddite'ler, veya modern ekonominin kolaylıklarından hiçbirine sahip olmayan ve dolayısıyla hareket kabiliyetleri çok sınırlı olan geleneksel kabile toplulukları. Tabii isteyen herkes intenetten uzak durabilir, ancak o durumda herhangi bir etkinliğe sahip olmaları çok güçtür. Bu tercihle birlikte, kendilerini etkinlik alanından men etmiş olurlar. Cep telefonlarında da aynı şey söz konusu; cep telefonu kullanmamayı tercih edebilirsiniz ama etki alanınızı daraltmış olursunuz. İlerici bir hamle olmayacaktır böyle bir şey.

JÉRÉMIE: Piyasa perspektifinden bakacak olursan, ben eminim ki mahremiyetin korunmasına yönelik şimdiye dek farkına varılmamış bir talep var, dolayısıyla belki de kullanıcıların kendilerine ait verileri ve yazışmaları bireysel olarak kontrol etme olanağı sağlayacak araçlar geliştirmek şirketler açısından ekonomik bir cazibe alanı haline gelecektir. Bu sorunu çözmenin yollarından biri belki de bu; şimdiden bilemiyoruz ancak böyle bir şey gerçekleşebilir.

JULIAN: Şifreyazım her yere yayılacak. Halihazırda belli başlı kuruluşlar tarafından, birbirine şebekeyle bağlı şehir devletleri yapısını andıran biçimde, her yerde kullanılıyor. İnternetteki iletişim hatlarını düşünürseniz —hızlı ulusötesi para akışları, ulusötesi kuruluşlar, kuruluşların alt birimleri arasındaki ilişkiler— bütün bu iletişim akışları güvencesiz iletişim kanalları vasıtasıyla gerçekleşiyor. Koruyucu bir deri tabakasına sahip olmayan bir organizma gibi. Kuruluşlar ve devletler birbirine karışıyor; dünya çapında nüfuz sahibi olan her şebeke üstünlük elde etmek için yarışıyor ve bunların iletişim akışları fırsatçıların, rakip devletlerin, vb. müdahalesine açık. Bu yüzden internetin üzerinde yeni şebekeler kurulmakta, ve bu özel sanal şebekelerin mahremiyeti şifreyazım ile sağlanıyor. İşte bu, şifreyazımın yasaklanmasını önleyen iktisadi bir dayanak.

Örneğin Blackberry marka telefonu ele alırsak, bu cihaz Blackberry şebekesine mahsus bir şifreyazım sistemini içinde barındırıyor. Cihazı işleten Kanadalı Research In Motion şirketi, sıradan kullanıcı akışının şifresini kırabiliyor. Şirketin, en azından Kanada ve İngiltere'de veri merkezleri bulunuyor, dolayısıyla Anglo-Amerikan istihbarat ortaklığı dünya çapında Blackberry ile gerçekleşen iletişi-

mi ele geçirebilir. Ancak büyük şirketler bunu daha güvenli şekilde kullanıyor. Batılı yönetimlerin buna itirazı yoktu, ta ki şifreyazım şirketlerden bireylere doğru yayılana kadar; o noktada tıpkı Mübarek'in Mısır'ında gördüğümüze benzer, düşmanca bir siyasal tepkiyle karşılaştık.[64]

Yaklaşan gözetleme kara ütopyasına karşı tek etkin savunma yöntemi, bana kalırsa, mahremiyetinizi korumak için kendi önleminizi kendiniz almanız, çünkü her şeyi gözetleme yeteneğine sahip kişiler kendilerini kısıtlamak yönünde herhangi bir girişimde bulunmuyorlar. Bununla tarihsel bir analoji kurmak istersek, insanların ellerini yıkamayı nasıl öğrendiğine bakabiliriz. Bunun için hastalığın mikroplardan kaynaklandığı teorisinin kabul görmesi ve halk arasında yaygınlaşması gerekmişti. Hastalıkların yayılmasına neden olan şeyin ellerinizin üzerinde bulunan, gözle görmediğiniz canlılar olduğu paranoyasının yaygınlaşması gerekmişti. Bugün de aynı şekilde gözle göremediğimiz bir kitlesel gözetleme söz konusu. Bu bir kez anlaşıldığı zaman insanlar korkularından arınmak için sabun imalatçılarının ürettiği ürünleri kullanmaya başladılar. İnsanların gözünü korkutmak gerek ki sorunu idrak etsinler, ancak bu şekilde sorunun çözülmesi için gereken talep oluşabilir.

Denklemin diğer tarafında da bir sorun var, o da şu: Güvenli olduğu, şifreyazım kullandığı iddia edilen programlar çoğu kez birer kandırmacadan ibaret, çünkü şifreyazım karmaşıktır ve sahtekârlık bu karmaşıklığın içine gizlenebiliyor.[65]

Yani herkesin bu konu üzerine kafa yorması gerekecek. Tek soru, bunu düşünürken bu iki yoldan hangisini kullanacaklar? Ya iletişim kurdukları her seferinde, içlerinden, "Söylediklerime dikkat etmeliyim, kurallara uymalıyım," diyecekler, veya "Bu teknolojinin birkaç küçük özelliğine hâkim olup kendimi koruyacak araçları edinmeliyim ki düşüncelerimi özgürce ifade edebileyim, arkadaşlarımla ve önem verdiğim kişilerle paylaşabileyim," diyecekler. Eğer kişiler bu ikinci adımı atmazlarsa evrensel ölçekte bir "siyaseten doğruluğa" varmış olacağız, herkes en yakın arkadaşlarıyla görüşmelerinde bile kendi kendisini sansürleyecek ve siyasal birer fail olma konumundan kendi iradesiyle feragat etmiş olacak.

İNTERNET VE SİYASET

JÉRÉMIE: İlginç bir biçimde hacker'ların gücüne şahit oluyoruz, kelimenin asıl anlamıyla "hacker"dan bahsediyorum, kanun kaçaklarından değil. Hacker denen kişi bir teknoloji meraklısıdır, teknolojinin nasıl işlediğini anlamaktan hoşlanır, teknolojinin esiri olmak yerine onun daha iyi nasıl kullanılabileceğini araştırır. Herhalde siz de beşaltı yaşındayken elinize bir tornavida alıp elektrikli aletleri açmayı, içinin neye benzediğine bakmayı denemişsinizdir. Hacker olmak işte budur; internetin de aslında bir anlamda hacker'lar tarafından geliştirildiğini söyleyebiliriz. Bu onlar için eğlenceli bir işti, interneti geliştirdiler ve herkesin kullanımına sundular. Google ve Facebook gibi şirketler ise daha sonra kullanıcıların kişisel verilerini ele geçirmek üzerine kurulu piyasa olanaklarının farkına vardılar. Fakat hâlâ hacker'ların elinde bir tür güç olduğunu görüyoruz. Benim bugünlerde ilgilendiğim temel alanlardan biri, hacker'ların siyasal arena da dahil pek çok alanda güç elde etmeleri. ABD'de SOPA (Internet Korsanlığını Önleme Yasası) ve PIPA (Fikrî Mülkiyeti Koruma Yasası) gibi mevzuatlar ortaya çıktı. Bu tür şahin üslubu benimseyen telif mevzuatlarının özü, Hollywood'un herhangi bir internet şirketine emir vererek internet erişimini kısıtlama ve interneti sansürleme yetkisi elde etmesidir.[66]

JULIAN: Ve tabii, WikiLeaks'in maruz kaldığı türden banka ablukaları.[67]

JÉRÉMIE: Kesinlikle. Bankaların WikiLeaks'e uyguladığı muamele, telif hakkına karşı savaşan ve Hollywood'un ölümüne sebep olan şu kötü korsanlara karşı mutad bir yöntem haline gelmekteydi. Derken internet kullanıcısı sivil toplumdan muazzam bir itiraz yükseldi, üstelik sadece ABD'yle sınırlı değildi bu itiraz. Zaten SOPA ve PIPA'ya itiraz eden yalnızca ABD yurttaşları olsaydı, böyle bir başarı elde et-

mek mümkün olmazdı. Dünyanın dört bir yanından insanlar katıldı ve tabii hareketin çekirdeğinde yer alan hacker'lar, herkesin kamusal tartışmaya katılabilmesi için araçlar sağlıyorlardı.

JULIAN: Kampanyayı organize etmeye yarayan araçlar.

JÉRÉMIE: Tumblr veya ona benzer bir sitenin ana sayfasında bir kutuya telefon numaranızı yazıyordunuz ve sizi arayıp milletvekilleriyle görüştürüyorlardı. Telefonu açar açmaz karşınızda milletvekili gibi biri oluyordu, siz de doğrudan "Yaptığınız çok boktan," diyebiliyordunuz.

JACOB: İnternet nefsi müdafa için kullanılıyordu.

JÉRÉMIE: Hacker'lar olarak bizlerin ürettiğimiz ve dünyanın geri kalanına sunduğumuz araçlar konusunda sorumluluk taşımamız gerektiğini düşünüyorum; belki de bu tanık olduğumuz şey, kollektif olarak uygulandığında bu sorumluluğun nasıl etkin olarak eyleme dönüştürülebileceğinin bir provası. Bugün AB'de ACTA tartışması sürüyor — ACTA (Kalpazanlığa Karşı Ticaret Anlaşması), SOPA ve PIPA'nın özünü oluşturan çokuluslu bir müktesebat.[68] Kısa bir süre önce Avrupa Parlamentosu'ndan döndüm, saçı sakalı uzamış, pasaklı bireyler olarak bizler, parlamenter komiteye emirler veriyorduk. Onlara Avrupa Parlamentosu'ndaki usule dair yasa maddelerini gösteriyorduk ki bunları hayatlarında ilk kez görmüş gibiydiler. Nasıl davranmaları gerektiğini söylüyorduk onlara; ardından bir oylama oldu ve 5'e karşı 21 oyla kazandık. İngiliz raportör köşeye sıkıştı. Bizzat demokrasiyi bertaraf etmek için bize duyurmadan hazırlanmış devasa bir küresel anlaşma olan ACTA'yı geriletme yolunda, küçük prosedürel bir mevziinin çok küçük bir ayağı bu yalnızca. Ama yurttaşlar olarak biz bu canavarı rahatlıkla öldürebiliriz, internet araçları, e-posta grupları, wiki'ler, IRC sohbet odaları gibi şeyleri bu amaçla kullanabiliriz. Bana öyle geliyor ki tanık olduğumuz şey internetin ergenlik çağı; toplumun geneli tarafından bir şeyleri değiştirmek için internetin nasıl kullanılabileceğini görüyoruz. Hacker'lar olarak bizlerin burada teknik bilgimizle insanlara rehberlik etmek için hazır bulunmamız bana son derece önemli görünüyor. Onlara "Google ve-

ya Facebook yerine, sana özel yaşamın üzerinde denetim hakkı veren şu diğer teknolojiyi kullanmalısın," diyebiliriz. Bu iki yöntem birbiriyle gayet iyi eklemleniyor, veya eklemlenebilir. Bir parça iyimser olmalı.

JULIAN: Jake, internet gençliğinin siyasal açıdan radikalleşmesinden bahsedersek, sen özellikle son iki yıldır dünyayı dolaşarak Tor'dan bahsediyorsun, anonimlik ihtiyacı olan, kendi hükümetlerine karşı gizliliğe ihtiyaç duyan kimselerle görüştün, bu olguya pek çok farklı ülkede rastlamış olmalısın. Kaydadeğer bir şey mi bu sence?

JACOB: Elbette. Bana kalırsa kesinlikle önemli. Aklıma ilk gelen en beylik örnek Tunus'ta karşılaştıklarım. Tunus'a Ben Ali rejimi devrildikten sonra gittim. Bir bilgisayar mühendisliği dersinde Tor hakkında sohbet ediyorduk, üniversiteden ileri düzeyde teknik birtakım kişiler de oradaydı, derken birisi elini kaldırarak şöyle bir soru sordu: "Peki ama kötü niyetli kişileri ne yapacağız?" Ve derhal Bilgi Mahşerinin Dört Atlısı'm iş başına çağırdı: para aklama, uyuşturucu, terör ve çocuk pornosu. "Peki kötü niyetlileri ne yapacağız?" Bu dört şey, hiç şaşmaz biçimde gündeme getiriliyor ve bunların hayaleti, mahremiyeti koruyan teknolojilerin mahkûm edilmesi için derhal devreye sokuluyor, çünkü kuşkusuz bu dört grubu altetmeliyiz. Bunun üzerine ben de sınıfa şunu sordum: "Burada daha önce hiç Ammar 404 sayfasıyla karşılaşan kimse var mı?" Devrimden önce ve devrim esnasında erişimi kesmek için Ben Ali rejiminin kullandığı sansür sayfasıydı bu. Sınıftaki herkes, dersin hocası dahil, bir tek soruyu soran kişi hariç, herkes elini kaldırdı. Soruyu soran kıza döndüm ve dedim ki, "Etrafındakilere bir bak. Sınıf arkadaşlarının hepsi. O dediğin kişilerle mücadele etmek için bu sınıftaki herkesi baskı altına almaya değer mi sence?" Yanıt olarak, "Aslında benim de elimi kaldırmam gerekiyor," dedi.

Belki tam anlattığım kadar net gelişmedi bu sahne, ama olup biteni kendi yaşamlarındaki izdüşümüyle izah ettiğiniz zaman insanlar gerçekte ne için mücadele ettiğinizi anlıyorlar. Bu da her şeyi çarpıcı biçimde değiştiriyor. Dünyanın her yerinde, her an böyle bir değişim olmakta, gelgelelim insanlar teknolojiyi kullanabileceklerinin çoğu kez geç farkına varıyorlar. "Evet, anlaşılan bunu yalnızca kötü niyet-

li kişiler kullanmıyor, çünkü aslında aklımdan geçeni söylersem ve bu iktidardaki birinin hoşuna gitmezse buradaki kötü niyetli kişi ben oluyorum." Böylece bir uyanışın başladığını görüyorsunuz.

Ama bunun yalnız son bir-iki yıl içinde olduğunu söylemek yanlış olur. Sana bunu yaptığım için üzgünüm Julian, ama sen benim kuşağımın radikalleşmesine vesile olan kişilerdensin. Ben üçüncü kuşak bir şifrepunk sayılırım, böyle sayacak olursak. Senin Ralf Weinmann ile birlikte kauçuk hortum dosya sistemi üzerine yaptığın çalışma, bana şifreli sistemler üzerine çalışma konusunda ilham veren şeylerden biriydi. Benim tasarladığım gizli dosya sistemi M.A.I.D., İngiltere'deki denetim amaçlı soruşturma güçleri gibi şeylere karşılık olarak ortaya çıktı; devlet şifreyazım karşısındaki çözümün negatif denetim olduğuna karar kıldı, şifreni elinden alabiliyorlar.[69] Tabii Julian'ın başına gelen şey, baskıcı rejimler şifreyi öğrenmek için insanlara işkence yapabilirdi, dolayısıyla onların işkencesine teslim olmuş gibi yapmak için farklı şifreler verebilmen gerekirdi. Benim gizli dosya sistemim M.A.I.D. sanığın sessiz kalma hakkının olduğu bir yasal sistem için tasarlanmıştı, ama mecbur kalması halinde sanık, gizli sırları ele vermeden doğruyu söylediğini kanıtlayabilecekti. Julian'ın yaptıklarını gördüğümde sıradan insanların eline dünyayı değiştirme gücü vermek için teknolojinin kullanılabileceğinin farkına varmıştım. Çok gerilere, eski Şifrepunk mesaj grubunun kurucu üyelerinden Tim May'in dönemine baktığımızda, Julian'ın Şifrepunk grubuna yazdığı şeyleri okuduğumuzda, bütün bir kuşağı gerçekten daha radikal olmaya iten şeyin ne olduğunu görüyoruz. Bu sayede insanlar artık eskisi gibi yalıtılmış olmadıklarını, az bir zaman ayırarak bir yazılım ürettiklerinde milyonlarca kişinin eline çok büyük bir koz vereceklerini fark ettiler.[70]

Bunun gerçekleşme biçiminde bazı kastedilmeyen sonuçlar ortaya çıktı, çünkü Google'ı tasarlayanların da gelmiş geçmiş en büyük gözetleme makinasını icat etmek amacıyla hareket ettiklerini söyleyemeyiz. Ama gerçekte ortaya çıkan şey bu oldu, ve birileri bunu fark eder fark etmez o Ulusal Güvenlik Mektupları'nı göndermeye başladılar, değil mi?

JÉRÉMIE: Söylediklerin içinde bana önemli görünen üç nokta var.

JACOB: Sadece üç tane mi?

JÉRÉMIE: Diğerlerinin yanı sıra.

ANDY: Pekâlâ ben de dördüncüyü ekleyebilir miyim?

JACOB: Daha ne olduklarını bilmiyorsun bile.

JÉRÉMIE: Ben birbiriyle ilintili üç nokta görüyorum. Ayrı ayrı ele alınmaları gerektiğini söylemiyorum. İlki, otoriter rejimler ve bu rejimlerin dijital teknoloji çağında sahip olduğu güç. Bin Ali rejimi örneğinde, ki bugün pek çok başka rejimde de bariz olarak görülüyor, bütün bir halkın nelerden haberdar olabileceği, veya kiminle irtibat kurabileceğine yöneticiler karar veriyor. Muzzam bir güç bu ve buna karşı çıkılması gerekiyor, internet de buna karşı çıkmanın araçlarından biri. Diğer bir nokta, yeni araçların ve sansür gibi mekanizmaları devredışı bırakabilecek daha iyi teknolojilerin üretimi, ve daha temelde, diktatörleri devirmemize yardım eden altyapının parçası olan araçlar üretmek. Bir diğer mesele ise, senin Bilgi Mahşerinin Dört Atlısı diye adlandırdığın siyasal amaçlı hikâye anlatıcılığı, siyasilerin her gün medya aracılığıyla gündeme getirdiği bahaneler — "Hepimiz teröre kurban mı olalım? O halde Vatanseverlik Yasasına ihtiyacımız var", "Çocuk pornocuları cirit atıyor", "İnternet pedo-Nazilerden geçilmiyor, o halde sansüre ihtiyaç var."

JACOB: "Pedo-Naziler mi?"

JÉRÉMIE: Tabii ya, Pedo-Naziler. Pedo-Nazi.com site adı şimdiden ayırtılmış. "Sanatçılar açlıktan ölecek ve sinema diye bir şey kalmayacak, o halde Hollywood'a interneti sansürleme yetkisi vermeliyiz," vesaire. Burada da internetin elimizde bir araç olduğunu, siyasal amaçlı hikâye anlatımına karşı bir panzehir olduğunu düşünüyorum. Siyasal hikâye anlatımı, duygusallığa ve medyanın son derece kısa vadeli zaman kavramına dayanıyor. Malumat yirmi dört saat içinde göründüğü gibi kayboluyor ve yerini yeni, başka bir malumat alıyor. İnternet sayesinde, internet zamanı adını verdiğim bir şeyi oluşturmaya başlıyoruz, bana kalırsa. Ulu internetin hafızasından hiçbir şey silinmediği için, yıllar içerisinde, gün be gün üzerinde çalışa-

rak dosyalar derleyebilir, derinlemesine analizler yapabilir hale geliyoruz. Son üç yıldır ACTA meselesi etrafında yapmakta olduğumuz şey bu. Bir kez daha, WikiLeaks bizim için bir ilham kaynağı oldu, çünkü ACTA hakkında sızdırılan ilk bilgiler 2008'de WikiLeaks'te yayımlanmıştı.[71]

JULIAN: Evet, biz devralmıştık.

JÉRÉMIE: Biz de iki versiyonunu yayımladık. Üç yıl zarfında metnin beş ayrı biçimi ortaya çıktı. Biz bunları paragraf paragraf, satır satır inceleyerek, burası şu anlama gelir, burada endüstri şunu talep ediyor diyerek, hukuk uzmanlarını, teknoloji uzmanlarını da işin içine katarak kendi siyasal hikâyemizi ortaya koyduk; resmi hikâyenin "Kültürü korumak için, çocukları sahte ilaçlardan korumak için, ACTA'ya ihtiyacımız var," teranesinden farklı bir hikâyeydi bu. Demem o ki, internet zamanını kullanarak, kesin analizler, sıkı bir çalışma ve buna dahil olmak isteyen insanları biraraya getirmek yoluyla kendi siyasal hattımızı oluşturduk.

JULIAN: Haklısın, ve bana kalırsa ACTA hakkında kamuoyunda benimsenen görüş de sizinkisi oldu.

JÉRÉMIE: Şimdilik iyi gidiyor.

JULIAN: Tarih nazarında kabul gören görüş bana kalırsa bu olacak. Ancak sahne gerisinde, ABD telif endüstrisinin elinden çıkmış olan şu sözümona Kalpazanlık Karşıtı Ticaret Anlaşması, yayıncılık alanında neyin yasal neyin yasadışı olduğunu, insanları birtakım şeyleri yayımlamaktan alıkoyacak mekanizmaların neler olduğunu tarif eden yeni bir uluslararası rejim yaratmak amacıyla bir dizi ikili anlaşmada fiilen kullanılıyor. Amerika'daki DMCA (Dijital Binyıl Telif Yasası) sisteminin daha katı bir biçimi böylelikle standart hale getiriliyor. DMCA'ye göre birisine internette yüklediği bir şeyi kaldırmasını talep eden bir mektup gönderdiğinizde, bu kişi o şeyi kaldırmaya mecburdur; gerçi itiraz için iki hafta gibi bir süresi var ama itiraz etmekle uğraşmak pahalı olduğundan sıradan bir internet servis sunucusu istenen şeyi derhal kaldıracaktır. Eğer isterse söz konusu içeri-

ğin müellifi veya yükleyen kişi bu süreçle uğraşabilir. ABD'de bu yasa son derece ciddi sonuçlara yol açtı, bir sürü içerik bu yüzden internetten kaldırıldı. Örneğin Scientology bunu istismar ederek Youtube'tan binlerce videoyu kaldırttı.[72]

Peki, ACTA'nın Avrupa Parlamentosu'nda başarıyla durdurulduğunu farz edelim, en azından bu ilk görüşmelerde. Ama ACTA'nın öngördüğü temel değişim zaten halihazırda gerçekleşiyor. Demokratik tartışmayı yürüttük, ACTA'nın kamoyunda lanetlenmesini sağladık, anlatı düzleminde biz kazandık, ama sahne arkasında düzenlenen gizli ikili anlaşmalar yine başlangıçtaki sonucu elde ediyor, demokratik süreci hiçe sayıyor. Örneğin WikiLeaks, Hindistan ile Avrupa Birliği arasındaki yeni serbest ticaret anlaşmasını ele geçirdi ve yayımladı, ki bunun içerisine ACTA'dan bir sürü bölüm dahil.[73] Aynı şey bir dizi başka anlaşma ve mevzuatta da gerçekleşiyor. ACTA'nın kafasını koparabilirsiniz ama vücudu küçük parçalara ayrılarak her biri varlıkların içine doğru ilerliyor, ikili anlaşmalar kılıfına bürünerek uluslararası düzenin içine sızıyor. Yani yüzeyde, kamusal alanda demokratik zaferler kazanabilirsiniz, ama alttan alta işler hâlâ istedikleri biçimde yürüyor. Bana kalırsa bu durum, siyasal veya hukuksal reformun bir çıkış yolu olamayacağını gösteriyor; tabii meydanı tümüyle boş da bırakamazsınız, öyle yaparsanız süreci daha da hızlandırırlar. Öyleyse onları pek çok farklı biçimde denetim altında tutmak önem kazanıyor, tıpkı ACTA örneğinde olduğu gibi. Böylece onları yavaşlatmış oluyoruz. Fakat parlamentoda yasamaya ilişkin olarak elde ettiğiniz bir zafer bile yüzeyin altındaki bu faaliyeti durdurmaya yetmiyor.

JACOB: Burada mutlaka belirtmek gerektiğini düşündüğüm bir şey var. Roger Dingledine —kendisi Tor'un mucitlerinden biri ve bir anlamda benim de pîrimdir, sansürün nasıl aşılabileceği ve anonimlik üzerine düşünmeye beni sevkeden kişidir— sözgelimi Firewall'un nasıl salt teknik açıdan değil, toplumsal açıdan da başarılı olduğundan bahseder. Bu tür teknolojilere karşı koyan teknolojiler üretmeyi istiyorsanız bunların gerisindeki teknolojiyi elbette anlamalısınız. ACTA'ya karşı mücadele verenler teknolojiyi kullanıyorlar ve bu da onlara mücadele olanağı veriyor, ancak burada sıradan insanların sahip olduğu gücü anlamak da önemli. Asıl önemli olan tekno-geveze-

lik değil, sıradan insanların hikâyeye dahil olması ve ellerinde hâlâ güç varken onu değiştirmesi. Buradaki insan boyutu aslında işin en önemli kısmı. WikiLeaks buna olanak veren belgeler yayımladı, bu bilgi paylaşımı önemli; ama aynı derece önemli olan bu bilgiyi alıp bununla somut bir şeyler yapan kişiler. Çünkü çoğumuz demokrasi içinde yaşıyoruz, en azından böyle olduğu farzediliyor ve deniyor ki uzlaşmaya dayanarak yönetiliyoruz. Dolayısıyla herkes neler olup bittiğini anlarsa ve bunun bizim üzerinde uzlaştığımız bir şey olmadığı ortaya çıkarsa, bunun böylece devam etmesi iyice zorlaşır, yönetilenlerin rızası olmaksızın o yasaları geçirmek güçleşir.

JÉRÉMIE: Kötü kararlar alanların ödemesi gereken siyasal bedeli ağırlaştırmalıyız ki bunu da elimizin altında serbest bir internet olduğu sürece kolektif olarak yapabiliriz.

JACOB: Ama bunu internet olmadan da yapabilirsin, internet öncesinde de özgür toplum vardı, sadece ekonomik maliyeti daha fazlaydı ve bazı açılardan daha güçtü; zaten akranlar arası hareketin bu denli önemli olması da bu yüzden.[74]

ANDY: Dördüncü nokta ise şu: Bana kalırsa ademi merkeziyetçi sistemlerin mimari boyutu da insanların ele geçirmesi gereken temel bir unsur, zira bugün bulut (*cloud*) bilgi-işlem adı verilen merkezi bir yapı var.[75]

JULIAN: Facebook'un tümüyle merkezileştiğini görüyoruz. Twitter tümüyle merkezileşti. Google tümüyle merkezileşti. Hepsi de Amerika Birleşik Devletleri'nde; her biri, şiddet gücü kimin elindeyse onun denetimi altında. WikiLeaks'in Cablegate'i yayımlamasının ardından başlayan sansür, Amazon'un sitemizi sunucularından çıkarması buna örnek.[76]

ANDY: Üstelik bulut bilgi-işlemcisi şirketlere verilerini daha ucuza işleyebilecekleri bir seçenek sunuyor: ABD şirketlerinin yönetimindeki sözümona uluslararası veri merkezleri. Bu ise verilerin ABD hukuksal mevzuatı çerçevesine dahil olması demek, tıpkı bankacılık hizmetlerinde olduğu gibi.

JULIAN: Bulut bilgi-işlemcisine geçiş oldukça endişe verici bir eğilim barındırıyor. Muazzam internet sunucusu kümeleri tek bir konumda toplanıyor, çünkü çevrenin kontrolünü ve ödeme sistemini standart hale getirmek açısından böylesi daha verimli. Rekabet bunu gerektiriyor, çünkü sunucuları tek bir yere yığmak farklı yerlere dağıtmaktan daha ucuz. İnternet üzerinde gerçekleşen iletişimin çoğu, film izleme hariç, sunucular arasında gerçekleşiyor, dolayısıyla sunucuları birbirine daha yakın yerleştirirseniz daha ucuza maloluyor. Bu da birbiriyle irtibat halindeki sunuculardan oluşan dev kümelere yol açıyor. Örneğin Google açısından sunucularını büyük içerik sağlayıcılarına yakın yere koymak mantıklı, veya tam tersi, içerik sağlayıcıların Google'a yaklaşması, çünkü sayfaların erişilebilir olması için Google tarafından fihristlenmesi gerekiyor. Dolayısıyla ABD'de pek çok farklı şirkete ait sunucuların kapladığı devasa binalar var. NSA kitlesel dinleme cihazlarını işte buralara yerleştiriyor. İnternet bu merkezileşme olmadan da var olabilir, bu teknolojik açıdan imkânsız değil, sadece merkezileştirmek işleri daha verimli hale getiriyor. Ekonomik rekabette merkezi model kazanıyor.

ANDY: Mimari modelin anlaşılması çok önemli; merkezde toplanan altyapı, merkezi bir denetimi ve gücün istismarını kolaylaştırıyor. Ama bunu aynı zamanda süpermarketin mahalle bakkalını yutmasına benzetebiliriz.

JULIAN: Evet, dev bir çokuluslu hipermarketten, mesela Safeway' den alışveriş yapmak gibi.

ANDY: Evet alışverişte olan şeyin aynısı. Ademimerkeziyetçi bir altyapı yaklaşımında ısrar etmek çok önemli. İnternetteki saha adlarını tescilleyen ve düzenleyen kuruluş olan ICANN'de (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers) çalıştığım dönemde, internetin temel iletişim protokolü olan TCP/IP protokolünün mucitlerinden Vince Cerf'ten bir şey öğrendim. Hep derdi ki, "Hükümetlerin bir tek iyi yanı var, ne biliyor musun? Asla tek değiller, her zaman çoğullar." Yani hükümetler arasında bile kendi ademi merkeziyetçi iktidar alanına sahip olmak isteyenler var, ve bu hükümetlerin içinde

bile birbiriyle dövüşen farklı kesimler var. Bizi son kertede Büyük Birader'den kurtaracak olan şey bu; çünkü Büyük Birader olmayı isteyen çok fazla devlet olacak ve birbirleriyle dövüşecekler.

JULIAN: Dediğine katılmıyorum, Andy. Bana kalırsa bir zamanlar birbiriyle rekabet içerisinde olan ulusal elitler vardı, bugün bunlar birbirleriyle bağlantı kuruyorlar ve her biri kendi kitlesinden gitgide uzaklaşıyor.

ANDY: Birbirleriyle bağ kuruyorlar, o noktada haklısın, ki bunun bize faydası olacağından da şüpheliyim, ama kendi kimliğimize bağlı kalma şansımız var. Kendi altyapımıza tutunmalıyız, burada öğrenilmesi gereken önemli nokta bu, yani eğer gözetleme devletine, Büyük Birader'e karşı durmak istiyorsak, onun ne olduğunu incelemeliyiz; gerçekten de merkez, devletlerin birleşerek "Bakın birlik olursak daha fazla kazanabiliriz" demesi midir? Burada bizim rolümüzün ne olduğunu da anlamamız gerek. Bize düşen, ademi merkeziyetçiliği korumak, kendi altyapımıza sahip olmak, bulut bilgi-işlemciliği ve buna benzer saçmalıklara bel bağlamayıp, kendi işimize bakmak.

JULIAN: Fakat tekniğin egemenliğiyle yüzyüzeyiz. Eğer Twitter'ı kullanmak kendi Twitter'ını kurmaktan daha kolaysa; Facebook'u kullanmanın DIASPORA veya bir başka alternatifi kullanmaktan daha kolay olduğu bir gerçekse; bulut bilgi-işlemciliğinin daha ucuz olduğu bir gerçekse, o zaman bu teknikler ve hizmetler egemen olacaktır.[77] Kendi yerel servislerimizi kuralım demenin yararı yok, çünkü bu yerel servisler rekabet edemeyecek ve ancak küçük bir azınlık tarafından kullanılacaktır. Facebook'un yoksul bir versiyonunu oluşturalım demek ve herkesin bunu kullanmasını beklemekten daha iyi bir seçenek üretmemiz gerek.

ANDY: Katolik Kilisesi'ne geri dönecek olursak, kitapların tek bir elden basıldığı devirlere geri dönüyoruz, nasıl ki Amazon bütün bir e-kitap zincirini kontrol etmeye çalışıyorsa, bizim de kendi basın/yayın kapasitemize sahip çıkmamız gerek. Bu bir parça fazla azimli gibi gelebilir kulağa, ama bazı şeylerin olmasına razı olmadıklarında

bu şirketlerin veya onların bağlı olduğu hükümet mercilerinin nelere kadir olduğunu gördük. Bana kalırsa bir sonraki adımda kesinkes kendi paramıza ihtiyaç duyacağız, böylece WikiLeaks benzeri projeleri desteklememiz onların hoşuna gitmese de, tek bir karar merciine bağlı merkezi bir altyapıya bel bağlamadan bunu kendi yöntemlerimizle yapabileceğiz.

JÉRÉMIE: Andy'ye katılıyorum. Bana kalırsa da mimari şema önemli ve savunduğumuz her şeyin merkezinde duruyor. Fakat bu mesajı halka aktarma konusunda bize sorumluluk düşüyor, çünkü hacker'lar olarak, interneti her gün kuran ve kurcalayan teknisyenler olarak bunu anlıyoruz. Üstelik belki de, yeni kuşakların kalbini kazanmanın bir yolu olabilir bu. Telif savaşlarının bu yüzden çok önemli olduğunu düşünüyorum, çünkü akranlar arası teknolojilerle birlikte, 1999' daki Napster vakasından bu yana halk bunu birden anladı, bireyler arasında dosya paylaşımı sayesinde...

JULIAN: Sen bir kanun kaçağısın.

JÉRÉMIE: Hayır, bu sayede daha iyi bir kültür inşa edebiliyoruz.

JULIAN: Hayır, sen kanun kaçağısın.

JÉRÉMIE: Hikâye böyle diyor, ama kendin için daha iyi bir kültür inşa etsen, herkes Napster kullanır.[78]

ANDY: İnsan soyunun tarihi, kültürün tarihi, düşüncelerin taklit edilmesinin, değişime uğratılmasının, rafine edilmesinin tarihidir, eğer buna hırsızlık diyorsan bütün bu siniklerden farkın kalmaz.

JÉRÉMIE: Tamamen haklısın! Kültür paylaşılmak için var.

JULIAN: İyi ama, Batıda 1950'lerden bu yana endüstriyel bir kültür var. Kültürümüz endüstriyel bir ürüne dönüşmüş durumda.

JÉRÉMIE: Tongaya bastık, arkadaş şeytanın avukatlığını yapıyor ve bayağı da iyi yapıyor.

JACOB: Bende zokayı yutacak göz var mı, apaçık saçmalık bu.

JÉRÉMIE: Saçmalık elbette. Siyasal amaçlı hikâye anlatımında buna hırsızlık deniyor. Ama demek istediğim şu, 1999'da Napster'ı kullanan herkes müzik tutkunu oldu, sonra konserlere gitti ve herkese "Bilmemne grubunu dinlemelisiniz, bilmemkimin konserine gitmelisiniz," demeye başladı. Böylece herkes akranlar arası işleyen bir teknolojinin mimari şemasının merkeziyetçilikten nasıl kurtulduğunun somut bir örneğini görmüş oldu. Aslında Napster o sıralar bir parça merkezi bir yapıya sahipti ama ademi merkeziyetçi bir mimari şemanın tohumlarını attı. Ademimerkeziyetçi bir mimarinin topluma getirdiği yararın somut bir örneğini gösterdi herkese. Kültürün paylaşımında söz konusu olanın aynısı bilginin paylaşımı için de geçerli. Sansürü devredışı bırakmak, veya siyasal hikâye anlatımını kesintiye uğratarak daha demokratik bir sistem inşa etmek gibi şeyleri tartışırken bahsettiğimiz şey, bilginin paylaşımı.

O halde ademi merkeziyetçi yapıya sahip servislerin ve bireyler arasında paylaşımın işleri daha iyiye götürdüğüne dair örnekler var elimizde. Karşı örnek ise, Julian'ın oynadığı şeytanın avukatlığı rolü, bir piyasa aktörünün ortaya çıkıp, "Bu hırsızlık, bu herkesi öldürmek demek, aktörleri, Hollywood'u, sinemayı, yavru kedileri, her şeyi öldürmek demek," diye feryat etmesi durumu. Geçmişte savaşları onlar kazandılar, ama bugün ACTA savaşını biz kazanmak üzereyiz gibi görünüyor. Bir kere daha Julian'ın canlandırdığı şeytanın avukatından farklı düşündüğümü belirtmeliyim. ACTA bugüne dek demokrasinin bertaraf edilmesinin en bariz örneği; parlamentonun ve uluslararası kurumların yüzüne karşı, kamuoyunun gözü önünde, kabul edilemez uygulamaları arka kapıdan zorla uygulamaya koyuyorlar. Eğer bunu defetmeyi başarırsak bir emsal yaratmış olacağız, böylece bir dizi müspet talebi savunma olanağı doğacak. "ACTA devri kapandı, şimdi kolları sıvayıp hakikaten kamunun yararına olacak bir şeyler yapalım," diyebileceğiz. Bunun için uğraş veriyoruz ve bugün Avrupa Parlamentosu üyelerinden bazıları, kişilerin kendi aralarında bir şey değiştokuş etmek yüzünden, kâr amacı gütmeksizin bazı dosyaları paylaşmak yüzünden hapse gönderilmesinin, cezalandırılmasının yanlış olduğunu idrak ediyorlar. Bana öyle geliyor ki eğer bunu halledersek bütün dünyaya şunu gösterebilmek için güçlü bir koz elde edeceğiz: Bilginin paylaşımı işlerin daha iyiye gitmesine yarar, bunu engellemek bir yana, teşvik etmeliyiz. Bilgiyi ademi merkezi-

yetçi bir biçimde paylaşma yöntemlerimize zarar verecek herhangi bir girişime —ister hukuksal olsun, isterse bir diktatör veya şirketin arzusu olsun— karşı durmak zorundayız. Bunun için bir kuvvet oluşturabileceğimiz kanısındayım.

JULIAN: ABD'deki PIPA/SOPA tartışması hakkında ne düşünüyorsunuz? ABD temsilciler meclisine yeni teklif edilen, ABD endüstrisi lehine finansal ambargolar ve internet ablukaları oluşturmayı savunan bir yasa bu.

JACOB: Bilhassa WikiLeaks'e ve onunla ilintili veya ona benzer kuruluşlara saldırı amacıyla hazırlanmış bir yasa.

JULIAN: Temsilciler meclisinde bize karşı uygulanan banka ablukası etkin bir araç olarak bilhassa söz konusu edildi.[79]

JÉRÉMIE: Meselenin bir başka boyutu da, bu aracı Hollywood'a vermekti.

JULIAN: Biz de buna karşı büyük bir kampanya yürüttük ve sonunda Google ve Wikipedia ve bir sürü başka şirket daha kampanyaya katıldı. Ama ben bunun üzerine "Aman ne alâ, savaşı kazandık," diye düşünmedim. Doğrusunu söylemek gerekirse ödüm koptu, çünkü Google birdenbire kendisini sadece bir dağıtıcı gibi değil, aynı zamanda siyasal bir aktör gibi görmeye başlamıştı, temsilciler meclisi üzerinde muazzam bir gücü olduğunu hissetmişti.

JÉRÉMIE: SOPA ve PIPA karşıtı koalisyonun sadece küçük bir parçasıydı Google.

JACOB: Evet ama dur, bana kalırsa Tumblr, Google'dan daha etkili oldu.

ANDY: Tumblr ve Wikipedia ve binlerce bireysel girişim, belki ismini bile hiç duymadığınız küçük girişimler etkili oldu. Bunların binlercesi, paralel, aynı doğrultuda hareket etti, ki bu da, bir kez daha, ademi merkeziyetçi bir siyasal eylemdir. Ademimerkeziyetçi bir si-

yasal harekete tanık olduk. Google diğerleri arasında göze çarpan en büyük aktördü belki.

JULIAN: Temsilciler meclisinin gözüne çarpan oymuş, kendileri böyle dediler.

JACOB: Ben Jérémie'nin daha önce söylediği bir şeye kısmen itiraz ediyorum, çünkü aslında siyasal bir öncü fikrini savunuyorsun. Bunu kastettiğini sanmıyorum ama dediklerin bu anlama geldi, ve sana orada dur demek istiyorum çünkü akranlar arası paylaşım hareketi siyasal öncü fikrine açıkça karşıdır. Hepimizin akran olduğu ve kendi aramızda paylaşım yapabileceğimize dair bir fikir bu. Birbirimize farklı servisler sunabiliriz veya farklı işlevler sunabiliriz. Ross Anderson bir keresinde bana şöyle demişti: "Elli yıl önce akranlar arası paylaşım hareketine dahil olduğumda..." Bana kalırsa harika bir girişti bu. "Matbaanın icadını unutmadığımızdan emin olalım istedim," diye açıklıyordu. Çünkü hizmetleri merkezde toplamaya başladığımızda, bilgi sistemlerinin denetimini merkezileştirmeye başladığımızda, matbaanın icadını unutmuş oluyoruz. Şu açıdan, Britanicca Ansiklopedisi bugün artık kitap olarak basılmıyor, sadece CD biçiminde yayımlanıyor. Eğer bu CD'leri okuyabilecek genel amaçlı bir bilgisayarınız yoksa, bu bilgiye ulaşamıyorsunuz. Britanicca örneğinde bu çok sorun değil, çünkü onun yerine Wikipedia ve bir sürü başka materyal var. Ama toplum olarak buna hazır olduğumuzu sanmıyorum.

ANDY: Ben Wikipedia'nın Britanicca'ya kıyasla o kadar da iyi bir kaynak olduğundan da emin değilim. Orada kendi elimle yeniden yazmadığım tek bir satıra bile güvenmiyorum.

JACOB: Ama Britanicca Ansiklopedisi'nin de farkı yok. O da pek çok kaynaktan yalnızca bir tanesi, önemli olan verilerin doğrulanması. Benim tek demek istediğim, bir öncü fikrini savunmanın çok tehlikeli olduğu.

JULIAN: Dur bir dakika, neden? Ben birazcık öncü sayılırım. Nesi varmış öncülerin?

JÉRÉMIE: Ben öncülerden bahsetmiyorum, ben sadece elimizde yeni araçlar olduğunu söylüyorum. Matbaadan bahsediyorduk. İleri görüşlü bir başka kişi, arkadaşım Benjamin Bayart —Fransa dışında pek tanınmıyor gerçi— demişti ki, "Matbaa insanlara okumayı öğretti, internet ise yazmayı."[80] Bu çok yeni bir şey, herkesin fikrini yazarak beyan etmesini sağlayan yeni bir kabiliyet.

ANDY: Evet, ama filtreleme bugün gitgide önem kazanıyor.

JÉRÉMIE: Tabii, çünkü herkes konuşuyor ve çoğu da zırvalıyor. Akademisyen ve eylemci Larry Lessing'in dediği gibi —ki aynısını başka bir sürü hocadan da işitebilirsiniz— biz herkese yazı yazmayı öğretiyoruz ama öğrenciler yazdıklarını teslim ettiğinde, yüzde doksan dokuz virgül bilmemkaçı zırvalık. Ama biz yine de onlara nasıl yazı yazılacağını öğretmeye devam ediyoruz.[81] Yani çoğu kişi internette zırvalıyor, bu çok açık. Ama kendini kamusal alanda ifade edebilmek için bu olanağı kullanmak sayesinde zaman içerisinde daha derli toplu konuşmayı öğreniyorsun, karmaşık tartışmalara iştirak edebilir hale geliyorsun. Burada tarif ettiğimiz bütün olgular karmaşıklık temelinde oluşturulmuş, bunu küçük parçalarına ayırmalıyız ki anlayabilelim ve sakince tartışabilelim. Söz konusu olan siyasal öncü meselesi değil, asıl sorun kendimizi ifade etmeye, düşüncelerimizi paylaşmaya, bir siyasal partiye, medya kuruluşuna veya geçmişte kendini ifade edebilmen için ihtiyaç duyduğun herhangi bir merkezi yapıya üye olmadan bilgi paylaşımına dahil olmaya olanak veren ve hepimizin elinin altında olan bu yeni kabiliyet aracılığıyla siyasal sistem içerisinden bir yol açmak.

İNTERNET VE İKTİSAT

JULIAN: Üç temel özgürlüğü ele almak istiyorum. Hizbullah lideri Hasan Nasrullah'la röportaj yaptığımda...

JACOB: Bu arada, o kahrolası pilotsuz uçak saldırısmin akibeti ne oldu? Neler oluyor orada?

JULIAN: Nasrullah da benim gibi bir tür ev hapsine mahkûm aslında, gizli konumundan ayrılamıyor.

JACOB: Senin yerinde olsam böyle bir mukayese yapmazdım. Lütfen böyle bir mukayese yapma.

JULIAN: Hizbullah'ın bir devlet için gerekli unsurlara sahip olup olmadığı tartışılıyor — gerçekten bir devlet haline geldi mi? ABD büyükelçiliğinin telgraflarında bahsi geçen konulardan biri de, Hizbullah'ın Lübnan'ın güneyinde kurduğu, kendine ait fiber optik şebekesiydi.[82] Dolayısıyla bir devletin varlığı için gerekli üç temel unsura sahip — belli bir bölge içerisinde, silahlı kuvvetlerin denetimini elinde tutuyor, bir haberleşme altyapısının denetimini elinde tutuyor ve yine kendi denetiminde bir mali altyapıya sahip. Bunu üç temel özgürlük olarak da düşünebiliriz. Hareket serbestisi, yani fiziksel hareket serbestisi, silahlı bir gücün müdahalesiyle karşılaşmadan bir yerden bir yere seyahat edebilir olmak; düşünce özgürlüğü ve iletişim özgürlüğü — ki o da düşünce özgürlüğünün bir parçası, eğer kamusal alanda kendinizi ifade etmenize yönelik bir tehdit varsa, iletişim hakkınızı korumanızın tek yolu özel alanda iletişim kurmaktır. Ve son olarak da iktisadi mübadele özgürlüğü, ki bu da, iletişim özgürlüğünde olduğu gibi, iktisadi etkileşimin mahremiyeti ile bağlantılı. Öyleyse gelin, şifrepunk içerisinde 1990'lardan bu yana demlen-

mekte olan bu fikirlerden bahsedelim, bu çok önemli üçüncü özgürlüğü, yani iktisadi etkileşim özgürlüğünü elde etme çabasından.

JÉRÉMIE: Neden sadece üç tür özgürlüğe ihtiyacın olsun? Benim Avrupa Temel Haklar Beyannameme göre sayı daha çok.

JULIAN: Mahremiyet önem kazanıyor, gerek topluluk bakış açısından, yani serbestçe iletişim kurmak ve özgürce düşünmek için, gerekse iktisadi etkileşim için buna öyle veya böyle ihtiyacın var. Dolayısıyla, evet, bunlardan türeyen daha çok sayıda özgürlük türü var ama ilk saydığım üç tür temel teşkil ediyor ve diğerleri de bunlardan türüyor.

JÉRÉMIE: Peki ama, temel özgürlüğün hukuksal bir tanımı var.

JULIAN: Doğrusu, AB Beyannamesini okudum, diyebilirim ki tamamen bir kurtlar sofrası uzlaşması.

JÉRÉMIE: Peki, tamam, lobiler fikrî mülkiyeti AB Beyannamesine dahil etmeyi başardı.

JULIAN: Bir sürü abuk sabuk zırva.

ANDY: Bana kalırsa üzerinde anlaşabileceğimiz bir nokta var ki o da parasal sistem, para alışverişinin şu anki iktisadi altyapısı berbat. E-bay hesabı olan herhangi biri buna tümüyle katılacaktır, çünkü Paypal'in, Visa ve MasterCard'ın yaptığı herkesi fiili bir tekel durumuna dahil etmek. WikiLeaks'in yayımladığı yazışmalar arasında şöyle çok ilginç bir şey de vardı: Rus vatandaşlarının Rusya içi alışverişlerde Visa ve MasterCard ile ödeme yapması halinde bunun Rusya içerisinde işlem görmesi için Rusya Hükümeti'nin bir müzakere yolu açmaya çalıştığı, ama Visa ve MasterCard'ın bunu reddettiği anlatılıyordu.[83]

JULIAN: Evet, ABD büyükelçiliği ve Visa'nın güçleri birleşince, Rusya gibi bir ülkenin bile kendi yurtiçi kartlı ödeme sistemini oluşturmasına engel olabildiler.

ANDY: Yani, Rus vatandaşlarının Rusya'dan Rusya'ya yaptıkları alışverişler bile Amerikan veri merkezlerinde işlem görecek. Böylece ABD hükümeti bütün bu alışverişler üzerinde yasal denetime, veya en azından bilgiye sahip olacak.

JULIAN: Evet, yani Putin çıkıp bir kola aldığında, otuz saniye sonra Washington bundan haberdar oluyor.

ANDY: Bu tabii ki çok yanlış, Amerika'yı sevip sevmemek bir yana. Bütün ödemelerin tek bir merkezde kaydedilmesi çok tehlikeli, çünkü bu verilerin her tür amaç için kullanılmasına davetiye çıkarıyor.

JACOB: Şifrepunkların farkına vardığı en temel şeylerden biri, şebeke mimarisinin siyasal durum üzerinde belirleyici olması. Yani ortada merkezi bir mimari şema varsa, isterse dünyanın en iyi niyetli insanlarının denetiminde olsun, er geç birtakım alçakları cezbedecektir, ve bu alçaklar ellerindeki gücü kullanarak sistemi tasarlayanların asla kastetmediği şeyleri yapacaktır. Bunun para konusunda da geçerli olduğunun farkına varmak gerek.

JULIAN: Suudi Arabistan'daki petrol kuyularında olduğu gibi, petrolün laneti.

JACOB: Nereye bakarsak bakalım bunu görebiliriz, bilhassa da para sistemlerinde, insanlar çok iyi niyetli dahi olsalar sonuç değişmiyor. Mimari şema işin gerçeğini belirliyor. İletişim söz konusu olduğunda internetin hakikati, üzerinde temellendiği mimari şemada yatıyor. Sözümona hukuka uygun dinleme sistemleri, yani insanları gözetlemenin kibarcası...

JULIAN: Bir hüsnü tabir bu, "hukuka uygun dinleme".

JACOB: Kesinlikle, tıpkı hukuka uygun cinayet gibi.

ANDY: Veya hukuka uygun işkence.

JACOB: ABD başkanı Obama'nın Amerikan vatandaşlarını hedef alan hukuka uygun insansız hava aracı saldırılarından haberiniz var mı?

Yemen'de Enver el-Evlaki'nin on altı yaşındaki oğlunu öldürdüğünde bu hukuka uygun cinayetti, veya onların deyimiyle hedefe yönelik adam öldürme.[84] Sözümona hukuka uygun dinleme de aynı şey. Her şeyin önüne bir "hukuka uygun" ibaresi koyun, böylece birdenbire meşruiyete kavuşsun, sırf faili devlet olduğu için. Ama aslında devlete bütün bunları yapma izni veren şey devletin mimari şeması, yasaların mimari şeması, teknolojinin mimari şeması, tıpkı finans sisteminin mimari şemasında da olduğu gibi.

Şifrepunkların yapmayı istedikleri şey, birbirimizin eksiklerini tamamlayabilmemize olanak verecek sistemler yaratmaktı, gerçek anlamda özgür, müdahalenin mümkün olmadığı bir biçimde. Chaum para birimi gibi. E-para'nın tasarımcısı David Chaum'un talimatına göre tasarlanan elektronik para birimi, yani (tümüyle anonim bir elektronik para birimi). Bazıları bunun gereğinden fazla merkezi olduğunu ileri sürebilir. Burdaki fikir, Visa ve Master Card gibi bireylerin takibine dayalı bir sistemin aksine anonim para birimi üretmektir. Merkezi bir otoriteye dayanmakla birlikte, Chaum para birimi alışverişin anonimliğini güvenceye almak için David Chaum'un icat ettiği şifreli protokolleri kullanıyor.[85]

JULIAN: Yani aslında elektonik bir banknot, ama banknotun aksine, üzerinde seri numarası bulunmuyor.

JACOB: Daha doğrusu, banknotun geçerli olduğunu kanıtlamak için bir seri numarası var, ama ödemenin Julian tarafından Andy'ye yapıldığını, ödenen miktarın ne olduğunu bilmene izin vermiyor.

JÉRÉMIE: Aslında nakit parayı dijital dünyada yeniden üretmek anlamına geliyor bu.

JULIAN: Elektronik bir para birimi oluşturmak önemli bir şey, çünkü mübadele aracının denetimi, Hizbullah'tan bahsederken değindiğim üzere, bir devleti devlet yapan üç unsurdan biri. Devletin ekonomik mübadele üzerindeki tekelini elinden alırsanız, onu devlet yapan üç temel unsurdan birini ortadan kaldırmış oluyorsunuz. Mafya devlet modelinde, devletin para için insanlara yapmayacağı zorbalık yoktur. Para akışlarını kontrol etmek, devletin salt ciro elde etmesi için

değil, insanların nelerle meşgul olduklarını denetlemesi açısından da önemli — kimi faaliyetleri teşvik etmek, başka kimi faaliyetler üzerinde caydırıcı etki yaratmak, kimi faaliyetleri, kuruluşları veya kuruluşlar arası etkileşimleri ise tümden men etmek. Mesela WikiLeaks'e karşı yürütülen olağandışı ablukaya bakacak olursak, böyle bir abluka uygulamaya karar veren merci serbest piyasa değildi, çünkü zaten serbest piyasa koşullarında yaşamıyoruz. Devletin düzenlemeleri bazı finansal aktörleri kral tahtına oturtuyor, başkalarının piyasaya girişine izin vermiyor. Ekonomik özgürlük, gerek devlet denetimi tarafından, gerekse bu bankaların işleyiş ilkeleri üzerinde nüfuz sahibi olan bir seçkinler grubu tarafından ihlal edilmekte.[86]

ANDY: Ne yazık ki, şu an elektronik âlemin çözülemeyen sorunu bu. Her ikisi de ABD merkezli elektronik altyapıya sahip iki kredi kuruluşu, dünya çapındaki kredi kartı ödemelerinin çoğu üzerinde denetim sahibi. Paypal gibi şirketlerse —ki o da ABD hukuksal çerçevesine tabi— ABD politikalarını uyguluyorlar, Küba purolarının internet üzerinden Alman parekende şirketleri eliyle satışını önlemek söz konusu olduğunda da böyle bu, ABD dışı idari bölgelerden WikiLeaks'e yapılan ödemeleri engellemek konusunda da. ABD hükümetinin dünya çapında gerçekleşen ödemelere ilişkin verilere ulaşabilmesi ve bunları denetleme seçeneğini elinde tutması demektir bu. Amerikan vatandaşları bunun parayla satın almabilecek en iyi demokrasi olduğunu söyleyebilirler, ama Avrupa yurttaşlarının kabul edemeyeceği kadar ağır bir bedel bu.

JULIAN: Aşina olduğumuz dünyada belli bir dereceye kadar hareket serbestisine sahiptik, her zaman tam bir serbestliğe sahip olmasak da.

JACOB: Emin misin Julian? Senin şu an sahip olduğun hareket özgürlüğü, içinde bulunduğumuz hale iyi bir örnek gibi geliyor bana.

JULIAN: Hayır, İngiltere her yıl 100.000 kişiyi benim durumuma düşüreceğini açıkladı.[87] Bana kalırsa bu, dediğimi bir ölçüde destekliyor.

JACOB: İşte bu yüzden benim ülkemin kurucuları zamanında İngiliz-

leri vurmuştu. İngilizleri boşuna vurmadık. Bu neden bugün de hâlâ geçerli! Tiranlık hâlâ sürüyor.

JÉRÉMIE: İşi kişiselliğe dökmeyelim.

ANDY: Senin ülken ABD'nin şu an meşgul olduğu şey cezaevlerini özelleştirmek ve bunların devredileceği şirketlere yüzde 90 doluluk oranını garantileyen sözleşmeler üzerinden pazarlık yapmak.[88] Peki buna ne diyorsun? Kapitalizmin alabileceği en absürd biçim bu.

JULIAN: ABD cezaevlerindeki tutukluların sayısı eski Sovyetler Birliği'ndekinden fazla.

JACOB: Yanlış olan bir şeye itiraz ediyorum diye, benim de aynı derece yanlış başka bir şeyin içinde olduğumu söyleme gafletine düşüyorsun. Ben Amerika Birleşik Devletleri'nin güllük gülistanlık olduğunu söylemiyorum. Bana kalırsa Amerika Birleşik Devletleri pek çok açıdan aslında güllük gülistanlık sayılır, ama özellikle Kurucu Babalarımızın ilkelerini kastediyorum.

JULIAN: Kurucu Babaların ilkeleri son on yıldır düpedüz erozyona uğradı.

JACOB: Kurucu Babaların sözlerinin çoğunlukla birer efsane olarak algılandığını akılda tutmamız, onları putlaştırmaktan kaçınmamız gerek. O açıdan, evet, haklısınız. İngiliz tiranlığı ve Julian'ın içinde bulunduğu durum hakkında yorum yaparken demek istediğim şey, bunun aslında kültürel bir şey olduğu. Toplum burada devreye giriyor ve çok önemli bir rol oynuyor; teknolojinin bunu altetmesi çok zor. Hele finans meseleleri üzerine çalışma yürütmek son derece tehlikeli. Yine bir başka elektronik para birimini, Bitcoin'i ortaya atan kişinin ismini gizlemesinin nedeni kısmen bu. Tam anlamıyla tutacak bir elektronik para birimini ilk ortaya atan kişinin vay haline![89]

JULIAN: E-altım icat edenler ABD'de mahkemelik oldu.[90]

JACOB: İnanılmaz derecede sinir bozucu.

JULIAN: Ben bu temel özgürlükler konusuna geri dönmek istiyorum: iletişim özgürlüğü, hareket özgürlüğü ve iktisadi faaliyet özgürlüğü. Küresel toplumun internete geçişine bakacak olursak, bu geçiş gerçekleştiğinde kişisel hareket özgürlüğünde kaydadeğer bir değişiklik olmuyor. İletişim özgürlüğü bazı bakımlardan muazzam biçimde genişliyor, artık çok daha fazla kişiyle iletişime geçebiliyoruz; ama öte yandan muazzam biçimde kötüye gidiyor, çünkü mahremiyet denen bir şey kalmıyor ortada, dolayısıyla yazışmalarımız, görüşmelerimiz izlenebilir hale geliyor ve izleniyor, depolanıyor ve bunun sonucunda aleyhimizde kullanılabiliyor. Yani insanlarla kurduğumuz temel, somut etkileşim niteliğini yitiriyor.

ANDY: Mahremiyet sağlamak mümkün ama bir bedeli var.

JULIAN: İşte, iktisadi etkileşimimiz de aynı etkilere maruz kalıyor. Geleneksel bir iktisadi ilişkide, bundan kimin haberi olur? Çarşıya gittiğinizi gören kişilerin. Peki bugün yaptığınız alışverişten kimin haberi oluyor? Kapı komşunuzdan Visa kartınızla bir şey satın aldığınızda, ki geleneksel piyasa toplumunda tamamen gizli olarak yapabileceğiniz bir faaliyet, bugün bu faaliyetten kim haberdar oluyor?

JACOB: Herkes.

JULIAN: Herkesin haberi oluyor. Belli başlı bütün Batılı güçler kendi aralarında veri alışverişine sahip, hepsi bundan haberdar oluyor ve bu bilgiyi sonsuza dek kayıt altında tutuyor.

ANDY: Dediğin şey yanlış değil Julian, ama iletişim özgürlüğüyle iktisadi faaliyet özgürlüğü arasında böyle bir ayrım yapılabileceğinden kuşkuluyum, çünkü bugünkü şekliyle internet toplumsal, iktisadi, kültürel, siyasal ilişkilerimizin, bütün ilişkilerimizin altyapısını oluşturuyor.

JACOB: Bilhassa hareket özgürlüğünün.

ANDY: İletişimin mimari şeması ne olursa olsun, para salt bit cinsinden ifade ediliyor. Bu sadece internetteki bir kullanım. Öyleyse ikti-

sadi sistem elektronik altyapı üzerinde temellendiğinde, bu elektronik altyapının sahip olduğu mimari, para akışı hakkında, bu akışın nasıl denetlendiği, nasıl merkezde toplandığı... vb. hakkında fikir veriyor. Başlangıçta internetin her şeyin altyapısını oluşturacağı belki akıldan bile geçmiyordu ama iktisadi mantık "Bunu internetle yapmak daha ucuz," dedi. Bankalar ve kredi kartı şirketleri önceden X.25 interfazlı ATM makinaları ile çalışıyordu, ki bunlar on-on beş yıl önce ayrı bir şebekeye bağlıydı; oysa bugün hepsi TCP/IP'ye bağlı, çünkü böylesi daha ucuz.[91] Yani teknolojinin mimarisi kilit bir mesele haline geliyor, çünkü bütün diğer alanları etkiliyor, ve asıl yeniden düşünmemiz gereken şey de bu. Eğer ödemelerimizi ademi merkeziyetçi bir yolla yapmak istiyorsak altyapıyı kendi elimize almalıyız.

JACOB: Bitcoin denen elektronik bir para birimi var.

ANDY: Sıfır enflasyona sahip.

JACOB: Enflasyonu ademi merkeziyetçi biçimde düzenliyor, yani Merkez Bankası yerine dünya çapında bir sürü insan gerçeğin ne olduğuna, para biriminin halihazırdaki değerinin ne olduğuna birlikte karar veriyor.

JULIAN: Bir de bunu destekleyen bazı bilgisayar programları var.

JACOB: Bunu teknik olmayan bir dille izah etmek istiyorum. Elektronik bir para birimi bu, aslında para biriminden ziyade bir metayı andırıyor, çünkü bir Bitcoin'in kaç Avro ettiğini insanlar tespit ediyor. Yani bu açıdan biraz altına benziyor. Bitcoin madeninin işletilmesinin bir maliyeti var, şöyle ki, Bitcoin'i bulmak için bilgisayarda arama yapıyorsunuz. Buradaki varsayım, bu karmaşık bilgisayar işleminin Bitcoin'in değeriyle ilişkili olduğu. Yani teknik olmayan bir dille söylersek, ben Julian'a para gönderebiliyorum ve Julian da bunu aldığını teyit ediyor, bu arada Andy'nin bu işleme müdahale etme şansı yok. Gelgelelim bazı sorunlar doğuyor. Örneğin bunun aslında tam olarak anonim bir para birim olmayışı gibi, ki bana kalırsa oldukça ciddi bir dezavantaj.

JULIAN: Bitcoin oldukça ilginç, melez bir icat, hesap sahiplerinin kimliği tümüyle gizli kalıyor ve istediğinde hesap açabiliyorsun, ama Bitcoin ekonomisi içinde gerçekleşen alışverişlerin hepsi tamamen kamuya açık. Sistemin şeffaf işleyişi için gerekli bir şey bu, çünkü belli bir alışverişin gerçekleştiği üzerinde herkesin hemfikir olması gerek. Gönderenin hesabında işlemden sonra bir miktar para eksildiği, alıcının hesabında ise aynı miktarda bir para artışı olduğu konusunda herkes uzlaşmalı. Merkezi bir sunucuya ihtiyaç duymayan, dolayısıyla zora dayalı kontrolden arınmış bir para birimi sistemini işletmenin az sayıdaki seçeneğinden birisi bu. Bitcoin'in asıl yaratıcı yönü, dağılım şeması ve dağılımı mümkün kılan algoritma; yani buna Bitcoin bankacılık ağı dersek, bu ağın şu veya bu kısmına güven duymanız gerekmiyor. Güven veya risk paylaştırılmış durumda. Yaptırımlar, yasa veya yönetmelik veya müfettişler aracılığıyla değil, şifreyazımın bilgi-işlem açısından getirdiği güçlük sayesinde gerçekleşiyor. Beyan edilen işlemin gerçekleştiğini kanıtlamak için şebekenin her parçası bu güçlükten geçmek zorunda. Yani Bitcoin "bankacılığı"nın dürüstlüğünü garantileyen şey, sistemin mimarisinden kaynaklanıyor. Bilgi-işlem maliyeti her bir Bitcoin banka şubesinin elektrik maliyetine tercüme oluyor, böylece dolandırıcılık yapmanın bir maliyeti olduğundan bahsedebiliyoruz, ki elektrik faturasına yansıyan bir maliyet bu. Dolandırıcılık yapmak için gereken emeğin elektrik cinsinden maliyeti, bundan elde edilecek ekonomik kârdan daha yüksek. Gayet yaratıcı bir çözüm bu, gerçi benzer fikirler daha önce denenmemiş değil (kağıt üzerinde yirmi yılı aşkın zamandır deneniyor), ama Bitcoin hemen hemen doğru bir denge yakaladı; üstelik de, pek çok banka şubesinin dolandırıcılığa teşebbüs edeceği ve herkesin bir banka şubesi açabileceği varsayımını hesaba katarak, Bitcoin ekonomisi içinde cereyan eden mübadeleler üzerinde küresel uzlaşmanın nasıl sağlanabileceğine dair çok yaratıcı bir fikir ekledi.

Tabii, bütün diğer para birimlerinde olduğu gibi, Bitcoin'i de satın alırken karşılığında bir şey ödemeniz gerekiyor, bu bir miktar iş olabilir veya başka bir para birimi olabilir. Döviz alım-satımıyla uğraşan gruplar böyle yapıyor. Başka bazı kısıtlamalar da var. Ödemelerin hesaba geçmesi on dakika kadar bir süre alıyor. Parayı gönderdiğiniz an ile bu alışverişin gerçekleştiğine dair küresel uzlaşının

oluşması ve bunun karşı tarafa bildirilmesi arasında on dakika kadar bir süre geçiyor. Tıpkı nakit para gibi olduğundan nakitle yaşabileceğiniz hırsızlık sorunu burada da var. Aynı zamanda nakit paranın bütün avantajlarına da sahip: Bir kez hesabınıza ulaştığında paranızın ödendiğinden emin olabiliyorsunuz, çekin geri dönmesi, bankanın reddetmesi gibi sorunlar yok. Zora dayalı güç ilişkilerinden kurtuluyorsunuz. Diğer yandan, nakit paraya iyi sahip çıkmalısınız. Bana kalırsa en büyük sorun bu. Ama koruyucu katmanlar inşa ederek hesabınızı kolayca gizleyebilirsiniz; kefalet servisleri aracılığıyla Bitcoin'lerinizi emniyet altına alacak ve hırsızlığa karşı sigortalayacak bir servise yatırabilirsiniz.

JACOB: İşin ilginç yanı, Bitcoin'i icat edenler Tor kullanma mecburiyeti getirselerdi, bir hesap açmak yerine sizin kimliğinizi tanımlayan bir şifre oluşturabilirdiniz. Her şey çekirdek bir tasarım olarak Tor'a aktarılsaydı, konumunuzu gizli tutabilirdiniz, her ne kadar yaptığınız işlemleri birleştirmek için uzun vadeli tanımlayıcılar kullanmanız gerekse de.

JÉRÉMIE: Teknik meselelere girmeden, Bitcoin'in dayandığı kavramlardan bazılarının harika olduğu, ama birtakım kusurlarının da olduğu konusunda anlaşabiliriz. Negatif enflasyon etkisi var, çünkü para sistemden kaybolabiliyor. Dolayısıyla uzun vadede işleyecek bir sistem değil, ama geliştirilmesi mümkün bazı kavramlar ortaya atıyor. Belki de şu an elimizdeki bunun yalnızca 0.7 veya 0.8 versiyonudur.

JACOB: David Chaum'un yeniden keşfi gibi bir şey bu.[92]

ANDY: Bana kalırsa Bitcoin, son on yıldan bu yana dijital bir para birimi tedavüle koyma yolundaki girişimlerin en başarılısı.

JULIAN: Dengeyi neredeyse tam olarak tutturdular. Bana kalırsa Bitcoin kalıcı olacak. Etkin çalışan bir para birimi, on saniyede hesap açabiliyorsunuz, para transferi için herhangi bir ücret ödemiyorsunuz, internet bağlantısı ve birkaç dakikalık elektrik masrafı dışında. Neredeyse diğer bütün nakit transferi seçeneklerinden daha kârlı. Ben bu sistemin tutacağını düşünüyorum. Birkaç Bitcoin hırsızlığı vakasından sonra olanlara bakın, 2011 yazında basının yürüttüğü de-

zenformasyon sonucu çapraz kur üç dolar seviyesine inmişti.[93] Sonrasında Bitcoin tekrar 12 dolar düzeyine yükseldi. Birdenbire tırmanışa geçmedi, bir sıçrama yapmadı, kademeli bir eğri üzerinde yükseldi, ki bu da geniş bir talep tabanına işaret ediyor. Bu talebin büyük kısmının küçük ölçekli uyuşturucu ticareti, posta ile marijuana siparişi vb. olduğunu zannediyorum.[94] Ama Bitcoin'in transfer masrafı düşük. Pek çok internet servis sunucusu, bilhassa kredi kartı servisine ulaşmanın güç olduğu eski Sovyet bloğu ülkeleri gibi yerlerde Bitcoin'i kullanmaya başlıyor.

Eğer büyümeye devam ederse engelleme çabalarıyla karşılaşacaktır. Bitcoin'i ortadan kaldırmaya yetmez bu, çünkü şifreyazım kaba güce dayalı saldırılara karşı koruma sağlıyor, ama Bitcoin'le işlem yapan döviz servisleri daha kolaylıkla hedef haline gelebilir. Diğer yandan, bu döviz alım-satımı dünyanın herhangi bir yerine kaçabilir, dolayısıyla bunların önünü alabilmek için pek çok ayrı yasal çerçeveyle müzakere etmeniz gerekir, üstüne üstlük bir de karaborsanın kendine göre bir döviz alım-satım mantığı var. Bana kalırsa Bitcoin'e yönelik olarak yapılması gereken hamle, internet servis sunucularının, internet hizmetleri sektörünün tamamının —mesela Facebook'tan satın aldığınız şu ufak tefek oyunlar gibi— bunu benimsemesini sağlamak, çünkü son derece etkin, ve bir kez farklı sektörler tarafından kullanılmaya başlarsa bu sektörler Bitcoin'in engellenmesine karşı bir lobi oluşturabilir. Şifreyazımı da buna benzer şekilde yaygınlaştı. İlk başta silah ticareti olarak niteleniyordu, ve bazılarımız da silah tüccarı damgası yiyorduk, fakat ne zamanki arama motorları ve bankalar bunu kullanmaya başladı, o zaman yasaklanmasını durdurmak için güçlü bir lobi oluştu — gerçi hâlâ yasaklanması için çaba gösterenler yok değil.

JACOB: Sorun, mahremiyet endişesinin yanlış yerlere odaklanması. Açık konuşalım. Halihazırda ekonominin internetin olmadığı durumdakinden farklı olduğunu söylemek yanlış olur. Buraya gelip İngiliz sterlini satın aldığımda Amerikan kimlik numaramı vermem gerekti, ki bu ABD'de kimliğimi tanımlayan bana özgü numara; ismimi vermem gerekti; sonra bunları bir banka numarasıyla ilişkilendirmem ve para ödemem gerekti. Bütün seri numaralarını kaydettiler, bütün bu bilgiyi alıp Federal hükümete ilettiler. Analog iktisattaki

durum bu. ABD'de ise döviz almak daha da zor, çünkü dünyanın geri kalanından çok uzağız. Ama döviz söz konusu olduğunda tarihsel olarak bir kontrol eğilimi hâkim, yani bu kontrolle karşılaştığımız yer yalnızca internet değil. Hatta bildiğim kadarıyla bazı ATM makinaları, banknotun üzerindeki seri numaralarını kaydediyor, sonra da bunları takip ediyor, nerede harcandığını, kimin bu parayla ne yaptığını analiz edebilmek için.

Bir bu sistemlere bir de internete bakacak olursak, internete geçmek mahremiyeti artırmadı, hatta başlangıçtaki bütün koşullar bu gün de aynı derecede kötü. Bu açıdan, internet öncesinde dünyadaki teamüllere bakmanın ne yönde ilerlediğimizi görmek açısından çok önemli olduğu kanısındayım. Bugünkü durumda eğer çok paranız varsa belli bir ücret karşılığında mahremiyetinizi güvenceye almanız mümkün, fakat eğer çok paraya sahip değilseniz, mahremiyet diye bir şeyinizin de olmayacağı neredeyse kesin. İnternette ise durum daha da vahim. Bitcoin gibi bir şey doğru yönde bir adım, çünkü anonim bir iletişim kanalıyla, mesela Tor ile birleştirildiğinde, WikiLeaks'e Bitcoin'le para transfer etmeniz durumunda bu işlemi gözetleyen herhangi bir kişinin görebileceği tek şey, bir Tor kullanıcısının bir Bitcoin gönderdiği, sizin de bunu aldığınız. Bunu yapmak mümkün ve bazı açılardan nakit paradan çok daha kullanışlı.

JULIAN: Hepimiz iletişimin mahremiyetinden ve yayın yapma hakkından söz ediyoruz. Bunda anlaşılmayacak hiçbir şey yok, zaten bu meselenin uzun bir mazisi var. Gazeteciler bu konuda konuşmaya bayılırlar, çünkü kendi çıkarlarıyla doğrudan ilişkili bir konu. Fakat bunu ekonomik ilişkilerin gizlilik ve özgürlüğüyle kıyaslayacak olursak, örneğin CIA herhangi bir iktisadi ilişkiden haberdar olduğu zaman, aslında bunu gerçekleştiren kişinin coğrafi konumunu ve kimliğini de görebiliyor, ayrıca alışverişin meblağı, dolayısıyla ne derece önemli olduğunun bilgisine de sahip. Öyleyse, bütün bir toplum yapısının iktisadi ilişkilere dayandığı düşünülürse, iktisadi ilişkilerde gizlilik veya özgürlük, ifade özgürlüğünden daha önemli değil mi?

JACOB: İkisi birbiriyle yakından ilişkili. Bana kalırsa Amerikalı şifrepunklarla Avrupalılar arasındaki fark tam burada ortaya çıkıyor.

Amerikalı şifrepunkların çoğu bunların ikisinin tamamen aynı olduğunu söyleyecektir. Çünkü serbest piyasanın hâkim olduğu bir toplumda paran kadar konuşursun.

JULIAN: Paranı nereye yatırıyorsan gücün de oradadır.

JACOB: Evet kesinlikle. Bunun doğru bir şey olduğunu söylemiyorum, bu neredeyse sağcı bir tavır olur ki istediğimiz belki bu değil. Mesela belki toplumsal açıdan kısıtlanmış bir kapitalizm istiyoruz.

JULIAN: Eğer basit bir istihbarat perspektifinden bakacak olursak: Diyelim ki 10 milyar dolarlık istihbarat bütçen var. Bununla kişilerin e-posta yazışmalarını gözetleyebilirsin veya iktisadi ilişkileri topyekûn gözetleyebilirsin. Hangisini tercih ederdin?

ANDY: Bugünlerde buna verilen yanıt şu: "Kredi şirketlerini ve bankaları internet kullanmaya mecbur edelim, böylece bir taşla iki kuş vuralım." Nitekim öyle de yaptılar. Yani farkına varmamız gereken nokta burada doğrudan bir kaçışın mümkün olmadığı. Görüşmelerinizi koruma altına almak için Tor benzeri programlar kullanabilirsiniz, telefon konuşmalarını şifrelendirebilirsiniz, güvenli mesajlaşmayı tercih edebilirsiniz. Para akışları ise çok daha karmaşık, para aklamayı önleyici yasa denen bir mevzuat, vb. var, uyuşturucu ve terör örgütlerinin altyapıyı kötü amaçlara alet ettiği söyleniyor.

JACOB: Bilgi Mahşerinin Atlıları bunlar.

ANDY: Aslına bakarsanız, gözetleme şirketleri ve bunlara harcanan devlet bütçeleri daha şeffaf hale gelseydi ne olurdu merak ederim. Yalnızca mali sistemde tam bir anonimlik sağlanacak olsa kişiler neler satın alırdı acaba? Gerçekte neye yol açardı bu? Yer yer ilginç sonuçlara yol açabilirdi gibi geliyor bana, mesela birileri biraz daha ekâbir davranıp, "Sesimi duyurmak için parlamentoya başvurabilirim ama bunun yerine birkaç politikacıyı satın almak da mümkün," diyebilirdi.

JÉRÉMIE: ABD'yi tarif ediyorsun, değil mi?

JACOB: Pek gizli bir ima sayılmaz.

ANDY: Bunun ABD'ye mahsus olduğundan emin değilim. Almanya'da buna yolsuzluk demiyoruz, siyasetçilerin karıları tarafından yapılmış sanatsal tabloları satın alan vakıflar demeyi tercih ediyoruz, yani sanat ticareti veya başka alanlarda karşımıza çıkıyor. Buna daha iyi adlar buluyoruz. Belki Fransa'da siz dostluk partileri diyorsunuz, başkaları fahişe kiralamak diyor.

JÉRÉMIE: ABD'de bilhassa öne çıkıyor, çünkü siyasal sistemle para arasında çok sıkı bir ilişki var. Larry Lessig, on yıl telif meseleleri üzerine çalıştıktan sonra telif sistemini onarmaktan vazgeçtiğini, çünkü sorunun telif konusunda nasıl bir siyaset izlenmesi gerektiğini siyasetçilere anlatamamaktan değil, kötü bir telif rejimi için baskı yapan piyasa aktörleriyle siyasiler arasında fazla sıkı fıkı bir bağ olmasından kaynaklandığını söylüyordu.[95] Demek ki burada gerçek bir sorun var.

JULIAN: Bunun bir sorun olduğundan emin misin, Jérémie? Belki de olumlu bir şeydir bu, üretken sektörlerin bu şekilde...

ANDY: Şeytanın avukatı sanki viskimden otlanıyor.

JACOB: Dur bakalım kıkırdamaya başlamadan cümleyi tamamlayabilecek mi. Bizi kefal buldunuz, atın bakalım oltanızı, beyefendi.

JULIAN: Toplumun geneli için servet üreten bu üretken sektörler, paralarının bir kısmını üretkenliklerini sürdürebilmek için harcıyorlar ve bu amaçla, abartılmış siyasal efsanelerden doğan keyfi yasal düzenlemeleri altediyorlar. Bunu yapmanın en iyi yolu ise, işin doğrusu, milletvekillerini satın almak, üretken sanayinin emeğini yasayı değiştirmek için kullanmak — böylece sanayinin üretkenliğinin devamını sağlamak.

JACOB: Durun — buna ben yanıt vereceğim. Hazır mısın? İşte, geliyor: Hayır.

JULIAN: Neden?

JACOB: Birkaç neden var, ama öncelikle, bunun son derece olumsuz şekillerde geri dönüşü olacaktır. Örneğin Kaliforniya eyaletinde seçim kapmanyasına en fazla bağış yapan lobi gruplarından biri, cezaevi gardiyanları sendikasıydı; bunun nedeni, kısmen, daha katı yasalar için kulis yapmayı sevmeleriydi, kanunla şahsen ilgilendikleri için değil, işleri böyle gerektirdiği için.[96] Yani bu kişilerin daha çok sayıda cezaevi yapımı, daha fazla insanın hapse atılması, ceza sürelerinin uzatılması için lobi yaptığını görüyorsun. Peki gerçekte neye hizmet ediyorlar? Başlangıçta faydalı —öyle olduğu iddia edilebilecek— bir iş karşılığında elde ettikleri kazanımı devletin kendilerine verdiği tekeli genişletmek için kullanıyorlar.

JULIAN: Yani bu gücü, asıl üretken sektörlerden üretken olmayan sektörlere servet aktarımı için mi kullanıyorlar?

JACOB: Öyle de özetleyebilirsin.

JULIAN: Ama belki de bu, işleyişin yalnızca küçük bir kısmı. Her sistemde istismarlar bulunur, belki de servet aktarımı yapan bu beleşçiler cüzi bir kesimdir ve aslında kulis faaliyetinin büyük kısmı, meclis üzerindeki nüfuzun büyük kısmı, üretken sektörlerden geliyordur ve yasaların bu sektörlerin üretkenliğine izin vermeye devam etmesini sağlamayı amaçlıyordur.

JACOB: Peki ama, bunu kolayca ölçebilirsin, kimlerin rant elde etmeyi amaçlayan faaliyetler için teşvik istediğini, diğer insanların özgürlüğünü kısıtlamak suretiyle normal koşullarda elde edemeyeceği kârlar sağlamayı kimin arzu ettiğini görebilirsin. Durum buyken, bir şeylerin yanlış gittiğini, bu kişilerin tek amacının ellerinde tuttukları şeyi —ki onu da sömürü sonucu elde etmişlerdir— korumak olduğunu fark edersin. Bunu yaparken genellikle duygulara seslenirler, "Eyvah, durdurun teröristi, durdurun çocuk pornosunu, durdurun kara para aklayanları, uyuşturucuya savaş açın," derler. Bütün bu itirazlar ilk ortaya atıldığı bağlamda gayet makul görünebilir, ki genellikle de öyledir, çünkü genel olarak bunların zararlı faaliyetler olduğuna, ciddi birer sorun oluşturduğuna kaniyizdir.

ANDY: Ben telif meselesine geri dönmek ve size başka bir örnek vermek istiyorum. Arabalar ilk ortaya çıktığında ciddi pürüzlere yol açtı. Atla yolcu taşımacılığı yapan şirket sahipleri, bu yeni icadın işlerini ellerinden alacağından korktular, ki haklıydılar, fakat aynı zamanda herkesçe anlaşılır bir itirazdı. Alman film şirketleri birliğinde bir konuşma yapmak için davet edilmiştim. Benden önceki konuşmacı, Berlin Üniversitesi'nden bir profesördü; son derece kibar bir üslupla insan soyunun evrimi ve kültürün gelişiminden bahsetti ve tıpkı film yapımcılığında bazı temaları alarak bir dramaturji içerisinde ifade ettiğiniz gibi, düşünceleri taklit ederek rafine etmenin kilit bir süreç olduğunu söyledi. Kırk dakika sonra oturum yöneticisi konuşmacının sözünü küstahça kesti ve dedi ki, "Peki siz hırsızlığı yasallaştırmamız gerektiğini anlattınız, şimdi bakalım Kaos Bilgisayar Kulübü'nden gelen arkadaş bize neler söyleyecek?" İçimden, "Vay anasını, ne halt yiyeceğiz? Açıkça konuşursam beni burada sağ bırakırlar mı?" diye geçirdim. Yani öyle sektörler var ki çıkarları evrime hiç de hizmet etmiyor. Bu son derece bencil bir tavır, yani kendi evrim karşıtı güdülerinde ısrar ederek daha da tekelci hale gelmeleri. Müzik kasetleri ilk ortaya çıktığında da bunun plak endüstrisini öldüreceği düşünülmüştü. Oysa işler tam aksi yönde gelişti, plak endüstrisinde patlama yaşandı. Mesele, burada nasıl bir politika izlendiği. Bunlara formül bulmak için yapıcı bir yol nasıl izlenebilir?

JULIAN: Ben de Amerika Birleşik Devletleri'ndeki fiili uygulamayı standart hale getirip senatörleri satın alabileceğin ve senatoda oyları satın alabileceğin şekilde formüle edemez miyiz diye merak ediyorum sadece.

JÉRÉMIE: Yo, yo, yo, yo.

ANDY: Farz edelim bunun için paramız var.

JULIAN: Evet, ve her şey tümüyle aleni, alıcıların her biri mezata gidiyor.

ANDY: Ama silah sanayisinin herkesten daha fazla parası olacak.

JULIAN: Hayır, bana kalırsa hiç de öyle olmayacak. Hatta bana kalırsa askeri-sanayi bileşimi görece marjinalleşecektir, çünkü piyasa genelinde açık artırmaya izin vermeyen bir sistem içerisinde bu kişilerin kapalı kapılar ardında iş görme yeteneği diğer sektörlerden daha fazladır.

JACOB: Sistemde temel bir eşitsizlik var.

JÉRÉMIE: İktisadi açıdan liberal, monopoli karşıtı bir perspektiften, bırakalım egemen aktörler politikaya karar versin dediğinde, sana yanıt olarak internetin son on beş yılını gösteririm. Yenilik tabandan geliyordu, yeni uygulamalar hiç yoktan ortaya çıktı, garajın birinde baş başa vermiş uğraşan iki-üç kişinin icat ettiği teknoloji her yere yayıldı.

JULIAN: Neredeyse her şey, Apple, Google, YouTube, her şey.

JÉRÉMIE: Her şey. İnternette olup biten her şey, birkaç ay ya da birkaç yıl öncesine kadar bilinmeyen icatların birdenbire patlak vermesiyle gelişti. O nedenle bir sonraki icadın ne olacağını önceden kestiremezsin ve icatlar birbirini öylesine hızla takip ediyor ki siyaset belirleme süreci bunun çok gerisinde kalıyor. Dolayısıyla piyasanın bugünkü durumu, çeşitli şirketler ve aktörler arasındaki ilişkilerin ne derece güçlü olduğu temel alınarak bir yasa tasarladığında, yani zaten güçlü olan bir aktörü daha da güçlendirmeye kalktığında, piyasaya yeni giriş yapacak ve sonuçta daha etkin olacak birinin ortaya çıkışını engelliyor olabilirsin.

JULIAN: Piyasanın serbest olması için denetlenmesi gerek.

JÉRÉMIE: Elbette, tekellerle mücadele etmek için bu şirketlerden üstün bir güce sahip olman gerek ki kötü davranışları cezalandırabilesin. Ama asıl demek istediğim şey, siyasetin topluma ayak uydurması gerek, tam aksi değil. Oysa telif savaşlarında tanık olduğumuz şey, yasakoyucunun bütün toplumu, diyelim Hollywood tarafından çizilmiş bir çerçeveye uymaya mecbur etmesi. "Sizlerin yeni kültürel pratiğiniz ahlaki açıdan yanlış, bu yüzden eğer bundan vazgeçmezseniz iyi olduğunu zannettiğiniz bu şeyden sizi men etmek için yasal

araçlar oluşturacağız." İyi siyaset üretmenin yolu bu değil. İyi bir siyaset, dünyaya bakar ve yanlışları düzeltmek, iyi olan şeylerin de önünü açmak üzere ona uyum gösterir. Hangi politikaların benimseneceğine en güçlü aktörlerin karar vermesini serbest bıraktığında bu yolu izlemiş olmuyorsun bana kalırsa.

ANDY: Ben yalnızca iyi bir politikanın nasıl olması gerektiği üzerine ciddi olarak düşünmeye davet ediyorum hepimizi. Az önce tarif ettiğin şey, şu aşamada, benim için biraz fazla karmaşık. Ben biraz basitleştirmeye çalışıyorum. Heinz von Foerster diye bir adam var, sibernetiğin babası. Bir defasında bir dizi kural ortaya atmış; bunlardan biri, "Daima seçenekleri artıracak şekilde hareket et."[97] Yani siyaset veya teknoloji, söz konusu olan her ne olursa olsun, daima sana daha az değil, daha fazla seçenek getirecek olan hamleyi yap.

JULIAN: Aynı zamanda bir satranç stratejisidir.

ANDY: Para alışverişinde gizliliği artırmanın olumsuz sonuçları olacağından bahsedildi, o halde şöyle düşünmeliyiz: "Şu anki para sistemi kendine has bir mantığa sahip, ancak sorun, mali sistemin diğer alanları ele geçirmesini nasıl önleyebiliriz." Çünkü mali sistem, iletişim sektörünün aksine, insanların diğer alanlardaki seçeneklerini etkileme ve tümden kısıtlama gücüne sahip. Eğer belli amaçlar için katil kiralayabiliyorsanız veya silah satın alıp diğer ülkelere savaş açabiliyorsanız diğer insanların yaşam seçeneklerini, eylem seçeneklerini kısıtlıyorsunuz demektir. Eğer iletişime daha fazla para yatırırsam daha çok sayıda insan daha fazla seçeneğe sahip olur. Piyasaya daha fazla silah sürersem...

JACOB: Hayır. Gözetleme kabiliyetin ne kadar fazlaysa o kadar kontrole sahipsin.

ANDY: Ki bu da silah piyasasına kısıtlama getirmek için iyi bir gerekçe, iletişimi denetleme teknolojileri de dahil olmak üzere.

JACOB: Pekâlâ, bunu satma kabiliyetimi kısıtlamak istiyorsun, bunu nasıl yapacaksın? Servet aktarma kabiliyetimi nasıl kısıtlayacaksın? Tabii ki iletişim şebekeleri aracılığıyla. Amerika Birleşik Devletle-

ri'nde gerçekleşen banka kurtarma operasyonlarının en sinir bozucu yanlarından biri —ki pek çok kişi için bir sürü açıdan sinir bozucuydu— servetin yalnızca bir bilgisayar sistemindeki bir dizi bitten ibaret olduğunu göstermesiydi. Kimileri gayet etkin biçimde dilenerek bitlerin çoğuna yüksek fiyat biçilmesini sağladı, peki ya sonra? Sistemde hile yaptığın halde bitlerine yüksek değer biçilmesini sağlayabiliyorsan, böyle bir sistemde değerden bahsedilebilir mi? Diğer yandan hayatta kalmak için didinenlerin elindeki bitlerin yazı tura atacak kadar değeri yok?[98]

ANDY: Öyleyse tümüyle farklı bir ekonomik sisteme ihtiyacımız olduğunu mu söylüyorsun? Günümüzde değer, ekonomik değere bağlı olmadığına göre.

JACOB: Hayır, ekonomik bir değerin olduğunu söylüyorum.

ANDY: Kötü işler yaparak para elde edebilirsin, diğer taraftan iyi işler yaptığın halde bir sent bile kazanamayabilirsin.

JACOB: Yok, benim demek istediğim ekonomiyi iletişimden ayıramayacağın. Farklı bir ekonomik sisteme ihtiyacımız olup olmamasından bahsetmiyorum. Ben iktisatçı değilim. Yalnızca iletişim sistemlerinin ve iletişimde özgürlüğün bir değere tekabül ettiğini söyleyeceğim, tıpkı mübadele özgürlüğünün de değerli olması gibi. Senin emeğine karşılık sana bir şey verme hakkına sahibim, tıpkı benim bir fikri açıklama ve senin de bu fikrim hakkında ne düşündüğünü bana söyleme hakkına sahip olduğun gibi. Ekonomik sistemin yerçekimsiz bir boşluk içinde var olduğunu söyleyemeyiz. İletişim sistemiyle doğrudan bağlantılıdır ve toplumun da parçasıdır.

Eğer indirgemeci bir özgürlük fikrini, Julian'ın bahsettiği üç tür özgürlüğü temel alacak olursak, bu elbette hareket özgürlüğüyle de ilintili — izi sürülebilen para birimleri kullanmadan bugün artık bir uçak bileti dahi alamıyorsun, aksi takdirde mimleniyorsun. Eğer havaalanına gidip aynı gün için nakit para karşılığı bilet almak istersen mimleniyorsun. Fazladan güvenlik aramalarından geçmek zorunda kalıyorsun, kimliksiz uçağa binemiyorsun, ve eğer biletini kredi kartıyla almak gibi bir talihsizliğe düştüysen hakkındaki her şeyi kayde-

diyorlar — IP adresinden kullandığın arama motoruna kadar. Benim hakkımda Göç ve Gümrük Müeyyidesi'nin birkaç yıl öncesinden itibaren tuttuğu kayıtları Bilgi Edinme Hakkı kapsamında görme şansım oldu; belki bir gün, aradan geçen süre içindeki değişime bakmak ilginç olabilir diye düşündüm. Kayıtlarda işle ilgili bir seyahat için bana uçak bileti alan Roger Dingledine'in adı görünüyor, kendisine ait kredi kartı, bileti aldığı sıradaki adresi, kullandığı arama motoru, ve o bilete dair her şey tek bir dosyada toplanmış.

JULIAN: Ve bu ABD hükümetine gönderildi, değil mi, yalnızca şirketin bilgi-işlemcisinde saklanmadı?

JACOB: Evet. Ticari kayıt tutuldu, hükümete gönderildi ve orada diğer verilerle ilişkilendirildi. Bunun bana hakikaten çıldırtıcı gelen yanı, senin bahsettiğin bu üç şeyin iç içe geçmesi. Serbestçe seyahat etme hakkım, o uçak biletini satın alma hakkım veya bir başkasının benim için alma hakkı ve ifade özgürlüğü hakkım — bir yerde konuşma yapmak için seyahat ediyordum, oysa bunu yapabilmek için diğer iki alanda taviz vermek zorunda kaldım. Aslında bu taviz, ifade özgürlüğümü de kısıtlamış oldu, hele de bir süre sonra hakkımda topladıkları bilgileri görünce...

SANSÜR

JULIAN: Jake, ABD havaalanlarında maruz kaldığın gözaltılardan ve bunun niçin başına geldiğinden biraz söz edebilir misin?

JACOB: Bana dedikleri tek şey "Bunu neden yaptığımızı biliyorsun."

JULIAN: Ama nedenini söylemiyorlar, öyle mi?

ANDY: Ben özetlemeye çalışabilir miyim — teknik güvenlik ile hükümet işlerinin güvenliği tamamen ayrı iki şey. Tümüyle güvenli bir teknik sisteme sahip olabilirsin, oysa hükümet bunda bir bit yeniği olduğunu düşünecektir, çünkü onlara göre güvenlik, içine bakabilecekleri, kontrol edebilecekleri, teknik güvenliğini ihlal edebilecekleri sistemdir. Jake'in uçaklara yaklaşması, birilerini öldürmeye veya uçak kaçırmaya teşebbüs etmesiyle ilgisi yok bunun. Bu onun başka ülkelere seyahat edip insanlara hitap etmek, fikirleri yaymak suretiyle hükümetin işlerini etkileme kabiliyetinden kaynaklanıyordu. Bugünlerde hükümetlerin başına gelen en tehlikeli şey bu; insanların resmi siyasetten daha iyi fikirlere sahip olması.

JACOB: İltifatın için çok teşekkürler, ama benim başıma gelenin bundan çok daha kötü olduğunu belirtmek isterim, çünkü hükümetin herkes hakkında topladığı verilerle ilgili bir mesele bu. Olanlar, benim dikkate değer herhangi bir şey yapmamdan önceydi; buna yol açan şey yalnızca seyahat etmekte oluşum ve sistemlerin, sistemlere ait mimari şemanın bu bilgi toplama işini mümkün kılmasıydı. Herhangi bir nedenle polisin beni durdurmasından, Lübnan'a ihraç etmesinden, ABD hükümetinin bana özel bir ilgi duymaya başlamasından önceydi.

ANDY: Belki de tahminde bulunmuşlardır, belki senden daha önce görmüşlerdir.

JACOB: Tabii gördüler, bilhassa da bu verileri topladıkları için. Ama bana her seferinde farklı yanıtlar veriyorlar. Sıklıkla sarf ettikleri bir cümle var "Çünkü bunu yapmak elimizde." Ben de yanıt olarak onlara şöyle diyorum: "Peki, yetkilerinizi sorgulamıyorum —yani sorguluyorum da şu an sorgulamıyorum— yalnızca bunun niçin başıma geldiğini bilmek istiyorum." Bana sürekli "Nedeni besbelli değil mi? Tor üzerine olan çalışmaların," veya "Julian'la yan yana oturuyorsun, ne bekliyorsun?" diye karşılık veriyorlar. Bu bana gayet ilginç geliyor, çünkü beni gözaltında tutan her farklı kişi —ABD'de genelde Gümrük ve Sınır Muhafaza'dan ve Göç ve Gümrük Yaptırımı' ndan bir görevli oluyor bu— bana sıklıkla bunu yapmaya yetkileri olduğu için yaptıklarını söylüyor. Kimi zaman da "11 Eylül'ü hatırlıyor musun? İşte o yüzden," veya "Çünkü yanıtlamanı istediğimiz bazı sorular var ve burası en az hakka sahip olduğun yer, en azından biz böyle iddia ediyoruz," gibi saçmasapan şeyler söylüyorlar.

Bu gibi durumlarda bir avukatla görüşmemi engelliyorlar, tuvalete gitmeme mani oluyorlar ama içecek su veriyorlar, içmen için diüretik özellikte bir şeyler veriyorlar. İşbirliği yapmaya ikna olman için, baskı oluşturmak için bunu yapıyorlar, siyasal nedenlerle. Bana Irak Savaşı hakkında ne düşündüğüm, Afganistan Savaşı hakkında ne düşündüğüm gibi sorular sordular. Kısacası, her adımda FBI'ın COINTELPRO (1956-71 arasında yürütülen kitlesel ulusal gizli operasyon) dönemindeki taktiklerini uyguladılar. Mesela otoritelerini kullanarak benim kendi hayatıma dair siyasal gerçekleri değiştirmeye kalktılar, bunları değiştirmekle kalmayıp aklımdan geçenleri onlara açmam için baskı yaptılar. Kişisel eşyalarıma el koydular. Başıma gelenlerin tümünü anlatma özgürlüğüm yok aslında, çünkü çok muğlak gri bir alan var, bunlardan bahsetmeye iznim olup olmadığını bile bilmiyorum. Benzeri şeylerin başkalarının da başına geldiğine eminim ama bu tür şeyleri kimseden işitmedim.

Bir keresinde Toronto Pearson Havaalanı'ndaydım, ailemi ziyaretten dönüyordum. O sırada ikamet ettiğim Seattle'a dönerken beni alıkoydular, ikinci kademe güvenlik taramasından, sonra üçüncü kademe güvenlik taramasından geçirdiler ve nihayet gözaltına aldılar. O kadar uzun süre alıkoydular ki en sonunda salıverdiklerinde uçağımı kaçırmıştım. Bu arada ilginç bir detay var, bu ön-gözaltı alanları teknik olarak Kanada toprakları üzerinde bulunan Amerika'ya ait

topraklar. Dolayısıyla şöyle bir kural var, eğer uçağını kaçırırsan ve bir sonraki uçağa daha çok zaman varsa, oradan ayrılman gerekiyor. Dolayısıyla, bu kadar uzun süre gözaltında kaldığım için Amerika'dan kovuldum ve Kanada'ya giriş yapmam gerekti. Uçakla Kanada'yı bir baştan bir başa katedip, sonra da bir araba kiralayıp Amerikan sınırından geçiş yapmak zorunda kaldım. Sınıra vardığımda "Kanada'da ne kadar süreyle kaldın?" dediler. "Beş saat artı Toronto'daki gözaltı süresi" diye yanıt verdim, yani Kanada'da toplam sekiz saat kalmıştım. "İyi öyleyse gel, seni tekrar gözaltına alacağız," dediler. Sonra arabamın her yerini açıp aradılar, bilgisayarımın parçalarını söktüler, her şeyi tek tek incelediler ve beni gözaltına aldılar. Yarım saatte bir tuvalete gitmeme izin verdiler, çok merhametliydiler doğrusu. Buna "sınırda istisnai arama" adını veriyorlar. Bu davranışın açıklaması, sadece bunu yapmaya yetkilerinin olması, olduğunu iddia ediyorlar ve hiç kimse onlardan bunun hesabını sormuyor.[99]

JULIAN: Peki, senin başına gelenler böyle, öte yandan konuştuğum Çinliler, büyük Çin seddi "firewall"dan bahsederken —Batı'da biz bundan sansür olarak bahsediyoruz, Çin hükümeti hakkında Batı'da söylenenleri ve Çinli muhaliflerin, Falun Gong ve BBC'nin Çin hükümeti hakkında dediklerini ve Çin hakkındaki propagandayı Çin halkının okumasını engellediğinden söz ediyoruz— asıl ilgilendikleri şey sansür değil. Onların kaygısı, internette sansür uygulanabilmesi için aynı zamanda internet üzerinden bir gözetlemenin gerekli oluşu. Birinin neye baktığını denetlemek, bunun serbest mi yoksa yasak mı olduğunu anlamak için öncelikle bu içeriği görmeniz gerekir ve görebildiğiniz zaman tamamını kaydetmenize de bir engel yoktur. İşte Çinlilerde dehşet yaratan durum buydu. Sansürlenmekte oluşları değil, okudukları her şeyin takip edilmekte ve kaydedilmekte oluşu. Aslında, aynı durum hepimiz için geçerli. Gözetlendiklerinin farkında olduklarında kişiler davranışlarını dahi değiştirebiliyorlar. Otoriteden şikâyet etmek konusunda çekimser davranıyorlar.

JACOB: Fakat o tür bir baskı karşısında verilecek cevap bu olmamalı. Örneğin bana sınırda uyguladıkları taciz, ilk kez olan bir şey değil; 11 Eylül'den bu yana, hatta öncesinde de her Arap kökenli Amerikalı böyle bir muameleye maruz kaldı. Tek fark, benim beyaz tene ve

ABD pasaportuna sahip olmaktan gelen ayrıcalığımın bu şekilde hiçe sayılmasına itiraz etmem ve bu konuda sessiz kalmayı reddetmem, çünkü yaptıkları yanlış, ellerindeki gücü istismar ediyorlar. Bu tür şeylere karşı durmalıyız, tıpkı Çin'de de, sözgelimi İsaac Mao gibi cesur insanların karşı durduğu gibi.[100] O bu tür bir sansür karşısında uğraşını büyük bir kararlılıkla sürdürüyor; çünkü yönetim sırf buna gücünün yettiğini iddia ediyor diye bu tür bir baskı sineye çekilmemeli.

JÉRÉMIE: Fakat burada bir kez daha siyaset meselesine döndük, çünkü senin demek istediğin, insanların haklarına sahip çıkması gerektiği. Peki ama insanlar ilk önce böyle bir şeyin niçin gerekli olduğunu anlamalılar, sonra da bunu kendi aralarında konuşabilmeliler. Benim Çin'den birkaç kişiyle görüşme fırsatım oldu —devlet kademelerinde mi görevliydiler, ülke dışına çıkıp benimle görüşebilsinler diye seçilmiş miydiler bilmiyorum— ama onlarla internet sansüründen konuşurken sıkça şu yanıtla karşılaştım: "Bu insanların yararına. Sansür var, evet, çünkü sansür olmasaydı aşırı davranışlar ortaya çıkardı, hiçbirimizin hoşuna gitmeyecek şeylerle karşılaşırdık; hükümet her şeyin yolunda gitmesini sağlamak için bu tedbirleri alıyor."

JACOB: Organ hırsızlığı için de aynı şeyi söylüyorlar. Bu organların boşa gitmesine izin vermeyin!

JÉRÉMIE: Çin'de sansürün uygulanma biçimine bakarsanız teknik bir bakış açısından, dünyada şu an var olan en ileri sistemlerden biri olduğunu görürsünüz.

JACOB: Kesinlikle.

JÉRÉMIE: Twitter'ın Çin'deki muadili olan Weibo'da okumuştum, hükümet bazı konu başlıklarının belli bir eyaletin dışına çıkışını engellemek için filtreleme yetkisine sahipmiş.

JACOB: Bir noktayı hatırlamak önemli görünüyor — herkes Asya'da uygulanan sansürden bahsederken bu ülkeleri ötekileştiriyor, sanki bu tür şeyler yalnızca Uzakİstan halkının başına geliyormuş gibi.

Şunu bilmeliyiz, Amerika Birleşik Devletleri'nde herhangi bir Google taraması yaptığınızda arama sonuçlarının bazılarının yasal gerekçelerden ötürü görünmediği söyleniyor. İkisi arasında bir fark var — hem nasıl uygulandığına ilişkin olarak hem de, tabii ki, nasıl, neden ve hatta nerede sorularına verilen yanıtın toplumsal gerçekliği bakımından. Ama bunun büyük kısmı aslında mimariden kaynaklanıyor. Mesela Amerikan internetinde çok ademi merkeziyetçi bir mimari var. Çin usulü bir sansür uygulamak çok zor.

JULIAN: Ama büyük bölümü Google'dan oluşuyor ve Google'ı sansürlemek mümkün. WikiLeaks'e atıfta bulunan bir yığın sayfa Google tarafından sansürlendi.

JACOB: Tabii, ona şüphe yok. Hatta, indeks başlı başına bağımsız olduğundan aradaki farkı analiz etmek mümkün.

JULIAN: Evet, teorik olarak mümkün.

JACOB: Teorik olarak. Ayrıca pratikte de bu tür bir sansürü ayırt etme mekanizması üzerinde çalışan, dünyanın farklı yerlerinden baktığınızda gördüğünüz şeyler arasındaki farklar üzerine çalışan kişiler var. Sansür ve gözetlemenin başka yerlere has sorunlar olmadığını akılda tutmanın önemli olduğu kanaatindeyim. Batı'da herkes İranlıların, Çinlilerin ve Kuzey Korelilerin anonimlik ve özgürlüğe muhtaç olduğundan bahsetmeye bayılıyor, ama bizim burada böyle sorunlarımız yokmuş varsayılıyor. "Burada" derken de genellikle Amerika Birleşik Devletleri kastediliyor. Oysa sansürü yalnızca baskıcı rejimler uygulamıyor, hangi rejim olursa olsun eğer en üst kademedeysen senin için baskı söz konusu olmayacaktır. İngiltere'yi güllük gülistanlık bir yer olarak düşünürüz; insanlar genellikle İsveç'in harika bir yer olduğunu düşünür, ama görüyorsun ki iktidardakilerle ters düştüğün zaman kendini hiç de hoş bir konumda bulmuyorsun. Ama Julian hâlâ hayatta, değil mi? Öyleyse buranın özgür bir ülke olduğunun açık bir kanıtı bu, değil mi?

JULIAN: Şu anki konumumu muhafaza etmek için çok uğraştım. Her neyse, Batı'da internet üzerinde uygulanan sansürden bahsetmeliyiz

belki biraz. Bu çok ilginç bir konu. 1953'e geri dönüp büyük Sovyet ansiklopedisine bakarsak, ülkenin dört bucağında dağıtılan bu ansiklopedi Sovyetler Birliği'nde siyaset yön değiştirdikçe zaman zaman tekzip geçirirdi. 1953'te Sovyet gizli polisi NKVD'nin başkanı Beria ölmüş ve otoritelerin gözünden düşmüştü. Bunun üzerine ansiklopedi kurulu ondan övgüyle bahseden ansiklopedi maddesini kaldırdı ve yerine, ansiklopedinin bütün nüshalarına yapıştırılmak üzere farklı bir pasaj yayımlandı. Yapılan tadilat son derece barizdi. Bu örneği verme nedenim, değişiklik öylesine bariz, göze batar bir şekilde yapılmıştı ki ansiklopedinin tarihçesinin parçası haline gelmişti. Oysa İngiltere'de *Guardian* ve diğer belli başlı gazeteler kendi internet arşivlerinden birtakım haberleri gizlice, hiçbir ibare koymadan siliyorlar. Bu sayfalara gittiğiniz zaman karşınıza "sayfa bulunamadı" uyarısı geliyor, üstelik bu sayfalar fihristlerden de çıkarılmış oluyor. Mesela milyarder Nazmi Auchi'nin dolandırıcılık davası bunlardan biri.

Sizlere Nazmi Auchi hikâyesine nasıl bulaştığımı anlatayım. 1990'da Irak Kuveyt'i işgal etti, ve bu ilk Körfez Savaşına yol açtı. Kuveyt hükümeti sürgündeyken ve yurda dönüşü sırasında nakit paraya ihtiyaç duydu, bu yüzden birtakım mal varlıklarını satmaya başladı ki buna Kuveyt dışındaki birkaç petrol kuyusu da dahildi. İngiltere'ye 1980'lerde Irak'tan göç etmiş bir işadamı olan, daha öncesinde Saddam Hüseyin yönetiminde önemli bir kademede bulunan Nazmi Auchi, işte bu anlaşmada arabuluculuk yaptı ve bunun karşılığında 118 milyon dolarlık yasadışı komisyon almakla suçlandı. Savaş sonrası dönemde Avrupa'nın tanık olduğu en büyük yolsuzluk davasıydı bu. Auchi, 2003'te Elf Aquitaine skandalı olarak anılan vakada dolandırıcılıktan hüküm giydi. Gelgelelim bugün Lüksemburg'daki holdingine kayıtlı, kimileri Panama'da bulunan 200'den fazla şirketin sahibi. Savaş sonrası Irak'ta cep telefonu ihaleleri aldı, ayrıca dünya çapında pek çok başka şirketin de sahibi.[101]

Amerika Birleşik Devletleri'nde Barack Obama'nın senatörlük kampanyası için bağış toplayan Tony Rezko, kendisine finansman da sunmuş olan Auchi'nin eski arkadaşlarındandı. Benzer biçimde, Auchi ve Rezko'nun İllinois'nin önceki valisi Rod Blagojevich'le de bağlantıları vardı. Hem Rezko hem de Blagojevich yolsuzluktan suçlu bulunmuşlardı, Rezko 2008'de Blagojevich ise 2010-2011 aralığında (Obama'nın senatodaki koltuğunu satmaya çalıştığı bir telefon gö-

rüşmesinin FBI tarafından kaydedilmesi üzerine). 2007-2008 döneminde Obama, demokratların başkan adayı olarak seçime girdiği sırada ABD basını Obama'nın bağlantılarını araştırmaya başladı. Rezko mercek altına alındı ve Barack Obama'nın oturduğu evin satın alınmasıyla ilgili birtakım bağlantılar açığa çıkarıldı. Rezko 2008'de, davasının görülmesinden kısa bir süre önce Auchi'den 3,5 milyon dolar almış ve mahkemenin daha önce kendisini bu konuda uyarmasına rağmen bu para transferini mahkemeye bildirmemişti. Bunun üzerine tutuklanarak hapse atıldı. Derken ABD basını araştırmasını Auchi'ye yöneltti. Auchi bu sırada, 2003 Elf Aquitaine skandalı ve Fransa mahkemesi tarafından suçlu bulunmasına ilişkin haber yapan medyaya yönelik saldırgan bir kampanya başlatmaları için İngiliz avukatlar Carter-Ruck'a talimat vermişti. İngiliz basınını ve ABD blog sayfalarını hedef alan kampanya çok başarılı oldu, bilebildiğimiz kadarıyla on-on beş kadar makaleyi internetten kaldırttı. Bu makalelerin çoğu, İngiliz gazetelerinin arşivlerinde bulunanlar da dahil olmak üzere birdenbire ortadan kayboldu. Sanki hiç yazılmamış gibi. "Hukuksal bir şikâyet aldık ve bu yüzden haberi kaldırmaya karar verdik," gibi herhangi bir tekzip ibaresi yoktu. Yazılar fihristlerden de çıkarılmıştı. WikiLeaks bunları arayıp buldu ve yeniden yayımladı.[102]

JACOB: Tarihi siliyorlar.

JULIAN: Tarihi yalnızca tahrif etmekle kalmıyorlar, tarih sanki hiç olmamış gibi yapıyorlar. Orwell'in ünlü bir sözü var, "Bugünün ipleri kimin elindeyse, geçmişi de o kontrol eder ve geçmişi kontrol eden her kimse, geleceğin dizginleri de ondadır." Batı'da tarih, tespiti mümkün olmayan bir biçimde siliniyor, ki bu sansürün yalnızca yayın sonrası uygulanan kısmı. Yayın öncesinde oto-sansür ise çok daha vahim boyutlarda ama tespit edilmesi çoğu kez çok güç. Bunu Cablegate vakasında gördük. WikiLeaks dünya çapında çeşitli medya kuruluşlarıyla işbirliği yaptığı için verdiğimiz malzemeyi kimlerin sansürlediğini görebiliyoruz.[103]

Mesela *New York Times*, Libya'da faaliyet gösteren petrol şirketleri aracılığıyla siyasal bağlantıları olan Libya yurttaşları üzerinde gizlice nüfuz kurabilmek için milyonlarca doların dağıtıldığından bahseden bir yazışmayı sansürledi. Oysa yazışmada belli bir petrol

şirketinin adı dahi geçmiyordu. *New York Times* "petrol şirketi" ibaresini toptan sansürledi.[104] Bunun belki de en bariz örneği *New York Times*'ın Kuzey Kore'nin füze programı ve İran'a füze satıp satmadıkları hakkındaki altmış iki sayfalık yazışma metni içinden yalnızca iki paragrafı çekip alarak İran'ın Avrupa'yı vuracak füzelere sahip olduğunu ileri süren bir haber yapmasıydı. Oysa yazışmanın geri kalanında bunun tam tersi iddia ediliyordu.[105]

Guardian ise Ukrayna eski başbakanı Yulia Tymoşenko hakkındaki bir yazışmayı tashih etti. Tymoşenko'nun servetini Londra'da saklıyor olabileceğinden bahseden bir yazışmaydı bu.[106] Gazete genel olarak Kazakistanlı seçkinlerin yolsuzluk yaptığı yolundaki iddiaları da sansürledi, tek tek kişi adları zikredilmediği halde. Benzer şekilde Kazakistan'da faaliyet gösteren İtalyan enerji şirketi ENI ve British Gas'in her ikisinin de yolsuzluk yaptığı iddiasını da sansürledi.[107] Kısacası *Guardian* zengin bir kişi hakkında suçlamaların bulunduğu bütün yazışmaları sansürledi; tek istisna, bizzat gazetenin o kişiyle kurumsal bir meselesi olduğu durumlardı.[108] Örneğin Bulgaristan'daki organize suçlarla ilgili bir belgede bir Rus'un adı geçiyordu. *Guardian*'m haberinde sanki bütün belge bu kişi hakkındaymış gibi gösterildi, oysa Bulgaristan'daki organize suçlarla bağlantılı organizasyon ve bireylerden oluşan upuzun bir liste içinde yalnızca bir isimdi bu.[109] *Der Spiegel* ise Merkel'in yaptıklarıyla ilgili bir paragrafı sansürledi, ki özel yaşama herhangi bir müdahale içermiyordu, Merkel'le ilgili tamamen siyasal meselelerden bahsediliyordu.[110] Pek çok örnek vermek mümkün.[111]

ANDY: Bilgi edinme özgürlüğü ve bilginin serbest dolaşımından bizim anladığımız şey, dünyanın geneliyle kıyasladığımızda, bir bakıma fazla radikal bir kavram. Avrupa ile diğer ülkeler arasında bu açıdan fazla fark olduğunu sanmıyorum. Demokratik bir çatıya sahip ülkeler var, orada sansür altyapısını okuyup anlayabilir, hatta buna karşı yasal mücadele de verebilirsin, ama bu sansürün uygulanmadığı anlamına gelmez; Suudi Arabistan ve Çin gibi ülkelerde ise bunu sorgulamaya kalkışmak bile son derece güç.

JULIAN: Benim gördüğüm kadarıyla Batı'da bu çok daha incelikli biçimlerde yapılıyor, gerçekte olup bitenlerin üzerini örten pek çok do-

layım ve katman mevcut. Bu katmanlar uygulanmakta olan sansürün inkârını olanaklı kılıyor. Sansürü bir piramid gibi düşünebilirsiniz. Bu piramidin yalnızca tepesi kumun üzerinde kalıyor, ki bu da kasıtlı. Bu tepe kısmı aleni — hakaret davaları, gazeteci cinayetleri, askeriye tarafından el konan fotoğraf makineleri, vesaire, yani ayan-beyan sansür. Fakat bu, sistemin en küçük kısmını oluşturuyor. Tepede yer almak istemeyen herkes, tepenin hemen altında, bir sonraki kademede sıralanıyor; bu kişiler, kendilerini orada bulmamak için otosansür uygulayanlar. Onun da altında, kişilere şu veya bu konu hakkında yazmaları için sunulan parasal teşvikler veya himaye ilişkileri yer alıyor. Bir alt kademede ham ekonomi var: Hangi konular hakkında yazmak para getirir? (piramidin üst tabakalarından gelen ekonomik faktörlere hiç girmiyoruz). Yine bir sonraki kademede, sınırlı bir eğitim düzeyine sahip okurların önyargıları yer alıyor. Bir yandan yanlış bilgiyle manipüle edilmeye açıklar, diğer yandan onlara karmaşık bir hakikati anlatmanız mümkün değil. Son kademede ise bilginin dağıtımı yer alıyor. Örneğin, bazı kimselerin şu veya bu dildeki bilgiye erişimi dahi yok. Sansür piramidi böyle. *Guardian*'ın Cablegate belgelerine uyguladığı redaksiyon ikinci kademeye tekabül ediyor.

Şimdi, böyle bir sansür mekanizmasını inkâr etmek mümkün, çünkü ya gözden ırak bir yerde cereyan ediyordur veya belirli bir iddiayı sansürlemeye dönük bir talimat söz konusu değildir. Gazetecilerin "Şunun hakkında hiçbir şey basma," veya "Şu gerçeği yayımlama," diye talimat aldığı nadir görülür. Daha ziyade, onlar kendilerinden ne beklendiğini anlarlar, çünkü yaranmak veya yakınlaşmak istedikleri kimselerin çıkarlarının farkındadırlar. Uslu olursanız başınız sıvazlanır ve mükâfatlandırılırsınız. O kadar basit. Şu örnek hoşuma gidiyor: Sovyetler Birliği'nde uygulanan aleni sansür, ki Batı'da her fırsatta yerilmiştir —siyah postallı birtakım adamlar geceyarısı gelip gazetecileri evlerinden alır vesaire— günümüzde on iki saat ileriye alınmış durumda. Şimdi güpegündüz gazetecilerin elinden evlerini alıyoruz, iktidarın gözünden düştükleri ve borçlarını ödeyemez hale geldikleri vakit, gazetecileri evlerinden almak yerine evlerini ellerinden alıyorlar. Batılı toplumlar sansürü aklamakta iyiden iyiye uzmanlaşıyorlar; güçlülerin işlerini öyle düzenliyorlar ki sansür süzgecinden geçebilen siyasal ifadenin gerçek güç ilişkileri

üzerinde etkili olması hayli güçleşiyor, çünkü her şeyin mali temelde yürüdüğü bir toplumda bu tür ilişkiler karmaşıklık ve gizlilik katmanları arasında saklanıyor.

ANDY: Jérémie pedo-Nazilerden bahsetmişti.

JACOB: Dönüp dolaşıp pedo-Nazilere geldik işte.

JÉRÉMIE: İki atlı bir arada.

ANDY: Pedo-Naziler fikri, Almanya, hatta kısmen Avrupa'daki sansür gerekçelerini iyi özetliyor. Almanya, tarihi nedeniyle, internette nefret söylemine benzer herhangi bir içerik istemiyordu, ve tabii ki, insanlara interneti pedofiller yüzünden kısıtlamanız gerektiğini söylediğiniz vakit her istediğinizi yapabilirsiniz. Bu arada, Avrupa Komisyonu'nun veri toplamaya ilişkin iç yazışmalarından birinde "Çocuk pornosundan daha sık bahsetmeliyiz, böylece halkın desteğini kazanırız," görüşü savunuluyordu.[112]

JULIAN: Bunu biraz açabilir misin? Yalnızca tek bir şeyi sansürleyecek olsak, mesela yalnızca çocuk pornosunu, bunu sansürleyebilmek için herkesin ne yaptığını gözetlememiz gerekir. Böyle bir altyapı inşa etmemiz gerekir. Tek bir şeyi sansürlemek için kitlesel bir gözetleme ve sansür sistemi inşa etmemiz gerekir.

ANDY: Sorun sistemin ayrıntılarından kaynaklanıyor. "Sansür-öncesi" denen Almanya'daki sistem internette yayımladığınız her şey için sizi bir yasal sorumlunun adını vermeye zorluyor. Dolayısıyla, kabaca, eğer yasal sorumlu tayin etmeden bir şey yayımlarsanız, ister kağıt üzerinde olsun isterse internette, zaten yasayı ihlal etmiş oluyorsunuz. Böylelikle sorumluluk tayin edilmiş oluyor ve birisi çocuk pornosu veya nefret söylemini yayarak yasayı ihlal edecek olursa, "Bunun nerede ikamet ettiğini bulup yakalayalım, internete koyduklarını da indirelim," diyebiliyorsunuz.

JULIAN: Yani, okuru sansürlemek yerine yayımcıyı sansürlüyoruz.

ANDY: Evet. Her şeyin her daim elimizin altında olması gerekmediği noktasına ben de katılabilirim, çünkü nefret söylemine dair mesele-

lere baktığımda bazen birilerinin özel adresleri falan belirtilmiş oluyor ki bu da tasvip etmeyeceğim şeylere yol açabilir.

JULIAN: Ama Andy, burada fazlasıyla Almanya'ya özgü bir durum var. Bunu yapabilmen için, neyin tasvip edilir neyin tasvip edilemez olduğunu tespit etmen için bir komisyon kurman gerekir, bu komisyona atamalar yapmalısın, bu atamalar belli bir prosedüre uygun olmalı...

ANDY: Evet, bizde bütün bu saçmalıktan var. İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'da yaşanan cinayetler — Nazilerin yaptığı her şey, el koydukları bütün mallar, faturayla belgelenmişti, listelenmişti. Hepsi kitabına uygun eylemlerdi. Almanların meşru görülemez biçimde bir sürü insanı öldürdüğünü söyleyebilirsiniz, bu doğru, ama bunu bürokratik bir yolla yaptılar. Orası Almanya.

JULIAN: Eğer neyin sansürlenip neyin sansürlenmeyeceğine karar verecek birisi olacaksa, iki şeye ihtiyacın var. Öncelikle, sansür uygulaması için teknik mimariyi oluşturman gerek. Bunu etkin biçimde yapman için ülke çapında bir sansür makinesi kurman gerek. İkinci olarak, sansür uygulayacak bir komiteye ve bürokrasiye sahip olmalısın. Ve bu komite, tanımı gereği gizli olmalı, çünkü gizli olmadığı takdirde hiçbir işe yaramayacaktır, dolayısıyla gizli bir adalet sistemi doğar.

ANDY: Biliyor musun? Almanya'da güzel bir kural vardır.

JACOB: Yalnızca bir tane mi?

ANDY: Bu kural der ki, eğer bir kanunun uygulanması makul görünmüyorsa onu kaldırmak lazım. Eğer bir kanun akla yatkın gelmiyorsa, yeldeğirmenlerini men etmek falan gibi, o durumda bizler, "Boşver, vazgeç" diyoruz. Bu anlayış, o sıralarda yeni gelişmekte olan internetten feyz alarak ortaya çıktı, bilginin serbest dolaşımından — serbest yani kısıtsız, engelsiz, sansürsüz, filtresiz. Serbest bilgi akışına dair bu anlayışımızı dünyaya uygularsak —ki az çok uygulanmış durumda— tabii ki hükümetlerin bundan etkilendiğini görürüz; ikti-

darın uygulanma biçimi, sansürün uygulanma biçimi —ister yayım öncesi aşamada olsun ister yayım sonrasında— bundan etkilendi. Hepimiz bunun yol açtığı karmaşık çelişkilerden haberdarız. Karşımızda duran soru, bizim kendi hükümet anlayışımızın ya da " hükümet-sonrası" bir organizasyona dair anlayışımızın ne olduğu —WikiLeaks belki de bu hükümet-sonrası organizasyonların ilkidir, veya ilkler arasındadır— çünkü hükümetlerin gezegen üzerindeki bütün sorunlara, mesela çevre sorununa verilecek doğru yanıt olduğundan emin değilim.

JULIAN: Zaten artık hükümetlerin kendileri de emin değil, neyin hükümet neyin hükümet dışı olduğunu ayıran çizgiden. Bu ayrım bugün muğlaklaşmış durumda. Hükümetler mekânda yer kaplıyor, ama WikiLeaks internet uzamında bir yer kaplıyor. İnternet uzamı gerçek mekân içerisinde yer alıyor ama kapsanan nesne ile kapsayan uzam arasındaki karmaşık ilişki, kapsayan uzamın kapsadığı şeyi kendi parçası olarak görmesini bile zorlaştırıyor. İşte bu yüzden siber-uzam diye bir şeyden, onun hakikaten başka bir alan oluşundan söz edebiliyoruz. Bu onun dolaylı, karmaşık ve evrensel oluşundan kaynaklanıyor. Bulunduğunuz konumda internetten bir dosya okumakla aynı dosyayı başka bir yerde veya daha sonra okumak arasında fark yok, bu onun evrensel yanı. Bu açıdan, yani siber-uzamda yer alan ve elindeki bilgiyi farklı gerçek mekânlar arasında dolaşıma sokan bir kuruluş olarak biz, belki devlet-sonrası bir kuruluş sayılabiliriz, çünkü coğrafi denetimden muafız.

Bu analojiyi çok da genişletmek istemiyorum, ne de olsa ev hapsindeyim. Devletlerin zora dayanan gücü apaçık biçimde bütün çalışanlarımız üzerinde kimliklerinin bilindiği her yerde etkili oluyor. Ama basın bizim devletsiz bir medya kuruluşu olduğumuzu söylemekten hoşlanıyor ki devletten azade olmanın önemi konusunda gayet haklılar. Ben buna her defasında şöyle karşılık veriyorum: "Peki Newscorp'un ne olduğunu zannediyorsunuz? O da büyük bir çokuluslu şirket." Bununla birlikte Newscorp'un örgütsel yapısı çekirdek bileşenlerini tespit etmeyi olanaklı kılıyor, zaten İngiltere'de telefon dinleme skandalı nedeniyle bu yüzden başı bu kadar derde girdi, ve bu yüzden şimdi ABD'ye yaranmaya çalışıyor. Fakat bir kuruluşun temel varlığı sahip olduğu bilgi ise, ulusötesi bir kuruluş haline gel-

mesine engel yoktur, üstelik şifreyazım bunun önüne geçilmesini güçleştirir. Bizi mali ablukaya almaları boşuna değildi, başka kurumsal açılardan baskı altına almaları çok daha zordu.[113]

JACOB: Eğer Ütopyacı bir noktadan konuşacaksak, aslında biraz daha geriye gitmemiz gerek. Sen bana maruz kaldığım taciz olaylarını sordun, Batı'da uygulanan sansürü sordun, ben de daha önce Obama'nın hedefe yönelik adam öldürme programından bahsettim, ki yasal olduğunu iddia ediyorlar, çünkü bir süreç var ve bunun yasal süreç yerine geçtiğini söylüyorlar.

JULIAN: Evet, ama gizli bir süreç.

JACOB: Bunu John Gilmore'la da ilişkilendirebiliriz. John Gilmore'un ABD'de kimlik beyan etmeden seyahat etme özgürlüğü hakkında açtığı davalardan birinde yargıç aleni biçimde şöyle dedi: "Şimdi dönüp bu gizli yasaya tekrar bakacağız. Yasayı okuyacağız ve okuduğumuzda yapmaya iznin olan şeyi yapmaya iznin olup olmadığını göreceğiz." Nitekim gizli yasayı okuduklarında bunu yapmaya izni olduğunu gördüler, çünkü gizli yasada yazılı olanlar bu konuda bir kısıtlama getirmiyordu. Bu gizli yasanın ne olduğunu ise Gilmore asla öğrenemedi. Üstelik daha sonra, onun bu davayı kazanmasına mukabil, ABD Ulaşım Güvenliği İdaresi ve Vatan Güvenliği Bakanlığı *politikalarını* değiştirdiler, çünkü gizli yasanın yeterince sıkı olmadığı bu vesileyle ortaya çıkmıştı.[114]

JULIAN: Yani daha sıkı kurallar mı getirdiler?

JACOB: Sonuç olarak evet, bürokrasinin mevzuatını genişletmek suretiyle. Ancak burada, hedefe yönelik suikast programı, sınır giriş çıkışlarında maruz kalman taciz, internette karşılaştığımız sansür, şirketlerin hükümet adına veya bir şirket adına uyguladığı sansür, bunların hepsinin ortak bir noktada buluştuğunun farkına varmak önemli. Ve buradan çıkan sonuç, devletin bütün bu şeylerle karşılaştığımız her noktada çok fazla güce sahip olduğu. Bunun nedeni, gücün bu alanlarda yoğunlaşmış oluşu ve bu gücü suistimal eden kişileri cezbetmesi. Bunların bazıları meşru vakalar olsa da, görünen o ki, böy-

le bir merkezileşme olmasaydı, otoriterleşme yönünde böyle bir eğilim olmasaydı, dünyanın yararına olurdu.

Bu durum Batı'ya özgü değil, çünkü siber-güvenlik eğer bir çarın yönetimindeyse, bunun elli yıl önce bir başka ulusun ulusal güvenlik güçlerinin başındaki çardan pek de bir farkı yok. Batı'da biz de aynı türden otoriter denetim yapıları inşa ediyoruz —ki bunları istismar edecek kişiler buralara yönelecektir— sonra da sanki Batı'da her şey farklı işliyormuş gibi yapıyoruz. Oysa Batı'da farklı işlemiyor, çünkü yönetim otoriterlikten özgürlükçülüğe uzanan bir süreklilik arz ediyor. Amerikan siyasal partilerini kastetmiyorum. Demek istediğim: Bu skala üzerinde ABD, SSCB'den bir sürü açıdan çok uzak, ama, Kopenhag'ın bağrındaki özerk Christiania mahallesine kıyasla, SSCB'ye çok daha yakın.[115] Hele olası bir ütopik dünyadan, mesela Mars'ta kurulabilecek yepyeni bir koloniden, daha da uzak. Mars'ta inşa edeceğimiz böyle bir koloniyi, totaliterlikten ve otoriterlikten olabildiğince uzak tutmaya çalışırdık. Ama böyle bir ütopya gerçekleştiremeyeceğimize göre var olan kusurlarla baş edeceğiz.

JÉRÉMIE: Bir kez daha, bütün bu konular birbiriyle bağlantılı. Gücün tek merkezde toplanmasından bahsederken yine mimari şemadan bahsediyoruz. İnternet sansüründen bahsettiğimizde insanların neye erişip neye erişemeyeceğini belirleyebilmek için gücün merkezde toplanmasından ve hükümet veya özel sektör eliyle uygulanan sansürün gayrimeşru bir güç olup olmadığından bahsediyoruz. Elimizde şu örnek var: laquadrature.net adlı internet sitemiz İngiltere'de Orange UK tarafından birkaç hafta süreyle sansürlendi. Orange'ın on sekiz yaş altındakilerin kullanımına izin vermediği siteler listesine kondu. Belki sansüre yönelik mevzuatı eleştirirken çocuk pornosu ifadesini kullanmıştık veya internet tarafsızlığına karşı tutumlarına muhalefet ettiğimiz, ve onları abonelerinin internet kullanımına müdahale etmekten alıkoyacak yeni bir yasayı savunduğumuz için bizden hoşlanmıyorlardı.[116] Kim bilir. Herhalükarda, burada kullanıcıların internetteki bilgiye erişim becerisini kısıtlamayı bir hizmet olarak sunan bir ticari aktörle karşı karşıyayız. Ben burada Orange'a veya Çin Hükümeti'ne veya bir başkasına atfettiğimiz güçten öte, çok ciddi bir tehlike görüyorum.

JACOB: Bir noktaya açıklık getirelim — İngiltere'de özel sektör dediğinde bu kişilerin her hattın, her fiber bağlantının vb. sahibi olduğunu mu kastediyorsun, yoksa kullandıkları kaynakların bazıları devlete mi ait? Hava dalgalarının lisansı neye dayanıyor? Devletin hiçbir payı yok mu? Kullanım harcı yok mu?

JÉRÉMIE: Lisans var. Gerek hükümet gerekse şirketler internetin mimarisini tek bir evrensel şebekeden küçük alt-şebekeler biçiminde bir parçalanmaya doğru değiştiriyorlar. Ama en baştan beri tartıştıklarımızın hepsi küresel konular, ister finans sistemindeki çarpıklıklar olsun, ister yolsuzluk, jeopolitik, enerji veya çevre. Bunların hepsi insanlığın bugün yüz yüze olduğu küresel sorunlar, ve elimizde hâlâ daha iyi iletişim kurmamıza, daha fazla bilgi paylaşımına, siyasal ve demokratik süreçlere daha fazla katılıma olanak veren küresel bir araç var. Bana öyle geliyor ki, küresel ölçekte evrensel bir internet servisi bu küresel meseleleri ele almak için sahip olduğumuz yegâne araç, ve bu yüzden de internetin özgürlüğü için verdiğimiz bu mücadele, birçok başka şeyin merkezinde yer alıyor ve burada bulunan herkesin bu alanda sorumluluğu var.

ANDY: İnternetin serbest bilgi akışına olanak veren evrensel bir şebeke olarak anlaşılmasını sağlamamız gerektiğine tümüyle katılıyorum; bunu çok açık biçimde tarif etmemiz, dahası, internet hizmeti sunduğunu iddia eden ama aslında bambaşka bir şey yapan bu şirketleri ve servis sunucuları ifşa etmemiz de gerekiyor. Ama bana kalırsa bu filtreleme denen şeyin gerisinde yatan kilit soruya henüz yanıt vermedik. Yanıtlamamız gerektiğini düşündüğüm sorulara bir örnek vereyim. On yıl kadar önce Siemens'in akıllı filtreleme adıyla piyasaya sürdüğü programı protesto ediyorduk. Siemens Almanya'daki en büyük telekomünikasyon şirketlerinden biri olmanın yanı sıra istihbarat yazılımları da üretir. Nitekim bahsettiğim filtreleme sistemini şirketlere sattılar, böylece o şirketlerde çalışanların sendika sayfalarına girmesini, sahip oldukları hakları öğrenmesini önlediler. Ama aynı zamanda Kaos Bilgisayar Kulübü'nün sitesini de engellediler ve bu da bizi kızdırdı. Sayfamızı "suç unsuru barındıran içerik" gibi bir ifadeyle etiketlediler, biz de buna karşı dava açtık. Sonra bir sergi sırasında büyük bir protesto gösterisi düzenlemeye karar verdik, Sie-

mens'in standlarının etrafını çepeçevre sarıp giren çıkan kişileri filtrelemeye başladık. İşin komik yanı, internet üzerinden mümkün olduğunca çok kişiyi toplamak için bunu sayfamızdan ilan etmiştik, ama Siemens standındaki yetkililerin olup biten hakkında zerre kadar fikri yoktu çünkü kendileri de aynı filtre programını kullanıyorlardı ve böylece burunlarının ucunda duran duyuruyu göremediler.

JULIAN: Pentagon bir filtreleme sistemi oluşturdu, buna göre Pentagon'a gönderilen ve içinde WikiLeaks sözcüğü geçen bütün e-postalar filtrelenecekti. Bradley Manning'in davası sırasında davacı, davayı yürütebilmek için, tabii, askeriye dışından kişilere "WikiLeaks" hakkında postalar gönderiyordu, ama gelen yanıtları bir türlü göremiyorlardı, mesajların içinde "WikiLeaks" geçtiği için.[117] Böyle devam ederse ulusal güvenlik devleti kendi kendisinin başım yiyebilir.

ANDY: Bu da bizi asıl temel soruya geri getiriyor: olumsuz etki yaratan bilgi diye bir şey var mı? Yani toplumun bakış açısından sansürlü bir interneti toplum için daha iyi olduğu için istiyor muyuz? Kaldı ki çocuk pornosundan bahsediyor olsak bile, şöyle bir iddia öne sürülebilir: "Dur bir dakika, bu çocuk pornosu bir soruna dikkat çekiyor, ki o da çocuk istismarı, bu sorunu çözmek istiyorsak önce onu tanımalıyız."

JACOB: Yani suça dair delil sunuyor.

JULIAN: Hayır aslında bir lobi oluşmasını sağlıyor.

ANDY: Bu en radikal yaklaşım olurdu, ama Nazi'ler falan gibi şeylerden bahsedecek dahi olsak neden bahsettiğimizi tarif edebilmemiz gerek. Bir ailesi olanlar kendilerine soracaklar: "Peki ama muzır şeyleri filtrelemek toplumun yararına değil mi, böylelikle iyi şeyleri koruyabiliriz; yoksa bu, sorunları fark etme ve ele alma, onlara çözüm bulma becerimizi kısıtlıyor mu?"

JÉRÉMIE: Bana kalırsa çözüm daima sansür dışında bir yerde. Çocuk pornosundan söz ederken aslında "porno" sözcüğünü dahi kullanmamalıyız — çocuk istismarı içeren suç sahnelerinin temsili bu. Yapılacak şeylerden biri sunucuları sistem dışı bırakmak, bu içeriği kimle-

rin yüklediğini tespit etmek, ve böylelikle bunu üreten, yani çocukları istismar eden kişileri tespit etmek. Ve bir şebekeye rastlamanız durumunda, ticari bir şebeke vb., gidip bu kişileri tutuklamak. Oysa bir yasa kabul edildiğinde —ki Fransa'da böyle bir yasa var ve İçişleri Bakanlığı'na bağlı bir idari merci hangi internet sitelerinin engelleneceğine karar veriyor— teftiş mercilerinin gidip bu işleri yapan kişileri bulmasını sağlayacak mekanizmayı ortadan kaldırıyoruz. "Kötü videolara erişimi engelledik," diyerek sadece içimizi rahatlatıyoruz, sorunu inceleyen birinin gözlerini elimizle kapatmakla sorunu çözmüş olduğumuzu sanıyoruz. Sırf bu perspektiften bile sorunun bu şekilde tarif edilmesi bana kalırsa yeterli — madem ki bu görüntülerin internetten kaldırılması gerektiği konusunda hepimiz hemfikiriz.

JACOB: Kusura bakmayın ama ben burada kıvranıyorum. İleri sürdüğün görüşü işitmek hayal kırıklığına uğrattı. Midem bulandı, az önce dediğin şey, "İktidar konumumu kullanarak insanlar üzerinde otoritemi kullanmak istiyorum, tarihi silmek istiyorum" demek. Belki ben burada biraz aşırı düşünüyor olabilirim —eminim pek çok başka yerde de olduğu gibi— ama ben burada sizden ayrılıyorum. Tarihi silmenin neden olacağı ihanete bir örnek bu tam da. İnternet sayesinde toplumda çocuk istismarının salgın hale geldiğini öğrendik. Çocuk pornosu —sanırım çocuk sömürüsü demek daha iyi olacak— meselesi sayesinde bundan haberdar olduk, bunun kanıtlarını gördük. Bunu örtbas etmek, silmek, bana kalırsa bir ikiyüzlülük, çünkü aslında buradan yola çıkarak toplumun bütünü hakkında pek çok şey öğrenebilirsin. Mesela şunu öğrenebilirsin —ki bu cümlemi bitirdikten sonra bir siyasal kariyere sahip olma şansımı herhalde yitireceğim, ama açık olmak gerekirse— örneğin bunu kimin ürettiğini ve burada kurbanların kim olduğunu öğrenebilirsin. İnsanların sorunu gözardı etmesi imkânsız hale gelir. Buna yol açan nedenleri araştırmaya başlaman kaçınılmaz hale gelir, böylece çocukları sömürenlere ulaşırsın. İşin doğrusu burada, kişilerin yüzlerinden tanınmasında ve görüntülere ilişkin üst-verilerin değerlendirilmesinde bir kısım gözetleme teknolojisi işe yarayabilir. Bunu silmek, kimi şeyler silinirken kimi şeylerin saklandığı bir dünya kurmak, sansür ve polis denetimi için idari merciler oluşturmak — bunlar kaygan zeminler,

gördüğümüz üzere telifi hedef alabiliyor, başka pek çok sisteme yönelik kullanılabiliyor.

Sırf bunun peşine düşmek onurlu bir dava olduğu için kolay yolu seçmemeliyiz, aslında belki de suçu çözmeli, kurbanlara yardım etmeye çalışmalıyız, her ne kadar bu yardımın bir bedeli olsa da. Belki sorunu gözardı etmek yerine, toplumun bütününde böyle büyük bir sorun olduğu ve bunun internette belli bir biçimde kendini gösterdiği gerçeğiyle yüzleşmeliyiz.

Bu şuna benziyor, Polaroid şirketi Swinger fotoğraf makinelerini (hani şu fotoğrafı anında çıkaran makineleri) ürettiği zaman insanlar bunları da suistimal etmişti. Ama bir aracı ortadan kaldırmak çözüm değil. Çözüm bu aracın belgelediği suçların delillerini bulup, suçu takibe almak için kullanmakta. Bu aracı zayıflatmak veya toplumun genelini bu mesele üzerinden sakatlamakta değil. Şimdi burada çocuk pornocularından konuşuyoruz, peki ya polisten konuşuyor olsaydık? Pek çok ülkede polis insanları sistematik olarak istismar ediyor. Belki de internetteki istismarcı polislerin sayısı internetteki çocuk pornocusundan daha fazladır.

JULIAN: Daha fazla olduğu neredeyse kesin.

JACOB: Dünyada "n" tane polis olduğunu ve bunların "x" adedinin etik ihlaller yaptığını biliyoruz, çoğu da zora dayalı ihlaller. Örneğin yalnızca Wall Street'i İşgal Et hareketine baksak bile bunu görebiliriz. Bazı polisler kötü diye interneti sansürlüyor muyuz? Polisin verdiği emniyet alanındaki yararlı hizmetlerini bu yüzden tırpanlayalım mı?

JULIAN: Tabii bir de mağdurun yeniden mağdur edilmesi sorunu var, istismara uğrayan çocuğun kendisi veya tanıdıkları daha ileride, yetişkinlik döneminde bu istismar görüntüleriyle tekrar karşılaşabilir.

JACOB: Bu polisler internete girdiği sürece ben tekrar mağdur oluyorum.

JULIAN: Polis seni döverken çekilmiş bir görüntüye tekrar rastlamanın seni bir kez daha mağdur ettiğini söyleyebilirsin. Bana kalırsa gerçek olayların tarihsel bütünlüğünün korunması daha önemli. Tek-

rar mağduriyetin yaşandığı doğru, ancak yine de tarihin parçalarını silme yetisine sahip bir sansür rejimini kurduğumuzda sorunu ele alma şansını da yitiriyoruz, çünkü sorunun ne olduğunu dahi göremiyoruz. 1990'larda Avustralya'da pedofili vakalarını takip eden bir grup polise internet konusunda danışmanlık yapmıştım, adı Victorian Çocuk Sömürüsü Birimi'ydi. Orada görevli polisler filtreleme sistemlerinden memnun değillerdi, çünkü insanlar internette çocuk pornosu olduğunu göremedikleri zaman bir baskı grubunun oluşması mümkün olmuyor ve polisler de çocuk istismarıyla mücadele fonundan mahrum oluyorlardı.

JÉRÉMIE: Üzerinde hemfikir olduğumuz nokta —ki bana kalırsa en önemli nokta da bu— nihayetinde asıl önemli olan şey, içerik üreten, çocuk istismarı veya benzeri bir içeriği üreten kişilerin bireysel sorumluluğu, polisin de bunun üzerinde çalışması gerekiyor.

JACOB: Bunda hemfikir değiliz. Benim söylediğim bu değildi.

JULIAN: Hayır, Jérémie içerik üretiminden bahsediyor, yayımlamaktan değil, ikisi arasında fark var.

JACOB: Aslında temel sorun içeriğin üretimi değil. Küçük bir açıklama getireyim: Mesela sen bir çocuğu istismar etsen ve Andy de bunun kanıtı olan bir resim çekse, bana göre burada cezalandırılması gereken kişi Andy değil.

JÉRÉMIE: Hayır, istismarı yapan kişiler tabii ki. Biliyorsun işte, yardım ve yataklık.

ANDY: Ama bazı kişiler görüntüleri çekebilmek için çocuğu istismar ediyor, öyle değil mi?

JACOB: Evet, tabii.

ANDY: İşin aynı zamanda ekonomik bir boyutu da olduğu söylenebilir.

JACOB: Buna tümüyle katılıyorum. Ben burada bir ayrım yapıyorum, yani eğer içeriğin kendisi tarihsel bir kayıt ve bir suç delili ise, çok ciddi bir suçun delili, ve tekrar mağduriyet durumunu da daima akılda tutmamız gerekiyorsa, yine de asıl sorun ilk mağduriyettir, buna ilişkin bir görüntü olsun veya olmasın.

JÉRÉMIE: Elbette, benim demek istediğim de bu.

JACOB: Görüntü olup olmamasının konuyla pek az ilgisi var. Eğer görüntü varsa, gözünü hedeften ayırmamalısın, asıl amaç verilen zararı, istismarı durdurmaktır. Bunun büyük kısmı elde kanıt olması, ve doğru araçlara sahip kişilerin bu suçların peşine düşmek için gerekli motivasyona sahip olmaları. Bana kalırsa bu, son derece önemli, oysa bu gözden kaçırılıyor, çünkü böyle bir şey yokmuş gibi yapmak, bu görüntüleri engelleyip sanki böylelikle sorun da hallolmuş gibi yapmak insanların kolayına geliyor. Oysa bu sorunu çözmüyor.

ANDY: Maalesef şimdi pek çok kişi kolay çözüme arka çıkacak, ne de olsa toplumda gerçekte neler olup bittiğine bakmak insanın rahatını kaçırır. Bana kalırsa burada siyasal bir sorunu ele alma şansı var, çünkü yapmaya çalıştığımız şey sorunu gözardı eden veya görünmez kılan bir siyaset üretmek değil. Buna bir anlamda siber-politika denebilir, ancak bu aynı zamanda bir toplumun sorunları nasıl ele aldığına dair bir mesele ve ben herhangi bir bilginin kendi içinde zararlı olduğundan çok şüpheliyim. Burada filtreleme işin içine giriyor elbette, işin doğrusu internette mevcut olan bütün görüntüleri görmeyi şahsen istemem. Bazılarını hakikaten tiksinti verici ve zihin bulandırıcı buluyorum, ama sokakta rastladığınız kurmaca, çirkin görüntüler oynatan video dükkânları için de aynı durum geçerli. Öyleyse sorun, gördüğüm, anlamlandırmaya çalıştığım, okuduğum şeylerle baş edebilme yetisine sahip olup olmadığım. İşte burada filtreleme işin içine giriyor. Kaos Bilgisayar Kulübü'nün kurucusu Wau Holand'ın komik bir sözü vardı: "Filtreleme son kullanıcıda gerçekleşmeli, hatta son kullanıcının son cihazında."[118]

JULIAN: Yani filtreleme bilgiyi alan kişilerce uygulanmalı.

ANDY: Burada uygulanmalı. Burada! [*Kafasını işaret ediyor*]

JULIAN: Yani beyinde.

ANDY: Son kullanıcının son cihazı, iki kulağının arasında duran şeydir. Filtreleme orada yapılmalı, insanlar adına hükümet tarafından değil. Eğer kişilerin görmek istemedikleri şeyler varsa, görmek zorunda değiller, kaldı ki bugün zaten pek çok şeyi filtrelemek gibi bir zaruretle karşı karşıyayız.

GÜÇSÜZLERE MAHREMİYET
MUKTEDİRLERE ŞEFFAFLIK

JULIAN: Andy, ben kısa bir süre önce Tunus Cumhurbaşkanı ile görüşmemde diktatör Bin Ali yönetiminden devralınan istihbarat kayıtlarının —ki Stasi arşivlerinin Tunus'taki muadilleri oluyor— akıbetini sordum. Yanıt olarak, arşivlerin çok ilginç olduğunu, ancak istihbarat örgütlerinin ciddi bir sorun yarattığını, tehlike arz ettiklerini, bu nedenle kendisinin bunları tek tek ortadan kaldırmasının zorunlu olduğunu söyledi. Arşivlere gelince, Tunus toplumunun birlik ve bütünlüğü açısından bunların gizli kalması gerektiği, aksi takdirde karşılıklı suçlamalara yol açacağı kanısındaydı. Doğu Almanya'da Stasi'nin çöküşü sırasında sen henüz yeni yetişen bir gençtin. Stasi arşivlerinden biraz bahsedebilir misin, gizli arşivlerin açılması hakkında ne düşünüyorsun?

ANDY: Almanya, dünya üzerinde var olan istihbarat teşkilatları arasında belki de en iyi belgelenmiş olanı veya en iyilerden bir tanesi. Doğu Almanya *Staatsicherheit*'ından devralınan bütün belgeler, bütün el kitapçıkları, işlem evrakları, eğitim belgeleri, kurum içi etütler — hemen hepsi bugün kamuya açık. Hemen hepsi diyorum, çünkü tümüne erişmek kolay değil, ama pek çoğuna erişim var. Hükümet kayıtlardan sorumlu bir birim oluşturdu, böylece Alman vatandaşları da kendileri hakkında tutulan Stasi dosyalarını görme hakkı elde etti.

JULIAN: Alman hükümeti BstU (*Bundesbeauftragte für die Stasi-Unterlagen*) birimini oluşturdu, şu büyük Stasi arşivi dosya dağıtımcısı.

ANDY: Evet, böylece gazeteciler bu malzemeyi incelemek için araştırma başvurusu yapabiliyorlar, bilgi edinme hakkı isteğine benzetebilirsin bunu. Çok sayıda kitap var, ayrıca Stasi'nin birtakım şeyleri

nasıl yürüttüğüne ilişkin stratejik davranışsal öğrenme hakkında kılavuz kitaplar mevcut. Bana kalırsa buradan çıkarılacak çok ders var. Tunuslular'dan, önceki istihbarat teşkilatının tuttuğu bütün kişisel kayıtları yayımlamalarını beklemenin biraz aşırı bir beklenti olduğunu anlayabilirim, çünkü cumhurbaşkanının —şu anki cumhurbaşkanının— kendisine ve müttefiklerine dair kayıtlar hakkında bir karar vermesi gerekecek. Bu istihbarat teşkilatları özel yaşama saygı göstermezler, dolayısıyla cinsel hayatınız, telefon görüşmeleriniz, para transferleriniz, yaptığınız her şeye ilişkin kişisel kayıtlar gündeme gelecek, ki insan bunların ortaya dökülmesini istemeyebilir.

JULIAN: Mısır'da ulusal devlet emniyet birimi Amn El Dawla'yla ilgili gelişmeleri takip ettin mi? Amn El Dawla yetkilileri arşivi yakmaya, yok etmeye, çöplüğe göndermeye çalıştığı sırada binlerce kişi içeriye girerek arşivi yağmaladı, ve bir sürü malzeme dışarı çıkarıldı ve dört bir yana dağıldı. Yerel piyasada bir belgeyi 2 dolara satın alıp bilgisayara yükleyebiliyordun. Bu olaylar Mısır toplumunun yıkımına neden olmadı.

ANDY: Hayır, demek istediğim yalnızca, insanların kişisel dosyalarının yayımlanmasını istememelerini bir parça anlıyorum. Hakkımda kırk yıl boyunca istihbarat toplanan bir ülkede yaşıyor olsaydım ve birileri her helaya gittiğimde kaydediyor olsaydı, diye söylüyorum.

JULIAN: Ama bir maliyet-fayda analizi var, değil mi? Bana kalırsa, can çıkar huy çıkmaz.*

ANDY: Öyle, ama hacker ahlakı, kamuyu ilgilendiren bilgiyi kullanıp şahsi bilgi veya verileri muhafaza etmeyi öngörür. Eğer özel hayatın mahremiyetini savunuyorsak —ki savunmak için sağlam gerekçelerimiz var— burada kayıp ve kazanç arasında bir denge olduğunu

* Julian Asange'ın kullandığı deyim, harfiyen "Bir kez fareysen daima faresin" diye çevrilebilir. Türkçe çeviride "fare"yi ister istemez kaybediyoruz. Gelgelelim fareler ve onların "ıslık"ları, "şarkı"ları yahut "mırıldanma"ları, Franz Kafka'nın ünlü öyküsünden Şili'li darbe sonrası dönem yazarı Roberto Bolaño'nun Kafka'ya yaptığı nazireye (*El policía de las ratas*) ve nihayet bu kitabın son bölümüne dek izini sürebileceğimiz bir dizi "ispiyon", "kırmızı kart düdüğü" yahut "iktidara hakikati söyleme" iması taşıyor. —*ç.n.*

söylemekle yetinemeyiz diye düşünüyorum. Ayrım yapabiliriz. Her şeyi kamuoyunun gözü önüne sermek zorunda değiliz.

JACOB: Ama bu asimetrik gizlilikten faydalananlar var. Bir adım geri çekilip bakalım. Bir yanılgıdan hareket ediyorsun, o da şu: verilere erişim kısıtlandığında mahremiyetin korunduğu sanısı. Oysa gerçekte böyle olmuyor. Örneğin benim ülkemde olduğu gibi bir milyon kişi güvenlik personeli sıfatıyla kişiye özel verilere erişim hakkına sahipse...

JULIAN: 4,3 milyon kişi.

JACOB: Bu bilgilerin gizliliğinin korunduğunu nasıl söyleyebilirsin? Sorun, bu bilginin herkesten yüzde 100 gizli tutulmaması.

JULIAN: Yani, güçsüzlerden gizlenen sırra muktedirler muvaffak.

ANDY: Evet, haklısınız. Ama arşivin tamamını açmaya kalktığımızda da...

JULIAN: Bazı Avrupa ülkelerinde bu yapıldı.

ANDY: Yo, bütün kayıtların açıldığı tek bir ülke bile yok bildiğim kadarıyla.

JULIAN: Almanya'da olduğundan daha büyük oranda, mesela Polonya'da kayıtlar açıldı.

ANDY: Olabilir. Aslında olan şey şuydu: Almanya'nın gerçekleştirdiği bu anlaşmanın kötü tarafı, Stasi kayıtlarının yanı sıra, "Yeni Almanya" denen ve şimdi birliğe katılmış olan eski Doğu kesiminin bir bölümünü de Stasi'nin idaresinde Doğu Almanya Devlet Güvenlik biriminden yetkililere verdiler. Kayıtların saklandığı binanın temizliği için açılan ihaleyi kazanan şirket hakkında şöyle ilginç bir öykü vardı. Bu şirketin ihaleyi kazanmasının tek nedeni, aynı servis için teklif veren şirketler arasında en düşük fiyatı veren şirket olmasıydı. Aradan altı yıl geçtikten sonra kayıtları saklayan teşkilat, kayıtlarını silme ihalesini alan şirketin eski Doğu Alman istihbaratı tarafından kurulmuş bir şirket olduğunun farkına vardı.

JÉRÉMIE: WikiLeaks'te bunun hakkında bir rapor vardı, okumuştum. Harikaydı.[119]

ANDY: WikiLeaks tam bununla ilgili bir rapor yayımladı. O açıdan haklısınız, yani bu kayıtlar bir kez oluşturulduktan ve kötü niyetli kişilerin eline geçtikten sonra mahremiyetten bahsetmek güç.

JULIAN: Fakat daha genel bir açıdan da bakabiliriz. İnternet, kamuoyunun kullanımına açık bilgi miktarında patlama yarattı — olağanüstü bir şey bu. Olağanüstü bir eğitim işlevi var. Diğer taraftan insanlar WikiLeaks'ten bahsederken, "Bak, hükümet hakkındaki bütün o gizli bilgiler artık aleni, hükümet hiçbir şeyi gizleyemez," diyorlar. Oysa bu tamamen saçma. WikiLeaks olsa olsa bir gölgenin gölgesi. İşin aslı, bir milyon sözcükten fazla hacimde bilgi ele geçirip bunu kamuoyuna sunduysak, bu, oralarda bir yerde gizli materyallerde görülen olağanüstü artışın bir sonucu. Bugün muktedir gruplar öylesine devasa miktarlarda gizli bilgiye sahip ki, kamuoyunun erişebileceği malzeme miktarı bunun yanında cüce kalıyor. WikiLeaks'in faaliyetleri ise, özel şahısların elinde bulunan bu malzemenin yüzde biri bile değil. Bir yanda dünya üzerindeki bütün kredi kartı alışverişlerinden haberdar olan muktedirler, diğer yandaysa sıradan kişilerin Google üzerinden dünya çapındaki blogları ve başkaları tarafından yazılmış yorumları arama becerisi, bu ikisini yan yana koyduğunda aradaki denge hakkında ne düşünüyorsunuz?

ANDY: Bütün bu kayıtların açıklanmasının yararlı olacağını söyleyebiliriz, çünkü böylelikle kişiler kredi kartlarını kullandıklarında bir yerde iz bıraktıklarını fark edecekler. Bazı kimseler, bu durumu kendilerine açıklamaya kalktığımızda anlaşılması güç, fazla soyut bulabilirler. Oysa kendilerine ait kayıtları kendi gözleriyle gördükleri an anlayacaklar.

JULIAN: Örneğin kendi Facebook kaydın sana gönderilecek olsa, içinde sana dair 800 MB'lık bilgi var.

ANDY: Doğu bloğunun çökmesinin ardından Alman şansölyesi Helmut Kohl Almanya'yı birleştirmek istedi ve Amerikalılar 2+4 görüşmeleri sırasında bir şart ileri sürdüler. Alman telekomünikasyon hiz-

metlerini kendi kontrollerinde, kendi gözetimlerinde tutmaya devam etmek istediklerini söylediler. Kohl de bunun bir önemi olmadığını zannetti, çünkü telekomünikasyonun gözetim altına alınmasının ne demek olduğunu bilmiyordu. Onun ekibinden biriyle tanışmıştım, bu durumdan cidden rahatsız olduklarını söylüyorlardı. Nihayet Kohl'ün telefon konuşmalarından Stasi tarafından kaydedilmiş 8000 sayfalık bir dökümü iki el arabasıyla Kohl'ün ofisine götürüp teslim ettiler. Bunu görünce Kohl, "Durun bir dakika, neler oluyor?" dedi. Onlar da "Ha, o mu, son on yıllık telefon konuşmalarınız, arkadaşlarınızla, karınızla, sekreterinizle olanlar dahil," diye yanıt verdiler. Böylelikle haberleşmenin gözetim altına alınmasının ne demek olduğunu göstermiş oldular. İstihbarattan gelen kayıtlar, istihbaratın ne menem işlerle meşgul olduğunu sıradan insanların görmesini sağlıyor. Bu açıdan, topyekûn şeffaflığı savunmak mümkün. Şu an bunu oylayacak olsaydık red oyu vereceğimden ben de emin değilim.

JULIAN: Bunu daha fazla uzatmak istemiyorum, ama elbette bazı durumlarda, örneğin mafya hakkında bir soruşturma yürütürken, soruşturma süresi boyunca belgeleri gizli tutmanız gerekir. Bunun meşru görülebileceği durumlar var. Bir politika olarak meşru olduğunu söylemiyorum, siyasal olarak kaçınılmaz olduğunu söylüyorum. Siyasal açıdan bazen öylesine ikna edici talepler gelebilir ki —örneğin, bu adamlar daha önce cinayet işledi, şimdi de yine bir cinayet planı yapıyorlar, gibi— siz gözetlemeye karşı dahi olsanız bu uygulanacaktır. Oradaki siyasal mücadeleyi kazanmanız mümkün değil. Ama bu türden taktik gözetlemenin iyi tarafı, kısmen denetim altında uygulanması ve zararın en az sayıda kişiyle sınırlı tutulabilmesi. Taktik gözetleme istihbarat amaçlı değil de yasa gereği uygulandığı zaman çoğunlukla kanıt toplamaya hizmet eder. Toplanan kanıt da mahkemeye sunulur, dolayısıyla kamuya açık hale gelir. Böylece olup bitenler üzerinde, en azından kimi durumlarda, bir miktar denetim şansı vardır. Bilginin nasıl toplandığı ve neden geçerli olduğunu varsaymamız gerektiği hakkında tanık kürsüsündekileri sorgulayabilirsiniz. Gözkulak olabilirsiniz. Oysa stratejik gözetlemenin denetimi hepten imkânsızdır. Tanımı gereği, herkesi gözetlemek anlamına gelir. Çıkış noktası herkesi gözetlemek olan bir sistemde hangi yasal çerçeveyi uygulayabilirsiniz?

JÉRÉMIE: Bu topyekûn ifşa tartışması bana LulzSec grubunu hatırlatıyor. Bu kişiler Sony'nin elinde tuttuğu 70 milyon kaydı yayımladılar; Sony'ye ait kullanıcı bilgilerinin tamamını, bütün adresleri, e-postaları, şifreleri görebiliyordunuz. Hatta bu 70 milyon kullanıcının kredi kartı bilgileri de vardı galiba. Temel hakları savunan biri olarak ben o sırada, "Vay canına, burada yanlış bir şeyler var, sırf iddianı kanıtlamak veya eğlenmek için elalemin kişisel bilgilerini ifşa etmeye hakkın yok," diye düşünmüştüm. Bir sürü kişinin e-posta adresini kayıtlarda görmekten müthiş rahatsız olmuştum. Bu kişiler bir anlamda bilgisayar güvenliğiyle dalga geçiyorlar, Sony gibi meşhur ve güçlü bir şirketin bile müşterilerinin bilgilerini gizli tutmayı beceremediğini ispat ediyorlardı. Güya 70 milyon kişi arama motorunda kendi e-posta adreslerini arayıp bulacak ve akılları başına gelip, "Vay canına, bu bilgileri Sony'ye ne diye verdim sanki? Meğer insan bilgilerini bir şirkete verdiğinde neler olabiliyormuş," diyeceklerdi.

JACOB: İşte o zaman da elçiye zeval gelir.

OPERA BİNASINDA CİRİT ATAN FARELER*

JULIAN: Ne kadar karamsar senaryo varsa hepsini irdeledik, şimdi artık muhtemel bir Ütopyacı senaryoya bakmayı öneriyorum. İnternet gençliğinin radikalleşmesine tanık oluyoruz, üstelik internet gençliği artık neredeyse gençliğin çoğunluğunu oluşturmaya yaklaştı. Diğer taraftan, anonim ve özgür yayımcılık, sansürden muaf olma üzerine umutsuz girişimlere tanık oluyoruz — devlet ve ticari aktörlerin elbirliği ettiği geniş bir cephe buna karşı savaş veriyor. Ama biz en olumlu ihtimalin gerçekleştiğini varsayalım. Orada ne gibi bir manzara görebiliyoruz?

JACOB: Bana kalırsa ihtiyacımız olan şey, tek tek her kişinin özgürce okuma ve özgürce konuşma hakkına sahip olması, yani Bill Hicks'in sözünü biraz uyarlayarak söylersem, tek bir insanı bile dışarıda bırakmaksızın, hiçbir istisna olmaksızın.[120] O bunu eğitim, giyinme ve barınma hakkına dair söylemişti, ama işin özü hakikaten bu: herkes okuma hakkına sahip, herkes özgürce konuşma hakkına sahip. Ve buradan hareketle kimlik beyan etmeden fikir beyan etme hakkı, üçüncü kişilerin müdahalesine uğramadan ticari işlemler gerçekleştirebilme hakkı, özgürce seyahat etme hakkı, sistemlerde adınıza kaydedilmiş olan bilgiyi özgürce tekzip etme hakkı. Karar vericilerin rol oynadığı her tür sistemde şeffaflık talep edebilme ve yetkilileri sorumlu tutabilme.

ANDY: Ben de şunu ekleyebilirim; bilgi işlem sistemlerindeki artış ve bunun şebeke boyutu, ayrıca Tor, şifreyazım gibi araçlar sayesinde bilgiyi kısıtlama şansı gitgide azaliyor, oysa hükümetlerin çıkarları bilginin kısıtlanmasını gerektiriyor ve bu çelişkinin farkındalar. Günümüzde gizli kapaklı hareket etmenin ancak kısa bir süreliğine

* Fareler hakkında s. 120'deki nota bakınız. —*ç.n.*

mümkün olduğunu, er ya da geç yapılanların açığa çıkacağını biliyorlar, ki bu sevindirici bir gelişme. Bu onların davranış biçimini değiştiriyor. Yapılanlardan sorumlu tutulacaklarının farkına varıyorlar çünkü. Yine bu sayede, kurumsal işleyişin içinde muhbirlik mekanizmasına yer ayrılmasını şart koşuyorlar. Örneğin Sarbanes-Oxley Yasası, ABD borsasında sicil kaydı bulunan bütün şirketlerin kendi bünyelerinde bir muhbirlik altyapısı oluşturmasını zorunlu hale getiriyor, böylelikle amirlerinin suç teşkil eden veya istismar içeren davranışlarını bildirmek isteyen çalışanlar, haklarında beyanda bulundukları kişilerin doğrudan müdahalesine maruz kalmadan ifade verebiliyorlar.[121] Kısacası bu olumlu bir gelişme, uzun vadede daha başka sürdürülebilir süreçleri de beraberinde getirecektir.

JÉRÉMIE: Jake'in az önce dediğine ek olarak, özgür, açık ve evrensel bir internetin küresel sorunları ele almak için elimizdeki belki de en önemli araç olduğunu, onu korumanın bizim kuşağın üzerine düşen belki de en önemli görevlerden biri olduğunu, ve bir yerde birisi — bu ister hükümet olsun ister bir şirket— kimi insanların evrensel internete erişim hakkını engellediğinde bundan internetin tamamının etkilendiğini herkesin açıkça görmesini sağlamalıyız. Burada kısıtlanan bütün insanlıktır. Madem ki böyle bir şeye tanık oluyoruz, bu tür bir karar almanın siyasal maliyetini hep birlikte yükseltebiliriz, serbest internete erişimi olan bütün yurttaşlar böyle bir davranışa karşı caydırıcı rol oynayabilir. Bir yurttaş şebekesi olarak siyasal kararlar üzerindeki gücümüzü yavaş yavaş görmeye başlıyoruz; seçilmiş temsilcilerimiz ve hükümetler, bizim temel özgürlüklerimiz ve internetin özgür, küresel ve evrensel kullanımı hakkında kötü kararlar aldıklarında onlara daha ağır bir sorumluluk yükleyebiliriz.

Yani bana kalırsa bunu uygulamaya koymalıyız. Bunu nasıl yapabileceğimiz konusunda bilgi paylaşımına devam etmeliyiz. Eylem biçimlerimizi geliştirmeye devam etmeliyiz, konuyu meclise taşırken, siyasetçilerin ne yaptığını ve ticari lobilerin siyasal karar alma sürecine etkisini ifşa ederken başvurduğumuz taktikleri paylaşmaya devam etmeliyiz. Yurttaşların merkezsiz bir sistem içinde kendi şifreli altyapılarını inşa etme becerilerini, kendi iletişim altyapılarına sahip olma becerilerini geliştirecek araçlar üretmeye devam etmemiz gerek. Daha iyi bir dünya inşa etmenin bir yolu olarak bu fikirle-

ri toplumun bütününe yaymalıyız. Bunu zaten yapmaya başladık, sürdürmeliyiz.

JULIAN: Jake, Evgeny Morozov gibi kişilerin internetteki sorunlarına dair yaptıkları tanıma bakarsan şifrepunkların bu konuları çok önceden öngördüğünü görürsün.[122] Onlar gitgide büyüyen gözetleme devletinden şikâyet etmekle kalmıyor, yeni bir demokrasinin araçlarını üretebileceğimiz, hatta üretmeye mecbur olduğumuz görüşünü savunuyorlardı. Bu araçları zihnimizi kullanarak üretebiliriz, diğer insanlara dağıtabilir ve birlikte bir müdafaa cephesi oluşturabiliriz. Ne bilim ne de teknoloji tarafsız değil. Ancak belli teknoloji biçimleri pek çok kimsenin hanidir özlemini çektiği bu temel hak ve özgürlükleri bize sunabilir.

JACOB: Kesinlikle. İnsanların buradan çıkarması gereken temel fikir —hele de on altı-on yedi yaşlarında, dünyayı daha iyiye götürme arzusunda birileri varsa etrafta— burada bulunanlardan hiçbirinin ve dünyanın neresinde olursa olsun hiç kimsenin hayatta elde ettiği başarıları annesinin karnında edinmediğidir. Seçenekleri yaratan bizleriz. Buradaki herkes yeni seçenekler yarattı, ve herkes, hele de internet sayesinde, içinde yaşadığı koşullara yanıtlar üretmeye kadir. Bunu yapmak kimse için bir ödev falan değil, ama eğer bunu yapmayı arzu ediyorlarsa yapabilirler. Ve eğer yaparlarsa pek çok kişiyi, özellikle internet aracılığıyla, etkileyeceklerdir. Yeni seçenekler yaratmanın gitgide çoğalan, büyüyen bir etkisi var.

JULIAN: Mesela tek başına sen, bir şey ürettiğinde bunu bir milyar kişinin kullanımına sunabiliyorsun.

JACOB: Veya bir anonim şebekenin, mesela Tor gibi bir şebekenin kurulmasına iştirak edersen, önceden eşi benzeri bulunmayan bir anonim iletişim seçeneği yaratmaya katkıda bulunmuş oluyorsun.

JÉRÉMIE: Bütün mesele bilgiyi özgürce paylaşmak ve bilginin serbest akışı için iletişim kanalları yaratmak, yapmakta olduğumuz şey bu. Tor bağımsız bir yazılım; bugün eğer bu derece yaygın olarak kullanılıyorsa, bunun nedeni bizim ürettiğimiz seçeneklerin, teknolojinin ve modellerin bu özgürlük fikrini içinde barındırması.

JACOB: Özgür bir dünya için serbest yazılıma ihtiyacımız var, ve tabii bağımsız ve açık donanıma da.

JULIAN: Fakat bağımsız derken sınırlandırılmamış olmayı kastediyorsun değil mi, insanların içini kurcalayabileceği, nasıl çalıştığını görebileceği bir sistem?

JACOB: Kesinlikle. İhtiyacımız olan yazılım, demokrasinin yasaları kadar özgür olmalı, isteyen herkesin inceleyebileceği, değiştirebileceği, özünü anlayabileceği ve istenen şeyi yerine getirdiğinden emin olabileceği açıklıkta olmalı. Serbest Yazılım, Serbest ve Açık Donanım.[123]

JULIAN: Şifrepunklardan devralınan bir görüş var—"kod kanundur."

JÉRÉMIE: Larry Lessing'in sözü.

JULIAN: İnternettte yapabileceklerinizin sınırı, elinizde hangi programların olduğu, hangi programların kullanıldığı ile tanımlanıyor, dolayısıyla kod, kanundur.

JACOB: Kesinlikle, bu ise seçenekler oluşturabileceğiniz anlamına gelir, bilhassa program yazılımı alanında. Bunun yanı sıra üç boyutlu baskılar, veya örneğin etrafta gördüğümüz hacker mekânları gibi toplumsal araçlar.[124] Seçeneklerin oluşturulmasına katkıda bulunabilirsiniz, ve burada kilit nokta, bunları bir normalleşme sürecine taşımak, yani herkesin kendi üç boyutlu nesnelerini oluşturma, kullandıkları yazılımları kendi elleriyle değiştirme işini iyice kanıksamasını sağlamak. Böylece, birisi onları bunu yapmaktan men etmeye kalktığında, bu men eden kişinin sunduğu hizmetin internet olmadığını, olsa olsa filtre-net veya sansür-net olduğunu, ve böyle yapmakla aslında görevini suistimal ettiğini fark etmelerini sağlamak.

Biz, buradaki herkes, hayatımızı bununla uğraşmaya adadık. Başka kimseler de gelecek kuşaklar için veya bugünün kuşakları için bunu gerçekleştirme becerisine sahip olduklarını görmeliler. Ben bu nedenle buradayım. Eğer şimdi Julian'a, içinden geçmekte olduğu süreçte destek olmazsam, ne biçim bir dünyanın yaratılmasına katkıda

bulunmuş olurum? Bir avuç aynasızın beni itip kakmasına izin verecek olursam ne menem bir mesaj göndermiş olurum? Mümkün değil, asla. Seçenekler oluşturmalı ve bu gidişatı değiştirmeliyiz. Gandhi'nin dediği gibi, "Dünyada her nasıl bir değişim görmek istiyorsan, o değişimin ta kendisi olmalısın." Ama insan, dünyada görmek istediği belanın da ta kendisi olmalı.[125] Bu da Softer World'den bir replik, Gandhi alıntısıyla tam örtüşmüyor belki ama insanların aylak aylak oturamayacaklarını da görmeleri gerek diye düşünüyorum, bizzat eyleme geçmeleri gerek, umuyoruz ki geçsinler.[126]

ANDY: Bana kalırsa başkalarının bizim bulunduğumuz noktadan devralarak ilerlemesi için kuvvetli bir olanak mevcut. İçinde bulundukları durumdan ve ellerindeki seçeneklerden hoşnutsuz olan kişiler seçenek üretiyorlar.

JULIAN: Bu bağlamda Kaos Bilgisayar Kulübü'nden (CCC) bahsedebilir misin biraz?

ANDY: Daima CCC...fnord.[127]

JULIAN: Dünya çapında basbayağı benzersiz bir girişim.

ANDY: CCC bilgi edinme özgürlüğünü, teknolojinin şeffaflığını savunan, insan gelişimi ile teknolojik gelişim arasındaki ilişkiyi, dolayısıyla toplum ve kalkınmanın birbiriyle etkileşimini önemseyen devasa bir hacker organizasyonu.

JULIAN: Ve basbayağı siyasal bir kimlik kazandı.

ANDY: CCC, hacker çevrelerinden birkaç bin üyeye sahip bir forum haline geldi. Kısmen Almanya merkezli olsa da kendimizi Almanya'dan ziyade internet üzerinde ikamet eden kişiler gibi görüyoruz, ki bu da kendimize dair resmin önemli bir unsuru; cazip görünmemizin nedeni belki biraz da bu. Fransa, Amerika ve başka yerlerdeki hacker gruplarıyla çok yakın bağlara sahibiz.

JULIAN: Peki sence böyle bir şey niçin Almanya'da ortaya çıktı? Kalbi Almanya'da, ama dünyanın farklı yerlerine yayıldı.

ANDY: Almanlar daima her şeyi bir yapıya oturtmaya çalışırlar.

JÉRÉMIE: Almanlar mühendislikte iyidirler.

JULIAN: Ama bana kalırsa tek neden bu değil. Berlin'den ve Doğu Almanya'nın çöküşünden bahsediyoruz.

ANDY: Birden fazla şey bunda etkili oldu. Almanya bir ülkenin başkalarına yapabileceği en büyük kötülüğü yapmış bir ülke, dolayısıyla o tür bir olayın bir kez daha yaşanmaması konusunda belki herkesten biraz daha temkinli, mesela başka ülkelere savaş açmak konusunda. O yolun sonuna kadar gittik, cezamızı ağır bir şekilde çektik ve bu deneyimden bir şeyler öğrenmek zorunda kaldık. Nitekim, ademi merkeziyetçi düşünce ve faşizm karşıtı tavır, totaliter bir devletten kaçınma gibi meseleler, bugün hâlâ Alman okullarında ders olarak okutulur, çünkü bunu en kötü düzeyde yaşadık. Bu gibi şeyler CCC'yi Alman olgusunun bir parçası olarak anlamaya yardım edebilir. CCC'nin kurucusu Wau Holland da bu konuda son derece siyasal bir yaklaşıma sahipti. Onun mezarı başında babasına rastlamıştım, kendisinden önce ölen oğlunun mezarı başında, pek de hoş sözler değildi söyledikleri. Dedi ki: "...ve bir daha Alman topraklarında herhangi bir totaliter, savaş yanlısı faaliyet görülmesin." Oğlunu gömerken yaptığı yorum buydu, ki bu bana Wau'nun neden insanları etkilemek ve onlara sahip çıkmak konusunda o denli yoğun uğraş verdiğini açıklıyordu—başkalarıyla dostane ilişkiler kurmak, fikirleri yaymak, sınırlandırmamak, saldırgan değil işbirliğine dönük davranmak.

Elbirliğiyle bir şeyler yaratma, açık-kaynak hareketi gibi fikirler giderek düpedüz bulaşıcı bir şeye dönüştü, Amerikalı şifrepunkların, Julian Assange/WikiLeaks'in fikirleriyle birleşti. Şu an görmekte olduğumuz küresel bir dinamizm. İsveçli, Alman, İtalyan hacker'lar birbirinden çok farklı, çok yerel ve kendi kültürlerine özgü tavırlar sergiliyorlar, ki bu sevindirici. Örneğin İtalyan hacker'lar Alman hacker'lardan çok farklı davranırlar — nerede olurlarsa olsunlar, güzel yemek yapmayı severler; Alman hacker'larsa her şeyi sağlam bir yapıya oturtmaya özen gösterirler. Biri diğerinden daha iyi demiyorum, yalnızca bu ademi merkeziyetçi kültürlerin her birinin kendine

has çok güzel yanları var. İtalyan hacker konferansında mutfağa girip bakarsınız, nefis bir yerdir. Alman hacker kampında ise internet çok iyi kurulmuştur, ama mutfağa hiç bakmasanız daha iyi edersiniz. Her ne olursa olsun, işin özü yaratıcı bir şeyler yapıyor olmamız. Ve öyle sanıyorum ki her birimiz kendimizi ulusal aidiyetlerimizden, Alman veya İtalyan veya her neyse, olmaktan çok uzakta, bir tür ortak bilinç içinde buluyoruz. Yalnızca sorunları çözmek istediğimizi, birlikte çalışmak istediğimizi görüyoruz. İnternetin sansürlenmesini, yeni teknolojiye karşı hükümetin açtığı savaşı, evrimin aşmamız gereken bir basamağı gibi görüyoruz.

Salt sorun tarifiyle değil, bu sorunlara yanıtlar bulmak için de uğraşıyoruz, ki bu da iyi bir şey. Kimbilir daha kaç yıl boyunca bir sürü saçmalıkla uğraşmamız gerekecek, ama bugün artık interneti düşman görmeyen, sorunun parçası değil, çözümün bileşenlerinden biri olduğunu idrak edebilen bir siyasetçi nesli yetişmiş durumda. Bugün hâlâ silahlar üzerine kurulu bir dünyada yaşıyoruz, sır olarak saklanan şeylerin iktidarı altında ve bütün bir iktisadi çerçeve içinde. Ama bu durum değişiyor ve bence şu an siyasal karar alma süreçlerinde çok önemli bir role sahibiz. Meseleleri tartışmaya açabiliyoruz, ki bu aslında CCC'nin çok uzun süredir başarmakta olduğu bir şey. Biz yekpare bir grup değiliz, içimizde pek çok farklı görüş var. Burada oturup doğru cevapları derhal bulmaya çalışmadan konuşabilmemizi kendi adıma takdir ediyorum, sadece sorular üretiyoruz, masaya konan farklı görüşleri çarpıştırıp meselenin özünü görmeye çalışıyoruz. Bu sürecin sürdürülmesi gerekiyor, ve bunun için de özgür bir internete ihtiyacımız var.

JULIAN: Az önce geleceğe dair en iyimser gelişim çizgisinin neleri içereceğini sormuştum. Kendini iyi tanıma, çeşitlilik, ve kendi adına karar alan şebekeler. Serbest bilgi alışverişinin sonucu olarak ileri düzeyde eğitimli bir küresel nüfus —bundan kastım kurumsal eğitim değil, insan uygarlığının siyasal, endüstriyel, bilimsel ve psikolojik düzlemlerde nasıl işlediğine dair gelişkin bir kavrayışa sahip olmayı kastediyorum— yeni dinamik kültürlerin ve bireysel düşüncede azami çeşitliliğin harekete geçirilmesi, bölge ölçeğinde kendi kaderini tayin hakkının artırılması ve coğrafi sınırların ötesinden çabucak bir ağ kurabilen ve hızlıca değer takasında bulunabilen ortak ilgi grupla-

rının kendi kaderini tayin hakkı. Belki de bu beklentiler Arap Baharı ve internetin olanak verdiği pan-Arap eylemciliğinde ifadesini buldu. Devrim öncesi Tunus'ta rejimin sansürünü bertaraf ederek İçişleri Bakanlığı'nın yazışmalarını, yani Tunileaks'i ortaya atan Nawaat.org ile yaptığımız çalışmada, bilgiyi ihtiyaç duyulduğu noktaya iletmekte şebekelerin muazzam gücüne ilk elden tanık olduk. Orada oluşmaya başlayan harekete, çabalarımızla katkıda bulunabilmekten fazlasıyla memnuniyet duyduk.[128] Onların kendi kaderlerini tayin için verdikleri mücadeleyi kendi mücadelemizden ayrı tutmuyorum.

Böyle olumlu bir gidişat insan uygarlığının kendini iyi tanımasını gerektirecektir, çünkü geçmişi ortadan kaldırmak imkânsız. Aynı zamanda yeni totaliter devletlerin ortaya çıkmasını fiilen olanaksız kılacaktır, çünkü bilginin serbest dolaşımı, insanların birbirleriyle kişisel olarak konuşma ve bu tür eğilimlere karşı ortak cephe alma yetisi ve mikro-sermayenin, herhangi bir denetime maruz kalmaksızın, insan gelişimi için elverişli olmayan bu tür yerlerden uzaklaşma becerisi buna engel olacaktır.

Bu temel noktalardan hareketle çok geniş bir siyasal sistemler yelpazesi inşa edebilirsiniz. Ütopya tek bir tane olsaydı, benim için kara ütopyadan farksız olurdu. Ütopyacı ideallerden anladığımız şey etkileşim sistemlerinin ve modellerinin çeşitliliği olmalı. İnternetin olanakları sonucu ortaya çıkan yeni kültürel ürünlere, hatta dildeki kaymalara, ve alt kültürlerin kendi etkileşim mekanizmalarını oluşturma tarzına bakacak olursanız, orada hakikaten böyle olumlu bir muhtemel patikanın açıldığını görebiliyorum.

Ama sanırım yeknesaklaşma, evrenselleşme, bütün insan medeniyetinin tek bir pazara dönüşmesi yönündeki teamüllere bakılacak olursa, normal piyasa etkenleri baskın gelecek, her bir hizmet ve ürün için bir piyasa lideri, bir ikinci firma, üçüncü bir niş oyuncusu, ve bunların gerisinde kalan önemsiz aktörlerden oluşan bir yapı. Bu hızlı etkileşimlerin etkin olarak gerçekleştirilebilmesi zorunluluğu belki de dilde kitlesel bir homojenleşmeyi, kültürde baştanbaşa bir yeknesaklığı, bir standartlaşmayı da beraberinde getirecek. Dolayısıyla, karamsar senaryonun da gayet muhtemel olduğunu, ulusötesi gözetleme devletinin ve sonu gelmez uzaktan-kumandalı savaşların kapıda olduğunu düşünüyorum.

Bunlar bana Faust'u izlemek için Sidney Opera Binasına gizlice

girdiğim bir akşamı hatırlatıyor. Sidney Opera Binası geceleyin çok güzeldir, ihtişamlı iç mekânları ve ışıklarıyla suyun üzerinden gece göğünü aydınlatır. Opera bittikten sonra dışarı çıktığımda, karanlık körfeze bakan korkuluklara yaslanmış sohbet eden üç kadının sözlerine kulak misafiri olmuştum. Yaşça büyük olanı işle ilgili sorunlarından bahsediyordu. Anlaşıldığı kadarıyla CIA'de ajan olarak çalışıyordu, daha önce Senato'daki İstihbarat Komitesine şikâyette bulunmuştu, bunları yeğenine ve diğer kadına fısıltı tonunda anlatıyordu. İçimden "Demek doğruymuş," dedim, "CIA ajanları hakikaten Sidney operasına takılıyorlar!" Sonra ön cephedeki dev cam panellerden opera binasının içine doğru baktım ve ne göreyim — bu saraylara layık ıssız zarafetin tam ortasında bir su faresi binanın içine girmiş, bir aşağı bir yukarı koşturuyor, şık masaörtülerinin üzerine sıçrıyor, yiyeceklerden tırtıklıyor, biletlerin durduğu bankoya zıplıyor, velhasıl cidden eğleniyor. İşte bana kalırsa gelecek senaryosu daha çok buna benzer bir şey olacak: İnanılmaz derecede karmaşık, saçmalıklar ve onur kırıcı uygulamalarla dolu, son derece kısıtlayıcı, tekdüze, postmodern bir ulusötesi totaliter yapı ve bu inanılmaz karmaşıklığın içerisinde yalnızca zeki farelerin girebileceği bir mekân.

Olumsuz bir gidişata dair olumlu bir bakış açısı bu. Olumsuz gidişattan kastım ulusötesi bir gözetleme devleti, pilotsuz uçakların cirit attığı, ulusötesi seçkinlerin şebekelerinden oluşan yeni feodalizm — bildiğimiz anlamdaki feodalizm değil, her bir ülkenin çeşitli seçkin tabakalarının kendi halk tabanından koparak birleşmesinden oluşan karmaşık, çok-taraflı bir işbirliği. Bütün haberleşmenin gözetim altına alındığı, izlendiği, ebediyen kaydedildiği, ebediyen izlendiği, her bir bireyin doğumundan ölümüne kadar kurduğu bütün ilişkilerde kimliğinin ebediyen tespit edildiği bir düzen. Daha on yıl öncesine göre bile çok köklü bir değişim bu, ve neredeyse şimdiden o noktaya fiilen ulaşmış gibiyiz. Bana kalırsa bu kaçınılmaz olarak her şeyin raptu zapt altına alındığı bir ortam yaratacaktır. Eğer dünyadan toplanan bütün bilgi kamuya açık hale gelseydi, iktidar dengelerini yeniden şekillendirebilir ve küresel bir uygarlık olarak kaderimizi yeniden tayin etmemize olanak verebilirdi. Ancak köklü bir değişim olmadıkça böyle bir şey gerçekleşmeyecek. Kitlesel gözetim çoğumuza orantısız olarak uygulanıyor; güç senaryonun parçası olanların eline veriliyor, ama bana kalırsa onlar da bu cesur yeni dünyanın

keyfini pek uzun müddet süremeyecekler. Bu sistem aynı zamanda pilotsuz savaş uçağı edinme yarışına paralel gidecek, ki bu da bildiğimiz anlamda net olarak çizilmiş sınırları ortadan kaldıracak, zira bu tür sınırlar fiziksel çizgiler üzerine verilen mücadelelerin sonucudur. Bu durum kesintisiz bir savaşla sonuçlanacak, kazanan nüfuzlu şebekeler dünyayı tavizlere zorlayacak. Bunun yanında insanlar içinden çıkılması imkânsız bir bürokrasi matematiğinin altında gömülecekler.

Böyle bir sistem içerisinde normal bir insan nasıl özgür olabilir? Elbette olamaz, buna imkân yok. Hiç kimse tamamen özgür değildir, hiçbir sistem içinde; ama bu yeni durumda biyolojik evrimimizin bize bahşettiği özgürlükler, kültürel olarak kanıksadığımız özgürlükler neredeyse tümüyle ortadan kaldırılacak.

Dolayısıyla, bana kalırsa, bundan diyelim yirmi yıl öncesinde sahip olduğumuz özgürlükleri —zira her ne kadar biz henüz farkına varmasak da gözetleme devleti halihazırda bunların epeyce kısmını ortadan kaldırmış durumda— elinde tutmayı başaran yegâne kişiler, bu sistemin girdisi-çıktısı hakkında ileri düzeyde eğitimli kişiler olacak. Dolayısıyla yalnızca yüksek-teknoloji erbabı asi seçkinler özgür kalacak, opera binasında cirit atan şu zeki fareler.

—

EK

"SOPA YASASINI NASIL DURDURDUK"

Aaron Swartz

SUNUŞ

Bu kitap boyunca, Türkçeye bir miktar basiretsiz bir çeviri sonucu "sanal" sıfatıyla giriş yapan internetin, sanı, sanrı, zan, süi zan... kabilinden bir uzam olmak bir yana, siyasi, iktisadi ve hukuki düzlemlerde derin çatlaklar açmaya kadir, buna karşılık bu düzlemlerden kendisine yönelen müdahalelerden de somut biçimde etkilenen bir alan olduğu üzerinde duruldu. Siyasal farkındalık, öz-bilinçlenme, öz-örgütlenme ve öz-yönetimin araçlarını barındıran bir rezerv olarak interneti ulusötesi toplumun kullanımına sunma mücadelesinde Assange ve arkadaşlarının faaliyetleri ve bu faaliyetleri yürüten et-ten-kemikten insanlar olarak bizzat kendi yaşamları, gözetleme devletinin doğrudan hedefi durumunda. Assange'ın ABD ve Avrupa hükümetlerine karşı altı ayı aşkın süredir devam eden hukuk mücadelesi, WikiLeaks'in devlet eliyle icra edilen hukuk ihlalleri, iktisadi yolsuzluklar ve dezenformasyon karşısında yürüttüğü mücadeleden ayrı düşünülemez. Benzer biçimde, bu kitabın, özellikle "İnternet ve Siyaset" bölümündeki tartışmanın anafor noktalarından biri olan, ABD meclisinde SOPA/PIPA yasa taslağına karşı süregiden mücadele de, yasa karşıtı eylemcilerin maruz kaldığı, (araştırmacı gazeteci Glenn Greenwald'ın tabiriyle) "müstehcen bir iştahla yürütülen" yasal kovuşturma ve baskıdan ayrı düşünülemez.

Bağımsız interneti savunurken, iktidarın denetim ve mülkiyet temelli müdahalelerini ifşa etmek için kendi özgürlüğünü sıkça tehlikeye atmaktan çekinmeyen, SOPA/PIPA karşıtı kampanyanın lokomotifi Aaron Swartz (1986-2013) bu kişilerin başındaydı. Tasarladığı eylemler salt çevrim içi değil, devrim içindi. ABD yasama organı gibi bir iktidar merciinin karşısına geri dönüşsüz bir kararlılıkla dikilme cüretini, tıpkı Julian gibi Aaron da, ideolojik bir konumdan öte, bizzat uğraştığı malzemenin, yani bilişim, yazılım ve internetin var-

sayımlarından ve işleyiş prensiplerinden alıyordu — matematiksel bir kesinlik.

Bilişim teknolojisinin içsel olarak zorunlu kıldığı, mekânsal sınırlardan bağımsız olarak sirayet eden bilgiyi savunmak için Aaron mücadelesini üç ayrı hat üzerinde yürütüyordu. Bunlardan ilki, teknolojinin gelişmişlik düzeyi ile onmaz bir çelişki arz eden, vadesi dolmuş, anakronistik hukuksal çerçevenin, iktidar ve sermaye lehine muhafaza edilmesine karşı verdiği savaştı, ki SOPA/PIPA'nın ABD Temsilciler Meclisi'nde durdurulmasını sağlayan kampanyada somutlaşıyordu. Bu hukuk mücadelesinin dinamiklerini aşağıda Aaron'ın kendisinden okuyacaksınız. Hukuğun kasıtlı biçimde teknolojinin gerisinde bırakıldığı bu sistemi değiştirmeye dek geçecek sürede kültürel ve zihinsel müşterek alanların genişletilmesi için teknik olanakları harekete geçirmek Aaron'ın mücadele eksenlerinden bir diğeriydi. İnsanlığın yüzlerce yıllık kültürel birikimini iktidarın tekelinden geri alarak coğrafi, kurumsal ve iktisadi sınırların ötesinde paylaşıma açan Creative Commons (Yaratıcı Müşterek Alan), Open Library (Nöbetçi Kütüphane) gibi küresel ölçekli projelerin gerisindeki birkaç kişiden biriydi. Bugün internette bilgi akışlarının kanıksanmış bir parçası haline gelmiş olan RSS gibi bir çerçeve programı, Reddit gibi küresel ölçekte popular bir haber platformu ise Aaron'ın henüz çocukluk yıllarında katkı sunduğu projeler arasındaydı. İnternetin kendi içkin işleyiş mantığını iktidarın mülkiyetçi ve tahakkümcü anakronizmasına karşı savunmanın son ve en tehlikeli ekseninde Aaron, bu derece derin sularda kendisine yoldaşlık etmeyi göze alamayan arkadaşlarından biraz ötede, bir parça yalnız devam ediyordu yoluna. Meşruiyet zemininden yoksun yasaların kör noktalarında, kimseyi mağdur etmeksizin sayısız insana yarar sağlayacak girişimler adına zaman zaman sınır ihlallerini de göze alarak yürüdüğü bir patika. Küresel çapta bilim ve düşünce erbabınca üretilen bilgiyi, müelliflerine herhangi bir telif ücreti ödemeksizin tekeline alan yayıncı şirketler, bu daha klandestin patikada Aaron'ın seçtiği hedefti.

Open Library gibi her gün yüz binlerce okura hizmet sunan bir internet kütüphanesini tasarlamış biri için, önceden araştırmacı kadrosunda yer aldığı bir üniversitenin kütüphanesinden akademik makale arşivi JSTOR'a bağlanıp, kendi okuyabileceğinden bir miktar daha fazla sayıda makale indirmek hiç de tabu yıkan bir eylem sayıl-

masa gerek. Kaldı ki bu durumu farkeden üniversite yönetiminin açtığı dava sürmekteyken indirdiği makalelerin hepsini JSTOR'a iade etmiş, buna karşılık JSTOR da hukuki şikâyetini geri almıştı. Ana muhatabın ortadan çekildiği bu davanın önümüzdeki Nisan ayında görülecek ikinci celsesinde Aaron Swartz, ABD'li savcının "müstehcen iştahı" ve MIT üniversitesinin ikircikli tutumu sonucunda, 35 yıl hapis ve 1 milyon dolar para cezası istemiyle yargılanacaktı.

Bu kitabın çevirisinin tamamlandığı ve her kitap bitiminde âdet olduğu üzere birkaç günlüğüne arkamıza yaslanıp metni demlenmeye bıraktığımız günlerde Aaron Swartz'ın ölüm haberi internete düştü (11 Ocak 2013). "Toplumun intihar ettiği insan", Antonin Artaud'nun bahsettiği o tarifsiz trajedi, bir yüzünü kısıtlanması mümkün olmayan bir özgürlüğe, diğer yüzünü hikmetinden sual olunmaz iktidarlara dönmüş halde yaşamını sürdüren günümüz toplumunda riyakârlığa tahammülü olmayan cesur bir insanı daha bizden koparıp aldı.

Geçtiğimiz cumadan bu yana Aaron'ın ardından dökülen sözlerde arkadaşlarının hissettikleri o kalıcı ürpertinin yankılarından başka bir şey daha işitiliyor: Ölümünü bir son olarak kabul etmiyor onu tanıyanların hiçbiri. Yavuz hırsız kapitalizminin bitkilerin çekirdeği çaldığı bu devirde, Aaron'ınki gibi, düştüğü yerde nefes almaya, tomurcuklanmaya, rastladığı çoğullukla sarmallanarak yeni devreler kurmaya, sürgünler vermeye hazır fikirler mekânsal, kurumsal ve hukuki ataletin ötesinde önü alınmaz bir hızla sirayet etmeyi sürdürecek: infogami.

Ayşe Deniz Temiz
Ocak 2013

*

Aaron Swartz'ın 2012 Mayısı'nda gerçekleşen "İrtibat Kurma Özgürlüğü" (Freedom To Connect) konferansında yaptığı açılış konuşması:

Benim için her şey bir telefon görüşmesiyle başladı. Eylül ayıydı, geçen yıl değil, bir önceki yıl, 2010 Eylülü. Arayan, arkadaşım Peter' dı. "Aaron," dedi, "dehşet verici bir yasa taslağı var, mutlaka bir bakman lazım." "Konu nedir?" diye sordum. "COICA adı verilen bir ya-

sa," dedi, "İnternette İhlal ve Sahteciliği Önleme Yasası." "İyi de, Peter," dedim, "ben telif yasalarıyla ilgilenmiyorum. Sen haklı olabilirsin. Hollywood da haklı olabilir. Ama öyle bile olsa, bunun ne önemi var? Telif hakkı gibi incir çekirdeğini doldurmayan bir meseleyle uğraşmak için ömrümü harcayamam. Sağlık hizmetleri, finans sektöründe reform — ben bu tür meselelerle uğraşıyorum, telif hakkı gibi ne idüğü belirsiz şeylerle değil." Arka planda Peter'ın homurdandığını duyabiliyordum. "Bak, seninle tartışacak zamanım yok," dedi, "ama şu an için zaten bunun önemi de yok, çünkü bahsettiğim, telif haklarıyla ilgili bir yasa değil." "Değil mi?" "Hayır, bahsettiğim yasa iletişim özgürlüğüyle ilgili." İşte o an kulak kesildim.

Peter bana, muhtemelen hepinizin çoktan öğrenmiş olduğunuz gibi, bu yasanın hükümete, Amerikan yurttaşlarının erişimine izin verilmeyecek internet sitelerinin listesini çıkarma yetkisi verdiğini açıkladı. Ertesi gün, bunu sıradan insanlara izah etmeye çalışmanın bir dizi yolunu bulmuştum. Buna büyük Amerikan siber seddi, dedim. İnternet kara listesi, dedim. İnterneti sansürlemektir bu, dedim. Ancak şimdi bütün bu tabirleri bir yana bırakıp bir adım geri çekilmek ve bu yasanın gerçekte ne kadar kökten bir müdahale içerdiği üzerine düşünmekte fayda var. Elbette hepimizin bildiği gibi, hükümetin ifade özgürlüğünü kısıtlayan kurallar koyduğu pek çok durum vardır. Bir kişinin şahsına hakaret ederseniz, izleyiciye yalan söyleyen bir televizyon reklamı yayınlarsanız, çılgın bir parti verip bütün gece bangır bangır müzik çalarsanız, bütün bu hallerde hükümet gelip size engel olabilir. Oysa burada karşı karşıya olduğumuz durum çok farklıydı. Hükümetin gidip birisine yasadışı bir materyali kaldırmasını söylemesi değildi mevzu, internet sitelerinin tümüyle kapatılması söz konusuydu. Kısacası, Amerikan vatandaşlarının kimi gruplarla iletişim kurması tümüyle engelleniyordu. Amerikan kanunlarında bunun emsali cidden yoktur. Eğer bütün gece yüksek sesle müzik çalarsanız hükümet gelecek iki-üç hafta boyunca çıt çıkarmanızı engelleyecek bir mühür vurmaz kapınıza. Evinizde bundan böyle kimsenin gürültü yapamayacağını da söylemez. Münferit bir şikâyet vardır ve bunu telafi etmeniz istenir, sonra hayatınıza eskisi gibi devam edersiniz.

Mukayese için bulabildiğim en yakın örnek, hükümetin erişkin kitabevinin tekine savaş açtığı bir vakaydı. Bu dükkân, pornografik

materyal satmakta ısrar ediyor, hükümet de ısrarla bunun yasadışı olduğunu ilan ediyordu. Derken bu durumdan usandılar ve dükkânı toptan kapatmaya karar verdiler. Ama bu tavır bile nihayetinde anayasaya aykırı bulundu, hükümetin dükkânı kapatmakla anayasanın ilk maddesini ihlal ettiği hükmüne varıldı.

Diyebilirsiniz ki, COICA da er geç mutlaka anayasaya aykırı bulunacak. Ne var ki ben, Anayasa Mahkemesi'nin Birinci Madde'yi ilgilendiren meseleler söz konusu olduğunda bir kör noktası olduğunu biliyordum. Her şeyden daha fazla, şahsa hakaret veya iftira, pornografi, hatta çocuk pornosundan daha çok bu meselede bir kör noktaya sahiptiler ve o kör nokta da telif hakkıydı. Telif söz konusu olduğunda hakimlerin beyinlerinin bir parçası adeta kısa devre yapıyordu, Anayasa'nın Birinci Maddesi'ni birden tamamen unutuveriyorlardı. Sanırsınız zihinlerinin derininde telif hakkının Birinci Madde'den muaf olduğuna inanıyorlar. Yani eğer amaç interneti sansürlemekse, hükümetin belli internet sitelerine erişimi engellemesini sağlamanın bir yolunu bulmaksa, bu yasa bunu başarmanın belki de yegane yolunu sunuyordu. Gerekçe pornografi olsaydı, belki temyizden geri dönebilirdi, tıpkı erişkin kitabevi davasında olduğu gibi. Oysa gerekçeniz telif olduğunda elinizi kolunuz sallayarak geçebilirdiniz.

İşin ürkütücü yanı tam da buradaydı, çünkü bildiğiniz gibi, telif hakkı her yeri kuşatmış durumda. WikiLeaks'i kapatmak mı istiyorsunuz, buna gerekçe olarak sitede çok fazla pornografi bulunuyor diyemezsiniz, ama WikiLeaks'in telif haklarını ihlal ettiğini ileri sürerseniz işiniz kolaylaşır, çünkü her şey telif hakkıyla donatılmış durumdadır. Bu konuşma, yani şu an size yaptığım bu konuşma, ağzımdan çıkan şu sözler bile telif hakkına tabi. Günümüzde bir şeyi yanlışlıkla kopyalamak ise işten bile değil. Nitekim, COICA yasasının en önde gelen destekçilerinden Cumhuriyetçi senatör Orrin Hatch, kendisine ait Senato sayfasına yasaya aykırı biçimde bir dizi kod kopyalamış. Öyleyse, Orrin Hatch'in Senato sayfasının bile telif yasasını ihlal ettiği ortaya çıkıyorsa, içimizden birine kancayı takacak bir şeyler bulmaları ihtimalinin ne olduğunu siz tahmin edin!

Halihazırda bir savaş süregidiyor, internette olup biten her şeyi yasanın anlayacağı dilden, alışılageldik vakalar biçiminde tarif etme yönünde bir çaba. BitTorrent'ta bir video paylaşmak bir video dükkânına soygun düzenlemek gibi bir şey midir? Yoksa bir arkadaşını-

za bir video kasedini ödünç vermeye mi benzer? Bir internet sayfasını tekrar tekrar yüklemek sanal ortamda barışçıl bir oturma eylemi gibi bir şey midir, yoksa dükkân vitrinlerini şiddet kullanarak parçalamaya mı benzer? İletişim özgürlüğü, ifade özgürlüğü gibi bir şey midir, yoksa adam öldürme özgürlüğü gibi mi?

Bu yasa, muazzam, ve muhtemelen kalıcı bir kayıp olacaktı. İnternet aracılığıyla birbirimizle irtibat kurma becerimizi yitirmek, Yurttaş Hakları'nda bir tahrifat anlamına gelecekti. Anayasa ile güvence altına alman özgürlüklerimiz, ülkemizin temellerini oluşturan özgürlükler, birdenbire silinmiş olacaktı. Yeni teknoloji, bize daha geniş bir özgürlük alanı açmak yerine, varlığından kuşku duymadığımız temel hakları bir çırpıda silip süpürecekti. İşte o gün, Peter'la konuşurken, buna izin vermenin imkânsız olduğunu farkettim.

Fakat işler oraya doğru adım adım ilerliyordu. COICA denen yasa taslağı 20 Eylül 2010'da, bir pazartesi günü meclise sunulmuştu. Taslağı duyuran basın açıklamasında, metnin ta en altında, 23 Eylül' de, yani hemen üç gün sonra oya sunulacağı yazılıydı. Oylama, tabii ki şart olmakla birlikte —herhangi bir yasayı oylamaya sunmadan geçirmeniz mümkün değildir— sonuçları çoktan belliydi, zira taslağın meclise nasıl geldiğine baktığınızda, Temsilciler Meclisi'nin adı sanı duyulmadık şaibeli bir üyesi tarafından ortaya atılmış olmadığını pekâlâ görüyordunuz; bilakis teklif Meclis Hukuk Komisyonu başkanı tarafından ortaya atılmış ve komisyonun neredeyse geri kalan bütün üyelerinin, gerek Cumhuriyetçi gerekse Demokratlar'ın desteğini almıştı. Dolayısıyla, evet, bir oylama olacaktı ama sonucu pek de süpriz olmayacaktı, çünkü oylamaya katılacak olanların neredeyse tamamı, daha meclise sunulmadan önce yasanın altına imza atmıştı.

Şimdi bunun ne derece olağanüstü bir durum olduğunu ne kadar anlatsam az. Bunun Meclis'in alışıldık işleyişiyle yakından uzaktan ilgisi yoktu. Meclis'in nasıl işlemesi gerektiğinden bahsetmiyorum, *Schoolhouse Rock*'ta gördüğünüz gibi falan. Hayır, Meclis'in bildiğimiz işleyişine zerre kadar benzemediğini söylüyorum. Yani herhalde hepimiz Meclis'in açmazlardan ve aksaklıklardan müteşekkil ölü toprağı serpilmiş bir mekân olduğunu biliyoruz. Aylarca süren tartışmalar, at pazarlığı, uzman görüşlerinin alınması ve yokuşa sürme taktikleri, vesaire. Yani bildiğiniz gibi, herhangi bir sorun hakkında ön-

ce uzman ifadelerinin dinleneceğini ilan etmeniz gerekir, sonra uzmanlar günlerce fikir beyan eder, ardından bir öneri seçeneği ortaya atarsınız, tekrar uzmanları çağırarak bu öneri hakkında görüşlerini alırsınız, bu arada diğer üyeler farklı çözüm önerileri ortaya atarlar, epey bir süre bunları tartışmakla geçer, sonra bir sürü karşılıklı tavizler olur, bu sayede bazı üyeleri kendi tarafınıza kazanırsınız. Ve nihayet, tartışmaya dahil olan kişilerle saatlerce teke tek görüşür, kulis odalarındaki sonu gelmez toplantılarda öyle veya böyle bir uzlaşmaya varmaya çalışırsınız. Sonra, bütün bunlar tamamlandığında, sonucu alıp herkesin önünde satır satır okuyup, herhangi bir itirazı olan veya değişiklik önermek isteyen kimse var mı, bakarsınız. Bunun da ardından oylamaya sunarsınız. Sancılı, zahmetli bir süreçtir bu. Pazartesi bir yasa taslağı ortaya atıp birkaç gün içinde oybirliğiyle geçirmek söz konusu bile olamaz. Meclis tarihinde görülmüş şey değildir bu.

Ama bu kez işler aynen böyle ilerliyordu. Üstelik bu meselede hiçbir anlaşmazlık olmadığı da söylenemezdi. Anlaşmazlıklar daima vardır. Bazı senatörler yasanın fazla zayıf olduğu, güçlendirilmesi gerektiği görüşündeydiler. İlk haliyle yasa, internet sitelerini kapatma yetkisini yalnızca hükümete veriyordu, oysa bu senatörler dünya üzerindeki herhangi bir şirketin de bir internet sitesini kapatma yetkisine sahip olmasını talep ediyorlardı. Diğer bazı senatörler ise taslağın bir parça fazla sert olduğu görüşündeydiler. Ama her nasılsa, Washington'da o güne dek görülmedik bir biçimde, aralarındaki görüş ayrılıklarını bir kenara bırakıp, hepsinin razı olabileceği bir taslağı desteklemek için birlikte hareket etmeye karar vermişlerdi ve bu taslak internetin sansürlenmesini öngörüyordu. Olup biteni izlerken bir şeyi anladım: Bunun arkasında her kim varsa bayağı sağlamdı.

Şimdi, Washington'da iyi bir fikri hayata geçirmenin alışılmış yolu, fikrinizi detekleyecek bir avuç varlıklı şirket bulmaktır. Toplumsal güvence yasası eğer meclisten geçtiyse bu, yaşlı insanların sokak ortasında ölmesine vicdanı razı gelmeyen birtakım cesur siyasetçiler sayesinde olmadı. Şaka mı ediyorsunuz? Toplumsal güvence yasası meclisten geçti, çünkü Jon D. Rockefeller işçilerinin emeklilik fonu için kendi cebinden para harcamaktan bıkmıştı. Bu parayı işçilerden tahsil etme işini hükümete bırakmak dururken neden cebinden ödesin? Burada toplumsal güvencenin kötü bir şey olduğunu

kastetmiyorum, bilakis, bana kalırsa harikulade bir fikir. Demek istediğim, hükümetin böyle harika işler yapmasını sağlamak için buna arka çıkacak büyük bir şirket bulmak gerekir. Buradaki sorun, büyük şirketlerin sivil özgürlüklerin pek de ateşli savunucuları olmamalarıdır. Özgürlük aleyhtarı falan olduklarından değil, sadece kazanç sağlayacakları bir alan değildir bu.

Şimdi, eğer konuyu basından takip ettiyseniz, hikâyenin bu kısmını muhtemelen duymadınız. Hollywood'un anlattığı şekliyle, kendilerinin desteklediği mükemmel, tam tekmil telif hakları yasasını durduran güç, telif ihlallerinden milyonlarca dolar kâr sağlayan şer internet şirketleriydi. Ama bu resmen, yani hakikaten doğru değil. Ben orada, internet şirketleriyle yapılan toplantılarda bizzat bulundum, ki bu şirketlerin hepsi muhtemelen bugün burada, aramızda. Eğer bu şirketler bütün kârını telif ihlallerinden elde ediyor olsalardı, telif hakkı yasasını değiştirmek için çok daha fazla para dökmeleri gerekirdi. İşin aslı, büyük internet şirketleri bu yasanın kabul edilmesi halinde hiç de istifini bozmayacaktı. Yani belki yasa onları ihya etmeyecekti ama borsa hisselerinde kaydadeğer bir düşüş göreceklerı de şüpheliydi. Dolayısıyla yasaya karşıydılar, ama ancak hepimiz kadar, ilke düzeyinde karşıydılar. İlkeler ise, malum, kulis faaliyetine harcayacak bir bütçeye sahip değildir. Dolayısıyla bu şirketler somut olarak ne yapabileceklerine baktılar. Kendi kendilerine dediler ki, "Gördüğümüz gibi, bu yasa meclisten geçecek. Hatta muhtemelen oy birliğiyle geçecek. Ne kadar uğraşırsak uğraşalım bu treni durduramayız. Dolayısıyla bunu destekleyecek değiliz elbette, ama madem karşıyız, gelin yasayı iyileştirmek için uğraşalım." İşte benimsedikleri strateji buydu: yasayı iyileştirmek için kulis yapmak. Yasa taslağını biraz daha az pervasız veya kendileri için daha az külfetli hale getirmek için bir dizi değişiklik önerisi ortaya attılar. Ama nihayetinde bunun interneti sansürleyecek bir yasa olduğu ve buna engel olmak için elden bir şey gelmediği gerçeği bakiydi.

Bu noktada ben, korkunç bir gelecekle yüzyüze kalan ve sonucunu kestirmesi güç bir dizi ihtimal ve pek az başarı umudundan başka bir şeyi olmayan naçizane bir küçük adamın her zaman yapacağı şeyi yaptım. Bütün arkadaşlarımı aradım; hep birlikte bütün gece oturup "Demand Progress" adını verdiğimiz bu yeni grup için bir internet sitesi hazırladık ve bu dehşet verici yasa aleyhinde internet üzerinden

bir dilekçe kampanyası başlattık; sonra ben bunu birkaç arkadaşa daha gönderdim. Daha önce de internet üzerinden birkaç imza kampanyası düzenlemişliğim vardı. İnternette imza kampanyası yürüten dünya çapındaki en büyük gruplardan birkaçında çalışmıştım. Bunlardan bir tonu için metin yazmış, daha fazla sayıda metni de okumuştum. Ama bunun benzeri bir şeyi daha önce görmüş değildim. Düpedüz sıfırdan başlayarak, önce 10 bin imzaya, daha sonra 100 bin, derken bir-iki hafta içinde 200 bin, 300 bin imzaya ulaştık. Üstelik kampanya salt imzadan ibaret değildi; bu kişilere aynı zamanda Meclis'i aramalarını, derhal şimdi telefon etmelerini söylüyorduk. Oylama o hafta, birkaç gün içinde gerçekleşecekti ve bunu durdurmaya mecburduk. Bir yandan da olup bitenlerden, internet kampanyasının inanılmaz başarısından basını haberdar ettik. Bazı Meclis üyelerinin ofisleriyle görüşüp yasaya desteklerini geri çekmeleri için çağrıda bulunduk. Hakikaten muazzamdı. İnternetin gücü yasaya karşı ayağa kalktı. Derken — yasa oy birliğiyle meclisten geçti.

Şimdi haklarını yemeyelim, birkaç meclis üyesi oylarını kullanmadan önce pek güzel konuşmalar yaptılar; yasanın Anayasa'nın Birinci Maddesi'yle çelişmesinden kaygı duyan çok sayıda vatandaşın ofislerine telefon yağdırdığından, bunun da kendilerini ciddi ölçüde kaygılandırdığından, hatta yasayı desteklemeye devam edip etmemek konusunda şüphe duyacak kadar kaygılandırdığından bahsettiler. Ama desteklemeseler de lehte oy vereceklerini, çünkü süreci kesintiye uğratmak istemediklerini eklediler; yasa herhangi bir soruna yol açacak olursa bunun daha ileride giderilebileceğinden emindiler. Bu durumda size soruyorum, bu olanlar sizce Washington'da aşina olduğumuz işleyişe benziyor mu? Temsilciler Meclisi üyeleri ne zamandan beri sırf süreç kesintiye uğramasın diye karşı oldukları şeyler lehinde oy kullanıyor? Yani bunun arkasında her kim varsa, hakikaten sağlammış...

Derken süreç birden durdu. Oregon'dan Demokrat senatör Ron Wyden yasaya bir çekince koydu. Yaptığı konuşmada yasayı, interneti hedef alan bir mevzi-tahrip bombasına benzeten senatör, üzerinde değişiklikler yapılmaksızın geçmesine izin vermeyeceğini söyledi. Muhtemelen biliyorsunuzdur, bir senatörün tek başına bir yasayı durdurması mümkün değildir, olsa olsa geciktirebilir. Yasaya itiraz ederek mecliste kabul edilmeden önce tartışılmasını talep edebilir.

Senatör Wyden da böyle yaptı. Bize zaman kazandırdı — hem de, sonradan farkettiğimiz üzere, epeyce bol zaman kazandırdı. Taslağın ertelenmesi meclisin faaliyet döneminin sonuna kadar uzadı, böylece taslak tekrar gündeme geldiğinde sürecin en baştan başlaması gerekti. Madem en baştan başlanacak, diye düşündüler, buna neden yeni bir ad vermeyelim? İşte o andan itibaren taslak PIPA, ve daha sonra da SOPA olarak anılmaya başlandı.

Yani burada bir-iki yıllık bir erteleme söz konusuydu. Geri dönüp bakınca, bu zamanı daha sonra yapacaklarımıza zemin hazırlamak için kullandığımızı söyleyebiliyoruz. Ama işin içindeyken hiç de öyle hissetmiyorduk. İşin içindeyken, gidip insanlara bu yasaların berbat olduğunu anlatmaya uğraşıyorduk, onlar da bize deli olduğumuzu söylüyorlardı. Etrafta koşuşturup, hükümetin inteneti sansürlemesine hararetli hararetli itiraz eden çocuklar gibi görüyorlardı bizi. Bunun bir parça çılgınca göründüğü doğru. Yarın Larry'ye sorabilirsiniz. Ona hiç durmadan olup bitenlerden bahsediyor, onu da işin içine katmaya çalışıyordum ve eminim bunun yalnızca benim abartmam olduğunu düşünüyordu. Ben bile kendimden şüphe etmeye başlamıştım. Çetin bir dönemdi. Ama taslak tekrar meclis gündemine gelip süreç ilerlemeye başladığında birden o âna kadar verdiğimiz emek somut bir şeye dönüşmeye başladı. Yasadan kendilerine bahsettiğimiz herkes, birdenbire sürece bilfiil dahil olmaya ve başkalarını da dahil etmeye başladı. Her şey çığ gibi büyüyordu. Çok hızlı gelişiyordu.

Hatırlıyorum da, teknoloji sektöründen bir arkadaşımla yemekteyken bana neyle meşgul olduğumu sorduğunda, ona yasa taslağından bahsettim. "Vay canına! Bundan etraftaki insanlara bahsetmelisin," dedi. Ben de hayıflanmakla yetindim. Derken, aradan sadece birkaç hafta geçmişti ki metroda hoş bir kızla sohbet ediyorum, teknolojiyle falan da hiç ilgisi olmayan biri, ama benim ilgilendiğimi duyunca büyük bir ciddiyetle bana döndü ve "Bi şey diyim mi, bence bu 'SOAP'a* engel olmamız şart," dedi. İlerleme kaydettiğimizin işareti değil mi, ne dersiniz?

* Burada Aaron'ın "güzelliğine düşkün" olduğunu ima ettiği kız, SOPA yasasının adını, muhtemelen güzellik sabunlarını çağrıştırdığı için SOAP (sabun) diye telaffuz etse de, Aaron mesajın toplumsal yerini bulduğunu ifade ediyor. —*ç.n.*

Fakat biliyor musunuz, bence bu anekdot o birkaç hafta içinde olup bitenleri cidden açıklıyor, çünkü kazanmamızın nedeni, ne benim bunun için çaba göstermemdi, ne de Reddit, Google veya Tumblr, ya da herhangi bir münferit kişinin çabasıydı. Bunu başarmamızı sağlayan internet sektöründe muazzam bir zihniyet değişiminin gerçekleşmesiydi. Herkes harıl harıl nasıl katkıda bulunabileceğini düşünüyordu ve çoğu kez hakikaten zekice, dahiyane yöntemler buluyorlardı. Birileri video çekiyordu, başka birileri bilgi grafikleri hazırlıyordu. Siyasi Eylem Komiteleri[1] organize edenler, reklam tasarımı yapanlar vardı; ilan panoları satın alanlar, haber metni yazanlar, toplantılar düzenleyenler gırla gidiyordu. Herkes yardım etmeyi görev edinmişti. Hatırlıyorum da bu dönemde New York'ta bir grup atılımcı yeni şirketle toplantı düzenlemiştim, herkesi dahil olmaları için cesaretlendirmeye uğraşıyordum; salonda bulunan yeni şirketlere —yeni şirket kurucularına— dönüp tek tek, "E, sen ne yapacaksın bakalım? Peki ya sen?" diye sorarken kendimi neredeyse Clinton Küresel İnisiyatifi'nin[2] bir toplantısında organizatör gibi hissediyordum. Bu arada herkes diğerlerinden daha fazla katkıda bulunmak için yarışıyordu adeta.

İşlerin dönüm noktasının netleştiği bir andan bahsedilecekse, o an, SOPA görüşmelerinin Temsilciler Meclisi'ne geldiği gündür. "İnternetin nasıl çalıştığını bilmemek bundan böyle hoş görülemez," sözünü de o gün ortaya attık. Her şeyden bihaber Meclis üyelerinin yasa taslağı üzerine tartışmalarını izlemek, ısrarla interneti denetleyebileceklerini, bir avuç bilgisayar kurdunun kendilerine engel olamayacağını söylemelerine tanık olmak, herkesi harekete geçiren bir etki yarattı. İnsanlar gözlerinin önünde bu senaryonun gerçekleşmek üzere olduğunu, Meclis'in interneti mahvetmek üzere olduğunu ve bunu zerre kadar umursamadığını tam anlamıyla idrak ettiler.

Bu anın kafama ne zaman dank ettiğini hatırlıyorum. Toplantının birinde bir konuşma yapıyordum, beni bir senatörle tanıştırdılar, ilk haliyle COICA yasa taslağının en hararetli savunucularından biriymiş. Ben de ona bunun nedenini, böyle ilerici bir siyasetçi olduğu, yurttaş özgürlükleri hakkında konuştuğu halde niçin interneti sansürleyen bir yasayı desteklediğini sordum. İnanmayacaksınız ama, birden o tipik siyasetçi gülümsemesi yüzünden silindi, gözleri ateşi çıkmış gibi kıpkırmızı kesildi ve bana bağırmaya başladı: "İnternet-

teki o kişiler, her yaptıklarının yanlarına kâr kalacağını zannediyorlar! Oraya her istediklerini yükleyebileceklerini, onlara engel olmak için elimizden hiçbir şeyin gelmeyeceğini zannediyorlar! Ne bulurlarsa yüklüyorlar! Nükleer füzelerimizi oraya koyup bizimle resmen alay ediyorlar! İşte, biz de onlara göstereceğiz! İnternette kanunlar olması lazım! Bunların denetlenmesi lazım!"

Şimdi, benim bildiğim kadarıyla kimse ABD'nin nükleer füzelerini hiçbir zaman internete falan koymadı. Yani ben böyle bir şey duymadım. Ama zaten mesele de bu. Senatör akla yatkın bir endişeyle hareket etmiyordu ki. İşlerin kontrolden çıktığına dair bir vesveseyle hareket ediyordu. Bir yanda bu adam, ABD'li bir senatör, diğer yanda ise onunla dalga geçen bütün o internet tayfası. Bu kişilerin denetim altına alınması gerekiyordu. Asayiş sağlanmalıydı. Sanırım meclisin tavrı da buydu. Senatörün gözlerindeki o ateşi görmek beni nasıl ürküttüyse, meclis görüşmeleri de pek çok kişiyi korkutmuş olsa gerek. Karşılarında, yurttaşlarını en iyi biçimde temsil etmek için tavizler vererek uzlaşı arayan makul bir hükümet tavrı olmadığını gördüler. Daha ziyade bir zorba tavrıydı bu. İşte bu yüzden yurttaşlar, karşı mücadeleye giriştiler.

Bu görüşmelerin sonrası çorap söküğü gibi geldi. Önce Cumhuriyetçi senatörler çekildi, ardından Beyaz Saray taslağın aleyhinde bir beyan yayınladı, nihayet ortada yalnız kalan Demokratlar taslağa şerh koyduklarını, böylece resmi oylamaya geçilmeden önce biraz daha tartışılmasını sağlayacaklarını ilan ettiler. İşte o an, bütün olanlardan sonra buna inanmakta ne kadar zorlandıysam da, başarımız tescillenmişti. Herkesin imkânsız olduğunu söylediği şey, dünyanın en büyük şirketlerinden bir kısmının bir ham hayal diyerek kenara bıraktığı şey, gerçek olmuştu. Bunu yapan bizdik. Başarmıştık.

Sonra bunu sindirmeye başladık. Bir sonraki adımda neler olduğunu hepiniz biliyorsunuz. Wikipedia karartma uyguladı. Reddit karartma uyguladı. Craigslist karartma uyguladı. Washington'daki Meclis binasının telefon hatları resmen telefon yağmuruna tutuldu. Meclis üyeleri daha birkaç gün öncesine kadar savunmakta oldukları yasadan desteklerini çektiklerini açıklamak için birbirleriyle yarışa girdiler. Olanlar düpedüz saçmalıktı. O dönem yayınlanan bir tablo durumu gayet iyi özetliyor. Bir tarafında "14 Ocak " yazılı ve altında yasayı destekleyenlerin isimlerinden oluşan upuzun bir liste var ve

yalnızca bir-iki kişi yasaya karşı; diğer tarafta ise "15 Ocak" yazılı ve burada resim tersine dönmüş durumda — herkes yasaya karşı çıkıyor, yalnızca bir-iki isim desteğinde hâlâ ısrar ediyor.

Bu hakikaten emsalsiz bir durumdu. Benim sözlerimle yetinmeyin, eski senatör Chris Dodd'a sorun bunu, kendisi şu an Hollywood adına kulis yapanların başını çekiyor. Kaybettikten sonra bütün bu şer planının senaristinin kendisi olduğunu kabul etti. Dahası, *New York Times*'a verdiği beyanatta Meclis'te geçirdiği bunca yıl boyunca böyle bir şey görmediğini söyledi. Benim konuştuğum herkes de bu konuda hemfikir. Halk ayağa kalktı ve Washington'da topyekûn bir değişim yarattı — bu arada basın hiç istifini bozmadı, olayı yansıtmaktan imtina etti, ne tesadüftür ki bütün o yayın organlarının hamisi olan şirketler yasa lehinde kulis yapanlar arasındaydı. Siyasetçiler de istiflerini bozmadılar, hemen hemen oybirliğiyle yasadan yana taraf oldular. Şirketler de istifini bozmadı, yasaya engel olmaktan neredeyse vazgeçmiş, kaçınılmaz olduğuna hükmetmişlerdi. Yasayı durduran hakikaten halktı, bizatihi halk. Halk yasayı düpedüz yere çaldı, hem de bunu öylesine geri dönüşsüz biçimde yaptı ki Temsilciler Meclisi üyeleri bugün internetle en ufak ilgisi olan bir öneri ortaya atmadan önce, bunun SOPA'yla hiçbir benzerliği olmadığına dair uzunca bir konuşma yapmak zorundalar; yasa öylesine geri dönüşsüz biçimde yere çalındı ki meclis personeline bu olay hakkında soru sorduğunuzda, sanki olan bitenler unutmaya çalıştıkları kötü bir rüyaymış gibi, homurdanarak kafalarını sallıyorlar. Bugün yasanın işi öylesine bitik ki bu hikâyeye inanmak bize güç geliyor; yasanın kabulüne nasıl ramak kaldığını, her şeyin tam ters yöne sapmasının nasıl an meselesi olduğunu hatırlamakta zorlanıyoruz. Fakat ne bir rüya ne de kâbustu bu, her şey son derece gerçekti.

Üstelik bütün bunlar tekrar yaşanacak. Kuşkusuz başka bir isim altında ve belki farklı gerekçelerle yine karşımıza gelecek ve bu kez başka tür bir tahribata yol açacak. Ama sakın yanılgıya düşmeyin: İletişim özgürlüğüne düşman olanlar ortadan kaybolmuş değil. O siyasetçilerin gözlerindeki ateş sönmüş değil. İnterneti kısıtlamak isteyen çok sayıda kişi var ve bunlar çok güçlü kişiler. Doğrusunu söylemek gerekirse, interneti bu saldırıdan korumaktan çıkar elde edecek olan pek fazla kişi de yok. Büyük şirketlerin, en büyük internet şirketlerinin dahi, küçük ölçekli rakiplerinin sansürlendiği bir or-

tamdan çıkarı var. Bunun gerçekleşmesine izin veremeyiz.

Size bütün bunları kendi kişisel hikâyem gibi anlattım, çünkü böyle büyük hikâyeler bana kalırsa insan ölçeğinde daha ilgi çekici bir hale bürünüyor. J. D. Walsh güzel hikâyelerin *Transformers* afişi gibi olması gerektiğini söylüyor. Afişin sol tarafında dev bir kötü robot olur, sağ tarafında ise devasa bir ordu vardır. Ortada, en altta ise, ikisinin arasında kalmış zavallı küçük bir aile durur. Büyük hikâyeler insani gayelere ihtiyaç duyuyor. Ama bunun kişisel bir hikâye olmasının asıl nedeni, hikâyenin geri kalan kısmını araştıracak vakit bulamamış olmam. Gelgelelim işin özü de zaten biraz burada. Biz bu kavgayı kazandık, çünkü herkes kendi hikâyesinin kahramanı gibi davrandı. Temeltaşı niteliğinde bir özgürlüğü korumayı herkes kendine iş edindi, kendisini ortaya attı, elinden geleni ardına koymadı. Durup kimseden izin istemedi. *Hacker News* okurlarının SOPA'ya destek veren internet sunucusu GoDaddy'yi boykot etmek için nasıl kendiliğinden örgütlendiğini hatırlıyorsunuz, değil mi? Kimse onlara böyle bir şey yapabileceklerini söylemiş değildi. Hatta birkaç kişi bunun kötü bir fikir olduğu kanaatindeydi. Ama ne çare. Senatörlerin hakkı var: İnternet cidden kontrolden çıkmış durumda. Ama biz eğer bunu unutursak, Hollywood'un bu hikâyeyi kendince yeniden yazıp, yasayı durduran gücün Google denen büyük şirket olduğunu yaymasına izin verirsek, bu değişimi yaratanın biz olmadığımıza bizi ikna etmelerine izin verirsek; bu tür işler başkalarına düşer, bize düşen eve gidip biraz mısır patlatmak ve divana kıvrılıp *Transformers*'ı seyretmektir diye düşünmeye başlarsak... eh, o zaman bir dahaki sefere onların kazanması işten bile değildir. Gelin, buna izin vermeyelim.

—

NOTLAR

1. Yunancada "gizli yazı" anlamına gelen kriptografi, yani şifreyazım, kodlanmış bir dille iletişim kurmak anlamına gelir.
2. "Oxford English Dictionary Updates Some Entries & Adds New Words; Bada-Bing, Cypherpunk, and Wi-Fi Now in the OED", ResourceShelf, 16 Eylül 2006: http://web.resourceshelf.com/go/resourceblog/43743 (Erişim: 24 Ekim 2012).
3. WikiLeaks: http://wikileaks.org
4. Rubberhouse dosyası hakkında daha fazla bilgi için bkz. "The Idiot Savants' Guide to Rubberhose", Suelette Dreyfus: http://marutukku.org/current/src/doc/maruguide/t1.html (Erişim: 14 Ekim 2012).
5. Underground hakkında daha fazla bilgi edinmek için bkz. http://www.underground-book.net; *Underground: The Julian Assange Story* filmi hakkında bilgi için bkz. Internet Movie Database: http://www.imdb.com/title/tt2357453/ (Erişim: 21 Ekim 2012).
6. San Francisco menşeli bir hacker uzamı olan Noisebridge, teknik-yaratıcı projeler için altyapı hizmetleri sunan, üyeleri tarafından kooperatif olarak yönetilen bir girişimdir: https://www.noisebridge.net/wiki/Noisebridge

   Chaos Computer Club Berlin, Chaos Computer Club'ın Berlin teşkilatıdır: https://berlin.ccc.de/wiki/Chaos_Computer_Club_Berlin
7. Tor Project: https://www.torproject.org
8. Chaos Computer Club, Avrupa'da bulunan en büyük hacker birliğidir. Teknik araştırmalardan kampanya ve etkinlik düzenlemeye, yayıncılıktan politika danışmanlığına uzanan geniş bir faaliyet alanına sahiptir: http://www.ccc.de
9. EDRI: http://www.edri.org
10. ICANN: http://www.icann.org
11. buggedplanet: http://buggedplanet.info
12. Cryptophone: http://www.cryptophone.de
13. La Quadrature du Net: http://www.laquadrature.net
14. Collateral Murder: http://www.collateralmurder.com
    The Iraq War Logs: http://wikileaks.org/irq
    The Afghan War Diary: http://wikileaks.org/afg
    Cablegate: http://wikileaks.org/cablegate.html

15. "Congressional committee holds hearing on national security leak prevention and punishment", Reporters Committee for Freedom of the Press, 11 Temmuz 2012: http://www.rcfp.org/browse-media-law-resources/news/congressional-committee-holds-hearing-national-security-leak-prevent (Erişim: 21.10.2012).
16. WikiLeaks Büyük Jürisi hakkında daha ayrıntılı bilgi için gazeteci Alexa O' Brien'ın hazırladığı takvimi inceleyebilirsiniz: http://www.alexaobrien. com/timeline_us_versus_manning_assange_wikileaks_2012.html (Erişim: 22.10. 2012).
17. "Bradley Manning's treatment was cruel and inhuman, UN torture chief rules", *Guardian*, 12 Mart 2012: http://www.guardian.co.uk/world/2012/mar/12/bradley-manning-cruel-inhuman-treatment-un (Erişim: 24 Ekim 2012).
18. "WikiLeaks: guilty parties 'should face death penalty'", *Telegraph*, 1 Aralık 2010: http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/wikileaks/8172916/WikiLeaks-guilty-parties-should-face-death-penalty. html (Erişim: 22 Ekim 2012).
19. "CIA launches task force to assess impact of U.S. cables' exposure by WikiLeaks", *Washington Post*, 22 Aralık 2010: http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/12/21/AR20 10122104599.

    html?hpid=topnews&sid=ST2010122105304 (Erişim: 22 Ekim 2012).
20. "WikiLeaks fights to stay online after US company withdraws domain name", *Guardian*, 3 Aralık 2012: http://www.guardian.co.uk/media/blog/2010/dec/03/wikileaks-knocked-off-net-dns-everydns (Erişim: 23 Ekim 2012).
21. "Don't Look, Don't Read: Government Warns Its Workers Away From WikiLeaks Documents", *New York Times*, 4 Aralık 2010: http:// www.nytimes.com/2010/12/05/world/05restrict.html?hp&_r=2& (Erişim: 23 ekim 2012).
22. "Banking Blockade", WikiLeaks: http://www.wikileaks.org/Banking-Blockade.html (Erişim: 22 Ekim 2012).
23. Jacob'un gözaltı deneyimlerini anlattığı metni tavsiye ediyoruz: "Air Space - a trip through an airport detention center", boingboing, 31 Ekim 2011: http://boingboing.net/2011/10/31/air-space-a-trip-through-an-ai.html.

    Ayrıca Jacob'la gözaltı deneyimi hakkında Democracy Now! haber programında yapılan röportaj da kaydadeğer: "National Security Agency Whistleblower William Binney on Growing State Surveillance", *Democracy Now*, 20 Nisan 2012: http://www.democracynow.org/2012/4/20/exclusive_national_security_agency _whistleblower_william (Her iki bağlantıya erişim: 23 Ekim 2012).
24. Davanın resmi ismi: "In the Matter of the 2703(d) Order Relating to Twitter Accounts: WikiLeaks Rop_GIOERROR; and BirgittaJ".
25. "Secret orders target email", *Wall Street Journal*, 9 Ekim 2011: http:// online.wsj.com/article/SB10001424052970203476804576613284007315072.html (Erişim: 22 Ekim 2012).
26. "Twitter Ordered to Yield Data in WikiLeaks Case", *New York Times*, 10 Kasım

2011: https://www.nytimes.com/2011/11/11/technology/twitter-ordered-to-yield-data-in-wikileaks-case.html?_r=1 (Erişim: 22 Ekim 2012).

27. "ACLU & EFF to Appeal Secrecy Ruling in Twitter/WikiLeaks Case", Electronic Frontier Foundation basın açıklaması, 20 Ocak 2012: https://www.eff.org/press/releases/aclu-eff-appeal-secrecy-ruling-twitterwikileaks-case (Erişim: 22 Ekim 2012).

28. Burada bahsedilen, 6 Nisan 2008'de Mahalla al-Kobra tekstil işçilerinin grevini desteklemek amacıyla düzenlenen protestodur. "6 Nisan gençlik hareketi", Mısırlılar'ı Kahire ve diğer şehirlerde Mahalla'nm eylemiyle çakışacak protestolar düzenlemeye çağırmak amacıyla grevden kısa bir süre önce bir Facebook grubu olarak kurulmuştu. Protestolar planlandığı gibi gitmedi, Facebook grubunu yöneten Esraa Abdel Fattah, Ahmed Raşid ve Ahmed Maher yanı sıra başkaları da tutuklandı. Maher, Facebook şifresini söylemesi için işkenceye maruz kaldı. 6 Nisan hareketi daha sonra 2011 Mısır Devriminde rol oynayacaktı. Bkz. "Cairo Activists Use Facebook to Rattle Regime", Wired, 20 Ekim 2008: http://www.wired.com/techbiz/startups/magazine/16-11/ff_facebookegypt?currentPage=all (Erişim: 23 Ekim 2012).

29. "How to Protest Intelligently", anonim, on sekiz gün süren ve Mısır Cumhurbaşkanı Mübarek'i iktidardan indiren ayaklanmanın başlangıcında dağıtılan kılavuz kitapçık. Arapça metin: http://www.itstime.it/Approfondimenti/EgyptianRevolutionManual.pdf. Belgeden bazı bölümler İngilizceye tercüme edilerek yayımlandı: "Egyptian Activists' Action Plan: Translated", Atlantic, 27 Ocak 2011: http://www.theatlantic.com/international/archive/2011/01/egyptian-activists-action-plan-translated/70388 (Her iki bağlantıya erişim: 23 Ekim 2012).

30. Panoptikon, felsefeci Jeremy Bentham tarafından 1787'de tasarlanan bir hapishanedir. Tek bir gardiyanın, sahip olduğu görüş açısı sayesinde bütün mahkûmları aynı anda gizlice gözetlemesine olanak veren bir mimariye sahipti. Jeremy Bentham, *The Panopticon Writings*, haz. Miran Bozovic, Verso, 1995. Metnin tamamı şu adreste mevcut: http://cartome.org/panopticon2.htm (Erişim: 22 Ekim 2012).

31. Alman bir demirci ustası olan Johannes Gutenberg (1398-1468) sökülebilir dizgiye sahip mekanik matbaanın mucididir. Bu icat, tarihin en büyük toplumsal çalkantılarından birine yol açmıştı. Matbaanın icadı, internetin icadı ile kurulabilecek en yakın analojidir.

32. İlk şifrepunklardan olan John Gilmore, Electronic Frontier Foundation'ın kurucularından biridir, ayrıca yurttaş özgürlüğü alanında faal bir eylemcidir. Andy'nin aktardığı cümlenin ilk kez alıntılandığı yazı: "First Nation in Cyberspace", *Time Magazine*, 6 Aralık 1993. Bkz. John Gilmore'un sitesi: http://www.toad. com/gnu (Erişim: 22 Ekim 2012).

33. Telif teknolojileri, belli bir ticari kuruluş tarafından ve bu kuruluş için üretilmiş olan sistem, araç veya teknik süreçlere verilen addır. Şirket çalışanlarının geliştirerek şirkete sunduğu fikirler, çoğu durumda çalışanın kendi fikri mül-

kiyeti kabul edilir, dolayısıyla bu ürünler telif teknolojisi sınıfına girer." Tanım için kaynak: wiseGEEK: http://www.wisegeek.com/what-is-proprietary-technology.htm (Erişim: 22 Ekim 2012).

34. Cory Doctorow, "The coming war on general-purpose computing", boingboing, 10 Ocak 2012 (Aralık 2011'de gerçekleşen Chaos Computer Congress'te yapılan açılış konuşmasını temel alan metin): http://boingboing.net/2012/01/10/lockdown.html (Erişim: 15 Ekim 2012).

35. Stuxnet, son derece gelişkin bir bilgisayar virüsüdür. Virüsün, İran'ın uranium zenginleştirmekte kullandığı iddia edilen Siemens firmasına ait teçhizatı tahrip etmek amacıyla ABD ve İsrail tarafından geliştirildiğine dair yaygın bir kanı mevcuttur. Stuxnet'in genel bir özeti için bkz. Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/Stuxnet.

36. Tatbikat saldırısı (*pentesting*) bir güvenlik mühendisliği terimidir. Tıpkı bir bilgisayar sistemine veya şebekesine izinsiz giriş yapmaya çalışan biri gibi, ancak yasal izin dahilinde saldırı düzenlemeyi, böylelikle bu sistem veya şebekenin ne derece güvenli olduğunu sınamayı ifade eder. Güvenlik konusunda çalışan araştırmacılar güvenli sistemlerde tatbikat saldırısı gerçekleştirmek üzere çoğu kez hacker çevrelerinden istihdam edilir.

37. "Bayrağı Yakala", aslında sokakta oynanan bir oyundur. Oyunda iki takım olur, her birinin kendine ait bir alanı ve koruması gereken bir bayrağı vardır. Amaç karşı takımın bayrağını ele geçirip kendi üssüne getirmektir. Hacker konferanslarında hacker'lar bunun bilgisayar uyarlamasını oynarlar; takımlar bilgisayar ve şebekelere saldırır veya bunları saldırıdan korumaya çalışır.

38. SysAdmin Cup, *System Administration Cup* (Sistem Yöneticiliği Kupası) için kullanılan kısaltmadır. Sistem yöneticisi, Enformasyon Teknolojileri alanında çalışan ve bir bilgisayar sistemini veya şebekesini idare eden kişidir. Jacob katıldığı alıştırmanın sistem yöneticileri arasında düzenlenmiş bir turnuvaya benzediğini söylüyor.

39. "Aaron says encryption protects privacy, commerce", USIS Washington File, 1 Ekim 1998: http://www.fas.org/irp/news/1998/10/98101306_clt.html (Erişim: 21 Ekim 2012).

40. Wassenaar Düzenlemesi: http://www.wassenaar.org (Erişim: 21 Ekim 2012).

41. Andy 1990'larda cereyan eden "Birinci Şifreyazım Savaşları"ndan söz ediyor. Şifrepunk eylemcilerinin güçlü şifreyazım araçlarını ücretsiz yazılım olarak dolaşıma soktuğu dönemde ABD yönetimi şifreyazım araçlarının etkin biçimde kullanımını engellemek için önlemler almıştı. Şifreyazımım bir cephane olarak niteleyerek ihracatını kısıtlamış, yasa uygulayıcıların bilginin şifresini her durumda çözmesini sağlamak üzere kasti olarak şifresi kırılmış rakip teknolojileri piyasaya sürmüş, ve münakaşaya konu olan "key escrow uygulaması"nı dolaşıma sokmaya çalışmıştı. Yüzyıl başından kısa bir süre sonra bu çabaların büyük ölçüde yenilgiye uğratıldığı konusunda yaygın bir kanaat oluştu. Gelgelelim "İkinci Şifreyazım Savaşları" bugün şifreyazımın içine hukuksal

ve teknik yollardan sızma girişimlerinin yanı sıra şifreyazımım başka yollardan marjinalleştirme çabalarıyla birlikte ilerlemektedir.

42. Örnek hesaplama, Almanya'da 2010 yılında yapılan 196,4 milyar dakikalık ev telefonu görüşmelerine ait istatistiğe dayanıyor. 8 Kbps ses kodek ölçüsünde dijitalize edilmiş, toplamda 11.784 Petabit (Pb), yuvarlak olarak 15 Pb. Bir Pb için depolama maliyetinin kabaca 500.000 ABD doları olduğunu varsayarak, toplam maliyet 7,5 milyon dolar veya yaklaşık 6 milyon avro eder. Makul bir veri merkezinin kurulması için gereken maliyeti, işlemci gücü, bağlantı ve işgücü maliyetlerini buna ekleyin. Almanya'da 2010 yılında gerçekleşen toplam 101 milyar dakikalık cep telefonu görüşmelerini de dahil edecek olsak, ki 50 Pb ve 18,3 milyon avro tutacaktır, toplam fatura hâlâ tek bir askeri uçağınkinden —Eurofighter (90 milyon avro) veya F22 (150 milyon ABD doları)— düşüktür.

43. VASTech hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. buggedplanet: http://buggedplanet.info/index. php?title=VASTECH (Erişim: 21 Ekim 2012).

44. NSA'in keyfi olarak uyguladığı yurtiçi dinleme/ izleme skandalı Amerika Birleşik Devletleri tarihindei en önemli kitlesel gözetleme vakasıdır. 1978 tarihli ABD Dış İstihbarat Gözetleme Yasası (FISA) ABD mercilerinin ABD yurttaşlarını mahkeme kararına dayanmaksızın takibe almasını suç sayıyordu. 11 Eylül sonrasında NSA, George W. Bush tarafından gönderilen gizli bir idari emre dayanarak FISA yasasını kitlesel ölçekte ihlal etmeye başladı. Bush yönetimi 2001 yılında Kongre'nin kabul ettiği acil durum kararnamesi çerçevesinde bu uygulamanın yürütmenin yetkisinde olduğunu iddia ediyordu: Askeri Gücün kullanımı İçin Yetki (AUMF) ve Yurtseverlik Yasası. NSA'nın özel şirketlerin işbirliği ile sürdürdüğü keyfi casusluk programı, 2005 yılında *New York Times* tarafından ifşa edilene dek gizli kaldı. Bkz. "Bush Lets U.S. Spy on Callers Without Courts", *New York Times*, 16 Aralık 2005: http://www.nytimes.com/ 2005/12/ 16/politics/16program.html? pagewanted=all.

İsmini vermeyen bir muhbir, *New York Times* muhabirleriyle irtibata geçerek keyfi gözetleme programı hakkında bilgi sızdırmıştı. 2004 yılında gazetenin o dönemki yayın yönetmeni Bill Keller, haber öyküsünü bir yıl, yani Bush'un yeniden seçilmesine kadar sümen altı etmesi için Bush yönetiminden gelen ricaya uydu. 2005'e gelindiğinde, yönetimin Pentagon Belgeleri'nde yaşanana benzer bir kısıtlama emri yayımlamaya hazırlandığını öğrenen *New York Times* bu kez haberin çıkışını hızlandırdı. Bush yönetimi NSA programının yasaya aykırı herhangi bir unsur içermediğini ileri sürerek iddiaları reddetti. Adalet Bakanlığı haberi sızdıran kaynağın bulunması için vakit kaybetmeden yirmi beş federal mahkeme ve beş savcının dahil olduğu bir soruşturma başlattı. Cumhuriyetçi Parti içerisinden kıdemli üyeler *New York Times*'a Casusluk Hakkında Yasa kapsamında soruşturma açılmasını teklif ettiler.

New York Times'daki haberin ardından bir dizi muhbir basınla irtibata geçti, böylece NSA'nın en üst kademelerindeki hukuka aykırı uygulamalar ve yolsuzluğun giderek daha ayrıntılı bir resmi oluşmaya başladı. Aynı sırada Amerikan Yurttaş Özgürlükleri Birliği (ACLU) ve Elektronik Hudut Derneği (EFF) gibi

hak savunucusu gruplar tarafından bir dizi *class action lawsuit* [ABD'ye özgü toplu davalar] açılıyordu. ACLU'nun NSA'ya karşı açtığı bu davalardan birinde iddia makamının casusluk faaliyetinin kendi şahıslarına yönelik olduğunu kanıtlayamadıkları gerekçesiyle ifade vermesi reddedildi. Hepting adlı avukat tarafından AT&T'ye açılan başka bir davada ise AT&T'yi ihbar eden Mark Klein şirketin yurtiçi casusluk programıyla yaptığı işbirliğinin boyutlarını ifşa eden bir taahhüt belgesi ortaya çıkardı. Davanın ayrıntıları için bkz. EFF internet sitesi: https://www.eff.org/cases/hepting.

Mark Klein, Hempting'in AT&T'ye açtığı davanın tanığıydı. San Francisco eyaletinin Folsom şehrinde yaşayan ve daha önce AT&T'de çalışmış olan Klein' m davayla ilgili olarak mahkemeye sunduğu taahhüt belgesi, AT&T'nin NSA için işlettiği, "641A numaralı oda" rumuzuyla bahsedilen bir stratejik denetleme tesisinin varlığını açığa çıkardı. Tesis İnternet trafiğinin ana omurgasını taşıyan fiber optik gövdelerine erişim sağlıyor, böylece yapının içinden geçen hem yurtdışı hem de yurtiçi bütün internet trafiğinin denetlenmesini mümkün kılıyordu. NSA ile ilgili bilgi sızdıran bir başka kaynak kişi olan William Binney ise Amerika Birleşik Devletleri'nin telekomünikasyon ağının kilit noktalarına yerleştirilmiş buna benzer yirmi kadar tesis olduğunu öngörüyordu. Klein'ın ortaya çıkardığı taahhüt belgesi, NSA gözetleme programının niteliği hakkında daha sonraki bilgi kaynaklarınca da teyit edilen önemli bilgiler sunmaktadır. Burada "stratejik gözetim"in bir örneği söz konusudur, zira Amerika Birleşik Devletleri üzerinden geçen bütün internet akışı kaydedilerek süresiz olarak saklanmaktadır. ABD'nin yurtiçi akışının da kayıt altına alınarak saklandığından emin olabiliriz, zira, mühendislik açısından, bu derece yüksek bir akış debisiyle uğraşırken FISA mahkeme emri gerektirecek olan akışı ayıklamak imkânsızdır. Bugün FISA'mn resmi yasal yorumuna göre iletişimin "dinlenmesi/izlenmesi", NSA tarafından zaten kaydedilmiş ve saklanmış olan yurtiçi görüşme ve yazışmaların NSA veritabanı içerisinden çekilip alınmasından ibarettir, yani mahkeme emri yalnızca bu son aşamada gerekli görülmektedir. ABD vatandaşları, kendilerine ait telekomünikasyon akışının (sesli görüşmeler, kısa mesaj, e-posta ve internetteki taramalar dahil olmak üzere) tamamının izlendiğini ve NSA'nın veri merkezlerinde sonsuza dek saklandığını bilmelidir.

2008'de patlak veren internetteki gözetleme skandalının ardından mahkeme başvurularındaki artışa karşılık ABD Kongresi 1978 FISA yasasında değişiklikler getirdi ve bunlar başkan tarafından derhal onaylandı. FISA'nın ihlali nedeniyle açılan soruşturmalarda "geriye dönük dokunulmazlık" uygulamasına cevaz veren son derece şaibeli değişikliklerdi bunlar. Senatör Barack Obama, başkanlık seçimi kampanyası sırasında "şeffaflık" meselesini öncelikleri arasında sıralıyor, ayrıca muhbirlerin korunacağı vaadinde bulunuyordu. Ancak 2009'da göreve geldiğinde kendisine bağlı Adalet Bakanlığı, Bush yönetiminin politikalarına devam etti, nihayetinde Hepting davası ve benzeri davalarda davacı taraf kaybederken AT&T şirketine "geriye dönük dokunulmazlık" tanındı.

Adalet Bakanlığı, *New York Times*'da yer alan habere ilişkin olarak açtığı soruşturmada muhbirin kimliğini tespit etmeyi başaramadıysa da, haberin aka-

binde ortaya çıkan bir dizi muhbiri ifşa etti. Bunlardan biri, NSA'da üst düzey yetkili olarak görev yapmış olan Thomas Drake'ti. Drake yıllarca Kongre bünyesinde kurulan İstihbarat İzleme Komiteleri'ne NSA'nın "Trailblazer" programındaki yolsuzluk ve harcamaları şikâyet etmişti. Ancak gerek bu kurum içi şikâyetler, gerekse bunların izini sürmeye istekli olan hükümet çalışanları baskı altına alınmıştı. *New York Times* haberinin sonrasında Drake, Trailblazer'ın öyküsünü *Baltimore Sun* gazetesi aracılığıyla gün yüzüne çıkardı. Bir Büyük Jüri soruşturması sonucunda suçlu bulunan Drake "devlet düşmanı" ilan edildi ve Casusluk Hakkında Yasa'dan hüküm giydi. Bkz. "The Secret Sharer", New Yorker, 23 Mayıs 2011: http://www.newyorker.com/reporting/2011/05/23/110523fa_fact_mayer?currentPage=all.

Drake'in davası Haziran 2011'de davaya ilişkin yoğun kamu soruşturmaları sonucunda düştü. Adalet Bakanlığı isnat edilen suçu kabul etmesi için Drake'le giriştiği başarısız pazarlığın ardından sanığın dosyasında yer alan küçük bir suçu kabul etmesine razı oldu. Drake bir yıl mahkeme nezareti aldı.

NSA gözetleme skandalının artçıları hâlâ devam ediyor. ACLU, 2008 FISA yasasında yapılan değişikliklerin anayasaya aykırı olduğunu öne sürerek dava açtı. Bkz. "FISA Amendment Act Challenge", ACLU, 24 Eylül 2012: http://www.aclu.org/national-security/ amnesty-et-al-v-clapper.

Avukat Jewel'ın NSA'ya açtığı davada ise Elektronik Hudut Derneği NSA'nın keyfi dinleme/ izlemelerine son vermeyi amaçlıyor. Obama yönetiminin ulusal güvenlik sırları söz konusu olduğunda dokunulmazlığı savunmasının ardından dava 2009'da düştü. Bkz. EEF'nin sayfası: https://www.eff.org/cases/jewel. Gelgelelim 9 numaralı Yüksek Mahkeme Aralık 2011'de davanın tekrar açılmasına izin verdi. Thomas Drake ve diğer NSA muhbirleri William Binney ve J. Kirk Wiebe, bu davada kanıt sunuyorlar. Obama yönetimi, ki hükümetin şeffaflığı ilkesini savunarak iktidara gelmişti, Casusluk Hakkında Yasa kapsamında kendisinden önceki bütün yönetimlerin tümünün açtığı davalardan daha fazla sayıda kişiye soruşturma açtı. (Bu not içindeki bütün linklere erişim: 23 Ekim 2012).

45. Bkz. Eagle sisteminin bugged planet internet sitesindeki tanımı: http://buggedplanet.info/index.php?title=AMESYS#Strategic_.28.22Massive.22.29_Appliances (Erişim: 22 Ekim 2012).

46. "German court orders stored telecoms data deletion", BBC, 2 Mart 2010: http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/8545772.stm (Erişim: 15 Ekim 2012).

47. Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi'nin 2006/24/EC sayılı yönergesi, Avrupa devletleri yurttaşların telekomünikasyon verilerini altı ile yirmi dört ay saklamalarını öngörüyor. Bu yönergenin Alman yasalarına uyarlanmış biçimi Almanya'da anayasaya aykırı bulunarak reddedildi. 2012 Mayısı'nda AB Komisyonu Almanya'yı yönergeye uymamaktan dolayı Avrupa Adalet Mahkemesi'ne sevketti. (Bkz. Komisyon'un basın açıklaması: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-530_en.htm; Erişim: 15 Ekim 2012).

48. Bkz. "Sweden approves wiretapping law", BBC, 19 Haziran 2008: http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/7463333.stm. FRA-lagen hakkında daha fazla

bilgi için bkz. Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/FRA_law (Her iki bağlantıya erişim: 10 Ekim 2012).

49. Üst-veri, "veri hakkındaki veri"dir. Buradaki tartışma bağlamında üst-veri, elektronik telekomünikasyonun içeriği dışında kalan verileri ifade ediyor. Zarfın içindekiler değil de ön yüzünde yazılı olan şey. Üst-verinin kayıt altına alınması, e-postaların içeriği yerine onu çevreleyen bütün diğer bilgilere odaklanır — posta kimin tarafından kime gönderildi, gönderenin IP adresi (dolayısıyla bulunduğu yer), postanın tarih ve saati, vb. Ancak dikkat edilmesi gereken nokta, üst-veriyi denetlemek için gereken teknolojinin içeriği denetlemek için gereken teknolojiyle aynı oluşudur. Birine üst-verilerinizi denetleme yetkisi verdiyseniz, o kişinin elindeki aygıt gönderilerinizin içeriğini de kayıt altına alacaktır. Bunun yanı sıra, çoğu kimse "üst-verilerin birikerek içeriği meydana getirdiği" gerçeğinin farkında değil. Yani bütün üst-verileri yan yana koyduğunuzda o kişinin yazışmaları hakkında şaşırtıcı derecede ayrıntılı bir resim elde edersiniz.

50. Amesys, bir zamanlar Nazilere punch-kart satışında IBM'e bağlı Dehomag şirketiyle rekabet eden BULL grubuna bağlıdır. Bkz. Edwin Black, *IBM and the Holocaust*, Crown Books, 2001; Kaddafi'nin Amesys gözetleme cihazlarını kullanarak İngiltere'deki Libyalılar'ı nasıl gözetlediği hakkında bkz. "Exclusive: How Gaddafi Spied on the Fathers of the New Libya", OWNI.eu, 1 Aralık 2011: http://owni.eu/2011/12/01/exclusive-how-gaddafi-spied-on-the-fathers-of-the-new-libya (Erişim: 22 Ekim 2012).

51. WikiLeaks kitlesel gözetlemenin boytlarını ele veren Casus Dosyaları'nı Aralık 2011'de yayımlamaya başladı. Dosyalara şu adresten ulaşılabilir: http://wikileaks. org/the-spyfiles.html.

52. Ayrıntılar için bkz. buggedplanet: http://buggedplanet.info/index.php?title=LY

53. Jacob'un sözünü ettiği ZTE, ürünlerinin "backdoor"lar içerdiğine dair yaygın şüpheler bulunan Çinli iki elektronik firmasından biridir (diğeri de Huawei). Jacob burada "armağan" olarak verilen iletişim altyapısının bir bedeli olduğunu, çünkü tasarımı itibariyle Çin'in gözetimine açık olduğunu ima ediyor.

54. "Televizyonunu Öldür", kitlesel iletişim karşıtı bir tür protestoydu; kampanyayı destekleyenler televizyon yerine sosyal faaliyetlerle meşgul olmayı savunuyorlardı.

55. "Şebeke etkisi", bir kişinin bir faaliyette bulunmasının bir diğerinin de aynı faaliyeti gerçekleştirme ihtimali üzerindeki etkisidir.

56. Büyük Jüri soruşturması hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. bu kitapta tartışmadan önce yer alan, "WikiLeaks'i ve Bağlantılı Olduğu Kişileri Takibe Alma Girişimleri Hakkında Kısa Bir Açıklama" başlıklı bölüm.

57. *Wall Street Journal*'a göre: "*Wall Street Journal* tarafından incelenen belgelere göre, ABD hükümeti Google Inc.'i ve küçük bir internet sunucusu olan Sonic.net Inc.'i, WikiLeaks gönüllüsü Jacob Applebaum'un internet hesaplarından el-

de edilen bilgiyi teslim etmeye zorlamak üzere şaibeli bir gizli mahkeme emri çıkarttı. WikiLeaks davası yasanın bu yıl içerisinde daha önceden yapılan yorumunun sınanması için bir laboratuvar haline geldi.

Twitter, WikiLeaks destekçisi Bay Applebaum'un kayıtlarını teslim etmesi yönündeki mahkeme emrine karşı mücadele etmişti. Söz konusu emir, bu kişilerin hesaplarına giriş yaptıkları cihazların "İnternet Protokolü"nü, yani IP adresini elde etmek amacıyla çıkarılmıştı. IP adresi, internete bağlanan bir cihaza verilen ve ondan başkasında bulunmayan bir rakamdır. Mahkeme emri aynı zamanda bu hesapların irtibatta olduğu kişilerin e-posta adreslerini istiyordu. Emir, "gizli" mührüyle çıkarılmıştı ama Twitter açtığı dava sonucunda, mahkeme tarafından haklarında bilgi istenen kullanıcıları durumdan haberdar etme hakkını kazandı.... *Wall Street Journal*'ın incelediği mahkeme kararları da Twitter'dan istenenle aynı türden bilgilerdir. Google'a gönderilen 4 Ocak tarihli gizli emir, arama motoru firmasınca Bay Applebaum'un gmail.com hesabına giriş yaptığı IP adreslerini, ayrıca kendisinin 1 Kasım 2009'dan bu yana irtibatta olduğu kullanıcıların e-posta ve IP adreslerini bildirmesini talep etmektedir. Google'ın emre karşı mı çıktığı, yoksa emri yerine mi getirdiği konusu açıklık kazanmamıştır. Sonic firmasına 15 Nisan tarihinde gönderilen gizli mahkeme emri ise 1 Kasım 2009 tarihinden itibaren Bay Applebaum'un e-posta hesabıyla ilişkili aynı tür bilgileri Sonic firmasından talep etmektedir. 31 Ağustos tarihinde mahkeme Sonic'e gönderilen emrin gizliliğini kaldırarak celpin bir nüshasının Mr. Applebaum'a verilmesini kabul etmiştir." "Secret orders target e-mail", *Wall Street Journal*, 9 Ekim 2011: http://online.wsj.com/article/SB10001424052970203476804576613284007315072.html (Erişim: 11 Ekim 2012). Daha ayrıntılı bilgi için bkz. bu kitapta tartışmadan önce yer alan, "WikiLeaks'i ve Bağlantılı Olduğu Kişileri Takibe Alma Girişimleri Hakkında Kısa Bir Açıklama" başlıklı bölüm.

58. "WikiLeaks demands Google and Facebook unseal US subpoenas", *Guardian*, 8 Ocak 2011: http://www.guardian.co.uk/media/2011/jan/08/wikileaks-calls-google-facebook-us-subpoenas (Erişim: 16 Ekim 2012).

59. Bkz. bu kitapta tartışmadan önce yer alan, "WikiLeaks'i ve Bağlantılı Olduğu Kişileri Takibe Alma Girişimleri Hakkında Kısa Bir Açıklama" başlıklı bölüm.

60. Ayrıntılar için bkz. Avrupa'nın Facebook'a açtığı davanın internet sitesi: http://www.europe-v-facebook.org/EN/Data_Pool/data_pool.html (Erişim: 24 Ekim 2012).

61. Ulusal Güvenlik Mektubu, veya NSL, bir ABD mercii tarafından gönderilen ve "içerik harici veri", yani mali işlem kaydı, IP kütüğü, veya e-posta gönderilen kişilerin listesi gibi birtakım "üst-veri"ler talep eden mektuptur. NSL alan herhangi bir kimse istenen verileri teslim etmek zorundadır, aksi takdirde hakkında dava açılır. NSL'in mahkeme tarafından onaylanması gerekmemektedir, doğrudan federal bir mercinin yetkisine dayanarak gönderilebilir. Bu nedenle "idari celp" adı verilen, yani herhangi bir hukuksal denetime değil, salt idari bir denetime tabi olan, bilgi talep eden emirle benzerlik gösterir. Bu temelde NSL'in, şahısların ve mallarının keyfi olarak aranması ve mülke el konmasına

karşı koruma getiren Anayasa'nın dördüncü maddesini ihlal ettiği iddia edilebilir. NSL, aynı zamanda bir susma emri içerir; bunun anlamı, kendisine NSL gönderilen kişinin bundan herhangi bir kimseye bahsetmesi durumunda suç işlemiş sayılacağıdır. Bu temelde, NSL'in, ifade özgürlüğünü koruyan Anayasa'nın birinci maddesini ihlal ettiği iddia edilebilir. Doe-Gonzales davasında mahkeme, NSL'in içerdiği susma emrinin anayasaya aykırı olduğuna hükmetti. Bunun üzerine yasa değiştirilerek, NSL alan bir kişinin NSL'e itiraz davası açmasına hak tanındı, İkinci Kademe Mahkeme böylelikle NSL'in anayasaya aykırı durumunun ortadan kalktığına ikna oldu. Sivil özgürlükleri savunan gruplar NSL'lere eleştiri yöneltmeye ve dava açmaya devam ediyorlar. NSL'lerin kullanımı, 2001 tarihli ABD Vatanseverlik Yasası'nın kabülüyle birlikte artış gösterdi. NSL genellikle hizmet sağlayıcı kuruluşlara, örneğin ISP'ler ve mali kurumlara gönderiliyor, çoğunlukla da mektubun gönderildiği kuruluşun müşterilerine ait kayıtlar isteniyor. Mektubu alan kuruluşun, müşterilerini kendilerine ait kayıtların istendiğinden haberdar etmesi yasak. Böyle bir mektup alan kişilerin buna karşı dava açma hakkı olmakla birlikte, susma emri nedeniyle hedef kişinin NSL'den haberdar olması dahi engelleniyor, dolayısıyla bu kişilerin emre karşı dava açması da engellenmiş oluyor. Böyle bir şeyi meşrulaştırmanın ne kadar güç olduğunu görmek için bkz. FBI avukatının Jacob Applebaum'un "Aracı şirket sizin tarafınızdan hedef alındığımı bana bildirmekten alıkonmuşken ben nasıl hâkime gidebilirim?" sorusunu yanıtlamaya çalıştığı video. Avukatın, "Bazen bu tür şeyleri kullanmamız gerekiyor," yanıtı ise ürkütücü: http://youtube/dTuxoLDnmJU (Aynısı Privacy SOS'de, daha fazla kavramsal malzemeyle birlikte bulunabilir: http://privacysos.org/node/727).

Elektronik Hudut Derneği'ne göre, "Hükümetin elinde bulunan ve ABD Vatanseverlik Yasası ile genişletilen tehlikeli gözetleme yetkilerinden en korkunç ve müdahaleci olanı, Vatanseverlik madde 505 ile genişletilen USC 2709 sayılı yasanın 18. Fıkrası ile tanınan Ulusal Güvenlik Mektubu (NSL) yetkisidir. Telefon şirketleri ve ISP'ler gibi haberleşme hizmeti sunucularına gönderilen bu mektuplar, FBI'a sıradan Amerikalılar'ın özel görüşmeleri ve internet faaliyetleri hakkında, herhangi bir makul hukuksal denetime tabi olmaksızın, gizlice bilgi takep etme yetkisi vermektedir. NSL'in gönderildiği kişi ve kuruluşlar mektubun varlığından çalışanlarına, arkadaşlarına hatta aile üyelerine dahi bahsetmelerini yasaklayan bir susma emrine maruz kalmaktadırlar. Bkz. https://www.eff.org/issues/national-security-letters. Ayrıca bkz. Elektronik Hudut Derneği'nin Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası kapsamında yayımlanmış olan, NSL ile ilgili belge koleksiyonu: https://www.eff.org/issues/foia/07656JDB (Bu not içerisindeki bütün bağlantılara erişim: 23 Ekim 2012).

62. 1990'ların "İlk Şifre Savaşları" hakkında bkz. Dipnot 41.

63. Julian bugün standart olarak bütün internet tarayıcı programlara dahil edilmiş olan ve söz gelimi internet bankacılığı işlemlerinde güvenli taramayı mümkün kılan şifreyazım protokolü SSL/TLS'ye atıfta bulunuyor.

64. Pek çok örnekten yalnızca biri için bkz. "Blackberry, Twitter probed in London riots", Bloomberg, 9 Ağustos 2011: http://www.bloomberg.com/ news/ 2011-

08-09/blackberry-messages-probed-in-u-k-rioting-as-police-say-looting-organized.html (Erişim: 16 Ekim 2012).

65. Örneğin LulzSec grubunun bir üyesi, Sony'nin güvenlik uygulamalarının kusurlarını ortaya serme amacıyla Sony müşterilerinin kişisel verilerini yayımladı. Ardından bir ABD mahkemesinin emrine dayanılarak, kimliği HideMyAss.com sitesinden öğrenilen bu kişi tutuklandı. Bkz. "Lulzsec hacker pleads guilty over Sony attack", BBC, 15 Ekim 2012: http:// www.bbc.com/news/technology-19949624 (Erişim: 15 Ekim 2012).

66. Her iki Amerikan yasa tasarısı da 2012'de dünya kamuoyunun dikkatlerini üzerine topladı. Bu yasalar kültür ürünlerinin internet üzerinde serbestçe dağıtımı karşısında, Amerikan Kayıt Endüstrisi Birliği gibi kuruluşlarca temsil edilen içerik endüstrisinin, fikrî mülkiyet yasasının küresel ölçekte ve olabildiğince katı biçimde uygulanmasını mecbur kılma arzusunun apaçık birer yasal ifadesidir. Her iki yasa da, "interneti feshetme" tehdidi savuran ABD kolluk güçlerine interneti sansürlemeleri için geniş bir sahada okkalı bir yetki sağlamak üzere tasarlandı. Her iki yasa da uluslararası internet kamuoyunun ciddi oranda nefretini kazanmanın yanı sıra, özgür ve açık bir internetten çıkarı olan ticari aktörlerin de yoğun tepkisine yol açtı.

2012 başlarında Reddit ve Wikipedia birkaç bin diğer siteyle birlikte, yasayı protesto amacıyla, sundukları servisi kestiler ve böylelikle resmi merciler üzerinde ağır bir kamuoyu baskısı yarattılar. Google'ın da aralarında olduğu diğer bazı internet servis sunucuları ise dilekçe kampanyaları başlattılar. Bunlar karşısında her iki yasa da askıya alındı; şu an itibariyle yeniden gözden geçirilmeyi ve internet ortamında fikrî mülkiyet sorununa getirilecek en iyi yaklaşımı temsil edip etmedikleri açısından tartışılmayı bekliyor. Bu vaka, internet endüstrisinin mecliste etkin kulis gücünü keşfettiği ve uygulamaya koyduğu ilk an olarak görülüyor.

67. Bkz. kitabın tartışmadan önceki kısmında yer alan "WikiLeaks'i ve Bağlantılı Olduğu Kişileri Takibe Alma Girişimleri Hakkında Kısa Bir Açıklama".

68. ACTA, Kalpazanlık Karşıtı Ticaret Anlaşması'nı ifade ediyor. ABD ve Japonya'nın öncülüğünde yıllardır gizlice müzakere edilmekte olan bu çok-taraflı uluslararası anlaşmanın bir kısmı, fikrî mülkiyeti korumak için çok sıkı yeni tedbirler öngörüyor.

ACTA'nın ilk taslağı kamuoyuna 2008'de açıklandı. WikiLeaks'e sızdırılmasının sonrasında serbest kültür eylemcileri ve internet savunucularının geniş tepkisini çekti. Bkz. WikiLeaks sitesinde ACTA'ya ilişkin bölüm: http://wikileaks.org/wiki/Category:ACTA. WikiLeaks'in La quadrature du net ile paylaştığı ABD diplomatik yazışmaları 2011 başında ACTA'ya dair müzakerelerin gizlice yürütüldüğünü, böylelikle aşırı IP denetim kurallarının oluşturulmasını hızlandırmak ve daha ileride bunları anlaşmanın dışında kalan yoksul ülkelere de zorla kabul ettirmek istendiğini gösteriyor. Bkz. "WikiLeaks Cables Shine Light on ACTA History", La Quadrature du net, 3 Şubat 2011: http://www.laquadrature.net/en/wikileaks-cables-shine-light-on-acta-history (Erişim: 23.10.

2012). Temmuz 2012'de La quadrature du net ve Jérémie Zimmerman'm önderliğindeki bir kampanyanın ardından ACTA Avrupa Parlamentosu'nda veto edildi.

69. M.A.I.D., yahut Karşılıklı Taahhütle Bilginin Ortadan Kaldırılması, belli bir süreliğine uzaktan erişilebilir parola ve (acil durum yardımı seçenekli) kullanıcı adı doğrulama işlevi sunan bir çerçeve programdır. Kullanıcı tarafından tespit edilen belli bir süre aşıldıktan sonra şifre anahtarlarını otomatik olarak geçersiz kılar. https:// www.noisebridge.net/wiki/M.A.I.D.

2000 tarihli Soruşturma Erkinin Denetimine Yönelik Yasa, yahut RIPA benzeri mevzuatlar sonucunda İngiltere giderek şifreyazıma köstek olan bir rejim haline geldi. RIPA uyarınca bireyler herhangi bir polis amirinin talep etmesi durumunda sahip oldukları şifreli verilerin şifresini açmak veya şifreyi söylemek zorundadır. Bunun için herhangi bir mahkeme denetimi şart değildir. Emre itaatsizlik hakkınızda dava açılmasına neden olabilir. Açılacak davada eğer sanık şifreyi hatırlamadığını söylerse kanıtlama zorunluluğu sanığa aittir. Suçtan beraat etmek için sanık şifreyi unuttuğunu kanıtlamak zorundadır. Yasaya itiraz edenler bunun kişinin baştan suçlu sayılması anlamına geldiğini söylemişlerdir. Bir mukayese yapmak gerekirse, ABD'de de aynı sorunlar etrafında çok fazla dava açıldıysa da, benzer durumlarda anayasanın 1. ve 4. maddelerine başvurmak çok daha başarılı sonuçlar getirmiştir. Bkz. JUSTICE grubu tarafından 4 Kasım 2011'de yayımlanan rapor: "Freedom from Suspicion, Surveillance Reform for a Digital Age". http://www.justice.org.uk/resources.php/305/freedom-from-suspicion.

Rubberhose dosya sistemi hakkında daha fazla bilgi için bkz. "The Idiot Savants' Guide to Rubberhose", Suelette Dreyfus: http://marutukku.org/current/src/ doc/maruguide/t1.html (Bütün bağlantılara erişim: 24 Ekim 2012).

70. Eski Şifrepunk mesaj grubunun arşivi şuradan indirilebilir: http://cryptome.org/cpunks/cpunks-92-98.zip.

Tim May, Şifrepunk mesaj grubunun kurucularındandır. Bkz. şifrepunk'ın tarihçesi ve felsefesi üzerine sıkça sorulan soruları ve yanıtlarını içeren Cypher-nomicon: http://www.cypherpunks.to/faq/cyphernomicron/cyphernomicon.html (Her iki bağlantıya erişim: 24 Ekim 2012).

71. "Proposed US ACTA plurilateral intellectual property trade agreement (2007)", WikiLeaks, 22 Mayıs 2008: http://wikileaks.org/wiki/Proposed_US_ACTA_multi-lateral_intellectual_property_trade_agreement_%282007%29 (Erişim: 21 Ekim 2012).

72. "Massive Takedown of Anti-Scientology Videos on YouTube", Electronic Frontier Foundation, 5 Eylül 2008: https://www.eff.org/deeplinks/2008/09/massive-takedown-anti-scientology-videos-youtube (Erişim: 16 Ekim 2012).

73. "EU-India Free Trade Agreement draft, 24 Şubat 2009", WikiLeaks, 23 Haziran 2009: http://wikileaks.org/wiki/EU-India_Free_Trade_Agreement_draft_24_Feb_2009 (Erişim: 21 Ekim, 2012).

74. "Akranlar arası" terimi bir şebeke içerisinde her bir bilgisayarın bütün diğerleri için alıcı veya verici olarak davranabileceği bir durumu ifade eder. Her bir bilgisayar hem bilgi verebilir hem de alabilir, böylece müzik, video, belge veya herhangi tür dijital bilgi hızlı biçimde paylaşılabilir.

75. Bulut bilgi-işlemciliği, daha önceden bilgisayarların kendisi tarafından gerçekleştirilen, veri depolama (çeşitli uygulamalara dair kullanıcı verisi de dahil olmak üzere), yazılım programlarına ev sahipliği yapma ve bu programları işletme, yazılımın işletimi için gerekli işlemci gücünü sağlama gibi pek çok işlevin, uzaktan, bilgisayarın dışından, "bulutların üstünden" sağlandığı durumu ifade ediyor. Bu işlevler genellikle internet aracılığıyla bulut bilgi-işlemcilik hizmeti sunan şirketler tarafından üstleniliyor. Tam tekmil bir kişisel bilgisayara artık ihtiyacınız yok, salt internete erişimi olan bir cihaz yeterli, geri kalan her şey internet üzerinden kullanıcıya sağlanıyor. "Bulutların üstünde" mecazı ise, kullanıcıya ait bütün verilerin ve üst-verilerin uzaktaki bir veri merkezinde bulunan bir bilgisayarda depolandığı gerçeğini muğlaklaştırıyor. Söz konusu veri merkezleri muhtemelen Amazon benzeri büyük şirketlerin kontrolü altındadır, yani veriler bizzat kullanıcıların değilse de, bir başkasının tam denetimi altındadır.

76. Bkz. bu kitabın tartışmadan önceki kısmında yer alan "WikiLeaks'i ve Bağlantılı Olduğu Kişileri Takibe Alma Girişimleri Hakkında Kısa Bir Açıklama".

77. DIASPORA, her kullanıcının aynı adlı yazılımı yükleyerek kendi kendisinin sunucusu gibi hareket etmesini, ve böylelikle kendi verilerinin denetimini elinde tutmasını sağlayan bir toplumsal şebekedir. Facebook'a karşı mahremiyetle uyumlu bir seçenek olarak üretilmiştir. Kâr amacı gütmeyen, kullanıcı mülkiyetine dayalı bir yazılımdır: http://diasporaproject.org

78. İlk haliyle Napster (1999-2001) akranlar arası müzik paylaşımı için öncü bir servis olarak ortaya çıktı. Son derece revaçta olmasına rağmen kısa bir süre sonra, Amerikan Kayıt Endüstrisi Birliği'nin telif haklarını ihlal suçundan açtığı bir dava neticesinde kapatıldı. İflasından sonra Napster adı, para karşılığı müzik satan başka bir internet mağazası tarafından satın alındı.

79. Bkz. bu kitabın tartışmadan önceki kısmında yer alan "WikiLeaks'i ve Bağlantılı Olduğu Kişileri Takibe Alma Girişimleri Hakkında Kısa Bir Açıklama".

80. Benjamin Bayart, Fransa'daki en eski ve halen faal internet servis sunucusu olan Fransız Veri Şebekesi'nin başkanı, ayrıca internet tarafsızlığı ve serbest yazılımın savunucularındandır. Bayart hakkındaki Wikipedia maddesi için bkz. (Fransızca): http://fr.wikipedia.org/ wiki/Benjamin_Bayart (Erişim: 15 Ekim 2012).

81. Amerikalı akademisyen ve eylemci Larry Lessing, telif hakkı ve serbest kültür üzerine görüşleriyle tanınıyor. Bkz. kendisine ait blog sayfası: http://lessig.tumblr.com (Erişim: 15 Ekim 2012).

82. WikiLeaks tarafından yayımlanan ABD diplomatik yazışmalarında bu konuya dair şaşırtıcı ölçüde fazla belge var. İlginç bir tartışma için şu yazışmalara bakı-

labilir (Yazışma referans numarası ile sıralanmış olarak; bütün bağlantılara erişim: 24 Ekim 2012):

07BEIRUT1301: http://wikileaks.org/cable/2007/08/07BEIRUT1301.html

08BEIRUT490: http://wikileaks.org/cable/2008/04/08BEIRUT490.html

08BEIRUT505: http://wikileaks.org/cable/2008/04/08BEIRUT505.html

08BEIRUT523: http://wikileaks.org/cable/2008/04/08BEIRUT523.html

83. Bkz. yazışma no10MOSCOW228, WikiLeaks: http://wikileaks.org/cable/2010/02/10MOSCOW228.html (Erişim: 24 Ekim 2012).

84. Her ikisi de Amerikan vatandaşı olan Enver el-Evlaki ve oğlu Abdurrahman el-Evlaki'nin mahkeme önüne çıkarılmadan öldürülmesi hakkında bkz. Glenn Greenwald, "The due-process-free assassination of U.S. citizens is now reality", Salon, 30 Eylül 2011: http://www.salon.com/2011/09/30/awlaki_6. Ve "The killing of Awlaki's 16-year-old son", Salon, 20 Ekim 2011: http://www.salon.com/ 2011/10/20/the_killing_of_awlakis_16_year_old_son.

"Cumhuriyetin temel formülünün bundan daha zorbaca bir biçimde inkâr edilebileceğini tasavvur etmek zor. Gizli ve her tür denetimden muaf bir idari merci, bütün yurttaşlar hakkında bilgi toplamakla kalmıyor, kime hangi cezanın verileceğini tespit etmek için bir de "mizaç matrisi" uyguluyor. Bu, klasik siyasal kara ütopyanın gerçeklikte bilfiil tezahürüdür." Glenn Greenwald, "Obama moves to make the War on Terror permanent", *Guardian*, 24 Ekim 2012: http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2012/oct/24/obama-terrorism-kill-list (Bütün bağlantılara erişim: 24 Ekim 2012).

85. Daha geniş bilgi için bkz. *The Anonymity Bibliography, Selected Papers in Anonymity*, haz. Roger Dingledine ve Nick Mathewson: http://freehaven.net/anonbib (Erişim: 24 Ekim 2012). Chaum para birimi tek bir merkezden piyasaya sürülür, ancak işlemlerin anonimliğini korumak için şifreyazım kullanılır. Chaum para birimine tezat diğer bir elektronik para birimi olan Bitcoin'de ise gerçekleştirilen bütün alışverişler kamuya açıktır, ancak merkezi bir arz birimi bulunmaz. Bitcoin'in işleyişi aşağıda ayrıntılı biçimde tartışılacak.

86. WikiLeaks'e yönelik banka ablukası için bkz. bu kitabın tartışmadan önceki kısmında yer alan "WikiLeaks'i ve Bağlantılı Olduğu Kişileri Takibe Alma Girişimleri Hakkında Kısa Bir Açıklama".

87. Julian burada İngiliz hükümetinin elektronik künye uygulamasını genişletme yönündeki planlarına atıfta bulunuyor. Bkz. "Over 100,000 offenders to be electronically tagged", *Guardian*, 25 Mart 2012: http://www.guardian.co.uk/society/2012/mar/25/prisons-and-probation-criminal-justice (Erişim: 22.10.2012).

88. "Is CCA Trying to Take Over the World?", American Civil Liberties Union, 21 Şubat 2012: http://www.aclu.org/blog/prisoners-rights/cca-trying-take-over-world.

89. Bitcoin (http://bitcoin.org) şifrepunk'ın yerleşik kavramlarından biri olan şifreli dijital parabiriminin ilk başarılı uygulamasıdır. Bitcoin aşağıda geniş ola-

rak tartışılacak, ancak kavramın gerisindeki teknoloji ve felsefe hakkında çok güzel bir yazı için bkz. "Understanding Bitcoin", Al Jazeera, 9 Haziran 2012: http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2012/05/20125309437931677.html (Erişim: 22 Ekim 2012).

90. E-altın 1996'da tedavüle giren bir dijital para birimi ve aynı adlı şirketti. Şirketin sahipleri hakkında ABD Adalet Bakanlığı "para aklama amacıyla örgüt kurmak" suçundan dava açtı. Sanıklar suçlarını kabul ettiler ve karşılığında şartlı tahliye, ev hapsi ve zorunlu kamu hizmeti türünden cezalar adılar. Davanın hâkimi, sanıkların yasadışı faaliyetlere katılmak gibi bir niyetleri olmadığından hafif cezaları hakettiklerini savundu. Bkz. "Bullion and Bandits: The Improbable Rise and Fall of E-Gold", Wired, 9 Haziran 2009: http://www.wired.com/threatlevel/2009/06/e-gold (Erişim: 22 Ekim 2012).

91. İnternet öncesinde veri alışverişinin gerçekleştiği telefona paralel en önemli küresel şebeke X.25 şebekesiydi. X.25 üzerinden faturalandırma, telefon şebekesinde olduğu gibi bağlantının uzunluğuna değil, gönderilen ve alınan veri miktarına bağlıydı. PAD adı verilen girişler aracılığıyla telefon şebekesinden X.25 şebekesine modem veya akustik bağlayıcılarla bağlantı yapılabiliyordu. Daha fazla ayrıntı için bkz. Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/X.25 (Erişim: 24 Ekim 2012).

92. Bir şifreyazım uzmanı olan David Chaum şifreyazım protokollerini icat eden kişidir. Dijital para birimi teknolojilerine öncülük etmiş ve şifreyazıma dayanan, anonim elektronik para birimlerinin ilklerinden olan eCash'i kullanıma sokmuştur.

93. Basındaki karşıt haberlerin etkisi hakkında bkz. "Bitcoin implodes, falls more than 90 percent from June peak", arstechnica, 18 Ekim 2011: http://arstechnica.com/tech-policy/2011/10/bitcoin-implodes-down-more-than-90-percent-from-june-peak (Erişim: 22 Ekim 2012).

94. Örneğin bkz. "The Underground Website Where You Can Buy Any Drug Imaginable", Gawker, 1 Haziran 2011: http://gawker.com/5805928/the-underground-website-where-you-can-buy-any-drug-imaginable (Erişim: 22.10.2012).

95. Lawrence Lessig, ilk dönem çalışmalarında (örneğin *Free Culture* [2004] adlı kitabı) telif ve kültür üzerine yoğunlaşan ilgisini son yıllarda Amerikan demokrasisinde, bilhassa meclisteki lobi faaliyetlerinde görülen yolsuzluklara yöneltiyor. Bkz. The Lessig Wiki: http://wiki.lessig.org

96. Kaliforniya Cezaevi Asayiş Görevlileri Birliği, Kaliforniya'da bulunan ve eyalet seçimlerinde sürekli yedi haneli bağışlarda bulunan (her ne kadar en çok bağış yapan unvanını bazen başka lobilere kaptırsalar da) nüfuzlu bir özel çıkar grubudur. Bkz. "California reelin", *The Economist*, 17 Mart 2011: http://www.economist.com/node/18359882 ve "The Golden State's Iron Bars", Reason, Temmuz 2011: http://reason.com/archives/2011/06/23/the-golden-states-iron-bars. Ayrıca bkz. Eyalet Siyasetinde Paranın Rolü Araştırmaları İçin Ulusal Enstitüsü'ne ait FollowTheMoney internet sitesindeki California Correctional Peace Officers Association maddesi. http://www.followthemoney.

org/database/topcontributor.phtml?u=3286&y=0 (Bütün bağlantılara erişim: 22 Ekim 2012).

97. Heinz von Foerster, Avusturya kökenli Amerikalı bir siyasetçi ve sibernetik mimarıdır. "Daima seçeneklerin sayısını artıracak şekilde hareket et," şeklindeki etik ilkenin ya da düsturun savunucusudur.

98. Jacob bu tespiti John Gilmore'a atfediyor.

99. Jacob'ın ve WikiLeaks'le bağlantılı diğer kişilerin maruz kaldığı taciz hakkında bkz. bu kitabın tartışmadan önceki kısmında yer alan "WikiLeaks'i ve Bağlantılı Olduğu Kişileri Takibe Alma Girişimleri Hakkında Kısa Bir Açıklama".

100. Isaac Mao, Çinli bir blogcu, yazılım mimarı ve girişimci sermayedardır. CN Blog.org'un kurucularından biri ve Tor Projesinin kurul üyelerindendir.

101. Bkz. Nazmi Auchi hakkındaki WikiLeaks sayfası: http://wikileaks.org/wiki/Nadhmi_Auchi (Erişim: 24 Ekim 2012).

102. Makalelere WikiLeaks'ten ulaşılabilir: http://wikileaks.org/wiki/Eight_stories_on_Obama_linked_billionaire_Nadhmi_Auchi_censored_from_the_Guardian,_Observer,_Telegraph_and_New_Statesman (Erişim: 24 Ekim 2012).

103. Genel bir fikir vermesi açısından, gerek http://cables.mrkva.eu/ gerekse http://cablegatesearch. net sitesi yazışmaların redaksiyona uğramış biçimi ile tam metinleri karşılaştırmak için harika birer seçenek sunuyor. Buradan WikiLeaks'in işbirliği yaptığı medya kuruluşlarının neleri sansürlediğini görmek mümkün.

104. "Qaddafi's Son Is Bisexual and Other Things the New York Times Doesn't Want You to Know", Gawker, 16 Eylül 2011: http://gawker. com/5840809/qaddafis-son-is-bisexual-and-other-things-the-new-york-times-doesnt-want-you-to-know-about.

Burada bahsi geçen ise ID 06TRIPOLI198 referans numaralı yazışmadır. Bkz. https://wikileaks.org/cable/2006/05/06TRIPOLI198.html.

Cablegatesearch sitesinde tashihe uğramış kısımlar görsel olarak ayırt edilebiliyor. Revizyon aşamalarını belirtmek için redaksiyon yapılan kısımlar pembe ile işaretlenmiş.

http://www.cablegatesearch.net/cable.php?id=06TRIPOLI198&version=1291757400 (Bütün bağlantılara erişim: 22 Ekim 2012).

105. Yazışmanın aslı için bkz. ID 10STATE17263 referans numaralı yazışma. WikiLeaks: http://wikileaks.org/cable/2010/02/10STATE17263.html.

New York Times'ın haberi için bkz."Iran Fortifies Its Arsenal With the Aid of North Korea", *New York Times*, 29 Kasım 2010: http://www.nytimes.com/2010/11/29/world/middleeast/29missiles.html?_r=0.

Aynı yazışmayı David Leigh de *Guardian*'a yaptığı haberde kullandı. "WikiLeaks cables expose Pakistan nuclear fears", *Guardian*, November 30, 2010:

http://www.guardian.co.uk/world/2010/nov/30/wikileaks-cables-pakistan-nuclear-fears. Yazışmanın *Guardian* tarafından redakte edilmiş ve referans numarasız olarak yayımlanan biçimi yalnızca Pakistan hakkındaki iki paragrafa indirgenmişti. "US embassy cables: XXXXXXXXXXX", *Guardian*, November 30, 2010: http://www.guardian.co.uk/world/us-embassy-cables-documents/250573. Redaksiyonun boyutları Cablegatesearch sitesinde görsel olarak ortaya konuyor. Revizyon aşamalarının pembe ile işaretlendiği sayfada metnin neredeyse tamamının redakte edildiği görülüyor. http://www.cablegatesearch.net/cable.php?id=10STATE17263&version=1291486260 (Bütün bağlantılara erişim: 22 Ekim 2012).

106. Metnin aslı için bkz. ID 08KYIV2414 referans numaralı yazışma, WikiLeaks: http://wikileaks.org/cable/2008/12/08KYIV2414.html.

Guardian tarafından tashih edilmiş biçimi için bkz. "US embassy cables: Gas supplies linked to Russian mafia", December 1, 2010: http://www.guardian.co.uk/world/us-embassy-cables-documents/182121?INTCMP=SRCH.

Cablegatesearch sitesinde tashihe uğramış kısımlar görsel olarak ayırt edilebiliyor. Revizyon aşamalarını belirtmek için redaksiyon yapılan kısımlar pembeyle işaretlenmiş: http://www.cablegatesearch.net/cable.php?id=08KYIV2414&version=1291255260 (Bütün bağlantılara erişim: 22 Ekim 2012).

107. Metnin aslı için bkz. ID 10ASTANA72 referans numaralı yazışma, WikiLeaks: http://wikileaks.org/cable/2010/01/10ASTANA72.html.

Guardian tarafından tashih edilmiş biçimi için bkz. "US embassy cables: Kazakhstan - the big four", *Guardian*, 29 Kasım 2010: http://www.guardian.co.uk/world/us-embassy-cables-documents/245167?INTCMP=SRCH.

Cablegatesearch sitesinde tashihe uğramış kısımlar görsel olarak ayırt edilebiliyor. Revizyon aşamalarını belirtmek için redaksiyon yapılan kısımlar pembeyle işaretlenmiş: http://www.cablegatesearch.net/cable.php?id=10ASTANA72&version=1291113360 (Bütün bağlantılara erişim: 22 Ekim 2012).

108. Örneğin bkz. Libya'da faaliyet gösteren enerji şirketleri hakkındaki ID 09TRIPOLI413 referans numaralı yazışma. Cablegatesearch sitesindeki görsel temsil, *Guardian*'ın enerji şirketleri ve şirket yönetici isimlerine yapılan bütün atıfları sildiğini gösteriyor, Rus enerji şirketi Gazprom'a yönelik atıflar hariç. Her ne kadar buradaki malzemenin bir kısmı Batılı şirketler açısından olsa da redaksiyonda çok titiz davranılmış ve redakte edilmiş versiyon bambaşka bir resim ortaya koyuyor: http://www.cablegatesearch.net/cable.php?id=09TRIPOLI413&version= 1296509820 (Erişim: 22 Ekim: 2012).

109. Bu örnekte belgenin aslı 5226 sözcüktü. *Guardian* tarafından yayımlanan tashih edilmiş metin ise yalnızca 1406 sözcükten oluşuyordu. Belgenin aslı için bkz. ID 05SOFIA1207 referans numaralı yazışma, WikiLeaks: http://wikileaks.org/cable/2005/07/05SOFIA1207.html.

Guardian'da yayımlanan versiyonu için bkz. "US embassy cables: Organised

crime in Bulgaria", 1 Aralık 2010: http://www.guardian.co.uk/world/us-embassy-cables-documents/36013.

Guardian'ın belgeye dayanarak yaptığı haber için bkz. "WikiLeaks cables: Russian government 'using mafia for its dirty work'", *Guardian*, 1 Aralık 2010: http://www.guardian.co.uk/world/2010/dec/01/wikileaks-cable-spain-russian-mafia.

Redaksiyonun boyutları Cablegatesearch sitesinde görsel olarak ortaya konuyor. Revizyon aşamaları pembeyle işaretlenmiş: http://www.cablegatesearch.net/cable.php?id=05SOFIA1207&version=1291757400.

Bulgaristan'la ilgili bu örnek, WikiLeaks'in Bulgar medya ortağı Bivol tarafından tartışıldı: "Unedited cable from Sofia shows the total invasion of the state by organized crime (Update: Cable Comparison)", WL Central, 18 Mart 2011: http://wlcentral.org/node/1480. Ayrıca bkz. "The Guardian: Redacting, censoring or lying?", WL Central, 19 Mart 2012: http://wlcentral.org/node/1490. Her iki WL Central haberinin altında yer alan, *Guardian* muhabirlerinden David Leigh'in yorumu ve verilen karşılıklar da dikkate değer (Bütün bağlantılara erişim: 22 Ekim 2012).

110. ID 09BERLIN1108 referans numaralı belge kastediliyor. Cablegatesearch sitesinde tashihe uğramış kısımlar görsel olarak ayırt edilebiliyor. Revizyon aşamalarını belirtmek için redaksiyon yapılan kısımlar pembeyle işaretlenmiş: http://www.cablegatesearch.net/cable.php?id=09BERLIN1108&version=1291380660 (Erişim: 22 Ekim 2012).

111. Daha fazla örnek için bkz. cabledrum internet sitesi: www.cabledrum.net/pages/censorship.php

112. "Haberleşmenin denetlenmesi. Başkanlık makamı gidişat hakkında bilgi verdi... Medyanın konunun aleyhinde konum alışını hatırlattı... Bu birikimin uzantısında Başkanlık bu konudaki ilerlemenin çok yavaş seyrettiğini kaydetti... Delegelerden bazıları hazırlanacak basın açıklamasına dair endişeler dile getirdiler, bunun medyada bir zincirleme reaksiyona ve daha fazla aleyhtar yayına yol açabileceğine dikkat çektiler. Komisyon, konu hakkındaki tavrının değişmediğini belirtmekle birlikte bu açmazı aşmanın yollarından birinin, internette çocuk pornografisi meselesinin ele alınışı sırasındakine benzer bir strateji izlemek olabileceğini kaydetti. Şu an söz konusu olanın farklı bir konu olduğunu kabul etmekle beraber, burada da benzeri bir denetim boyutu söz konusudur."

Avrupa Komisyonu, Polis Koordinasyonu Çalışma Grubu, haberleşme denetimi hakkında toplantı, 13-14 Ekim 1999. Belgenin tamamı için bkz: http://www.quintessenz.at/doqs/000100002292/1999_10_13,Police%20Cooperation%20 Working%20Group%20mixed%20committee%20meeting.pdf (Erişim: 24 Ekim 2012).

113. Bkz. bu kitaptaki "WikiLeaks'i ve Bağlantılı Olduğu Kişileri Takibe Alma Girişimleri Hakkında Kısa Bir Açıklama" başlıklı bölüm.

114. Jacob, 2006 yılında görülen Gilmore-Gonzales davasından bahsediyor (Kayıt no: 435 F.3d 1125). İlk şifrepunklardan olan John Gilmore, ABD yurttaşlarının kimlik göstermeden uçakla seyahat etme haklarını kısıtlayan gizli bir yasanın —bir Güvenlik Yönergesi— içeriğini ifşa etmek amacıyla açtığı bir davayı Danıştay'a kadar taşıdı. Böyle bir yönergenin anayasaya uygunluğuna itiraz etmenin yanı sıra, Gilmore, ABD vatandaşları üzerinde yaptırım gücü olan böyle bir yönergenin gizli ve açıklanamaz oluşuna da itiraz ediyordu. Mahkeme, yönergeyi kamera gözetiminde inceledi ve Gilmore'un aleyhinde karar alarak Yönerge'nin anayasaya uygunluğuna hükmetti. Ancak yasanın içeriği, mahkeme süreci boyunca asla ifşa edilmedi. Bkz. Gilmore v Gonzales, PapersPlease.org: http://papersplease.org/gilmore/facts.html (Erişim: 22 Ekim: 2012).

115. Christiania, Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da bulunan, kendi iradesiyle özyönetim ilan etmiş bir bölgedir. Eski bir askeri kışlanın bulunduğu bölge 1970'lerde geniş yelpazeden bir kolektif/anarşist topluluk tarafından işgal edilmiştir. Danimarka içerisinde münhasır bir yasal statü meydana getirmiştir.

116. İnternet tarafsızlığı ilkesi, internet kullanıcılarının internette yer alan sitelere erişimine internet servis sunucuları tarafından getirilen kısıtların (içeriğe dair kısıtlar dahil) kaldırılmasını (yasa yoluyla) talep eder. Bkz. Electronic Frontier Foundation'ın internet tarafsızlığıyla ilgili sayfası: https://www.eff.org/issues/net-neutrality (Erişim: 24 Ekim 2012).

117. "Blocking WikiLeaks emails trips up Bradley Manning prosecution", Politico, 15 Mart 2012: http://www.politico.com/blogs/under-the-radar/2012/03/blocking-wikileaks-emails-trips-up-bradley-manning-117573.html (Erişim: 21 Ekim 2012).

118. Wau Holland hakkında daha fazla bilgi için bkz. Wau Holland Stiftung: http://www.wauland.de

119. "Stasi still in charge of Stasi files", WikiLeaks, 4 Ekim 2007: http://www.wikileaks.org/wiki/Stasi_still_in_charge_of_Stasi_files (Erişim: 22 Ekim 2012).

120. "Dünyayı hemen şimdi, daha iyi yönde değiştirmek için yapmanız gereken şey şu: Her yıl silahlara ve savunmaya harcadığımız parayı alın, dünyadaki yoksulları doyurmak, giydirmek ve eğitmek için harcayın. Bugün var olanın iki-üç katı kadar yoksul olsa, bu para yine de tek bir kişiyi dışarıda bırakmadan yeter de artar, artanıyla da hep birlikte hem iç hem de dış uzayı araştırabiliriz, sonsuza dek, barış içinde." —Bill Hicks. Bu sözlerin geçtiği konuşmanın videosu için bkz. "Bill Hicks - Positive Drugs Story": http://youtu.be/vX1CvW38cHA (Erişim: 24 Ekim 2012).

121. 2002 tarihli Sarbanes-Oxley Yasası, ABD'de Enron, Tyco International, Adelphia, Peregrine Systems ve WorldCom şirketlerinin konu olduğu yolsuzluk skandalı sonrasında çıkarılmış bir kanundur. Yasa, söz konusu krize yol açan yolsuzluk uygulamalarının önüne geçmeyi amaçlamaktadır. Yasanın, US 1513(e) sayılı 1107. Kısmı, muhbirleri cezalandırmaya dönük girişimleri suç kapsamına almıştır.

122. Evgeny Morozov, *The Net Delusion: The Dark Side of Internet Freedom*, Public Affairs, 2011.

123. Serbest yazılım hakkında bkz. GNU Operating System internet sitesindeki "The Free Software Definition": https://www.gnu.org/philosophy/free-sw.html.

Serbest donanım, şahsa ait patentlere tabi değildir ve açık standartlara göre üretilmiştir, yani sonuç üründen yola çıkarak yeniden üretimine veya üzerinde değişiklik yapılmasına yasal bir engel yoktur (tescil sahibini devredışı bırakmayı men eden yasalara tabi değildir); tasarım ilkeleri, talimat ve planları herkesin erişimine açıktır; böylece gereken kaynaklara sahip olan herkesin bu donanımın bir kopyasını üretmesine olanak tanır.

Serbest donanım hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. "Exceptionally Hard and Soft Meeting: exploring the frontiers of open source and DIY", EHSM: http://ehsm.eu. Ayrıca bkz. Wikipedia: "Open-source hardware" maddesi: https:// en.wikipedia.org/wiki/Open-source_hardware (Bütün bağlantılara erişim: 24 Ekim 2012).

124. Serbest ve açık donanım kullanarak yapılan üç boyutlu baskılar hakkında bilgi için bkz. RepRap üç boyutlu yazıcı tanıtım videosu: http://vimeo.com/5202148 (Erişim: 24 Ekim 2012).

125. "Dünya'da görmek istediğiniz belanın ta kendisi olun", internet foto-çizgiroman dizisi Softer World'den bir alıntı: http://www.asofterworld.com/index.php?id=189 (Erişim: 24 Ekim 2012).

126. Bu tartışmada dile getirilen konuların herhangi birini takip etmek açısından Jacob şu iki bibliyografyayı tavsiye ediyor: *The Anonymity Bibliography, Selected Papers in Anonymity*, haz. Roger Dingledine ve Nick Mathewson: http://freehaven.net/anonbib; ve *The Censorship Bibliography, Selected Papers in Censorship*, haz. Philipp Winter: www.cs.kau.se/philwint/censorbib (Her iki bağlantıya erişim: 24 Ekim 2012).

127. Dipnot kasten boş bırakıldı.

128. Nawaat.org Tunus'ta 2004'te yayına başlayan bağımsız kolektif bir blog'dur: http://nawaat.org/portail.

Tunileaks Nawaat tarafından Kasım 2010'da yayıma geçirilerek WikiLeaks bünyesindeki Tunus'la ilgili yazışmaları yayımlamaya başladı: https://tunileaks.appspot.com.

Tunileaks ve Bin Ali hükümetinin bu yayımı sansürleme girişimleri hakkında daha fazla bilgi için bkz: "Tunisia: Censorship Continues as WikiLeaks Cables Make the Rounds", Global Voices Advocacy, 7 Aralık 2010: http://advocacy. globalvoicesonline.org/2010/12/07/tunisia-censorship-continues-as-wikileaks-cables-make-the-rounds (Bütün bağlantılara erişim: 24 Ekim 2012).

EK:

"SOPA YASASINI NASIL DURDURDUK"

1. ABD'de federal seçimde adaylar lehinde veya aleyhinde, veya seçmen katılımı, oy verme yöntemleri, vb. hakkında kampanya yürüten örgütler 1.000 doların üzerinde bütçeye sahip olmaları durumunda Siyasi Eylem Komitesi tüzel kişiliği edinir.

2. Bill Clinton tarafından kurulmuş olan, "küresel düzenin en yakıcı sorunlarına yenilikçi çözümler üretmek ve bunları yaşama geçirmek üzere dünya çapında liderleri biraraya getiren" organizasyon, 18 ayrı sorun başlığı etrafında faaliyet göstermektedir. Siyasetçilerden şirket yöneticilerine, STK liderlerinden basın-yayın mensuplarına ve üniversite öğrencilere uzanan geniş yelpazeden gruplarla irtibat halindeki kuruluş, yakın dönemde Tunus ve Mısır'da cereyan eden Arap Devrimleri'nde lokomotif rol oynayan genç eylemci gruplarla (örneğin Mısır'daki 6 Nisan Hareketi) olan bağlantısı nedeniyle gündeme gelmişti.

—

METİS YAYINLARI

Wayne Ellwood

KÜRESELLEŞMEYİ ANLAMA KILAVUZU

Çeviren: Betül Dilan Genç

Küreselleşme ne anlama geliyor? IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü ne zaman, nasıl kuruldu? Üçüncü Dünya borç batağından neden çıkamıyor? Büyük şirketler dünyayı nasıl yönetiyor? Spekülatif sermaye nasıl para kazanıyor? Küreselleşme ile yoksulluk ve doğal çevrenin nasıl bir ilgisi var? Küresel ekonomiyi yeniden tasarlamak mümkün mü?

Küresel kapitalizme karşı sol ya da sağ "milliyetçilik" ile mücadele edilemez. Küresel bir mücadelenin dünya çapında bir iletişime, bilgi ve dayanışma ortamına ihtiyacı var. Bu dizide, küresel antikapitalist harekete kaynaklık eden, hareketten haberler veren, attığı adımları ve önündeki engelleri anlatan, yol göstermeye çalışan, hareketin içindeki hararetli tartışmaları aktaran kitaplar bulacaksınız.

METİS YAYINLARI

James Ridgeway

HER ŞEY SATILIK

Dünyanın Kaynaklarını
Kimler Kontrol Ediyor?

Çeviren: Bülent Doğan

Her gün binlerce ton mal ve hammadde, dünyanın üzerinde görünmeyen çizgiler boyunca taşınıyor. Bu büyük akışa insanların daha önce "bedava" sahip olabildikleri yeni yeni şeyler ekleniyor. Dünya sistemi bir yandan neredeyse her şeyi satılık mal haline getirirken, bir yandan da bunları tüketecek yeni insanı ve onun yeni ihtiyaçlarını yaratıyor.

Dünyanın kaynakları kimlerin elinde? Kimler nasıl kâr ediyorlar? Yakıt, metal, gübre, uyuşturucu, gıda — ama daha yakın zamanda tatlı su, insan, gökyüzü, okyanuslar ve hayatın ta kendisi birer ticari mal haline geldi. Belli ki mevcut ekonomik sistem devam ettiği müddetçe bu liste uzayacak: Solunacak temiz havanın bir süre sonra parayla satılmayacağını kim iddia edebilir?

Her Şey Satılık'ta aklınıza gelebilecek hemen her türlü kaynak hakkında, bu kaynakların nasıl sahiplenildiği, işletildiği, hangi hatlar boyunca dağıtıldığı, neyin üretileceğine neyin üretilmeyeceğine kimler tarafından nasıl karar verildiği hakkında ilginç öyküler okuyacaksınız.

METİS YAYINLARI

Paul Virilio

ENFORMASYON BOMBASI

Çeviren: Kaya Şahin

"Bundan böyle, ne kadar HAYIR derseniz deyin, EVET anlaşılacaktır."

Etik sınırları zorlayan, gitgide askerileşen, bilincini kaybetmiş bir bilim – bütün kürenin üzerine yayılan bir tele-gözetim ve denetim – seyreden, ama okuma yazma bilmeyen insan kitleleri – kültür sanat bahaneli pornografi – insan bedeninin yeni bir sömürgeciliğin odağı haline gelişi – çocuksuluğun hâkim olduğu bir kültür – uluslararası barışı parçalamaya yetenekli bir enformasyon bombası – yığınların içine sürüklendiği bir tekno-kült – siyasetin top modelleri – rekabet hırsıyla yaratılmış bir uzay çöplüğü – çocuk işçiler, kayıp çocuklar, çocuk-askerler – benzersiz bir ideolojik bulaşma olgusu olarak Internet – yeni iletişim teknolojileriyle kültürün başat öğesi haline gelen reklamcılık ve bir girişimcilik tekniği olarak seks-kültür-reklam kutsal üçlüsü...

Bütün bunlara HAYIR diyebilen binlerce insan var, ama onlar EVET anlamaya devam ediyorlar...

METİS YAYINLARI

Alfred Sohn-Rethel

ZİHİN EMEĞİ KOL EMEĞİ

Epistemoloji Eleştirisi

Çeviren: Ayşe Deniz Temiz

Sohn-Rethel, Frankfurt Okulu'nun Adorno, Bloch gibi temsilcileri başta olmak üzere Batı Marksizminin önemli isimleriyle temasını hep sürdürmekle birlikte, bu geleneğin "kültür-odaklı" eğilimlerinin dışında durmuş ve kendini Marx'ın siyasal iktisat eleştirisini kültür ve bilgi alanlarını da kuşatacak şekilde genişletmeye adamış son derece özgün bir düşünürdür.

Karatani'nin *Transkritik*'inden hatırlayacağınız bir amacı var bu kitabın: Kant'la Marx arasında bir bağ kurmak istiyor. Ancak Karatani'den farklı olarak Sohn-Rethel'in Marx'ın iktisat eleştirisiyle bir arada düşünmeye çalıştığı Kant'ın etiği değil, epistemoloji eleştirisi. Felsefenin ve bilimin kavramsal düşünme biçiminin izlerini, "meta soyutlaması"nda arayabileceğimizi gösteriyor. Kitabın yeniliği de burada: Soyutlamanın tarihsel bir sürecin aracı olduğu, insanın fikirleriyle değil, eylemleriyle ortaya çıktığı düşüncesinde. Sohn-Rethel buradan hareketle kapsamlı bir bilim eleştirisi geliştiriyor: Eğer teknolojinin topluma değil de, toplumun teknolojiye hâkim olmasını istiyorsak, bilimin kökenleri ve mantığı itibariyle toplumsal tarihe bağlı olduğu gerçeğini teorik bir önkoşul olarak ortaya koymamız gerekir. Ama biliyoruz ki bilim, zihin emeğiyle kol emeği arasındaki gitgide derinleşen uçurum nedeniyle kendi toplumsal kökenlerini göremez hale gelmiştir.

Mavi yakalı - beyaz yakalı işçi ayrımının gittikçe daha fazla sorgulanmaya başladığı günümüzde mutlaka yeniden okunup değerlendirilmesi gereken bir klasik.

JULIAN ASSANGE
ŞİFREPUNK

"İnternet insan uygarlığı için bir tehdittir" — bunu WikiLeaks'in kurucusu ve yayın yönetmeni Julian Assange söylüyor. Çok değil, en fazla on yıl önce internetin ne müthiş bir özgürlük alanı açtığından söz ediyorduk. Gerçekten de internet dünya üzerinde büyük bir değişim yarattı. Ne var ki çok kısa bir süre içinde ciddi bir kırılma ortaya çıktı: İnsanlar giderek daha fazla bağlanıyordu internete, ama aynı zamanda kitlesel gözetleme programları devreye sokulmaya başlamıştı. Elektronik iletişim ve "sanal" uzam iktidar için insanları "kapatmadan", açık alanda gözetleyebilmek, izleyebilmek, dinleyebilmek anlamına geliyordu. Bugün toplum küresel boyutta bir gözetim toplumuna doğru giderken insan uygarlığı bir yol ayrımında: Yollardan biri "güçsüzlere mahremiyet, muktedirlere şeffaflık" düsturuna varıyor. Diğer yol ise ispiyonaj, casusluk, şantaj ve manipülasyon şebekelerinin ve onların müttefiki uluslararası şirketlerin bütün insanlığın üzerinde hakimiyet kurması anlamına geliyor.

Şifrepunklar, temel özgürlüklerimizi bu saldırıya karşı korumak için güçlü şifreleme tekniklerini kullanan barışçı eylemcilerdir. Julian Assange burada kendisi gibi yıllardır şifrepunk hareketinin içinde yer almış düşünür ve eylemci bir grup arkadaşıyla internetin geleceğini tartışıyor. Soru şu: İnternet, başlangıçta hayal ettiğimiz gibi insan özgürlüğünün ufkunu açacak mı, yoksa tarihte görülmemiş bir totalitarizmin denetim, sansür ve köleleştirme aracı mı olacak?

Şifrepunk'ta yürütülen tartışmada bu endişenin bir paranoya olmadığını göreceksiniz. Bu Türkçe edisyona ayrıca, Ocak 2013'teki intiharıyla durumun vahametini bir kez daha gündeme getiren Aaron Swartz'ın "SOPA Yasasını Nasıl Durdurduk" başlıklı konferans konuşmasını ekledik: ABD'de yürütülmüş bu mücadele, iktidarın internete saldırmak için neler yapabileceğini ve buna nasıl karşı durulabileceğini gösteriyor.

Metis Siyahbeyaz
ISBN-13: 978-975-342-911-5

9 789753 429115

Metis Yayınları
www.metiskitap.com